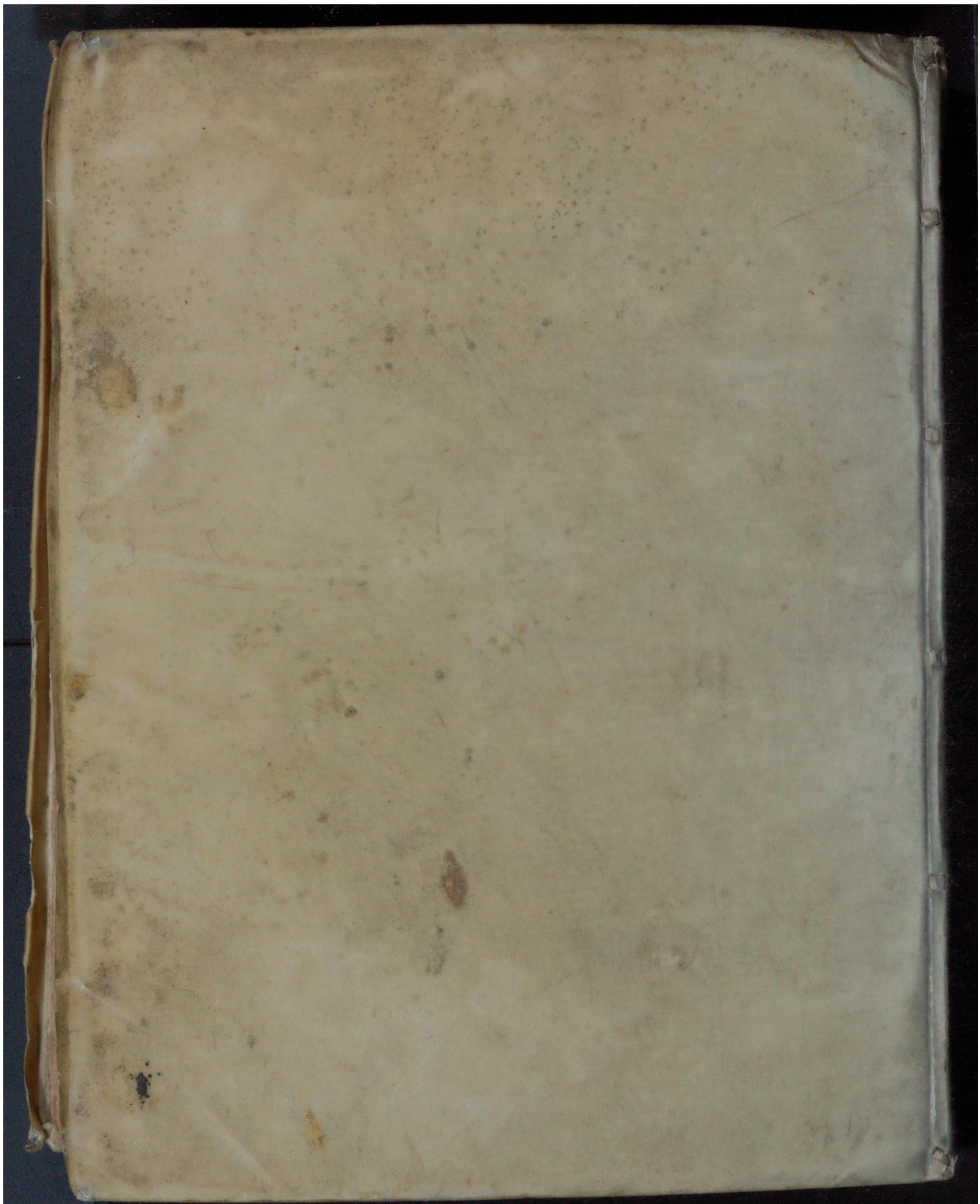
Neeerlan [illegible]
[illegible]ntbraekte E[illegible]

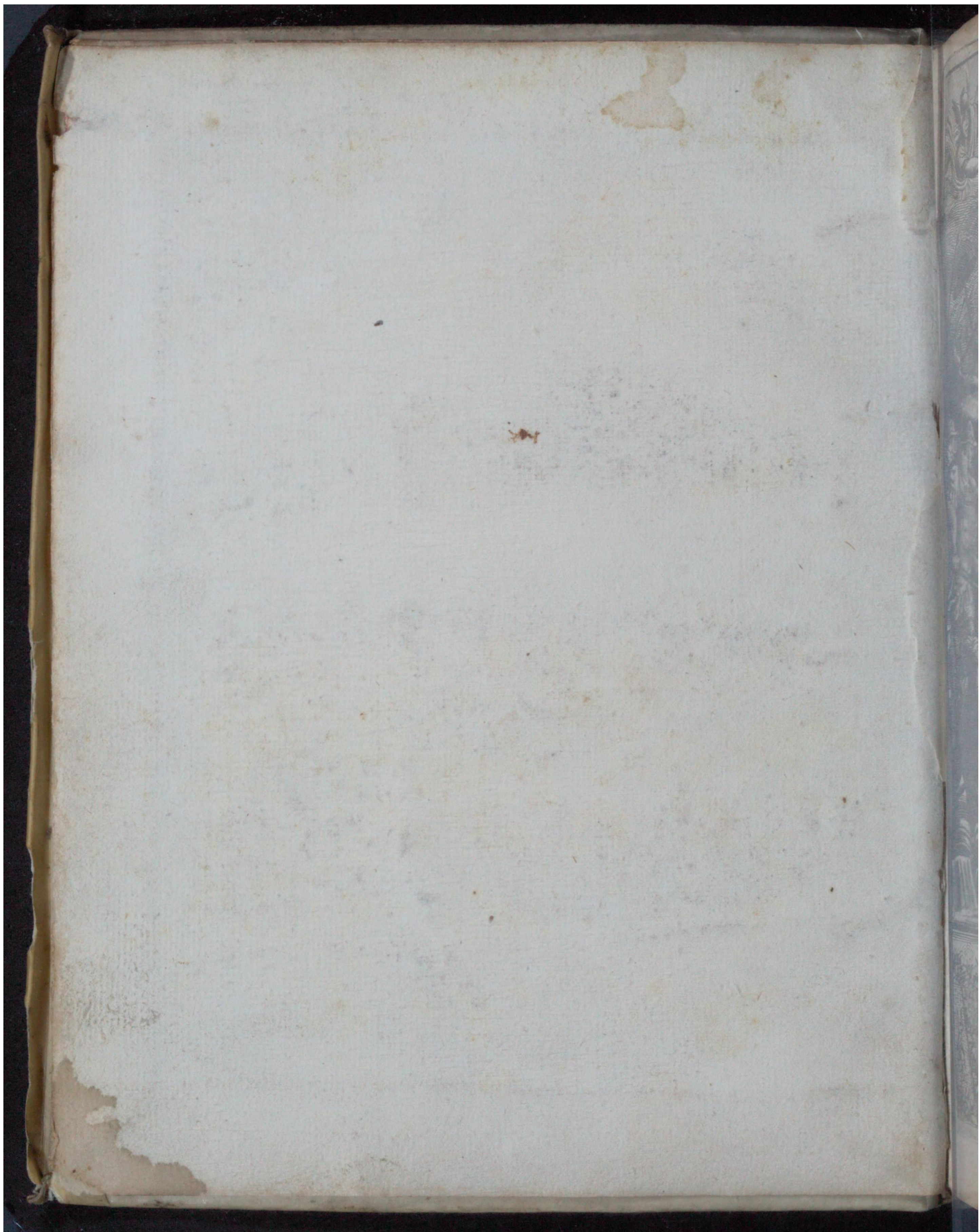

444
C
10

NEDERLANDS VERQUIKKING
of
D'ONTWAEKTE LEEUW
vande 6 eerste mand.
des jaers 1673.
twee zee Slagen.
MAESTRICHT.

(Smallegange, M)

NEDERLANDS VERQUIKKING,

O F

d'Ontwaekte Leeuw,

Waer

MERCURIUS

tyding brengt, van alle het gene in de Vereenigde Nederlanden is voorgevallen, op de ses Eerste Maenden des jaers 1673.

t'AMSTERDAM,
By JAN CLAESZ. ten HOORN, Boekverkooper over 't Oude Heere Logement. 1673.

Heureuse vie, n'est sans envie.

Den Wel-Edel-geboren Heer,
de Heer JOHAN HONIGH,
Raed der Stad Middelburg,
en Mevrouw
MARGERIETE SCHAEP,
Sijne Huisvrouw.

Wel-Edel-geboren Heer,

Mijn HEER

JOHAN HONIGH,

Raed der Stad Middelburg,

en Mevrouw

MARGERIETE SCHAEP.

Mijn Heer en Mevrouw.

E goetheden en gunſten die Uwe Edelheden geduurig t'mywaerts hebben gelieven te bewijſen, verplichten my ſoodanig, dat ik niet aengenamers in mijn leven ontmoeten kan, als de gelegentheit van mijn dankbaer hert daer over te mogen doen blijkken. En dewijl ik de Geſchiedeniſſen onſes tijts met dit jaer heb begonnen aen te teekenen, ſoo heb ik ook deſe mijne beſigheden ſeer gedienſtig en eerbiedig aen Uwe Edelheden willen opdragen. Mijn Heer ſal hier met luſt konnen ſien, hoe dat wy, na veelvoudige tegenſpoeden en ellenden te boven gekomen, *Nederlands Verquikking* noch mogen beſchrijven. Voorleden jaer hadden vele vremde Volkeren, ja ſelfs menigte laf-hertige onder ons, alle onſe eeren en vryheden verloren gerekent: maer de recht goede en vrome Patriotten, noit in eenige ſwarigheden hare goede hoop, kloek-

ke moed, en ingeboren deugt verlaten hebbende, konnen noch juuchende hare Hoofden opsteken, en aen al de Weereld openbaerlijk betuigen, dat sy de roemruchtige Vryheit, van de Voorouderen ge-erft, in hare handen geensins hebben laten verslenssen. Onder de selvige zijn Uw Edelheden geen van de geringste; als welkers loffelijk Bloed van oude tijden het roer van Onsen Staet deftig heeft helpen bestieren: Want tsedert het jaer 1350, daer *Philibert Claessen Honigh*, Uwe Edelheits Voorvader in de Regering van Ons Land bekent is geweest, heeft uw heerlijk Geslacht, sonder ophouden tot nu toe, ons seer uitstekende Hoofden in de bestiering onser Staets-saken verschaft; en de machtige Stad van Amsterdam is, voor een goet deel van hare grootheden, aen het voortreffelijk Geslacht van Mevrouw verschuldigt; en dus wil ik noch wenschen en vertrouwen, dat Godt uwe recht Edele Stam ten besten van't lieve Vaderland gestadig onder de Nakomelingen sal schoon laten bloeien. Ik bid den Almachtigen, dat hy Uwe Edelheden beide in hooge eeren, rijkkelijke voorspoeden, volkomene vernoegens, en lankduurige gesontheden gelukkig bewaren wil; en ik sal, na mijne ootmoedige gebiedenissen, altijt trachten middelen te vinden om 't geluk te mogen hebben van Uwe Edelheden na mijn uitterste vermogen dienst en plaisier te doen; dewijl ik ben,

Mijn Heer en Mevrouw,

Uwe Edelhedens

Ootmoedigste en bereidwilligste Dienaer

M. S.

Aen den goetgunstigen LESER.

Elijk de Son na 't verdwynen der nevelige dampen seer helder te voorschyn koomt, en sich schoonder als voorheen vertoont; soo is (na wonderlijke verwerringen, rampen, en ellenden voorleden jaer ons over gekomen) d'Aaloude dapperheit der beroemde Batavieren weder in den boesem onser Lands-genooten komen herleven. De bleeke schrik die ons eerst scheen bevangen te hebben, nu van ons afgeweken zijnde, soo heeft men weder den voet beginnen vast te setten, en de Vyanden kloek onder d'oogen te sien. Hier door is'er een nieuwe verquikking over ons Nederland gekomen; en de Leeuw heeft doen blijkken, dat hy als uit sijne slumeringen dapper ontwaekt, voor geenderley Vyanden oit wilt verschrikt staen. Nu begon men alle Posten krachtig te versien en te versterkken om niet een voet Land meer te verliesen, maer de Vyand selfs te rug te doen wijkken; daer de Partien uit onse Guarnisoenen allesins op de selve geduurig haer voordeel wisten te halen. Ter Zee wierd een schoone Vloot toegerust, die de geweldige Zee-machten der Koningen van Vrankryk en Engeland tot twee verscheide malen roemruchtig verslagen heeft. Ondertusschen hebben de Kaep-vaerders de Vyanden in alle Zeen vele Schepen afgenomen, en oneindige schaden toegebragt. En ten laesten hebben wy een schrikkelijke belegering gesien, waer in 't geweld van weder zijden met geen pen volkomen beschreven kan worden. Dese Geschiedenissen hebben wy naer ons best vermogen kortelijk willen aenteekenen; waer in wy hopen, dat de goetgunstige Leser eenig vernoegen sal konnen vinden.

Tafel der voornaemste saken in dit boek aengeteekent.

Goud-

NEDER-

NEDERLANDS VERQUIKKING, OF d'ONTWAEKTE LEEUW;

Zijnde een kort verhael, van alle het gene in de Vereenigde Nederlanden is voorgevallen,

Beginnende met het jaer 1673.

IN de Rampspoedige Somer/ des voorleden jaers 1672/ scheen de dier gekochte Vryheit en Welvaert van 't Vereenigt Nederland/ in onverwachte ellenden/ en deerlijke verwoestingen/ gants te sullen versinkken: dewijl men allesins niet kon vinden/ dan wonderlijke verwerringen/ onderlinge wantrouwens/ en misverstanden / voortgekomen uit eenige verraderien/ lafhertigheden/ en wanderdoiren der Opperhoofden; waer door de Vyandelijke wapenen der Franssen/ en harer Bondgenooten/ schier tot het binnenste van Ons Vaderland/ sonder eenige redelijke tegenstant/ quamen indringen. Ja de verslagentheit van meest alle onse inwoonderen/ was in 't gemeen soo groot geweest/ dat/ indien Godt haren voortgank/ door onbekende middelen/ niet had believen te stutten/ het/ menschelijker wijse/ niet te verwonderen geweest sou zijn/ als sy/ met een en de selfde Velt-tocht/ den gantschen Staet teffens hadden afgeloopen. Doch d'Almachtige Hand Gods/ heeft dit ons waerde Vaderland/ 't welk hy door soo vele Wonderdaden opgetrokken/ en door oneindige genaden en Zegeningen tot desen stant had gebracht/ niet geheel willen laten te gronde gaen: maer hy heeft den Voorspoed der Vyanden bepaelt/ en haer als met sijnen vinger wederhouden/ gelijk of hy geseit had/ Niet verder.

JANUARII.

DE Winters tijt/ de Krijg-lieden dwingende uit het Veld te wijkken/ en sich binnen de Garnisoenen te houden/ had aen de Staet gelegentheden verschaft/ om goede en gesonde raedslagen te nemen/ de misverstanden en wantrouwens aen een kant te setten/ de uitgeputte Financien weder te vervullen/ bequame Krijgs-machten te versamelen/ en die in goede tucht t'onderhouden/ hare Posten voorts wel te besorgen/ krachtig te versterkken/ en als inpregnabel te maken; soo dat alle saken een gants beter aensien kregen.

Den aenslag der Vyanden om geheel Holland over ys t'overrompelen/ of ten minsten Leiden te vermeesteren/ en den Haeg uit te plonderen/ was haer slecht genoeg uitgevallen/ dewijl sy met veel verlies en ellenden/ door het water/ en het ys/ deerlijk moesten te rug keeren: en of sy schoon de Dorpen van Bodegrave en Swammerdam hadden mogen verbranden/ met moorden/ schoffieren/

 rooven/

rooven/ en alle schrikkelijke gruwelen/ soo hebben sy toch daer by geen voordeel gedaen/ maer de ingesetenen deses Lands dies te meer tegen haer verbittert/ en den vloek van alle volkeren op sich gehaelt.

Sijne Hoogheit de Prins van Oraenjen, met sijn Leger uit Braband keerende/ tot Breda hier van bericht/ was op den 30. December mede tot Alphen gekomen/ die/ door sijn wijs beleid/ alles dadelijk weder in order bragt.

En siende dat de Landlieden door den inval der Vyanden/ en moetwil der Krijgs lieden/ veel hare Dorpen en Wooningen verlaten hadden/ soo heeft hy/ om de saken weder op een goeden voet te herstellen/ en de gevluchte weder in hare huisen te doen keeren/ dit volgende terstond daer doen afkondigen.

SYNE HOOGHEYT Last ende ordonnert by desen wel expressėlijk, dat alle de goede Ingesetenen van de Dorpen van *Alphen* ende *Outshoorn*, mitsgaders de verdere Dorpen van Rhijnland, aen dese zijde de *Gouwe*, en de *Nieuwe Vaert* gelegen, en namentlijk mede de *Schouten*, *Schepenen* ende *Secretarissen* van de voorsz Dorpen, haer wederom sullen hebben in te stellen ende te begeven binnen de voorsz Dorpen, ende aldaer hare Functien, Neeringen en Ambachten waer te nemen als voor desen; nemende alle de voorsz Ingesetenen, mitsgaders der selver Huisen ende Goederen in Onse sonderlinge protectie ende Sauvegarde, tegens alle overlast ende outrages. Interdiceren ende verbieden daer omme wel scherpelijk alle Militaire, van wat qualiteit ofte conditie sy souden mogen zijn, 't zy Officieren ofte gemeene Soldaten, de voorsz Ingesetenen ontrent hare Personen, Huisen, Hoy-bergen, Thuinen, Boomgaerden, Vee, ende andere Goederen eenige overlast, outrage ofte foule directelijk of indirectelijk aen te doen, ende dat ook niemand eenig Logement sal hebben te nemen, sonder speciale ordre van die geene die Wy tot de inquartieringe hebben gecommitteert. Verbiedende insgelijks seer scherpelijk, dat niemand sich sal vervorderen aen de goede Ingesetenen, by de welke sy geinquartiert sullen werden, eenige de minste molestie aen te doen, ofte van de selve eenige Eetbare Waren af te perssen; op peine dat de Contraventeurs van dien sonder eenige forme ofte figure van Proces aenstonts met de dood, sonder eenige genade, gestraft sullen werden; Ende dat ook de Officieren, ofte andere eenig commandement hebbende, die de voorsz foules ofte outrages niet en sullen hebben belet, daer over andere een exempel vigoureuselijk sullen werden gestraft, soo als naer exigentie van saken bevonden sal werden te behooren. Gedaen in 't Quartier tot Alphen den eersten Januarii 1673.

G. H. Prince d'Orange.

Onder stont,

Ter Ordonnantie van Sijne Hoogheyt.

Gecontrasigneert,

C. Huygens.

Hy deed noch in 't Leger eenige Soldaten ophangen/ over gepleegde insolentien/ als ook eenige/ over valsche Munt; en den Colonel Pain & Vin gevangen nemen.

Tot Rotterdam wierden/ onder de Admiraels Aert en Jan van Nes, en de Schout by nacht de Liefde, 1600. Bootsgesellen aengenomen/ om meest by 't geschut ontrent de Stad te gebruiken: en uit Amsterdam moesten mede vele Soldaten en Boots-gesellen t'scheep gaen na 't Leger.

Binnen Gouda heeft men/ met het dolent we'er/ de Fortificatien weder aengevangen/ waer aen de Boeren mede moesten helpen. Ondertusschen wierd aen de Goverwellen Sluis weder Militie gelegt; en de uitgaende Partien vernamen daer ontrent doen gants geene Franssen meer.

De wakkere Zeeuwsche Caepvaerders, de Vyanden geduurig sware schaden en afbreuk doende/ gingen noch al voort met dagelijks vele Engelsche en Fransche Schepen te nemen/ van welke een binnen Vlissingen met twee Prijsen opgekomen/ de tijding bragt/ dat een Avonturier het Lam/ met 7 andere goede Prijsen na Cadix geloopen was. Onderwijl vond men het Boots-volk in Engeland seer verloopen/ soo dat de Konink/ met verscheide Proclamatien te doen publiceren/

haer

haer weder moest trachten by malkander te trekken: daer alle Nederlandsche Havens gestadig Zee-volk in overvloed hadden.

Op den 5. Januarij quam in den Haeg de sekere tijding aen den Staet/ wegens de Heerlijke Overwinning der sterkke Vesting van Coevorden die alle de herten der vrome Patriotten met onuitsprekelijke vreugde vervulde/ dewijl de Provincie van Groeningen daer door weder vast beslooten en bedekt is; en ons Krijgs-volk nu dagelijks in Over-yssel en voor de Poorten van Zwol konnen wesen.

Ter selver tijt deden de Heeren Extraordinaris Sweedsche Ambassadeuren binnen den Haeg hare publijke intrede/ en hadden 's daegs daer aen by hare Hoog Mog. Audientie/ wordende boven gehaelt met de Carosse van Staet/ van noch 36. andere gevolgt. Sy deden hare Propositie in de Sweedsche Tael/ en leverden in't Latijn die schriftelijk over; behelsende/ een Vertoog van't groot gevaer, en de schadelijkheit van den tegenwoordigen Oorloog; een hevige begeerte hares Koninks tot bevordering van den Vrede, met een Relaes van het gene daer toe by hem aengewend was; namelijk, eerst de Mediatie hare Hoog. Mog. aengeboden, en van haer geaccepteert, daer na noch aen beide de Koningen van *Vrankrijk* en *Engeland*, die de selvige mede hun hadden laten welgevallen: voorts versoekkende Commissarissen om met de selfde te handelen, en het begonnen werk volvaerdig te bevorderen. De Heer President antwoordde hare Excellentien in seer civile Termen; en daer op wierden haer Commissarissen toegevoegt/ om nader mede te confereren.

Op den 12. dito/ deden Sy hare tweede Propositie/ versoekkende antwoord op pointen van dusdanigen substantie.

I. Dewijl de Hoog Mogende Heeren Staten Generael der Vereenigde Nederlanden d'oprechte Mediatie van sijne Koninklijke Majesteit van Sweden hadden aengenomen, dat sy soo heerlijken Werk ook wilden bevorderen, en het vorder vereischte tot de t'Samenkoomst vaerdig maken.

II. Alsoo de Stad *Duinkerken* aen de Koningen van *Vrankrijk* en van *Engeland* geoordeelt is de bequaemste te zijn, of ook de selve aen de Zijde van hare Ho. Mo. sal worden voor aengenaem gekeurt, om met den eersten d'Ambassadeurs sich derwaerts te begeven.

III. Dat de Gevolmachtigde Ambassadeurs vrede-lievende mochten zijn, en met soodanige orders geinstrueert, waer door soo een heilsaem en noodig werk op't lichts bevordert worde.

IV. Dat de Heeren Staten, sich conformerende met de vrede-lievende gedachten der Koningen, ondertusschen mede niet beswaert mogen zijn, om in eenigen stilstant van wapenen te bewilligen, tot dan men wegens den vollen Vrede breeder sal konnen over een komen.

Hier benevens vertoonden Sy Heeren Sweedsche Ambassadeurs, aen de Heeren Gedeputeerden van hare Ho. Mog. de Staten Generael der Vereenigde Nederlanden/ by de Conferentie met de selve gehouden in 's Gravenhage, op den 12 Januarij 1673. dese Sommierlijke redenen:

Sommier der Redenen, die de Heeren Sweedsche Ambassadeurs aen de Heeren Gedeputeerden van haer Ho. Mog. de Staten Generael der Vereenigde Nederlanden, hebben vertoont, by de Conferentie met deselve gehouden in 's Gravenhage op den 2. Januari 1673.

TEn eersten, hebben sy sich bedankt, dat de Heeren, die hun waren toegevoegt, de moeite hadden gelieven over sich te nemen, van hun te komen vinden.

II. Dat sy sich verheugden, dat insonderheid soodanige tot dese negotiatie waren verkoosen, die sonder twijffel de gelegentheid van den tegenwoordigen toestand kenden; ende sich souden laten aengelegen zijn sorge te dragen voor de gemeene ruste.

III. Dat sy Heeren Gedeputeerden niet konden onkondig zijn, in wat reguard de Heeren Ambassadeurs aen dese Republique waren afgesonden: Evenwel verhaelden sy sulks met voor uit aen te wijsen.

IV. De respective oude vriendschap tusschen de Koningen ende het Rijk Sweden ter eenre, ende dese Republique ter andere zijde, nu al van lange tijden herwaerts; Maer die meest met blijden aenwas gefloreert hadde, insonderheid onder de Koningen Carel den negenden; Gustavus Adolphus; Christina; Carel Gustav, ende ook onder den tegenwoordigen Konink, die nu den Scepter voert, Carel den elfden.

V. Sy hebben wijder gededuceert; soo lang dese vriendschap in haer geheel is geweest, ende ongequest en ongekrenkt is gebleven, dat ook soo lange beiderzijds daer van groote vruchten zijn gevoelt geworden, als mede mutuele verseekeringe, ende ontallige andere voordeelen? maer doen die door partijschap van soodanige, die weinig hebben gelet op de goede harmonie, geinterrompeert is geworden, en elders heeft moeten uitspatten, dat doen ook sulks niet heeft konnen afloopen sonder schade en nadeel van de andere partie.

VI. Sy hebben getoont; dat anders beiderzijds staet soodanig gelegen en geconstitueert was, dat sy malkanderen onderling groot voordeel konden toevoegen; ende dat de Tractaten behoorlijk na te komen niet anders konde strekken als tot malkanderens onderlinge beste.

VII. Dat de predecesseurs van yders respective staet daer heenen hadden gesien, ende na de gelegentheid van tijd, ende de constitutie van saeken, verscheiden verbonden hadden aengegaen, die beiderzijds Natie vereenigden, ende nu als noch met naeuwe banden aen malkanderen hielden.

VIII. Sy hebben gesegt, dat des Koninks meeninge is, dat dien bandt van verbonden, ende die vriendschap tusschen yders Staet, moge blijven duirende, ende dat de selve niet lievers noch hertelijkers wenschte, als dat alles uit den weg mochte werde geruimt, 't welck dese vereeniging eenigsints soude konnen verlistigen.

IX. De selve Koninklijke Majesteit vertrouwt, datse by dese Republique gelijke bejegeningen, ende gelijke genegentheden sal vinden; ende dat over sulks de Heeren Staten Generael wel oordeelen, dat de vereeniging van dese Staten beiderzijds seer oirbaer sal zijn; ende dat sy dies wegen te gelijk met het Rijk Sweden sullen willen trachten om alle 't gene soude konnen strekken tot prejuditie van dese vriendschap, sulks ook op alle mogelijke manieren uit den weg te ruimen, op dat yder Staet d'een d'ander omhelse door onderlinge gedienstigheden ende sulks met een heel oprechte liefde sonder eenige verhindernisse of exceptie.

X. Sy hielden staende, dat de conjunctie van dese vriendschap meerendeels hadde veroorsaekt, dat sijne Koninklijke Majesteit van Sweden over den nu nieuwelijks tusschen sijne beiderzijts Bondgenooten ontstanen Oorloog, soo innerlijk daer van gevoelig was geworden; ende seer ter herte liet gaen dat soo onverwagt soo groote vlamme was uitgeborsten, die soo niet by tijds wierde gedempt en uitgeblust, andere van gelijke mede soude inwikkelen ende alsoo soude konnen overgaen tot andere Natien met de oppressie van Religie en Landen.

XI. Sijne Koninklijke Majesteit was dan te rade geworden alsoo het recht van vriendschap ende de reden van de sake niet anders scheenen te vereischen, sijne interpositie aen te bieden, om met allen mogelijken yver en arbeit te trachten de sake te herbrengen tot de voorige vriendschap ende tot de herstellinge van den vrede.

XII. Tot desen einde hadde hy niet alleen de Heeren Ambassadeurs, die sich aen sijn Koninklijk Hof present bevonden, sijne oprechte gemoets meeninge dadelijk bekent gemaekt, maer hadde ook door sijne expresse Afgesanten sulks de Bondgenooten selfs laten voor dragen; En doen deselve Majesteit bevond, dat sijnen yver noch in Engeland, noch in Vrankrijk, nochte ook hier by desen Staet onaengenaem was geweest, hadde hy lichtelijk konnen resolveren om sonder vertoeven sijne Extraordinaris Ambassadeurs aen yders Hof en Staet te laten afgaen, die aen soo heilsaem werk de hand souden slaen.

XIII. Ende alsoo de selvige, na dat sy in Engeland hunne commissie hadden afgelegt, mede na desen Staet afgesonden en principalijk geordonneert waren om in de naem van hunnen Allergenadigsten Konink en Heere het ampt van mediatie te offereren; ende dat sy na eenigen tegenspoet op de reise ende in hunne gesondheit, ende na het verblijf 't welk sy genootsaekt waren geweest in het Hof van Engeland te besteden, nu ook hier ter plaetse tot verrichtinge van de sake waren aengekomen, hadden sy voor al en voor eerst de Regenten van dese Republicque bedankt voor hunne declaratie van genegentheit soo tot den vrede, als voor de aengenomene mediatie.

XIV. Wijders gelijk sy verseekert hebben dat de intentie van hunnen Allergenadigsten Konink en Heere trouw en oprecht was, ende dat sijne genegentheit niet minder was om de behoudenisse van desen Staet te betrachten; als ook des selfs waerachtig intrest en voordeel te bevorderen; alsoo hebben de selve Heeren Ambassadeurs ook belooft en aengebooden, haren willigen dienst en vollen yver;

ende

ende daer by versocht dat haer Ho: Mo: niet en geliefden na te laten, haer van hunnen trouwen arbeit te bedienen.

XV. Ende op dat sulks haestig ende sonder tijd verlies soude mogen geschieden, hebben sy gesegt datter veele redenen waren die 't selve aenraedden, nevens 't welk sy hebben getracht te wederleggen de allegatien die gemeenelijk ter contrarie werden voorgeworpen.

XVI. Want voor eerst, hoe seer het ook soude mogen schijnen toedragelijk te zijn, datter eenige Steden, Landen, of Provincien, wel wederom eerst souden konnen gerecupereert werden, alvoorens eene Negotiatie van Tractaet begonnen werde, op dat die dan te waerdiger ende te beter uitvalle, ende de hoope van beter conditien te bedingen te grooter zy; dat ook ten tweede, eenige hoope soude konnen werden gestelt in de trouw en macht der Auxiliaire Troepen; als ook ten derde, in de eigen macht van volk; seiden sy daer op dat men evenwel hadde te letten, hoe dese dingen alsoo licht onseekerder als vaster gingen; want voor eerst om plaetsen wederom te krijgen, dat sulks wel te wenschen ware, maer dat sy niet en wisten of sulks ook seekerlijk te hoopen was; insonderheit by dit winter saisoen, 't welk alle belegeringen swaer maekt, dat ondertusschen meest geduirende dien tijd het werk van de Vredehandelinge konde werden bevordert. Dat ten tweede, op de assistentie der vrienden yets konde werden gebouwt, hebben sy in bedenkken gelaten, van wat gewicht sulks konde zijn: want voor eerst soo die Heeren Bondgenooten quamen te breeken met den Konink van Vrankrijk, 't welk sy niet hebben verwacht dat geschieden soude, dat sy daer door dan ook eenen langduurigen Oorloog souden veroorsaeken, ende geheel Duitslandt in een swaren brand souden stellen; ende vervolgens alle hoope van Tractaet daer mede afsnijden. Ten tweede, hoe sy oock procedeerden, souden sy alle tijd de schatkiste van dese Republique doen lijden. Ten derde hebben sy gesegt dat te bevresen stond, dat de selvige wel eenig particulier insicht mochten hebben daer sy na trachteden; ende lichtelijk seer divers soude konnen zijn van het interest en voordeel dese Republique. Ten vierde, hoe ook den bystand mochte wesen die sy souden toebrengen, sulks niet anders konde zijn als met nadeel en verkortinge van desen Staet, in welkers gebied de sit-plaetse van Oorloog soude blijven. Ten vijfde, als het dan soo al vast geresolveert was om te continueren in den Oorloog; ende dat de krachten van dese Republique machtig waren om soo swaren last te dragen, ende dat ook soo groote avantage gestelt wierde in de assistentie der Heeren Bondgenooten, dat in allen val noit ontbreeken soude occasie van wapenen, niet tegenstaende desen Staet sich mochte hebben innegelaten om de sake by Tractaet af te doen.

XVII. Ende hebben sy Heeren Ambassadeurs gebeden dat haer Ho. Mog. doch wilden reflexie nemen op hun eigen selfs; ende haer eigen macht eens overwegen; want dat sy soodanigen Staet voor ongelukkig oordeelen, die haer meeste hoope, soo te seggen, stelde in de assistentie van een ander.

XVIII. Ende geset dat het desen Staet aen Macht niet en ontbrak, hebben sy evenwel versocht, dat haer Ho. Mog. geliefden ook hare gedachten te laten gaen over de Macht der Franschen, ende insonderheit der Engelschen, dat sonder twijffel die Koningen ten minste in dit werk eens zijn; en dat sy soo machtig zijn dat niets aen hun sonder misslag is klein te achten; al wat ondertusschen de Auxiliaire Troupen souden beginnen, 't welk eenige consideratie mochte waerdig wesen, soo souden sy doch de Landen van desen Staet niet minder drukken als den Vyand selfs; ende in den aenstaenden Somer soude een grooter Macht te water konnen verschijnen, als misschien soude konnen werden tegens gestaen.

XIX. Sy hebben ook geacht dit hare bedenkinge waerdig te sijn, dat sonder twijfel een swaren oorloog van de zijde van Engeland soude invallen, soo 't selve door subsidien van 't Parlement wierde onderstut; hoedanige subsidien de Standen van dat Koninkrijk, ter liefde van haren Konink, ende ter liefde van hun voordeel, eere, ende 't geen 't noodsakelijkste is, ende dieswegen voor al geconsidereert wierd, ter liefde van de behoudenisse van hunnen Staet, geensints sullen weigeren; insonderheit als sy sullen merken dat de Vredehandelinge alhier seer koud-sinnig word opgenomen.

XX. De Heeren Ambassadeurs hebben daer by gevoegt dat by aldien de Vredes gedachten niet worden voorgenomen, dat dan te bevreesen staen de incursien by winters tijden; ende dat alle 't gene noch overig is onderworpen mochte werden aen den happigen Vyand; ende aen het perijcul des Oorloogs.

XXI. Ende soo al, ten beste genomen, by 't winter saisoen niets mochte werden ondernomen; dat dan evenwel te bevreesen stond de macht ende 't gewelt die den aenstaende Somer dreygde; ende soo desen Staet bestant was om dien met gelijke macht te konnen wederstaen, dat de Heeren Ambassadeurs sich daer over souden verheugen, nevens alle die dese Republique goets gunnen.

XXII. Wijders hebben sy gesegt dat het soude konnen gebeuren, dat toekomende jaer niet alleen den Turk, die mits d'oneenigheit der Christenen, met schrikkelijke Heyr-krachten, God betert, hun over den hals komt vallen, de Auxiliaire Vrinden, te rugge sal doen keeren, om 't geen hun eigen is, te defenderen, maer ook

XXIII, Die desen Staet van hette wel willen, ende nu sorge dragen voor sijn behoudenisse, sullen misschien by nood-dwang en buiten hun wille ook daer werden mede ingewikkelt, soo den brand hun al te na komt.

XXIV. Soo dese Staet weigerig blijft, ende sich niet willig toont tot Vredes tractaten, sal men de opinie hebben, als of desen Staet den Oorloog eerst aengesponnen hadde, ende nu als noch niet

tot Vrede wilde komen; waer door hy sich dan sal verlaten vinden van de sorge en bystand sijnder vrienden.

XXV. Dat sy dan souden letten, hoe swak en onseker alle de vremde assistentie was, ende soo van de sekerheit van dien al iets verwacht wierde, dat sy souden bedenken hoe duer die aen dese Republique quame te staen, ende hoe swaer die viel te mainteneren.

XXVI. Dat het ondertusschen konde gebeuren, dat soo wel het strijdende als het assisterende Deel, soo wanneer de hoope tot behoudenisse des Staets meer en meer mochte verachteren, ider sijn gedeelte, 't welk evenwel God verhoede, soude konnen na sich trekken; ende dese Republique ende desen Staet doen vervallen tot een Roof van veelen.

Dit soodanig ontvouwen sijnde wierde geconcludeert.

XXVII. Dat om de publique Vrede te herstellen, verre het heilsaemste en beste middel was in een Tractaet te treden; want dat voor eerst daer door alleen de saeke scheen tot een beter en sekerder stand te konnen werden herbracht; alsoo de meeste uitkomsten des Oorloogs onseker sijn; en dat de experientie leert hoe slibberig de hoope is, die daer op gestelt werd. Ten tweede, dat de Heeren Ambassadeurs vertrouwt hebben; dat het Vredes Tractaet soodanig gemesnageert konde werden, om 't selve in alle maniere secuur en eerlijk te verkrijgen, ende 't welk aen alle de partyen soude konnen voldoen, dat sy daer in souden gevoelen den arbeid van de Mediatie, dat ten derde de Doorluchtigste Koningen van Vrankrijk ende van Engeland, gelijk sy groothertig ende met alle Koninklijke deugden begaeft sijn, souden konnen bevonden werden genereuser te wesen, als men sich hier te lande nu soude konnen inbeelden. Want sy genoegsaem weten dat hun macht selfs daer door, in glorie aensienelijker en aengenamer wordt gemaekt; ende dat het vroome Koningen wel past dat sy sich vergenoegende met eene geringe satisfactie, de behoudenisse aen dese Republique gunnen. Ten vierde hebben de Heeren Ambassadeurs gesegt dat deselvige Koningen, hoewel nu Vyand, evenwel de conservatie ende de welvaert van dese Staet niet tegens sijn: ende dat sy dieswegen soo promtelijk in een Tractaet van Vrede hebben bewilligt; ende soodanige middelen hebben voorgeslagen, waer door den Vrede schijnt te konnen werden bevordert. Ten vijfde, dat alle die dese Staet wel willen, het daer voor houden, dat die niet anders als door een Tractaet van Vrede kan werden herstelt; ende dat dieswegen haer Ho. Mog. sich selfs niet en behoorden in 't licht te sijn. Ten sesde, soo men oordeelt dat desen Staet nu door Oorloog eenigsints kan werden opgeholpen, waerom niet ook door Vrede? by welkers gelegentheyt de over groote kosten, te besteden aen de gewoonelijke Navigatie en Commercie, veel meenigvuldiger vruchten sullen by brengen, als die nu getelt, ende tot den Oorloog aengewent, misschien in rook weg gaen. Ten sevende, by de restitutie van een eerlijken, ende na gelegentheit van saken billijken en sekeren Vrede, sal men de oude Verbonden konnen hervatten, en soodanige vriendschap wederom aengaen, die desen Staet te vooren heeft doen aenwassen en floreren: soo sal de Republique genoegsaem vast en seker staen; ende sullen in tijde van Vrede, alle dingen, hoe die ook by den Oorloog souden mogen verlooren sijn gegaen, lichter en beter beginnen wederom verkregen te werden.

XXVIII. Alsoo dan de Heeren Ambassadeurs hadden bewesen dat een Vrede-handelinge sonder twijfel te prefereren was boven alle Militaire handelingen om redenen boven gealleguëert, hebben sy eindeling geconcludeert, ende dese navolgende pointen by geschrifte versocht.

I. Dat nu na de acceptatie van Mediatie de Heeren Regenten van dese Republique de hand geliefden daer aen te houden, van dit werk wijder te pousseren, ende dat sy sich daer inne geliefden te bedienen van den arbeyd der Ambassadeurs; die in tegendeel wederom hare persoonen wijtloopig geoffereert en aengepresenteert hebben.

II. Dat haer Ho. Mog. niet en geliefden uyt te stellen om een sekere plaetse van handelinge met den eerste te beramen; insonderheit soodanigen, als van de Koningen selfs, wegen de commoditeit alrede voor goet was gekeurt, op dat den tijt, minst mogelijk, gespilt werde, ende de Vredes-Negotiatie spoedig mochte konnen werden voortgeset.

III. Voorts, dat Gevolmachtigde Ambassadeurs, ende die Vrede-lievende waren, mochten werden uitverkooren, ende met soodanige instructie werden versien, die bequaem ware aen het gewenschte werk een lichten en gelukkigen uitslag te geven.

IV. Eindeling hebben sy versocht dat soo lange men van Vrede handelde, eenige cessatie en suspensie van Wapenen mochte werden vastgestelt.

V. Dese pointen hebben sy by geschrift doen inleveren, met bygevoegt versoek, dat sonder tijt verlies haer Ho. Mog. sich daer op mochten gelieven te verklaren.

XXIX. De conferentie wierde geeindigt met contestatie van vrintschap, en volle aenbiedinge van wil-vaerdigheyt en dienst.

Waer op na voorgaende communicatie met de Heeren Ministers van den Keiser, van den Konink van Spanjen, en van den Heere Keurvorst van Brandenburg gedelibereert/ en daer na geresolveert is/ en met twee Resolutien; d'eene van den 13. Januarij/ d'andere van den 16. dito/ aen de Heeren Ambassadeurs

toe-

toegesonden / en ontrent op eenen teneur geantwoord word: Dat de plaets by de Koningen verkosen, onaengenaem is; en de stilstant als ten hoogsten schadelijk en ten hoogsten ruineus, en dies soodanig, daer sy aen dese Provintien een onvermijdelijken ondergank soude by-brengen, geheel verworpen word; dat het sonder vrucht en sonder eenig effect soude zijn vast te stellen de Gedeputeerden tot de Vrede-handelinge, voor en al eer men wegens de plaets sal zijn over-een gekomen: en word veel eer dit de Heeren Ambassadeurs voorgehouden, dat hare Ho. Mo. wel wenschen van de Zijde des Koninks van Vrankrijk geesclaircisseert te mogen worden van de redenen en oirsaken des Oorloogs; of ten minsten, dat dese Staet voor uit van de gronden en conditien mogen worden geinformeert, waer op soo een groot Vredens werk sou konnen gebouwt worden; buiten 't welk by na onmogelijk sou zijn, dat hare Ho. Mo. die sy na de handel-plaets souden afsenden, met behoorlijke ordres en instructie souden konnen voorsien.

Hier op wierden van de Heeren Sweedsche Ambassadeurs noch verscheide Memorien aen Hare Hoog Mogende de Heeren Staten Generael der Vereenigde Nederlanden gepresenteert / terwijl sy daer over naer Engeland en Vrankrijk schreven / om die Koningen tot het toestemmen van een der acht voorgestelde plaetsen te bewegen.

Het Krijgsvolk van Maestricht bleef noch al met groot voordeel op de Vyanden uitgaen; dewijl een Partie daer weder eenige Fransse had ingebragt / onder d'Armade des Hartogs van Duras wech gehaelt: welke Duras, alle voeragie ontrent Luyck geconsumeert hebbende / weder lag tot Spauwen, Rootmeer, Vilre op de Beck, Moupertinge en Rygenbilsen, anderhalf uur van Maestricht voornoemt.

Binnen Gorichem had Capit. Raymaker, met een Partie volk uit geweest zijnde / gevangen gebragt een Capit. Lieutenant, genaemt den Marquis de Milleraye, met 10. a 12. Fransse en alle sijn Bagagie / dien hy gekregen had tot Tuyl / soo als hy van Bommel over quam varen. Ontrent die selfde tijt hadden eenige Fransse op Suylichem geweest / en meenden het Slot Suylichem in te nemen; maer door sterk schieten moesten sy daer af wijkken.

De Vriesche Guarnisoenen wierden van vele Plaetsen uit Holland na vereisch van saken versterkt / om op alle voorvallen en entreprisen te konnen voorsien en gewapent zijn; dewijl men geloofde / dat de Vyand van sijn soo dier-gekochte / en nu soo onverwacht en schandig verloren pand / de beroemde Fortresse van Coevorden / revengie sou soekken.

Op den 7. deser loopende Maend / was een Partie van 25. Man uit Oudewater getrokken met een schuit / en die hadden sich aen de Vaert in een Huis verborgen / alwaer sy de voorby-varende schuiten van Woerden na Utrecht verspieden konden / en die hun te sterk waren passeren lieten / komende een die sy deden aenhouden / en waer op 4 Fransse met een Chargie wierden doot geschoten / 't welk haer om Quartier roepen deed / doch de Lieutenant sich noch daer wat tegen stellende / wierd doorschoten / de Kapitein / Vaendrig / en vordere Soldaten geplundert en gevangen gebragt. De selve Partie trefte noch een andere bende aen / van 25 Man / die sy haest op de vlucht dreven / een daer van doot schoten / en 7. gevangen bequamen. Diergelijke rescontres zijn ontrent dese tijt / dat de Fransse van haer exploit te Bodegrave en Swammerdam met Schuitjes by Partien naer Utrecht keerden / meenigmael voorgevallen / zijnde de wegen meest onbruikbaer door 't hooge water.

Dewijl

Dewijl de Franse ontrent Aeth en Duinkerken in hare Conquesten eenige notabele Krijgs-machten versamelden / soo wierd van wegen Zeeland ordre gestelt / om de Sterkten van desen Staet in Vlaenderen, van Volk en andere defecten wel te voorsien / om tegen alle verrassingen te konnen bestant zijn.

Hare Hoog Mogende hebben op het hoog-wijs advijs van Sijne Hoogheit de Prins van Oraenjen, aen den Heer Rabenhaupt, tot dankbaerheit en erkentenis voor sijn Helden-bedrijf / gegeven het Casteleinschap van Coevorden, en het Dorst-ampt van Drent. Den Oversten Lieutenant Eibergen, die Troupen commanderende Coeverden ingenomen had / is met het Goubernement van de selfde Vesting vereert geworden; en dus heeft de kloekke dapperheit hare welverdiende vergelding ontfangen.

Aen de Goudse-sluis besloten zijnde een vaste Schants te leggen / soo wierd nu aen de Fortificatie sterk gearbeit / alwaer de Heer Veld-Marschalk Wirts vele dagen in persoon sich bevond / op alles de gerequireerde ordres stellende / en eenigen tijt het Commando daer hebbende.

De Franse hadden ontrent Maestricht getracht Stokhem t'overvallen / zijnde alreede Meester van een der Poorten; maer de Borgers hebben haer echter weder te rugge gedreven / en daer buiten onder den blooten Hemel doen logeren.

Die van Cuylenburg klaegden / dat sy / boven de sware inquartiering der Franse Guarnisoenen / wederom door den Intendant gelast waren op te brengen 1800. Camisolen voor de Soldaten / en 1000. Guldens ter Maend; 't welk voor de arme Borgers niet om op te brengen zijnde / soo was een besending gedaen om d'onmogelijkheit van dien eisch te remonstreren. Sy schreven dat de Borgers meest alle wech stierven / en 3. a 4. te gelijk op eene Baer wierden ten grave gebracht / dat met geen drooge oogen was aen te schouwen / als mede niet d'ellende en armoede van die selve plaets. Doch sy hadden dit met vele by de Fransen overheerde Plaetsen gemeen / daer die genadige Godt haer doch gants uit verlossen wil. De Mariners binnen Schoonhoven liggende / hadden de Franse Sauvegarde van het Dorp *Everdinge* wech-gehaelt en mede-genomen.

Op den 9. dito is by Resolutie van hare Hoog Mogende verstaen / dat de Residenten, Consuls, en Geauthoriseerde van den Staet, haer niet sullen mogen onderwinden eenige opgebragte Prijsen tot weerwil van den Nemer onder sich te trekken en te verkoopen, of eenigsins van de Gelden na haer welgevallen te disponeren: maer dat alleen goet reguard sullen hebben te slaen, dat de Prijsen niet worden geplondert of benadeelt; vorder te bewaren de Facturen, Cognoscementen, en andere bescheiden; soo als wijder in 't Extract van de Resolutie te sien is.

Op den 10. deser hebben de Heeren Staten van Holland en West-Vriesland een Placcaet doen emaneren / op het betalen van den Twee-hondertsten Penning / by forme van Capitale Leening / voor den jare 1673 geconsenteert / inhoudende;

DE Staten van Holland ende West-Vriesland. Allen den genen die desen sullen sien ofte hooren lesen, Saluit. *Doen te weten*: Alsoo wy tot noodelijke defensie en beschermingе van den Lande ende van de goede Ingeseten van dien genood-drukt worden te moeten heffen een 200 penning, by forme van Capitale Leeninge. *SOO IST*, Dat wy wel expresselijk geordonneert, gestatueert en bevoolen hebben, ordonneren, statueren en bevelen by desen, dat de Ontfangers, Thesauriers, Rentmeesters, of andere van wat qualiteit die oock souden mogen wesen, soo wel van 't gemeine Land, van den Heere Prince van Oranje, van 't Comptoir van de Generaliteit alhier in den Hage, van de respective Collegien ter Admiraliteit in onse Lande van Holland en West-Vriesland residerende, als van eenige Steden, Collegien, Heemraed of Waterschappen, Dorpen, Societeiten, of eenigerhande andere Cor-

doar

pora of Gemeinschappen, geene uitgesondert, wie de selve ook souden mogen zijn, dan alleen die van de Geoctroyeerde West-Indische Compagnie voor den eersten Februarij toekomende, aen onse Gecommitteerde Raden in de respective Quartieren sullen moeten opgeven een pertinenten Staet van alle Obligatien, Los-en Lijf-rente brieven, die 't haren Comptoire zijn loopende, te weten, juist niet met specifique uitdrukkinge van ieder der voorsz. Obligatien, Los ende Lijfrente-brieven, maer in het generael of in massa, ende in eener somme alleen, vervattende hoe veel Obligatien, Los en Lijfrenten respective ten lasten van haren Comptoire albereids loopen, ende successivelijk noch verder daer op souden mogen komen, op peine van te verbeuren vijftig guldens voor yder dag dat de voorsz. Staet naer den voorsz. eersten Februarij toekomende aen de gemelte Heeren Gecommitteerde Raden sal overgelevert zijn.

Alle Ontfangers, Rentmeesters, Tresoriers, ende Oost-Indise Compagnie aen de Gecommitteerde Raden in de respective Quartieren op te geven een Staet van de Capitalen, Los en Lijfrenten t'haren Comptoire, ende tot laste van de Compagnie loopende.

Oost-Indische Compagnie op te geven hoe veel capitale Actie in ieder Kamer.

Borgermeesteren van de Steden in massa op te geven de Verpondingen van de Huisen en Landen, onder de Steden ressorterende.

Schouten en Gerechten van de Dorpen een Quohier van de Verpondingen der Huisen, Landen, &c. over te brengen. Daer inne te begrijpen de ge-eximeerde Landen.

Borgemeesteren van de Steden, mitsgaders Schouten ende Gerechten van de Dorpen haer Quohieren van den Tweehondertsten penning met een seste verhoogt over te brengen.

De Ontfangers, Thresoriers ende Rentemeesters, &c. een Staet van de Tractementen vier hondert guldens jaerlijks ende daer boven doende, op te geven.

De Regenten den twee hondertsten penning van obligatien, Los en Lijfrenten te betalen voor den vijftienden Februarij ende anderen voor den eersten Maert toekomende.

Begrootinge van de Capitalen der Lijfrenten.

Te betalen den Tweehondertsten penning van de Actien in de Oost-Indische Compagnie voor den vijftienden Februarij ende eersten Martij respective, ende het Capitael te nemen tegen vier hondert guldens.

Peine op die gene die den tweehondertsten penning binnen den geprefigeerden tijt niet en betalen.

Den Twee-hondertsten penning te betalen van alle Huisen, Heerlijkheden, Landen, Tienden, ter plaetse daer de selve gelegen zijn.

Den Twee hondertsten penning van de onroerende Goederen eerst te innen van de Huirders en Bruikers, en dan van de Eigenaers.

Peine tegens de Eigenaers van de onroerende Goederen, binnen den geprefigeerden tijt den Tweehondertsten penning niet betalende, als die van de Huurders en Bruikers niet heeft konnen werden geconsequeert.

Ingang van de maend en veertien dagen respective, binnen de welke den Tweehondertsten penning over de onroerende Goederen &c. moet zijn betaelt.

Begrootinge van de waerdye ofte Capitalen der Huisen, Landen, &c. waer naer van de selve den Tweehondertsten penning moet werden betaelt.

Borgemeesteren van de Steden, mitsgaders Schouten ende Gerechten van de Dorpen het kort van den Twee-hondertsten Penning ten aensien van de Huisen en Landen te mogen vinden op de Huisen ende Landen, die minder dan den achtsten ende vijfden Penning respective in de Verpondingen contribueren.

Item, ordre op de doleantien dien aengaenden.

De Eygenaers van de Landen ende onroerende Goederen aen de renten ende interessen te mogen korten den Twee-hondertsten Penning van de Capitalen op de voorsz onroerende Goederen, Gerechtigt. Item, de beleenders van actien in de Oost-Indische Compagnie.

Van vaste Goederen voor meerder som verbonden als die naer proportie van den taux ende peil in desen gestelt waerdig zijn. Den Tweehondertsten Penning te betalen van het Capitael daer vooren die verbonden zijn, mits kortende den selven Twee-hondertsten Penning aen Renten ende Interessen, &c.

Tijt geprægfigeert binnen den welken de quotisatien den Twee hondertsten Penning met een seste verhoogt moeten werden betaelt, ende peine ten aensien van de gebreekkige dien aengaenden. Item, bevrijdinge van de betalinge van den Twee-hondertsten Penning nae de voorschreve quotisatie met een seste verhoogt, ten aensien van die gene, die ter saeke van Obligatien, Actien, Huisen ende Landen meerder betaelt hebben.

Die gene, die sullen willen aenwijsen de personele quotisatie in den Twee-hondertsten Penning, te hebben voldaen met Actien ende Obligatien, moeten met Eede verklaren dat die haer in eigendom toebehooren.

Den Twee-hondertsten Penning te betalen van alle Tractementen vier hondert guldens en daer boven jaerlijks doende ende ten aensien van de Regenten hoe wel onder de vier hondert guldens jaerlijks.

Expressie van die gene die geeximeert zijn van de betalinge van den Twee-hondertsten Penning. Item, over de Landen die geinundeert zijn den Vier-hondertsten Penning te betalen.

De ontfangers, Rentmeesters, Tresoriers, Dijk-Graven, ende Heemraden, Burgemeesteren in de Steden, mitsgaders Schouten ende Gerechten op te geven wie den Twee-hondertsten Penning voor den vijftienden Februarii ende eersten Martii respective niet hebben betaelt.

De Ontfangers, Tresoriers, Rentmeesters, Bewinthebbers en Burgemeesters in de Steden, mitsgaders Schouten ende Gerechten van de Dorpen, te debiteren met den Twee-hondertsten Penning van alle Obligatien, Renten, Actien, roerende Goederen; &c. Item, met de peynen over de gedane wanbetalingen van den Twee-hondertsten Penning. Item, met de Sloten van de Quohieren ende peyne over de voorschreve wan-betalinge.

Tot faciliteit en gerustheit nu van alle Ontfangers / Thesauriers / Rentmeesters / Ec. als wel die van hare goede contribuerende Ingezetenen / en die het verder sou mogen aengaen / in het opbrengen van de selve Leening / hebben de geseide Heeren Staten van Holland doen calculeren eenige Tafelen van den Twee-hondertsten Penning / waer na sich een ygelijk kan reguleren.

Den 10. dito / deed de Heere van Bevering ter vergadering van hare Hoog Mogende rapport van wegen sijne verrichtinge te Velde / als Hare Ho. Mo. Gedeputeerde / versoekkende met eenen sijne demissie en ontslaging; wanneer hy voor sijne genomene moeiten en aengewende vlijt bedankt / en sijne demissie bekomen heeft.

Op den selven dach zijn in den Haeg gekomen twee Borgers van Amsterdam, met namen / van Dale en Dussart, om aen den Staet en Sijne Hoogheit te presenteren seker Concept / van binnen veertien dagen alleen uit Holland te velde te brengen Hondert-duisent mannen / sonder de Provintie in 't gemeen te beswaren. Daer toe stelden sy, dat'er in Holland waren 65500. Capitalisten, in der Staten Quohieren geschat op 2000, 4, 6, 10, 20, en 80000. Gulden; van dese souden de 3. eerste een met haer vieren; die van 10000. een; die van 20000. twee Mannen, en soo voorts tot 8, voor den tijt van drie Maenden onderhouden, betalende voor yder man in de selve drie Maenden 90. gulden; maer yder van haer sou alleen 25. Guld. ter Maend ontfangen; het overige sou zijn voor geweer, souldie der Bevelhebberen, en andere onkosten. Daer souden lieden gestelt worden over de betaling, om die in te vorderen, en uit te deelen. Tot Hoofden over de selvige moest sijne Hoogheit ervarene Krijgs-lieden verkiesen. En gelijk dese benden souden bestaen uit goede borgeren, matroosen en landlieden, soo souden sy, dagelijks geoeffent, in korten tijt alsoo bequaem worden, als de beste nieuw geworvene Soldaten; behalven dat den yver tot het behoud hares Vaderlands, haer noch ongemeen dapper en onvertsaegt soude maken. Men moest daer onder kleine Compagnien maken, en vele Officieren, om dat sy te beter bestiert mogten worden. De Rijkke souden geern den hondersten Pennink van hare middelen, al was het selfs meer, willen uitschieten, om al het overige in versekertheit te mogen blijven besitten, en tot hooger waerdie te brengen, daer anders de Vryheit, Godtsdienst, het leven en kuisheit der Vrouwen, Dochters, Kinderen, en Bloedverwanten met doodelijke schipbreuk gedreigt worden. De genegentheit en yver van de voornaemste en meest gegoede Borgerie was daer toe ondersocht, en bereidwillig gevonden. Voorts werd'er geraden dusdanigen heir-kracht in vijf legers te verdeelen, yder van de selve met een bequaem en wel ervaren hooft versien; en senden die na diversche passen, volgens het goedt-dunkken van den Generael, om van alle kanten gelijkkelijk t'ageren. Als eenige duisent mannen aen de strand van de *Zuider-zee* te doen landen, om sich op de Veluwe met de boeren te conjungeren. De Vriessche macht met soodanigen Leger te versterkken, om groote progressen in *Over-yssel* en *Westphalen* te doen. Een derdendeel van dit Heir-

Heirleger meer of min, kon men leggen op de Hollandsche Posten, als *Wesep*, den *Uithoorn*, *Bodegrave*, *Goude*, *Oudewater*, *Gover-weller-Sluis*, en *Schoonhoven*. Tot *Gorichem* en daer ontrent moest men een sterk Leger formeren, om van die kant in de *Betuwe* te dringen, en de sterkten daer langs heen, weder te bemeesteren. Sijne Hoogheit kon aen de kant van *Braband* met een redoutabel Leger ageren; en soo kon men in korten tijt onse Vyanden op verscheide plaetsen aenvallen, bemachtigen, en overwinnen: en dus konden wy door heel de weereld seer groote glory, allesins uitnemend ontsag, en in ons Vaderland ongemeene voordeelen bekomen. Dese Autheuren dan/ betoonende hier in haren prijselijken yver voor het gemeene beste/ voortbrengende noch vele aenmerkkens-waerdige bedenkkingen/ nevens haer Concept van schijnbare apparentie/ wierden by sijn Hoogheit/ den Raed van State/ en de Staten van Holland niet afgewesen; maer die namen daer over verscheide conferentien en deliberatien: doch om noch eenige swarigheden/ die men in 't uitvoeren des selfs sou ontmoeten/ wierd dat tot noch toe niet in 't werck gestelt; en sommige oirdeelden ook/ dat het ruineux voor de Militie van den Staet sou geweest zijn. Niet te min wierd by de Regering vast gestelt/ alles aen te wenden 't gene tot voorstant van 't gemeene Vaderland sou mogen dienen: waer toe geseit wierd/ dat sijn Hoogheit oock selfs veel van sijn eigen inkomen sou aengeboden hebben.

Daer vertrokken eenige Heeren uit den Haeg na Vriesland, om sommige geschillen aldaer opgeresen/ soo men seide/ te helpen vereffenen.

Tot Vlissingen en Middelburg waren weder vele Prijsen opgebracht/ twee van Madera en Jamaica, geladen met Sucade/ Nagelhout/ 60. Rollen Brasilische Taback/ Campheſi hout/ Kakau/ en Indigo; verscheide andere geladen met Wijnen en Brandewijnen; als mede een Advijs jacht/ van Hoorn uitgegaen naer Oostindien, dat van de Engelsche was genomen geweest/ door de Onse weder hernomen. Dit bragt tijding/ hoe dat 3. van de Oostindische Schepen/ laest uit Tessel vertrokken/ van een Engels Konings-schip met 61. stukken geattacqueert waren/ dan sy hadden sich soo gedefendeert/ dat den Engelsman haer had moeten verlaten.

Den 11. dito/ deden de Heeren Staten van Holland en West-Vriesland, een Waerschouwinge in den Haeg, en vervolgens door heel Holland publiceren; waer by Sy ordonneerden en statueerden, (om dat voor heen eenige in gebreke waren gebleven) dat alle en een ygelijk van Hare Onderdanen en Ingesetenen, die by Patenten of ordre gelast souden werden op te trekken, het selve souden hebben te respecteren en naer te komen, op pœne dat alle de gene, die op den geprefigeerden tijt ter gedestineerde plaets niet souden mogen komen en verschijnen, of by indispositie of andere ongelegentheit, een ander bequaem Man behoorlijk gewapent in hare plaets senden, om aen den Staet den gerequireerden dienst te presteren, tegen de selve by Ban en confiscatie van hare Goederen geprocedeert sou worden, sonder eenige conniventie of dissimulatie.

Daer wierd een uitschrijving gedaen/ om Godt te dankken/ over de verovering van *Coevorden*, op den ordinaris aenstaenden Bede-dach/ en speciael de Provintie van Holland/ in maniere als volgt:

Erentfeste, wijse, voorsienige, &c.

TEr Vergaderinge van de Heeren Staten Generael der Vereenigde Nederlanden is, met ons goet vinden ende toestemminge, op den sesden deser lopende Maent Januarii geresolveert, ende vervolgens

volgens aen alle de andere Bontgenoten aengeschreven, ten einde, deselve in haren soodanigen ordre sullen gelieven te stellen, ende die voorsieninge te doen, dat over de onverwachte overwinninge van de Sterkke en vermaerde Fortresse van Coeverden, die op den dertigsten der voorledene Maent December stormenderhand ingenomen en wederom onder de gehoorsaemheit van den Staet geraekt is, op den eersten van de aenstaende Maent Februarii, Godt Almachtig in alle de publijke Kerken van gantscher herten moge werden gedankt, geloofr en gepresen, ook vieriglijk ende met een nedrig Gemoed aengeroepen ende gebeden, dat sijn Goddelijke Majesteit de Wapenen van den Staet noch verder genadelijk gelieve te zegenen, tegens de Vyanden ende hare Adherenten, die 't gemeene Vaderland buiten eenig recht ende reden hebben geaggresseert ende ten deele geinvadeert, ook hare pernicieuse desseinen, tot verderf van Land en Luiden, noch verder trachten voor te setten, ende te pousseren: Ende op dat sulks naer behooren moge werden naegekomen, soo hebben wy goet ende nodig gevonden U E: daer van by desen te geven de gerequireerde kennisse, ten einde, U E: soodanige ordre gelieve te stellen ende de voorsieninge doen sullen, dat de voorgeroerde goede ende Christelijke intentie van den Staet moge werden achtervolgt ende voldaen, &c. In den Hage den elfden Januarii sestien hondert drie en seventig.

In de volgende voornacht ontstont tot Amsterdam een seer hevigen Brand / by de gewesene St. Anthonis Poort / in een seer groot Pakhuis en Loots / toekomende de Heeren van het Collegie ter Admiraliteit / waer in eenige voorraed en gereedschap tot Branders was / als Swavel / Hars / en andere brand-stoffen / die alle / nevens eenige huisen daer ontrent / in korten tijt door de vlam zijn verslonden / niet sonder groote suspicie van een moetwillig en aengesteken vyer / te meer dewijl daer ontrent een Kruyd-molen stont / daer seer voor gevreest wierd / en die groot gevaer liep. Ondertusschen rees daer eenige moeite met de Courlandsche Ruiters in die Stad liggende / waer over ook eenige wierden gevangen geset.

Van Utrecht wierd geschreven / dat den Intendant naer Aernhem vertrokken zijnde / last gelaten had / om eenige nieuwe geld-middelen uit te vinden: waer op dan onverwacht een Sauvegarde van de Konink / verselt met drie Fransse Soldaten en den Inmaender van het Huis-geld / de geheele Stad waren doorgegaen / alle Huisen taxerende na haer welgevallen / met strikt bevel / van 's anderdaegs 's middaegs ten 12. uuren yder sijne getaxeerde Penningen te moeten opbrengen / op pœne van anders op het vigoureuste te worden geexecuteert. Daer wierden geene huisen verschoont tot de alderminste toe / die by arme en nootdruftige uit aelmoessen worden bewoont / soo van de Diaconije als andere; 't welk seer groote verslagentheit veroirsaekte; te meer alsoo daer op noch volgen moest een Eysch van Nieuwe-jaers gift voor des Koninks Officiers / en dan noch 12. mael te gelijk den Tweehondertsten Penning: ja de Militaire seiden daer rond uit / by aldien sy daer noch lang moesten blijven / sy permissie souden hebben van den Koning / om met de Inwoonders en hare goederen na haer welgevallen te leven; dat vele niet souden willen verwachten. Maer naderhand is'er eenige moderatie over die Schatting gekomen / soo dat de gequalificeerste de helft souden geven van 't gene daer sy op gestelt waren / andere het derde / en sommige geheel niet. Ondertusschen leden sy daer groote incommoditeit van 't water; en noch meer tot Woerden, alwaer groot gebrek was.

In Harderwijk had de Fransche Commandant van de Inwoonders 5000. Guldens geeischt / t'seffens in dien eenen dach op te brengen / of dreigde anders alles in brand te steken: waer op een collecte gedaen / en daer ontrent 3000. Gulden ontfangen wierd; en met de resterende 2000. Gulden waren sy noch tot op 3. Maenden verdragen.

Op den 12. quamen 3. Regimenten Cavallery / als een van den Prins van Salms,

Salms, een van den Oversten Joseph, en noch een/onverwacht voor de Poorten
van Maestricht; dese waren in 30. uuren van Bergen op Zoom gekomen/ en
hadden het Land glad door gemarcheert. De Hertog van Duras was weder
sterk in Luyckerland versamelt/ na dat de Prins van daer was vertrokken. Hy
hield sijn Hooft-quartier tot Warrem drie uuren boven Tongeren, waer door
alle omliggende Dorpen gants wierden geruineert/ dewijl sy alle voeragie con-
sumeerden/ soo dat men niet meer wist waer mede de arme Land-lieden hen sou-
den konnen geneeren/ of hare Paerden en Beesten tot den aenkomenden tijt on-
derhouden/ 't welk noch by de vier Maenden moest aenloopen.

In Zeeland waren weder verscheide Prijsen opgesonden/ een van Mallega,
een van de Barbados, een derde van Lissebon geladen met Oly en Suikker.
Daer was ook tijding uit Zee/ van een ander Avonturier die 4. Prijsen by sich
had: en uit de Caronjes/ dat aldaer door Capitein Gelein Brandt een Schip
was opgebragt komende van Guardeloup, geladen met Suikker/ Taback/ en
Indigo; en door andere Avonturiers een Schip na de Barbados willende/ daer
eenige Engelsche Vrouws-Persoonen op waren; dan noch twee andere/ een van
Nieuw-Nederland komende/ en 't ander derwaerts gaende.

Het Schip de Hoop, van Amsterdam uitgevaren/ had tot Vigos opgebragt
twee Engelsche Scheepjes willende van Port a Port na de Condaet.

Die van Oudewater met eenige Schuitjes tot boven de Vaert uitgeweest heb-
bende/ brachten aldaer op den 17. dito/ een Fransch Scheepje binnen/ dat sy
verovert hadden/ soo als het meende naer Utrecht te varen: het was geladen met
spek en andere Vivres/ en wel 4000. Rijksdaelders aen Geld/ soo dat het wel
op 18. of 20000. Guldens geschad wierd. Behalven dit hadden sy noch een an-
der vol granen gekregen; soo dat sy daer aen goeden beuit hebben bekomen;
't welk de Graef van Hoorn door een Expresse aen den Staet heeft bekent ge-
maekt.

Op den selfden dito was tot Maestricht een partie uitgereden/ en onder de self-
de eenige Spaensche van 't Regiment des Princen van Salms, als Gydsen; en
sy waren onverwacht gevallen in het Quartier of Landeken van Staveloo, toe-
behoorende den Bisschop van Straetsburg: en dese sich niet willende onder Con-
tributie stellen/ door 't verbod van den gemelden Bisschop/ soo hebben sy/ op den
18. 's morgens het Dorp Pannus overrompelt/ het huis van de Schout of
Meier in brand gesteken/ en alsoo tot de grond afgebrand/ om dat sy haer in desen-
tie stelden/ en een van de onse quetsten; en namen mede 30. Hoornbeesten/ 15.
a 16. paerden/ en een a twee gevangen; met welken beuit sy des avonds binnen
quamen/ die sy 's daegs daer aen begonnen te verkoopen. Sy hadden gemeent
noch een ander Dorp t'overvallen; maer de Boeren waren in de Wapenen/ en
maekten een generalen Alarm.

De Heeren van Amsterdam, om meerder gereed geld te versamelen/ hadden
voormaels Lijf-renten doen verkoopen; en lieten op dito/ den 18. een Notifica-
tie uitgaen/ om daer in noch te continueeren/ op de selfde voet als voor desen/ te
weten/

Van 1 tot 20 Jaren	Exclusive van	1000 guld.	100 gulden jaerlikſche Renten.
20 — 30		950 guld.	
30 — 40		900 guld.	
40 — 45		850 guld.	
45 — 50 en daer boven		800 guld.	

en daer quamen in drie dagen soo menigte lieden/ om soodanig te negotieren/ dat de Heeren niet meer begeerende/ vele onverrichter saken met hare gelden weder genoodsaekt waren naer huis te keeren.

's Daegs daer aen lieten die voornoemde Heeren van Amsterdam binnen hare Stad noch Publiceren de volgende Notificatie.

BUrgermeesteren en Regeerders der Stad Amsterdam, in achtinge nemende het intrest van de goede Gemeente, maken by desen een yder bekent, hoe dat by dit jegenwoordig onverwacht toeval van de hooge Binnen-wateren by haer Ed. Groot Achtb. wel alle mogelijke en bedenkelijke middelen zijn aengewent, en noch sullen aengewent werden, om, soo veel doenlijk is, het hooge Amstel-water door exoneratie in 't Y, en 't sluiten van de Binnen-sluisen, na gelegentheid des tijts, te houden uit de Peil-delen deser Stede, echter met reden beducht zijn, dat by verandering van Weer en Wind, en 't opdringen van de Buiten en Binne-wateren mogelijk soude konnen komen te gebeuren, dat het Water, gelegen binnen de Peil-Sluisen deser Stede, met het voosz. Amstel-water in hoogte quame gemeen te werden, waer door verscheide lage Wooningen en Kelders binnen de Peil liggende soude komen schade te lijden: SOO IS'T, dat haer Ed. Groot Achtb. goed gevonden hebben een ygelijk by desen daer van te verwittigen, ten einde elk sijn schade soo en soodanig hy best te rade sal werden, in tijds moge voorkomen en verhoeden.

Actum den 19 Januarij, 1673.

Ter Ordonnantie van haer Edele Groot Achtbaerheden,

D. SCHAEP.

Op den 20. Januarj/ hebben de Commissarissen van de Heeren Staten van Holland gecapituleert met 5. Oversten/ omme noch ses Regimenten te voet te werven: met den Prins van Courland, voor twee Regimenten; met den Hertog van Holstein Pleun, voor een; met den Heer Baron Spar, voor een; met den Heer Ulenborg, voor een; en met den Heer Prodde, mede voor een: welke Regimenten sullen bestaen moeten/ volgens de nader ordre/ in 12. Compagnien/ yder gerekent tegens 89. Hoofden; en sy souden die tegens half April vaerdig hebben: de Aenrits-gelden wierden met eenen daer toe getelt. Ondertusschen waren de Heeren seer ernstig in besoignen over het fourneren van Geldmiddelen/ tot verval van de lasten des Oorloogs. Sijne Hoogheit heeft in dese hoogdringende nood van het Land/ als een seer edelmoedig Prins/ ten dienste van den Staet aengeboden en opgedragen/ sijn Tractement/ en voorts alle het gene hem/ volgens 't Placcaet van hare Hoog Mogende/ als Admirael Generael competeerde uit de Prijsen/ die by de Caep-vaerders verovert wierden; gelijk noch alle dage een groot getal daer van in Zeeland opgebragt wierd: en nu was tot Vlissingen binnen gekomen/ een seer rijkgeladen Engels Schip/ groot 300. Lasten/ gemonteert met 26. Stukken/ gaende van Londen na Smirna en Alexandrien, in hebbende 700. Blokken Lood/ 150. vaetjes Tin/ 200. Balen Peper/ en 209 pakken met Lakenen/ Saeyen/ Baeyen/ Koussen/ en andere Manufacturen/ het wierd geseit/ volgens het aengeven op het Costuym-huis in Engeland/ waerdig te wesen 150000 Ponden Sterlings/ dat naeuwlijks geloofst kon worden: maer evenwel wierden het Schip/ met alle de waren in Zeeland tot goeden Prijse verkocht. Capitein *Jan de Springer*, Avonturier/ voerende een Schip met 14. Stukken gemonteert/ had het selfde verovert. Kort daer aen wierden door 2. andere Capers/ mede binnen *Vlissingen*, noch drie andere Prijsen opgebragt/ insgelijks met seer rijkke lading: en daer was een Engels Oorloogs-Schip/ voerende 60. Stukken Canon/ aen de Vlaemsche kant op de Honts-plaet gestrand; gelijk men noch van meer rampen hoorde/ die met het onstuimig weder daer ontrent geschied waren.

Op

Op den selfden dito is uit Blokziel getrokken de Vaendrig Plouel, met 30. man te voet/ en is gemarcheert tusschen Elborg en Campen, alwaer in een huis 40. Vyandelijke Ruiters hebben overvallen/ eenige doot-geschoten/ en 32. gevangen bekomen/ nevens een Overste Lieutenant/ en 16. Paerden/ welke sy gesamentlijk tot Blokziel hebben binnen gebragt.

Op den 22. 's morgens waren de Fransse/ onder 't faveur van een sware mist/ gekomen tot onder onse Uitleggers/ aen de Nieuwerbrugge gelegen zijnde; maer soo haest als die haer vernamen/ brandden sy daer op los/ 't welk de Stad Goude, Oudewater en Alphen deed alarmeren; doch die van Alphen hebben dito Uitleggers met eenig Volk gesecondeert/ en dat met goet succes/ ja sy hebben haer tot onder Woerden toe op de vlucht gedreven/ soo dat sy van 600. man wel 400. gebleven zijn: want men seit/ dat tegens de middach/ als wanneer een schielijke verlichting van de mist quam/ en de Fransse recht voor de Uitleggers waren/ sy soodanig uit het geschut met schroot begroet wierden/ dat'er in eene chargie over de 50. Fransse ter neer vielen: men oirdeelde/ dat de Fransse van meening waren/ een brug over de Wiericke te slaen.

De hooge water-vloed en sterkke wind hadden aen de Fortificatien van Hulst vry eenige schaden gedaen/ dewijl de Polder aldaer/ als mede sekeren dijk was doorgebroken/ en daer was selfs een punt van het Contrescarp wech-gespoelt; doch die wierd terstond met macht weder gerepareert. Deselve hooge wateren deden ook eenige schaden aen de Fortificatien van Vilvoorden: maer daer wierd ordre gestelt/ om alles weder ras op te maken. En van daer was tijding/ dat die van Gent besloten hadden/ tot dienst van de Konink van Spaensen/ alleen op de been te brengen en 't onderhouden voor den tijt van 3. jaren 4000. Soldaten/ naer welk Exempel de andere Steden apparent het hare na proportie mede staen te contribueren.

De Collonel Moyses Pain & Vin, Quartier-meester Generael ten dienste van den Lande/ om het schandelijk verlaten van sijn Post tot Nieuwerbrugge gevangen zijnde/ soo had de Hooge Krijgs-Raed der Vereenigde Nederlanden op den 10 January deses jaers 1673. Sententie geformeert; waer by hy Gevangen verklaert wierd/ vervallen te zijn van alle sijne Charges/ en voorts gecondemneert om in eeuwige gevankenisse bewaert/ en geconfineert te blijven; Confisquerende daer en boven alle sijne Goederen ten behoeve van den Staet.

Nu dewijl hy Gevangen/ tot sijne ontschulding had voortgebragt/ dat hy het afhalen van alle die Militie soude gedaen hebben/ met onderlinge correspondentie van de Heeren ter Goude, daer toe met vele omstandigheden gebruikt hebbende den naem van den Heer Burgermeester vander Tocht, als of die in sijn particulier/ meer als andere Heeren/ daer mede sou bemoeit geweest zijn; soo hebben de opgemelte Regerende Heeren der Stad Goude, op den 13. daer aen/ een breede Attestatie belegt/ tot harer ontlasting/ en insonderheit van den voorsz. Heer van der Tocht/ doende de schuld van dien misdadigen wel klaerlijk blijkken. En de voorseide Sententie staende op approbatie en goetvinden van Sijne Hoogheit/ soo heeft hy den Heere P. Wirtz, Veld-Maerschalk en President van den selven Hoogen Krijgs-Raed/ schriftelijk belast/ het geheele Proces van den voorsz. Gevangen op nieuws door den selven Krijgs-Raed te doen examineren en resumeren/ midtsgaders dien Gevangen noch nader te doen hooren.

En na dat meer-gemelte Krijgs-Raed alles overwogen hadde / 't gene ter materie dienende was / en eenigsins mochte moveren.

Soo heeft die eerstelijk by de voorsz. geformeerde Sententie gepersisteert, en den voorsz. Gevangen daer en boven noch gecondemneert, gelijk hy gecondemneert word by desen, om door den Provoost van 't Leger gebracht te werden ter plaetse daer men gewoon is Criminele Justitie te doen, en dat aldaer door den Scherp-rechter het Swaert over sijn Gevangens hooft sal worden geslagen. Aldus gedaen, geresumeert, en gesententieert in 't voorsz. Quartier tot Alphen, by de Heeren boven gemelt op den sesthienden Januarii sesthien hondert drie en t'seventig. Was geparapheert, *P. Wirtz.* Onder stont, Ter Ordonnantie van de selve.

Geteeckent, *Joh. Molengraeff.*

SYNE HOOGHEYT, hebbende ge-examineert de voorenstaende of nader Sententie by den Hogen Krijgs-Raedt geformeert, in de saeke van den Collonel en Quartier-meester Generael *Moyses Pain & Vin* Gevangen, en daer tegens andermael aendachtelijk gelesen op het 54. Articul van de Ordonnantie Militair, en sich selven derhalven ontrent de straffe den voornoemden Gevangen by de voorsz. Sententie opgelegt, niet hebbende konnen voldoen.

Heeft naer voorgaende deliberatie goet-gevonden, dat het geheele Proces, by den Advocaet van den Lande tegens hem Gevangen beleyt, ter presentie van hoogst-gemelte sijn Hoogheit, en ten overstaen van twee Heeren Gecommitteerdens, soo uit den Hogen Rade over Hollandt, Zeelandt en Vrieslandt, den Provincialen Rade van Hollandt en West-Vrieslandt en den Rade van Brabandt, yder respective van nieuws soude werden gelesen, nagesien en ge-examineert, en dat ook soude worden gehoort de redenen die den Advocaet van den Lande voor sijn Hoogheit en de voorschreve Gecommitteerdens tot adstructie van den eisch en conclusie by hem tot laste van den voornoemden Gevangen gedaen en genomen soude mogen by brengen; En heeft voorts hoog-gemelte sijne Hoogheit naer rijpe examinatie van 't voorschreve geheele Proces, en alles 't gene ter materie heeft konnen dienen of mogen moveren, mitsgaders gehoort hebbende het eenparig advijs van de gemelte Heeren Gecommitteerdens in conformité van 't voorschreve advijs, en volgens den eisch by den voornoemden Advocaet van den Lande voor den Krijgs-raedt ten laste van den voornoemden Gevangen gedaen, den selven Gevangen gecondemneert, en condemneert hem by desen, door den Provoost van 't Leger gebragt te werden ter plaetse daer men gewoon is Criminele Justitie te doen, en aldaer door den Scherp-rechter metten Swaerde ge-executeert te worden datter de doodt na volgt: Verklarende voorts alle sijne Goederen geconfisqueert ten behoeve van den Lande. Ordonneert wijders den voorsz. Advocaet van den Lande te besorgen dat de voorschreve Sententie naer behooren sonder eenig dilay ter executie worde geleit. Aldus gedaen in 's Gravenhage den twintigsten Januarii 1673. Was geteeckent,

G. H. Prince d'Orange.

Onder stont,

Ter Ordonnantie van Sijne Hoogheyt.

Geteeckent,

Joh. Molengraeff.

Dese Sententie wierd den 23. dito / tot Alphen gepronuncieert / en ten selfden dage daer ge-executeert / zijnde het Hooft den derden slag eerst afgeslagen. De Patient bleef ten einde toe persisteren by sijn Protestatie / tegens alle communicatie met den Vyand / waer van by sommige verdacht was / beschuldigende sich selven van gepleegde lacheteit.

Daer wierden buiten den Haeg 30. nieuwe metale Stukken geprobeert / en men bevond haer alle seer goet.

De Fransse hadden weder de Neutraliteit aen het Graefschap van Meurs toegestaen voor den tijt van drie Maenden.

De Mennonisten van Saenerdam, en de omliggende Dorpen / op aenschrijvens van den Staet / om eenige Rokken voor de Soldaten te maken / resolveerden ten spoedigste 5000. Rokken te verbaerdigen / nevens soo veel paer Koussen en

Schoe-

Schoenen; als mede een goede somme gelds; dierhalven wierd aen de Rokken/ Schoenen en Koussen met allen vlijt gearbeid.

Op den 24. dito / en volgende dagen/ was Sijne Hoogheit binnen 's Graven-hage/ in gestadige Conferentien met de Generaels Persoonen en hooge Officieren van 't Leger/ de Veld-Maerschalken Wirts en Waldeck, de Graven van Hoorn, Nassau, Koningsmarck, en andere; en vele Collonellen waren ontboden om hare orders t'ontfangen. Daer wierd ook sterk gearbeid aen de Artillerie/ en eenig Geschut afgesonden; de Ys-sleden met Stukjes daer op gereed gemaekt/ en vele Leger-wagens tot den optocht verbaerdigt; de Patenten bereid tot den opbod van Burgers en Boeren door gants Holland, om de selve af te senden/ soo drae de gelegentheit sich toedragen sou om iets te ondernemen. De Grave van Monterey gaf ook Patenten uit voor de Regimenten Infanterie van de Prins van Vaudemont, en den Collonel Fariau, met de Tiercen Paerden van den Baron de Boulers, S^r. Caraffa, en de Feu, om ten dienste van desen Staet te komen.

De Fransse tot Utrecht schenen weder mijne te maken van iets te willen ondernemen/ voorgevende/ dat door dien het van nieuws scheen sich tot Vriesen te schikken/ sy noch een attaque meenden te wagen; doch daer wierd in der daed bevonden/ dat haer toestel van geen belang was; en dat alle de preparatien niet verder dienden/ als tot voorsorge/ om niet selfs ergens overvallen te worden/ alsoo sy wel wisten/ dat nu op alles soodanigen Order gestelt was/ dat sy soo lichtelijk niet ergens weder souden konnen inbreken.

Op den 25. overleed binnen de Stad Maestricht haer Gouverneur den Ouden Heer Rhijngraef, een vroom/ ervaren/ en dapper Krijgs-man/ die desen Staet langen tijt seer trouw en loffelijk gedient had: welk overlijden geweest is tot ongemeene droefheit van vele menschen/ en besonder van het Guarnisoen der selfder Stadt/ waer voor hy sich als een Vader betoont had. Hier over wierden aldaer de Klokken geluid/ en vele teekenen van rouwe bedreven; wanneer hy op den 28. aldaer is begraven. Het Commandement bleef aen den Heer Asquin, die mede naer eenige dagen siekte naderhand op den 10. Maert overleden is; in wiens plaets weder als Commandant is gekomen de Collonel Wee, die op den 22. de Reveue doende/ belaste/ dat yder Compagnie de wacht hebbende/ 24. uuren daer op sou blijven/ en dat compleet/ sonder iemand als te voren in sijn plaets te senden. Op den 28. daer aen vergaf Sijne Hoogheit de Compagnie Paerden van den overleden Heer aen den Grave van Dona, en de Compagnie te voet aen den Lieutenant vande Laen. Het Gouvernement heeft na sijn doot bekomen de Collonel Fariau, een verstandig en destig Heer/ die uit Spaenschen dienst in den dienst van onsen Staet was overgegeven. Hy wierd met eenen Generael Major over dese Nederlandsche Militie/ en quam den 5. April in sijn Gouvernement/ met groot genoegen van yder een/ op alles seer goede order stellende.

De Heere van Albrantswaert, Hofmeester van Sijne Hoogheit den Heere Prince van Oraenjen, soo verre van sijne quetsuure ontrent Woerden ontfangen gereconvalesceert zijnde/ dat hy nu de fatigue van 't reisen konde verdragen/ quam op desen dach uit Utrecht weder in 's Gravenhage.

Eenige Schepen gedestineert na Curassou, Lissabon, en andere plaetsen/ waren met een Oosten wind uit Tessel geloopen/ niet bevreest voor eenige ongemakken ter Zee. En tot Amsterdam was weder een reveue van 600. Boots-gesellen gedaen/ zijnde seer schoon volk.

Daer was een groot Engels Schip/ van 300. lasten/ zijnde den Admirael van Nieu-Kasteel, door storm op onse kust vervallen; een sloep Engelsche Bootsgesellen quamen by Goeree te lande/ als hebbende dat Schip verlaten: maer ons volk van den Briel hadden dat genomen/ en brachten dat binnen. Het was met Kolen en ander goed geladen. Noch een Schip/ de Goude Fontein, uit Goeree 't Zeil gegaen na Portugael, quam in Tessel weder binnen/ mede brengende een Engels Schip/ groot 200. lasten/ zijnde by hem verovert/ inhebbende Kolen/ Loot/ en wat Geld.

De gewesen Ritmeester Wrangel, nu als Volontair onder den Oversten Joseph liggende/ was met 12. a 13. Man op partie uit Maestricht gegaen/ en had tusschen Duisborg en Wesel een Collonel/ den Graef van Cauche, met den Major van sijn Regiment/ den Marquis van Derquieres gevangen bekomen/ hebbende seer kostelijke Paerden/ met wel 35000. Rijksdaelders aen Pistoletten by sich: de Fransse hier van kennis krijgende/ hebben aenstonts een Tamboer na Maestricht gesonden/ om den gemelden Graef te rantsoeneren/ en presenteerde 6000. Rijksdaelders tot rantsoen. Kort daer na wierd de Rentmeester Generael van het Stift Keulen daer ook binnen gebragt: en dan quam noch een Partie binnen met grooten beuit/ op 3. Karren/ en 20. a 30. Paerden/ die sy van ontrent Sedan gehaelt hadden/ welke de Fransse op verscheide plaetsen haer hadden meenen t'ontsetten; maer te vergeefs.

Op den 26. wilden 4. Matroosen by der Goude een Boerin, die op 't uitterste swanger was/ haer schuit afdwingen; en sy onwillig zijnde om die te geven/ hebben haer doot geschoten: den Huisman uit sijn huis komende/ en sijn Vrouw doot siende/ heeft dese 4. Maets met sijn Vork nageset/ en 2. daer van doot gesteken/ de andere twee ontvluchteden/ doch zijn tot Gouda in apprehensie genomen. De twee doode lichamen zijn op een horde gelegt/ en door de Stad gesleept naer het galgeveld: d'een/ die de schoot had gedaen is met de voeten om hoog aen de galg gehangen/ met een pistool tusschen sijn beenen; den anderen wierd in de Galgput geworpen.

Uit Deventer wierd geschreven/ dat het te Landewaert geheel miserabel begon te worden/ alsoo men van dese zijde in de Twent verbood aen die van Coevorden Contributie te geven; daer die van 't Graefschap Bentem het selfde al hadden beloofd. Den Oversten Rantsdorp was weder van Otmarssen vertrokken: en met die van Coevorden vielen dagelijks schermutselen voor.

Men had hier mede Brieven van Zurich, uit Switscherland, meldende dat de Regering van die Stad sekerlijk 17. Capiteinen van hare Onderdanen/ in Fransen dienst zijnde/ hadden opontboden.

Den 27. dito/ een Partie uit Sluis in Vlaenderen gegaen zijnde/ quamen des avonds tot Maldegem, alwaer in een Herberg dicht aen het Dorp bleven logeren/ stellende een Schiltwacht tot voorsorg; maer des avonds omtrent ten 10. uuren quam een Fransse partie van ontrent 100. man te voet en te Paerd/ uit verscheide Guarnisoenen gecommandeert (tot wat einde is onbekent) daer voor by/ die soo haest van de Schildwacht niet wierd vernomen/ of salveerden hen met de vlucht in de Bosschagie; waer door de Fransse/ duchtende daer meer Volk in huis most wesen schooten met fors in het huis/ de Waerdin/ die over de wieg lag/ om haer kind te beschermen/ door haer beide borsten/ en haer Kind door het hooft/ dat de herssenen langs de vloer vlogen/ nemende soo de resteerende 6. Sluisenaers ge-

vangen na haer Guarnisoen / sonder iets meer te ondernemen: hoe dit by sijn Excellentie den Grave de Monterey genomen sal werden / vermids onder sijn gebied is / verlangt men te hooren: Maer een partie van 12. man / onder Commando van Pieter van der Wild, Sergeant van den Heer Collonel Spindler, heeft revengie van 't voornoemde bekomen / zijnde geseide Sergeant met sijn volk gekomen tusschen Kortrijk en Meenen, alwaer in het vlakke veld quamen rijden twee wagens / seer kostelijk met stuk goederen geladen / op d'eene sat een Persoon van groot aensien / zijnde een Doctor / die segt wel 16. jaren tot Parijs gewoont heeft / by hem hebbende 13. Fransse Soldaten uit het Guarnisoen van Kortrijk; d'onse / meer sin in de buit als Soldaten hebbende / deden den Doctor / die een weinig voor uit gereden was / van den wagen komen / 't welk terstond deede / roepende aen sijn gasten / dat hem nu in den nood souden helpen / daer van 3. gingen loopen en 10. nae hem toe quamen / die soo haest niet by d'onse gekomen waren / of wierden noch 3. andere ter neder geschooten / 't welk de rest terstond om quartier deede roepen / dat haer gegunt wierd / brengende haer hier op eergisteren alle binnen / nevens al haer geweer en den Doctor; maer de beuit was haer ontreden. Nae de middag quam een ander partie van 4. man binnen / mede brengende een Brouwer van Merville.

Op den 28. dito / deed de Heer Appelboom, extraordinaris Envoye van de Kroon Sweden, het Compliment van Notificatie by Sijne Hoogheit den Heer Prins van Oraenjen, dat de Koningin de Regering had over gegeven / in handen van den jongen Konink / die de selfde nu had aengenomen / nevens overlevering van een Missive van den Konink sijn Meester / bestaende in betuiging van vriendschap en toegenegentheit tot welstant van desen Staet en Landen. Het selve is door den gemelten Heer oock gedaen aen den President van hare Hoog Mogende.

De Heeren Staten van den Lande van Utrecht hadden nu een breede Deductie laten uitgaen / behelsende / gelijk daer in voorgegeven word / een waerachtig verhael van 't gene gepasseert is ontrent den Intocht van de Fransche Macht in de Provintie en de Stad van Utrecht.

Daer toe betuigen sy / dat de Provintie van Utrecht sich van tijt tot tijt tot maintien van de Unie en diergekochte Vryheit boven andere heeft ge-evertueert.

Dat sy de ordinaire en extraordinaire lasten gemeenelijk met de eerste hebben geconsenteert: in hare besolding noit ten achteren geweest; de Penningen tot Equipagien ter zee, in baren gelde, verre boven andere Provintien, successivelijk gefurneert; met invoering van nieuwe schattingen, en verhooging van de Oude in gemeene goetwilligheit: geen retardement tot de Werving van meerder Militie gegeven: nieuwe Werving en recrutering van Militie geurgeert, op den 26. October 1670: apprehenderende de gedreigde onheilen van den Staet, sulks den 28. Novemb. 1671. ernstelijk by de Bondgenooten versocht; gelijk noch den 5. en 8. January 1672: en op den 28. Maert 1672. hare Hoog Mogende serieuslijk gerecommandeert, meerder werving by der hand te nemen: aengehouden dat den Rhijn en Ysel mogten werden gebeneficeert, en van Magazinen, Fortificatien en Militie behoorlijk voorsien: over het manquement gedoleert; en noch den 11. January 1672. op het serieuste aen den Raed van Staten gerecommandeert, dat de voorsz. Fortressen wel en behoorlijk mogten worden versorgt,

en alle imaginabele middelen by de hand genomen tot bewaring van de gemelde, Rivieren en Vestingen dienende: daer toe sich gelaten van hare Militie ontblooten, en die derwaerts geschikt; als doen noch promptelijk by haer betaelt wordende. Sy hadden hare Borgers en Huisluiden daer na toe gesonden; die met kruid, lonten, en andere Krijgs-behoeften van tijt tot tijt voorsien: in 't laest van Mey 8000. pond buskruid binnen Schenkenschans gesonden; 10000. binnen Nimmegen, en dan noch 20000. pond per asse doen brengen: als ook op den 14. Junii, 1672. 1000. Spaden, 500. Schoppen, en 200. Houweelen na 't Leger; en dat brood en kaes in groote quantiteit laten toekomen. Dat sy goetwillig en eenparig geresolveert hadden, soo veel Militie, als Sijne Hoogheit en de Heeren te velde noodig souden oirdeelen, in de Stad t'ontfangen; het uitterste daer mede te wagen, en goed en bloed tot het laeste toe ter defensie van de Stad op te setten. Maer dat het Leger na de Provintie van Holland getrokken, haer had verlaten, sonder Amonitie van Oorloog, of Krijgs-volk, soo dat sy, om swaerder onheilen van Massacre, plundering, en diergelijke voor te komen, sich tot haer hoogste leedwesen genoodsaekt vonden, na eenige Capitulatie met den Alder-Christelijksten Konink te trachten, gelijk sy op den 26. Junii verkregen hadden;

DAt de exercitie ofte oeffeninge van de Gereformeerde Religie, gelijk deselve tegenwoordig werd geleert, de Academie ende Scholen sullen blijven geconserveert.

Dat de Regeringe van de Provintie, sulks die tegenwoordig geconstitueert is, sal blijven by deselve forme, ende by de Persoonen, die deselve tegenwoordig bekleden.

Ende dat de Privilegien ende gerechtigheden van drie Leden van Staten, ende van de Stadt en Steden in hun geheel sullen blijven.

Dat het Hof van Justitie ende alle andere Ampten ende Officien ofte Bedieningen door de geheele Provintie sullen worden gecontinueert in de Personen, die deselve tegenwoordig bekleden.

Dat alle schulden, lasten, Capitalen, Renten van dien op de Provintie, Stadt, Steden en communiteiten staende, sullen blijven, gecontinueert ende betaelt werden.

Dat de Provintie, Stadt en Steden van Utrecht niet sullen worden geplundert, nochte gehouden zijn het selve af te koopen, ofte worden gebrandschat.

Dat de Provintie van Utrecht, Stadt of Steden van dien niet worden gebracht onder een particulier Heer.

Toonende hare Ed. Mo. alomme in haren Zieltoogenden en stervenden Staet, hare getrouwheit en yver, om tot het uiterste in den Band der Unie te willen verblijven, geduurig hare gedachten gevest houdende op het gene hare Ho. Mo. voor en ten besten van de Unie en samentlijke Bondgenooten sullen komen te handelen.

Doch wat voor Resolutie by den Staet hier op is genomen/ kan men niet weten: dewijl daer over noch niets aen den dach is gekomen.

FEBRUARII.

OVer den Staet van Oorloge voor dit loopende Jaer volkomen te sluiten/ wierd nu dagelijks by den Raed van Staten yverig gebesoigneert; en men oirdeelde dat'er wel haest noch een naerder Werving sou mogen volgen.

Op den 2. deser wierd tot Amsterdam de Magistrature wederom verandert op den ouden voet/ even als ten tijde van de Stadhouderlijke Regering plagt te geschieden; en daer waren twee Heeren successivelijk tot het Oudt-Burgermeesterschap voor dit Jaer verkoren/ die het selve beide excuseerden.

Op

Op den selfden dito / is in den Haeg onthooft / Aernout van der Minne, volgens dese Sententie aldaer ten dien dage gepronuncieert.

ALsoo *Aernout van der Minne*, Antijcq-Drayer ende Burger der Stad Delft, jegenwoordig Gevangen op de Voor-poorte van den Hove van Holland, voor den selven Hove buiten pijne ende Banden van Ysere bekend heeft, dat op Donderdach zijnde den negen en twintigsten van de maend December voorleden, als wanneer de tijding quam, dat den Vyand door de Posten tot Bodegraven was gebrookken, hy Gevangen tot Delft staende onder een groote Troupe Volks, geseit hebbende; komt laet ons gaen na het Stadhuis, ik weet noch wel raed voor twee hondert Wijven, hem met het voorsz. Volk nae het voornoemde Stadhuis heeft begeven; Als mede dat hy ten selven dage, des morgens tusschen acht en negen uuren, zijnde voor sijn Deur, tegens eenig Volk, gesegt heeft, dat hy het Volk hadde opgemaekt, ende dat hy binnen een uur met een getal van vijfthien hondert, op het Park van het Markvelt souden zijn; Dat hy mede getracht heeft, eenige Vrouw-luiden, ende andere Persoonen, aen te moedigen tot het plonderen, seggende tot de selve, kom laet ons gaen plonderen, en ook in presentie van veele Luiden gesegt heeft, dat hy dien dach sijn handen noch soude wassen in het Bloed van de Heeren Borgemeesteren, of dat hem Godt soude straffen; mitsgaders dat hy ten selven dage des avonds ten negen uuren voorgegeven heeft, dat hy van dien avond met noch vijf hondert gewapende Mannen op het Markveld soude komen, ende in 't by wesen van veel Volks, ontrent ten thien uuren, heeft gesegt, dat binnen een uur of twee, twee a drie Compagnien nieuwe Burgers op de Markt souden komen, dat dat daer noch meer Heeren van het Kussen mosten, dat het een deel Schelmen waren, ende dat hy den eersten Schelm van de Veertigen, die hem soude komen te ontmoeten, den Hals soude breeken, dat ook de Steenen uit de Straten dien nacht soude spreeken tegens het Stadhuis, ende dat hy een Houwer op sijn zijde hadde, om den eenen, ofte den anderen Schelm den Kop te kloven, niet tegenstaende hy Gedetineerde mede bekend heeft, dat hy de Heeren van Delft ten onrechte hadde beschuldigt. Dat ook hy Gevangen des Vrydags daer aen volgende, wanneer voor by sijn Deur eenig Volk met Geweer was gaende, ende 't selve tegens hem seggende, Wy hebben wel Geweer, maer geen Kruit ofte Loot, sy willen ons het Geweer af nemen, maer wy sullen het selve weigeren; haer geantwoort heeft, Ik soude u prijsen, ende 't selve mede niet over geven: Ende dat hy Gevangen des Saterdags, staende in de Jacob Gerrits straet, ende wringende sijn handen, heeft gesegt, dat hy noch dien dach, eer het avond was, sijn handen in het Bloed soude wassen; als mede dat hy ten selfden dage des avonds ontrent half seven uuren, heeft gesegt, het salder nu anders gaen, ick sal noch dien dach mijn handen in het Bloed wassen. Alle 't welke zijnde saeken van seer quade ende gevaerlijkken gevolge, voornamentlijk in soodanigen tijt, dat de gemoederen van de Menschen ten hoogsten waren ontsteld, die in een Land van Justitie niet konnen werden geleden, maer volgens de Beschreven Rechten, ende het Placcaet van Amnestie ten hoogsten straf baer zijn. SOO IST, *dat 't voorsz. Hoff*, met rijpe deliberatie van rade, doorgesien ende overwoogen hebbende, al het gene ter materie is dienende, Doende recht in den naem ende van wegen de Heeren Staten van Holland ende West-Vriesland, den voorsz. Gevangen gecondemneert heeft, ende condemneert hem midts desen, gebracht te werden ter plaetse daer men gewoon is Criminele Justitie te doen, ende aldaer met den Swaerde gestraft te werden, datter de doodt na volgt, ende condemneert den selven in de kosten ende misen van Justitie, tot tauxatie ende moderatie van den voorschreven Hove. Gedaen in den Hage by de Heeren ende Meesters *Adriaen Pauw*, Heere van Bennebroek, President, *Albrecht Nierop*, *Willem Goes*, Heer van Brokhorstenburg, *Cornelis Teresteyn van Halewijn*, *Frederik van Lier*, Heer van Soetermeer, ende *Mattheus Gool*, Raeds-luiden van Holland, ende gepronuncieert den tweeden Februarii sestien-hondert drie en tseventig.

In kennisse van my,

ADR. POTS.

Gelijk noch Pieter Theunisse, **Smit tot Ysselmonde / volgens de Sententie mede ten voorsz. dage gepronuncieert / aldaer met Roeden is gegeesselt / en uit den Lande gebannen:** dewijl hy die van den Gerechte aldaer had gescholden voor Schelmen, en schelmachtig te handelen, daer sy andere, daer onder ook de Predikant, meer verschoonden als hem in het uittrekken: dat sy het Vrywillige Geld diefachtig in hare sakken staken, en veel diergelijke insolentien uitbrakende in hare tegenwoordigheit, en in de Richt-kamer; dat den opbod der Landtlieden illusoir maekt, seditieus is, en strijdig tegens het Placcaet van Amnestie, en daerom soodanig strafbaer, op dat niemand daer in sich meer sou vergrijpen.

Op den selven dach wierd ook aldaer tot Waerschouwing / Revocatie van der

Leger tot Oudewater gepubliceert/ op dat een yder het aengaen mogt sich daer na sou reguleeren.

Ter Veer hebben de Capiteinen Adriaen Adriaenschen, en Andries Meister, Avonturiers / opgesonden een Engelsche Mallagoms-vaerder / geladen met 100. Pijpen Wijn / een partie Rosijn en Vijgen / in Zee by haer verovert. Sy hadden te voren noch genomen twee Engelsche Schepen / gaende van Bilbo na Nieuw-Nederland, geladen met Sout/ Brandewijn/ en andere goederen; doch die waren in de Caronjes opgebragt: alwaer Capitein Dominicus Adriaensz. voerende 't Schip de Goede Hoop van Amsterdam, mede twee Engelsche Scheepjes tot Vigos, had binnen gebragt/ het een geladen met Sout en Suiker/ en het ander met Boter en Salm.

Op de tijding dat de Bisschop van Munster ontrent 5. mijl van Coevorden eenig volk / wel 3000. man by malkander vergadert had / met alderhande Storm-gereedschap voorsien; is den 3. deser van Groeningen eenig Volk uitgetrokken / na de Boertang en Coevorden, met een stille trom / op eenig dessein / om des Vyands aenslagen te verijdelen: daer-en tegen had men weder den 10. man van de Landsaten binnen die Stad ontboden / trekkende yder 3. Gulden ter week voor haren dienst. Daer was oock van nieuws Geschut op de wallen en in de Faucebreen gebragt.

Sijne Hoogheit is op den 4 Februarij uit den Haeg na 't Leger vertrokken / en alle vordere Officieren yder naer hunne respective Posten: de Burgers uit de Steden van Zuid-Holland zijn mede naer het Leger / als 3. Compagnien yder van 150. man uit den Haeg, 4. van Delft yder 120. man / en soo mede van Rotterdam, Dort, Leiden, Haerlem, Alkmaer: die uit Noord-Holland naer Amsterdam, en die van Amsterdam vertrokken naer Muyen en Wesep: de Huislieden wierden op de Dorpen gelegt / in hoop en verwachting / dewijl het nu weer aen 't vriesen was / dat'er gelegentheit voorkomen sou tot eenig exploit / waer toe alles verbaerdigt was / en een groote meenigte van Volk by de werk gebragt: doch om dat de Vorst niet seer fel aenhield / en het Ys door de sterkke stroom van 't Water niet aengroeien kon / soo is het selve niet bequaem geweest om sich daer op te begeven / en vervolgens heeft alle den toestel slechs dese vrucht gehad / van van dat men gerust en vry van den Vyand had konnen blijven. De Fransse wilden mede schijnen iets voor te hebben / door het toebereiden van eenige Stukjes op sleden / en voorts vele Ys-sleden by een te versamelen: maer hun voornemen bleek best / wanneer sy 12 van de grootste Stukken Kanon uit het Arsenael haelden / en de selve overladen hadden om te proberen; so dat haer 3. a 4. daer van om de ooren sprongen / en de rest op twee na borsteden; wanneer door dat dreunen een stuk van de Wal is neder gestort. Dit geleek beter / dat sy meer besorgt waren om hare Stad te bewaren / als om een tocht over 't Ys te doen / waer men niet gewoon is swaer Kanon mede te slepen. Naer het aflaten van de Vorst is ons Leger gescheiden / en d'opgetrokken Borgers en Boeren zijn alle weder naer huis gekeert.

Op den 5. dito / trokken uit Maestricht onder den Lieutenant Collonel Ringenberg, 500. man te voet; en op Maendach is hem de Collonel van Wel gevolgt met 200. Ruiters / en noch 100. man te voet achter op / die gesamentlijk het na Keulsland setteden / om dat onder contributie te stellen; en was het doenlijk / ergens aldaer Post te grijpen; gelijk die eenige dagen daer na alle weder in quamen / hebbende haer voornemen gelukkig verricht.

Men

Men had nu van verſcheide kanten tijding/ dat de Franſſe met de Geallieerden van deſen Staet getracht hadden apart te handelen; en ſpeciael tot Weenen, alwaer de Franſſe Miniſter aen Sijne Keiſerlijke Majeſteit gepreſenteert ſoude hebben/ de reſtitutie van Lotharingen, en dat de Biſſchoppen van Keulen en Munſter ſelfs by wijſe van afbidding het gepaſſeerde ſouden repareren/ nevens noch meer andere ſaken/ mits dat ſy daer op apart met Vrankrijk ſouden ſluiten; maer dat het ſelve rondelijk was afgeſlagen.

Tuſſchen den 6. en 7. 's nachts is een Partie Franſſen geweeſt op Heile, drie quartier uurs van Sluis in Vlaenderen/ even als mede ſoo veel van Aerdenburg, en ſy hebben daer een Hoeve/ daer een Schuur vol koorn was/ in den brand geſteken/ en den huisraedt geplondert; dan vertrokken/ na dat ontrent twee uuren daer hadden geweeſt/ ſonder eenige menſchen noch beeſten te bekomen: dit bedrijf had alles daer rontom in Alarm gebragt/ ſoo dat ſy van de Helder-Schants dapper wierden beſchoten/ en van onſe Partien gevolgt; doch die quamen te laet. Sijne Hoogheit/ om de Militie wel t'onderhouden/ heeft het volgende doen Publiceren.

WILLEM HENRICK, &c. &c. &c. Alſoo dagelijks ondervonden werd, dat niet tegenſtaende Onſe voorgaende Ordres dien-aengaende ge-emaneert, verſcheidene Officieren in dienſt van deſen Staet, ſich niet en ontſien onder hunne Compagnien aen te nemen Ruiteren ende Soldaten, de welke in dienſt zijnde onder andere Compagnien, by hun daer van gedebaucheert werden, door ſiniſtre middelen, ende alſoo hunne eigene Officieren onttrokken, tot verſwakkinge ende verderf van 's Lands Militie, ſchade ende intereſt van de voornoemde Officieren, de welke hunne Soldaten op ſoodanige onbehoorlijke maniere komen te verlieſen; weſende ſaeken, de welke in een wel-gediſciplineerde Militie niet en behooren getolereert, maer andere ten exemple geſtraft te werden. *Soo iſt*, dat Wy willende voor het toekomende prevenieren ſoodanige diſordres ende ongeregeltheden, hebben geinterdiceert ende verboden, interdiceren ende verbieden mits deſen wel ſtriktelijk aen alle Officieren, zijnde in dienſt deſer Landen, ſoo hooge als mindere, van wat rang of conditie de ſelve ſouden mogen weſen, voortaen geen Ruiteren of Soldaten, de welke alreede by andere Officieren aengenomen zijn, in dienſt te nemen, of te trachten de ſelve aen de voornoemde hunne Officieren te ontrekken, op ſoodanige wijſe, of door wat middelen of inductien het ſelve ſoude mogen geſchieden. Verbieden insgelijks aen alle Soldaten alreede onder eenige Compagnien in dienſt zijnde, ende 's Lands Soldie genietende, de ſelve Compagnien te quiteren, omme onder andere ſich te laten aennemen, ſonder te hebben bekomen behoorlijke Paſſeport van hunne voorige Ritmeeſteren ofte Capiteinen, op pœne in 't reguard van de Officieren, de welke de Ruiteren of Soldaten van andere Compagnien komen te debaucheren, van daer over te werden gecaſſeert, ende voor de Soldaten, dewelke ſich als vooren uit de eene Compagnie in de andere komen te begeven, van daer over ſonder conniventie aen den Lijve als Deſerteurs te werden geſtraft. Laſtende ende ordonneerde *Sijn Hoogheit*, dat deſen alomme daer het behoort gepubliceert, ende allenthalven geaffigeert ſal werden, ten einde dat niemand eenige reden van ignorantie daer van en kome te pretenderen. Aldus gedaen in 't Quartier van Sijn Hoogheit tot Alphen den ſevenden Februarii ſeſtien-hondert drie en tſeventig.

G. H. Prince d'Orange.

Onder ſtont,

Tet Ordonnantie van Sijne Hoogheyt.

Gecontraſigneert,

C. Huygens.

Op den 9. dito/ hebben de Heeren van Amſterdam aen hare Borgeren en onderdanen een Notificatie laten afkondigen/ nopende den Ontfank van den Twee hondertſten Penning by forme van Capitale Leeninge/ volgens het Placcaet van de Heeren Staten van Holland en Weſt Vrieſland op den 10. Januarij laeſtleden ge-emaneert; en dat voor den jare 1673. waer na een yder ſich moeſt reguleren.

De

De Fransse hadden nu niet alleen de Ingesetenen van hare Conquesten in 't gemeen beswaert met ondraeglijke Taxen en Schattingen / de selvige seer hard door Soldaten executerende / benevens sware inquartiering en ontrooving van alles wat in de Huisen mogt zijn; maer daer-en-boven scherp geprocedeert tegen de Uitwijkkenden / van welke sommige tot verscheide malen achterhaelt zijnde / soo wierden die aen de Soldaten ten roof gegeven / die haer dikwils tot het hemd / en wel naekt uittrokken en mishandelden. Tegen de gene die nu reets buiten zijn / en eenige effecten daer binnen hebben / had men begonnen het Placcaet van Confiscatie en Demolitie te executeren / en de Huisen van soodanige / die sich in Holland onthielden / onder de voet te werpen / dewijl sy op de verbeurte van 50. Guldens 's daegs waren ingeroepen; executerende de Ouders voor de Kinderen / en den eenen Vriend voor den anderen. Het Placcaet van Retorsie / volgens 't welk men hier inriep / alle die binnen dese Provintien eenige goederen hadden / en sich by den Vyand onthielden / op pœne van gelijkke Confiscatie / is in 't gemeen niet verder ge-executeert / als tot het inventariseeren van sulke goederen; en in 't besonder is tegens eenige van Over-yssel, geinsimuleert van verraet / en trouwloos verkoopen van hare Steden / op den 10. Februarij het volgende Mandement verleent:

WILLEM HENRICK, by der Gratien Godts, Prince van Orange, &c. &c. &c. mitsgaders den President ende Raden over Hollandt en West-Vrieslandt: Den eersten geswooren Exploicteur hier op versocht, *Saluyt*. Alsoo den Procureur Generael van Hollandt en West-Vrieslandt ons vertoont heeft, hoe dat op het te kennen geven van eenige particuliere Persoonen aen Sijn Hoogheit den Heere Prince van Orange, dat haer kenlijk was, wie de Verraders waren, die de Steden van Swol, Deventer, Campen, ende andere, trouwlooslijk aen den Vyandt hadden verkocht ende overgegeven, ende waer sy hare Goederen en effecten in dese Provintie hadden gesonden ende gebergt, hoog-gemelte Sijne Hoogheit deselve Requiranten heeft geauthoriseert, omme alle de goederen, gelden en effecten in Noord-Hollandt ende elders versteken, ende toebehoorende de voorsz. Verraders, en Overgevers, als mede de Persoonen selfs aen te halen, in goede bewaringe nemen, ende deselve te versekeren onder de Gerechte van de respective plaetsen daer die gevonden soude werden, om vervolgens de selve gebracht te werden, daer de selve Sijne Hoogheit het soude komen goed te vinden. In gevolge van welke de voorsz. Requiranten verscheiden Koffers, Pak-manden en Kisten, toebehoorende de Persoonen aen het verkoopen en overgegeven van de voorsz. en andere Steden schuldig, tot Medenblick, Enckhuisen, Hoorn, Amsterdam, en andere plaetsen hebben aengehaelt, en aen hoog-gemelte Sijne Hoogheit geremonstreert, Sijne Hoogheit goet gevonden heeft, dat ten overstaen van een Heer Commissaris van desen Hove, de albereits aengehaelde en gesaiseerde effecten ende Goederen, ende die als noch te voorschijn soude mogen komen van gelijke natuur, soude werden geinventariseert, ende gebracht in een verseekerde plaets, ter discretie van den Hove. Waer op desen Hove in November laestleden de Heer Gool ten voorsz, fine hebben gecommitteert, sijn Edelheit alle de selve goederen ende effecten, door den Secretaris van den gemelten Hove sommaris laten inventariseren en cachetteren, ende vervolgens alhier doen overbrengen ende verseekeren onder den selven Hove, ende alsoo onder de selve goederen, geldt ende effecten zijn, die toebehooren Aelbert Aelbertsen, N. Brouwer, Willem van Brakel, Warrenaert Crans, Herman Meeuwisz. Gysbert van Dedem, N. de Royer, en Aelbert Nieulandt, alle Borgermeesteren tot Swol, Dirck Roelius, Griffier van de Provintie van Over-yssel, Willem Evertsz. Laken-kooper tot Swol. Claes Kock, Factoor tot Swol, Arent van Hardenberg, Daniel van Santen. Reyndert Tegnagel, N. Kerckwijck, ende Gerrit van Blanckevoort, alle Burgermeesteren van Campen, Hendrick Dapper, Burgermeester tot Deventer, en alle de voorsz. goederen, Gelden en effecten, toekomende de voorsz. Persoonen, niet alleen om reden voorsz. nemaer ook om dat sy haer by de Vyanden van desen Staet onthouden, zijn verbeurt ende vervallen ten behoeve ende profijte van de Ed: Gr: Mog: Heeren Staten van Holland ende West-Vriesland. So is hy Vertoonder Amptshalven genoodsaekt, hem te keeren aen desen Hove, [illegible] hy seit, versoekende daeromme onse provisie. *SOO IST*, dat wy u committeren ende authoriseren mits desen van wegen de hooge Overigheit, te houden in arrest alle de voorsz: Goederen, Actien, Gelden, ende effecten, als de voorsz. Persoonen toebehooren ofte aengaen, ende onder desen Hove, ofte elders verseekert, ende alle de voorsz. Persoonen ende andere, die de voorsz. Goederen ende effecten soude mogen aengaen, te Dag-vaerden by openbaren Edicte ende Klokke geslag ende Insinuatie, te komen tegen Dingsdag toekomende drie Weken, voor de Heeren ende Meesters Cornelius Fannius, Heere van Out-Haerlem, ende Matheus Gool, Raden in den voorsz.

Hove,

Hove, als Commissarissen, omme te aenhooren soodanigen eisch ende conclusie, mitsgaders versoek, als hy vertoonder ter saeke voorsz. ten dage dienende jegens yeder een van hun sal willen doen ende nemen, ende specialijk omme de voorsz. Goederen, Gelden, Actien ende effecten verklaert te hebben, verbeurt, vervallen, en geconfisqueert te zijn ten behoeve en profijte van de opgemelte hooge Overigheit, daer jegens te antwoorden, ende voorts te procederen, ons relaterende u wedervaren. Gegeven in den Hage, onder 't Zegel van Justitie, den 10. Februarii 1673.

Onder stondt,

By mijn Heeren den Gouverneur, President ende Raden over Hollandt ende West-Vrieslandt,

Ende was geteeckent

A. POTS.

Ontrent dese tijt hebben eenige van de Onse/ uit Vriesland en Coevorden getrokken/ in besetting genomen het Huis te Schuilenburg en het Huis te Rechteren, zijnde twee oude Kasteelen/ met sware dikke Steene Muuren en breede grachten voorsien; die liggen beide op de Schuiten-vaert na Swol, en Rechteren by de Ommer-Schans en twee uuren van Swol, waer door de Vyand aldaer in geduurigen alarm gehouden word. d'Overste Lieutenant van de Dragonders was ook uitgetrokken naer Ootmarssen (welk Stedeken/ wegens den Bisschop, door den Oversten Rantsdorp, die met 2. Regimenten eenigen tijt daer gelegen had/ gefortificeert was) als wanneer gemelte Rantsdorp met de sijne daer uit na Swol was vertrokken; hebben het selve ingenomen/ en gants uitgeplondert/ niemand verschoonende; en van daer gevangen mede genomen twee Borgemeesteren/ een Secretaris/ nevens de Waerd in de kroon met sijn Soon: de plondering is vry groot geweest/ om dat eenige dagen te voren waren gesommeert/ hare Contributie te betalen: doch den Oversten Rantsdorp, is met sijn volk daer weder binnen gekomen/ en is met 400. man tot onder Coevorden wesen stroopen/ om revensie te hebben/ Velenkamp uitplonderende/ doch een partie uit Coevorden heeft haer weder verdreven.

Op den selfden dito/ waren twee Borgers van Dordrecht met een uit den Haeg tot onder de Tuinen van Woerden geweest/ en hadden aldaer gevangen bekomen 8. Franssen/ die 10. Schapen by sich hadden/ welke sy t'saem binnen Oudewater hebben gebragt. Maendag daer aen kreeg Sijne Excellentie de Graef van Hoorn binnen Oudewater de tijding/ hoe dat ontrent 500. Franssen/ na de kant van Linschooten, Oudewaterbroek, en Papekop, in aentocht waren/ om de Dorpen geheel te plunderen/ en al de Voeragie wech te halen/ ontrent wel 300. Sleden by haer hebbende. Hier op quamen aenstonds wel 400. vrywillige Borgeren/ soo Haegsche/ als Dordrechtse den geseiden Heer Graef versoekken/ om verlof van daer op te mogen uitgaen/ 't welk hy op 't hard aendringen haer toestond/ willende haer selfs/ nevens den Oversten Jorman met noch 5. a 600. Soldaten versellen: maer de Borgeren alle op schaetsen met snaphanen gewapend/ den Vyand snel en onverwacht op den hals komende/ en daer op los brandende/ schoten eenige daer van onder voet/ en quetsten veele/ soo dat de andere sich op de loop begaven/ alle hare sleden en den roof achter latende/ tot dat sy tusschen Oudewatersbroek en Papekop achter eenige Hooy-bergen quamen/ waer sy sich in postuur stelden/ om sich te defenderen: maer ons Krijgsvolk mede aennaderende begonden ook op de Fransse vyer te geven/ waer door sy genoodsaekt wierden confuselijk de vlucht te nemen/ wanneer sy door de Borgers tot voor de Poorten van Woerden en Monfoort, daer dese troupen uit-gekomen waren/ vervolgt wier-

wierden. In dese rescontre hebben de Franssen / na men weet / 45. dooden / en 40. gevangens / waer onder men seide een Ritmeester te zijn / nevens alle hare geroofde goederen / en veel van haer geweer / achter gelaten. Het getal van de gequetsten heeft men niet geweten. Van de Onse is niemand dood gebleven / en alleen drie gequetst. Gelijk het een vreugde geweest had / onse benden soo vrywillig en vroolijk uit Oudewater te sien trekken; soo sag men haer met groote blijschap / gelukkig en victorieux weder in komen / met die Sleden vol Hop en Huis-raed geladen / die sy de arme Huis-lieden hadden ontnomen / dat haer nu soo fraey weder ontjaegt was. De Sleden met Hoop die in 't ys gesackt waren / hebben de Onse in brand gesteken.

Daer had ook een Partie van 15. man uit Wesep geweest / die een partie van 26. Fransse Ruiters ontrent den Tol-akker hadden aengetroffen / 5. a 6. van de selve doot geschooten / en met 14. gevangens / nevens verscheide paerden / en de Montering van de doot-geblevene binnen quamen. Daer was noch een ander partie van 9. man uitgegaen / die ontrent Naerden een Boer aentroffen / 6 paerden by sich hebbende / met wien sy over 't rantsoen accordeerden voor hem en sijne paerden / 't welk hy binnen Naerden halen moest / terwijl dese maets met de paerden aen 't ys hem wachteden. De Fransse sulks hoorende / meenden daer op uit te gaen; maer de Boer bad neen / om dat dan sijne paerden doot-geschoten souden worden / en de Schaets-rijders ontvluchten: dus moesten sy tot haer spijt sien / dat de Boer sijne paerden ging rantsoeneren. Maer in tegendeel kregen de Fransse een Barbier van Jormans Regiment beset / die wel op Schaetsen was / maer rontom besloten om quartier moest bidden / dien sy gekregen hebbende / naekt uitkleedden / en levendig in een gat onder 't ys staken.

Seker Hoekker van Maes-sluis in Zee door een Schotse Kaper genomen geweest zijnde / die daer 7. man opgeset had / tegens 3. man en twee jongens die daer op waren / soo hebben de selvige haer van de Schotten meester gemaekt / en haren Hoekker tot Maes-sluis weder binnen gebragt.

Op den 13. dito / quamen weder de alhier aenwesende Extraordinaris Ambassadeurs van den Konink van Sweden aen Hare Hoog Mogende noch een Memoriael presenteren / over 't subject van de Vrede-handeling / en 't gene daer toe specteert; waer van de substantie dusdanig was.

Dat sy aen de twee Koningen gecommuniceert hebbende de Resolutie ter Vergadering van hare Ho. Mog. op den 21. Januarii laestleden genomen, waer by de Plaets van Duinkerkken tot een Handel-plaets, mitsgaders de stilstant van Wapenen ge-excuseert, en eenige andere Plaetsen tot de Vrede-handeling bequaem voor-gedragen wierden, den hoogst-gedachten Konink van Vrankrijk sich wel niet volkomentlijk op de voorschreven Handel-plaets had verklaert, maer ook niet t'eenemael afgesneden de hoop van een uit die te sullen verkiesen; dan dat den hoogst-gedachten Konink van Groot-Brittanien, na deliberatie daer over gehouden, had gedeclareert, dat sijne Majesteit vernomen hebbende, dat hare Hoog Mog. sich op de præliminaire niet anders hadden ge-expliceert, als de voorsz. Resolutie mede bragt, gesint was sijne sake Godt en de Wapenen aen te bevelen.

Hier op deden de Heeren Staten Generael / den 21. daer aen volgende / haer een antwoord toekomen van desen sin.

Hare Hoog Mogende verklaren, dat sy over den inhoud van het voorschreven Memo-

Memoriael met de Heeren Ministers van hare Hooge Geallieerden hebbende gedaen confereren, de selve Ministers eenpaerlijk hebben geobtesteert, dat de selve Hooge Geallieerden niets liever souden sien of wenschen, dan den ontstanen Oorloog in een goede Vrede verandert: maer dat de selve met eenen bevonden hebbende, dat Duinkerkken geen bequame Plaets was om te handelen, en niet Neutrael, gelijk in sulken gelegentheit gebruikelijk is; daerom hadden sy aen de hoogst-gedachte Koningen de keure gelaten, van verscheide andere Neutrale Plaetsen, voor alle de strijdende Partien even bequaem; dies sy dan geen rechtvaerdige reden hadden, om soo importanten Tractaet af te breken. De stilstant van Wapenen hebben hare Mog. moeten van de hand wijsen, dewijl sy hare ruine daer uit sekerlijk prævideerden; daer sy dan alle de selve onkosten souden hebben moeten doen, die sy een openbaren Oorloog moeten supporteren; dat sy sich niet hadden mogen bedienen van de hulp der Hoogst-gedachte hare Geallieerden, die nu ontrent hare Frontieren waren genadert; en dat sy aen den Konink van Vrankrijk, in 't hert van 't Land ingedrongen, occasie souden hebben gegeven, om sich aldaer noch meer te versterkken, en sijne Militie ten laste en koste van 't Land te vermeerderen. Doch indien het selve eenig aigreur in 't gemoed van den Hoogst-gedachten Konink van Groot-Brittannien sou mogen verwekken, of aen sijne Majesteit impressie geven, dat men de voorsz. stilstant sou hebben gerefuseert, om onderwijl door particuliere Commissie-vaerders sijne Majesteits Onderdanen te beleedigen en te beschadigen, Soo konnen hare Hoog Mog. wel verklaren, van soodanige gedachten seer verre ge-esloigneert te zijn, maer alle sijne raisonable pretensien wel te willen voldoen; en dat hare Hoog Mog. tot een teeken hier van, indien sijne Majesteit van Groot-Brittannien sulks aengenaem is, te vreden zijn van nu af voor den tijt van een jaer, of soo veel langer als sijne Majesteit believen sal, te maken een absoluten stilstant van Wapenen te Water, ten einde sijne Majesteits Onderdanen, geduurende den tijt dat hare Ho. Mog Ingesetenen de alderdroevigste effecten van den Oorloog te Lande gevoelen, geene incommoditeiten van dien te wachten mogen hebben, en haren Handel en Commercie in alle sekerheit en veiligheit mogen drijven, niet twijffelende of de Heeren Extraordinaris Ambassadeurs sullen uit dese hare Hoog Mog. conduite evidentelijk bespeuren, dat de selve aen hare Zijde alles by brengen, om tot een goeden Vrede te geraken, 't gene de selvige eenigsints konnen doen, en hare Excellentien versoekkende, dese hare Hoog Mog. goede meening door hare krachtige officien ten besten te willen seconderen.

Daer was een Partie van 12. man uit Wesep op Schaetsen uit geweest tot onder Utrecht, alwaer de Fransse haer gewaer wordende/ een meerder getal tegens haer uit commandeerden/ soo dat dito Partie best vond te retireren; doch hadden echter het ongeluk/ dat een van de hare door de Fransse geschooten wierd/ dien sy sagen dat sy naderhand onder 't ys staken: dan onderwegen quamen sy by een huis daer 10. Franssen in waren/ waer van sy drie doot schooten/ en de 7. andere gevangen met sich brachten.

Men had nu mede tijding/ hoe dat 4. Cabeljaeuw-vangers/ op Doggers-Sand visschende/ aldaer een kleine Schotse Kaper vernamen/ die haer geattacqueert soude hebben; doch een van dese 4. resolveerde alle Zeilen bysettende op hem aen te setten/ waer door de Kaper in de grond gezeilt wierdt/ en sy vry en behouden bleven.

Daer was een Partie van 11. man/ onder Commando van een Sergeant Pieter van der Wildt, van Aerdenburg uit geweest/ aldaer weder binnen gekomen/ mede brengende 12. schoone Paerden / die sy met de Trommel lieten verkoopen; sy hadden die gekregen tusschen Rijssel en Kortrijck, zijnde gespannen voor verscheide kostelijke Wagens/ die wel op 50000. Gulden wierden gewaerdeert; en ten ware een Fransse partie wel van ontrent 200. Man/ waer over sy wierden gewaerschouwt / op haer had afgekomen / sy souden die mede gebragt hebben.

Ter Veer in Zeeland had een Avonturier / voerende 8. Stukjes / een rijk geladen Engelsche Straets-vaerder opgebragt / die hem aen de mond van 't Canael/ na Londen willende in de handen gevallen was.

Op den 14. dito/ quam tot Maestricht een Partie binnen / die in Keuls-land geweest had / allerhande beuit mede brengende. De Onse souden daer overbloedige Revengie konnen genomen hebben van het barbarisch verwoesten / verbranden / en ruineren van Bodegrave en Swammerdam ; maer sy hadden meerder beweging over 't geschrei van de arme Vrouwen en Kinderen / die 't selve vreesende / om soodanigen verschooning baden / dan wel de Fransse op die voorsz. Plaetsen hebben betoont : vele van de selfde beloofden binnen Maestricht te sullen komen accorderen over de Contributie / waer van sy d'effecten wilden verwachten. Een andere Partie / die een Lieutenant van 't Regiment onder den Heer Rhijn-Graef na Breda geconvoieert had / was mede met een Ritmeester binnen gekomen/ dien sy uit Lotheringen met sijnen Standaert gehaelt hadden. Daer wierden ook noch eenige Gevangens van den Hertog van Duras binnen gebragt.

Uit Oudewater had een Partie tusschen Woerden en Utrecht eenige Franssen ontmoet / 31. Schapen na Woerden drijvende / die sy met een Fransman in Oudewater voorsz. binnen bragten. De Fransman kon niet genoeg uitdrukken de desolaetheit en armoede / die onder de gemeente in de voorsz. Steden geleden word / en versocht dienst te hebben onder de Militie van desen Staet. Daer was ook noch een Partie van 250. gecommandeert volk uitgegaen / waer onder eenige Dortsche en Haegsche Borgeren sich hadden vervoegt.

Op den 18. dito / wierd tot Amsterdam ge-executeert de volgende Sententie.

ALsoo *Johan Fraser*, out 30. jaren, geboren tot Immernes in Schotland, jegenwoordig gevangen, in Judicio, buiten pijn en banden vrywillig bekend en beleden heeft, en mijn E. Heeren van den Gerechte gebleken is, dat hy gevangen over omtrent 4. weken geleden, uit Engeland met het Pacquetboot in den Briel is gearriveert, en van daer over Rotterdam, (alwaer een nacht heeft geslapen) Delft en Leiden, voorts hier ter Stede is gekomen.

Dat hy gevangen hier te Lande om dienst te soeken is gegaen, en om dienst te hebben, albereits by Capitein *Doncam* te zijn geweest; edoch dat den voornoemden *Doncam* noch geen Compagnie hebbende, maer belofte om een te bekomen, hem gevangen hadde toegesegt, als hy de Compagnie hadde verkregen, aen te nemen: En wijders hy gevangen bekent heeft dat seker geschrift in 't Engels, hem in Judicio vertoont, met sijn eigen hand heeft geschreven en geteekent, luidende 't gemelde geschrift in 't Duits, door den Notaris *d'Amour* getranslateert, als volgt:

Ik ondergeschreven verdrage conditioneel, met Andries Andriesz. *van Stockholm, in Sweden, dat ik my verbinde hem te doen hebben twintig ponden Engels geld, indien hy verrigt mijn werk, 't welk van hem hebbe begeert, en sal hem daer naer ook doen soodanige vrundschap als ik sal konnen, dit tuigt mijn hand den 8 Februarii, 1673. geteekent* Johan Fraser.

En dat in gevolge van 't geseide geschrift, waer by hy gevangen aen *Andries Andriesz.* belooft twintig ponden Engels geld, indien hy *Andries Andriesz.* verricht, het werk 't welk hy gevangen van hem *Andries Andriesz.* hadde begeert, den inhouden van dien met twintig ponden Sterlings soude betalen, als wanneer *Paul Andriesz Ritter*, zijnde *Andries* Broeder, het Oost-Indisch Huis, alhier ter Stede, of wel eenige 's Lands Schepen van Oorlog in brand soude hebben gestooken, gelijk hy gevangen be-

kent,

kent, om persoonen tot Brand-stichtinge te gebruiken, in Engelandt versocht en gehuert te zijn geweest, en dat ten dien fine *Paul Andriesz.* als een getrouw persoon, uit Engelandt met hem gevangen is over gekomen, naer dat hy gevangen met *Paul Andriesz Ritter*, en twee andere Persoonen tot Harwits hadde geprobeert een van de Brand-instrumenten als hem gevangen in Judicio is vertoont, 't welk hy gevangen met sijn eigen handen hadde gemaekt.

Dat hy gevangen ses enkelde van die Instrumenten uit Engeland hier te Lande heeft gebracht, en dat hy om 's Lands Oorlogs Schepen, liggende alhier voor de Palen, in brand te doen steken, uit Engeland volgens last is vertrokken, waer voor hem gevangen soude sijn belooft een Officie en soo veel gelds als hy voor sijn leven genoeg soude hebben.

Dat hy gevangen de Brand-instrumenten in Engeland hadde leeren maken, en naer het goed bevinden van de selve, 10. a 12. ponden Sterlings aldaer, daer op hadde ontfangen.

Dat hy gevangen, hebbende bespied op wat wijse de Schepen hier ter Stede zijn liggende, versocht heeft wederom naer Engeland te mogen keeren ofte meerder volk t'sijner hulpe te mogen bekomen, alsoo hy het onmogelijk vond voor een alleen, ofte met hulpe maer van een enkel man uit te werken.

Edoch dat hy gevangen noch zedert den voornoemden *Paul Ritter* gebruikt heeft gehad om noch naer een man meerder uit te sien, gelijk hy *Paul* sijn Broeder *Andries* by hem gevangen heeft gebracht, met wien hy gevangen, op aenradinge van *Paul*, bekent te sijn verdragen, dat hy *Andries* de voorgemelde Schepen in brand soude steken.

Hebbende hy gevangen aen *Andries Andriesz.* al voren vertoont een Brand-instrument, volkomen geprepareert, en aengewesen hoe hy het selve moeste hanteeren.

't Welk zijnde saken van quaden gevolge, in een Stad van rechten niet te lijden, maer anderen ten exempel op 't hoogste strafbaer: *SOO IST*, dat mijne Heeren van den Gerechte gehoort den eisch en conclusie van den Heer *Cornelis Backer*, presiderende Schepen, als Stedehouder van den Heer *Gerrit Hasselaer*, Hooft-Officier deser Stede, en de confessie van den gevangen, den selven gecondemneert hebben, gelijk sy hem condemneeren by desen, op 't Schavot, voor den Raed-huis deser Stede opgerecht, gebracht, en aldaer door den Scherp-rechter op een Kruis gebonden, van onderen op levendig gerabraekt, gewurgt, met een bos Stroo in sijn Aensicht geblaekt, 't Lichaem aen de Volewijk op een Rad gelegt, om aldaer door de Lucht en 't Gevogelt verteert te werden; daer by een Pot, denoterende de Brand-sticht, gehangen, en confisqueren wijders sijn Goederen, soo eenige heeft.

Aldus gearresteert den 16. Februarii, 1673. &c.

Hy was eerst stout op sijne Commissie / en dacht geen leed te sullen ontmoeten / zijnde seer voorsichtig in de Sententie verswegen / wie hy sijne Committenten / Leermeesters / Belovers / en Behulpers tot Harwich genoemt had / als ook de Opschriften der Brieven by hem gevonden. Hy trad tot de Executie met een kloekmoedig hert.

Daer wierd door de Magistraet een Gerichts-onderschout na den Briel gesonden / om op de aenkomende Passagiers te letten en die te examineren; maer naderhand is niemand van die soort gevolgt. Het is aenmerkkelijck / dat in Londen (op die tijt als den brand hier gesticht soude worden) een brand is ontstaen in het Huis der Admiraliteit, het selve verbrand / nevens noch wel 50. huisen geruineert / en in asschen gelegt.

Ter selver tijt wierd hier ook de aengelande van den Amstel-dijk by notificatie bekent gemaeckt / dat geresolveert was de gaten aen dien Dijk bevonden van Stads wegen tot koste van de geseide aengelanden te beschoeien / te vullen / en te hoogen; met last dat de aengelande tusschen Amsterdam en de Roode Pael hare Water-keering souden hebben te maken op het voet-pad / ter hoogte van een voet boven 't hoogste Winter-water / als mede hare Dijkken en Molen-kaden; en dat alles met den eersten / &c.

Daer was een Instructie gemaeckt voor de Geweldige-Generael van het Leger / dusdanig:

DEn Generael Geweldige, sal Rang hebben nevens de Sergeanten Majoors te Paerd ende te Voet, waer voor alle hooge ende mindere Officiers ende Soldaten hem sullen erkennen, respecteren ende doen mainteneren.

Insgelijks sal den Generael Geweldige voor vast Tractement hebben ende genieten Ritmeesters Gagie, ende daer mede op den Ordinaris Staet van Oorloge werden gebracht.

Voorts sal den Geweldiger-Generael continuelijk moeten voorsien zijn met een genoegsaem getal van Paerden, om den gerequireerden dienst t'allen tijden te konnen doen.

Gelijk mede den Generael Geweldige sich naerstelijk sal informeren op alle Delicten ende Excessen die gecommitteert werden by de Officiers, Soldaten ende anderen, in Militaire dienst of functie zijnde, binnen of buiten het Leger in Campagne ofte ook in de Guarnisoenen de Delinquanten ende Moetwilligen, *de facto* ofte anders, soo ras doenlijk apprehenderen, ende in goede verseekeringe stellen; Voorts daer jegens doen procederen conform den Articul-Brief, Ordonnantien ende Observantien Militair, de selve proceduren vervolgen sonder interruptie of onbehoorlijk delay tot de executie inclusive, alles sonder eenig ontsach of onderscheit van Persoonen, Ampten ofte Bedieningen: Ende met dien verstande dat in kas den voornoemden Generael Geweldige bevind, dat eenig Soldaet heeft gepecceert tegens Placcaten, Ordonnantien ofte Interdictien, daer toe de straffe des Doots is gestatueert, hy Generael Geweldige gehouden sal zijn soodanigen Delinquant ofte Delinquanten *de facto* met de Doot te straffen sonder eenig uitstel ofte figure van Proces.

Ende op dat den Generael Geweldige daer in te beter mogen reussieren, sullen alle Oversten, Ritmeesters, Capiteinen ende mindere Officieren schuldig ende gehouden zijn, sonder eenig tijt-versuim hem soodanige assistentie van Ruiters ende Knechten te verleenen, als hy tot uitvoeringe van alle voorvallende exploicten van nooden soude mogen hebben, ende sal komen te versoeken: op pœne van indignatie ende Lijf-straffe.

Ende sullen daer-en-boven de selve Oversten, Ritmeesteren, Capiteinen ende Officieren, hare onderhebbende Ruiters ende Soldaten, die op eenig Delict of Exces bevonden of daer van beschuldigt werden, aen den Generael Geweldige ofte sijne ordre moeten overleveren, op peine dat sy daer in weigerig zijnde, of verhindering doende, selfs daer voor responsabel ende punibel sullen zijn soodanig als de Delinquanten selfs.

Sullende niemand wie hy sy, sich tegens den Geweldige Generael, ofte sijn Gevolg ende Assistenten mogen opposeren, de selve injurieren of ergens in misdoen directelijk of indirectelijk met woorden oft werkken, op peine van sonder genade op gehangen te werden.

Voorts sullen alle Gevangenen van den Vyand moeten gelevert werden in handen van de Geweldige Generael, die daer van behoorlijk bericht ende informatie van den toestant ende contenantie van den Vyand sal moeten nemen, die hy vervolgens aen den Generael sal moeten overleveren.

Ook sullen andere Delinquanten die *de facto* niet en werden geapprehendeert, insgelijks naer behoorlijke examen moeten overgelevert worden, nevens hare beschuldinge ende de informatien daer toe specterende.

Den Provoost Generael van 't Leger, ende alle particuliere Provoosten van de Regimenten, Admiraliteit, Artillerie, Guarde ende anderen, staen onder den Generael Geweldige, de selve aenbrengende ende communicerende alle Delicten ende Excessen t'haerder kennisse komende, ende voorts de selve des versocht werdende, in alle occasien moeten assisteren, ende obedieren in het gene hy haer luiden sal komen te belasten ende bevelen.

Ook sal den Provoost Generael goede sorge moeten dragen, ten einde het Leger van dach tot dach behoorlijk werde gereinigt ende gesuivert.

Als mede dat het Vleesch, Brood, Bier ende andere Eet-waren, behoorlijk zijn gequalificeert, ende volgens de prijs daer toe gestelt, in 't Leger werden verkocht.

Den Generael Geweldiger, sal eindelijk goed ende strikt reguardt nemen op de onderhoudinge van den Articul-Brief, Ordonnantien Militair, ende alle andere Placcaten ende Bevelen, sonder eenig tijt-versuim, dissimulatie ofte conniventie, op peine van selfs dies-wegen strafbaer te zijn, naer exigentie van saeken.

Ende dit alles by provisie ende tot kennelijck wederseggen toe, &c.

Aldus by Sijne Hoogheit gedaen ende gearresteert in 't Quartier tot Alphen den negenthienden Februarii sestien hondert drie en tseventig.

Was geteeckent,

G. H. Prince d'Orange.

Den selfden dito / een Partie van 6. Man tot Aerdenburg weder inkomende / bragten twee schoone Paerden mede / die met veel kostelijke Plunderinge geladen waren / nevens een rijkken boeren Soon. Daer na quam noch een andere binnen van 17. Man / onder Commando van den Sergeant des Collonels / en tegenwoordigen Commandeurs Spindler, met haer brengende 4. schoone Paerden / met kostelijke waren geladen / als 17. Stukken Trijpen / Ec. die sy van de Wagens

gens daer de paerden voor gingen genomen hadden. Daer wierden ook noch 16. andere veroverde paerden met de Trommel verkocht; en 4. Boureaux gingen weder uit/ die yder 100. Ducatons voor haer Rantsoen betaelt hadden.

De besoignes tusschen hare Ho. Mo. Gedeputeerden en den Raed van Staten wierden noch yverig gecontinueert; en men sprak van 't redres der Finantien en Militie: als mede van het overnemen van eenige troepen van Cheur-Brandenburg, en het Werven van noch 6. andere Regimenten te voet/ nevens een gelijk getal Switsers/ en van andere saken meer. Daer waren ook lijsten gemaekt tot de onkosten voor een Compagnie van tachtig Paerden/ en een te Voet van negen-en-tachtig Koppen; die wy hier by voegen.

Een Compagnie Ruyteren Harquebusiers van tachtig Paerden.

		guld.
6	De Ritmeester ter maent tot Tractement 250 guldens, ende ses Paerden elck 25 guldens, mits met hare Mannen gewapent op de Monsteringe present zijnde, komt t'samen	400
4	De Lieutenant tot Tractement 80 guldens, en vier Paerden, present als voren	180
3	De Cornet tot Tractement 70 guldens, en drie Paerden, present als voren	145
2	Quartier-meester met twee Paerden	70
2	Trompetters, elck 35 guldens	70
1	Schrijver	28
1	Hoef-Smit	28
61	Harquebusiers, elck 28 guldens ter maend, met twaelf guldens voor avantagie van 3 Corporaels, komt	1720
80	Somma	2641 guld.

Lijste van een Compagnie van 89 Soldaten te Voet.

1	Capiteyn voor sijn Persoon	150
1	Lieutenant	45
1	Vendrig	40
2	Sergeanten, elck 24 gulden	48
3	Corporaels, elck 16 gulden	48
2	Trommel-slagers, elck 12 gulden	24
1	Schrijver	12
1	Chirurgijn	12
12	Komt t'samen	379
	Spiessen	
	1 tot	16
	1 tot	15
	1 tot	14
	3 tot 13	39
	5 tot 12	60
	16 tot 11	176
	27 Spiesen	320
	Musquettiers	
	1 tot	14
	5 tot 13	65
	11 tot 12	132
	30 tot 11	330
	47 Musquetten	565
	3 Jongens, elck 8 guldens	24
89	Somma	1264 guld.

Op den selfden dach vielen de Bisschopse uit de Nieuwe Schants/ op onse Brand-wacht/ die op den Boonderdijck lagh/ en hebben daer van eenige onder de voet geschooten/ doch trokken niet vorder/ maer retireerden weder na de Nieuwe Schans: ondertusschen wierd eenig Volk uit Groeningen gecommandeert/ tot versterkking van de onse. Tot Schoonhoven wierden twee Persoonen geharquebuzeert/ die van meeninge geweest waren die Stadt in brand te steeken/ en was een tot Coevorden geapprehendeert/ op præsumptie van diergelijkken dessein/ die namaels is onthalst en gevierendeelt.

Den 20. dito/ zijn tot Groeningen getermineert de Proceduuren tegen Joncker Osebrand Johan Rengers, die benevens eenen Piccart kort na de Belegeringe van Groeningen in apprehensie genomen was/ op præsumptie van gehouden correspondentie met den Bisschop van Munster, waer van/ hoewel hy niets heeft beleden/ maer soo buiten als onder de Torture pertinaciter is blijven persisteren by de Negative/ is nochtans uit de ge-exsteerde blijkken/ gerechtelijkke Attestatien/ eedelijkke verklaringen/ en prægnante indicien/ komen te consteren/ dat hy getracht heeft Juffrouw Sophia van der Camp te persuaderen om te trekken na Munster/ en door middel van haer Vrienden van den Bisschop te koopen/ al wast voor 50000. gulden de Heerlijkheit Wedde, &c. doch 't selve niet eer geteekent sou werden/ voor sy kennisse sou hebben dat Groeningen over was; dat hy door gedachte Juffrouw by den Bisschop heeft getracht te bewerkken de conservatie van sijn Huis en goederen tot Slogteren; dat hy tegen haer gesegt heeft/ dat correspondentie met den Konink van Vrankrijk heeft gehad/ 't welk soo 't openbaer wierd/ hem sijn Hals sou kosten: dat hy geduurende de Belegeringe altijt goede kondschap uit het Leger heeft gehad/ dat onder sijn Papieren verscheiden Seditieuse Brieven van Schuilenburg zijn gevonden; dat sijne Rechteren heeft getracht te corrumperen/ en sich verrijkt heeft onrechtvaerdiglijck aen verscheiden van 's Lands penningen: waer over gecondemneert is in eeuwige Gevangenisse/ misen van de Justitie/ sijn eigen onderhoud en restitutie van alle het gefraudeerde. Piccart onschuldig bevonden zijnde/ is gerelaxeert.

Op den 20. dito/ waren uit Utrecht getrokken/ onder den Marquis de Boufler 300. Dragonders en eenige lichte Paerden/ om Contributien in te vorderen/ en komende te Nichtevegt, waren 150. Soldaten van den Hinderdam, hun tegen getrokken/ die in de rescontre te kort schoten/ en eenige daer van wierden doot geschooten/ sommige op de vlucht gebracht/ en 55. daer van binnen Utrecht gevangen geleid/ die alle naekt waren uitgeschut/ en meest bloots-voets over 't Ys en Snee hadden moeten marcheren/ daer van sommige onderwege dood gebleven zijn; het Dorp Nichtevegt wierd schoon uit geplundert en verbrand met Kerk en al/ en den volgenden dach wierd ook brand in 's Gravenland gesien/ en in Kolen geset de schoone wooninge het Huis te Amerongen.

Den 23. dito/ is tot Munster ondekt een prætext Dessein/ 't welk den Ritmeester Kettens Soon/ Secretaris van den Grave van Harrach soude gesmeet hebben/ tegens den Persoon van den Bisschop van Munster/ om hem te leveren/ als ook de Stadt Munster self in handen van de Keyserse/ daer toe gesegt wierd/ dat reeds gedisponeert had den Heer Rhijngrave/ Gouverneur van Munster/ en sijnen Oversten Wachtmeester/ en eenige andere/ op welk voorgeven hy gevangen is/ en gekluistert/ om verder tegens geprocedeert te werden. Maer een deerlijkke potse ist die de Franse partie/ ter occasie van dit voorval in dese tijt speelde/

aen

aen de Keysersen sendende volgenden Leugen-brief/ als per Expresse aen den Marquis de Grana, Keyserlijcke Resident/ en Colonel van 't Keyserlijcke Regiment binnen Keulen.

Brief van den Baron de SCHWERIN *aen den* Marquis de GRANA, *uyt Bileveld*, 26 *Febr.* 1673.

ICk achte het mijn plicht U door dese Expresse te adviseren, hoe het Godt gelieft heeft ons desseyn op de Stadt *Munster* te zegenen; en dat, of schoon wy in den eersten soo geluckigh niet waren, als wy wel gewenst hadden, hebbende veel van ons volck verlooren, wy eyndelijck de plaets noch hebben ingekregen. Den Bisschop selfs had veel werck, om onse handen te eschapperen, retirerende sich op een Edelmans Huys hier dichte by, hebbende by sich maer eenige weinige Heyducken, en eenige van sijn Garde te paerd. Sijn Ceurvorstelijcke Doorluchtigheyt, mijn Meester, is daer nu even heen, om de plaets te besetten, en hem tot een Accort te dwingen. Hy heeft oock order gegeven aen verscheide Compagnien te Paart en te voet, om na *Warendorp* te marcheren, en sich daer van oock Meester te maken. Juyst terwijl ick dit schrijve, komt een Officier van sijn Doorluchtigheyt, die ons segt, dat een deel van onse Armée geslagen heeft een party van 4000 Ruyters, behalven noch sommige Dragonders en Voetvolck, onder het Commando van den *Marquis de Renelle*, Marschalck Generael van *Keur-Keulen*, die geposteert waren te *Geserque*, datse den Marquis selfs gevangen hebben, en binnen weynig uuren hier sullen brengen: Dat de Majoor Generael *Solnis*, op de plaats doodt gebleven is, de Graef van der *Lip*, Colonel van een Regiment, gequerst en gevangen, nevens een Cousijn van den Bisschop van *Straetsburgh*. Alle de Bagagie, en eenige kleyne Stuckjes sijn in onse handen gevallen, en men hoopte dat Prins *Willem van Furstenbergh* mede onder de Gevangens sou wesen, maer wort geseght, dat by de Actie niet geweest is, ondertussen is sijn Bagagie oock gekregen, daer onder gevonden is veel Goud en Silverwerck, en de onse sich inbeeldende, dat hy niet verre van daer is, doen alle devoir, om hem oock te krijgen. De Marschal de *Turenne* was sekerlijck op dese tijdinge seer confuys te rugh getrocken. Aen de onse sijde heeft de Prins van *Anhalt* een lichte quetsuur gekregen, als oock den Majoor Generael de Graef van *Caprara*, die daer by quam in 't heetste van de Actie. Ende ons volck den Vyand noch vervolgende, konnen wy u geen verder particulariteyten, noch het getal der Dooden aen weerzijden toesenden.

U E. &c.

Was geteeckent

Den Baron van SCHWERIN.

De Marquis desen Brief ontfangen hebbende/ als van den Baron van Schwerin, Primter Minister van Cheur-Brandenburgh/ had de minste gedachten niet van 't bedrogh/ maer sondt aenstonts bericht daer van door Expressen aen de geallieerde Hoven/ daer dese tijdinge met verwonderinge en genoegen wierd aengenomen/ maer kort daer na bevonden een loose treck der Vyanden geweest te zijn/ om die te abuseeren.

Op den 25 heeft sijne Hoogheit de Prins van Oraenjen 8. Compagnien blauw Rokken in de Koekamp buyten 's Gravenhage selfs gemonstert/ en hare persoonen en betaling ge-examineert/ en deed wel 50. als te slecht daer uyt gaen: De Heer Rijn-Graef reed voor uit/ en marcheerde daer na met de Pijk in de hand tot by sijne Hoogheit voor de selve Compagnien; en 's daegs daer aen geschiedde het selfde mede aen 3 Compagnien van Delf daer gekomen.

Te deser tijt was ook binnen Vlaerdingen justitie gedaen over den Soldaet 's daegs te voren in de Vergadering van den Krijghs-Raed veroirdeelt/ soo als volgt:

ALsoo *Stensel Thiedeman*, geboortigh uyt *Littauwen*, Soldaet onder de Compagnie van *Capitain Greben*, gehoorende onder 't Regiment van den Heere Overste Poolens, in Guarnisoen tot *Vlaerdinge*, jegenwoordich Gevangen, den Krijgs Raedt buyten pyne ende banden van Ysere bekent heeft, ende den selven Krijgs-Raedt oock gebleken is, dat hy Gevangen op Saturdach voorleden sijnde den achtienden deser maent February, des avonts ontrent seven uuren gekomen was in sijn Logement, ten huyse van *Maertje Leenders* tot *Vlaerdinge* voorsz. zijnde geweest een Vrouwe van vier en tachtich Jaren, alwaer hy Gevangen geinquartiert was, ende dat hy de Deur van de Kamer (daer inne de voorsz. *Maertje Leenders* was) met Lont toe-gemaeckt, midtsgaders daer naer de handen van de selve *Maertje Leenders* mede

met Lont gebonden hebbende, de gemelte Maertje Leenders, eerst met sijn Bardis ofte Bijl op 't hooft heeft geslagen, ende naderhandt gewurgt, mitsgaders met sijn voeten op haer borst soodanich gestooten heeft, dat sy daer van datelijck gestorven is, blijvende hy Gevangen noch den geheelen nacht aldaer in den Huyse, ende nemende de Sleutels van de Kassen, de selve door-soeckende of'er geen Gelt in en was, en dat hy daer inne oock achtien Duyten gevonden ende uyt-gehaelt hadde, prætexerende 't selve gedaen te hebben, om datse hem Gevangen geen eeten soude hebben willen geven, ende alsoo 't selve is een notoir ende schandelijcken Moort, mitsgaders een saecke van seer quade consequentie, die niet geleden, maer andere rigoureuselijck ten exempel behoort gestraft te werden: Heeft den gemelten Krijghs-Raedt gehoort den Eysch van den Advocaet van 't Landt, ende voorts op alles gelet, recht doende, den voorsz Gevangen gecondemneert, als hy gecondemneert wort by desen, gebracht te worden ter plaetse daer men alhier gewoon is Criminele Iustitie te doen, en dat aldaer eerst sijn slincker-handt door den Scherprechter sal worden afgehouwen, en dat hy voorts levendigh van onderen af sal worden Gerabraeckt, de Kop afgehouwen, ende de selve Kop op een Pen, midtsgaders het Lichaem op een Radt gestelt sal worden, met Knippel daer boven gehangen. Aldus gedaen ende gesententieert binnen Vlaerdingen, in de Vergaderinge van den Krijgs-Raedt, ten overstaen van den Advocaet van 't Landt voornoemt, op den vier en twintichsten February 1673.

Onder stondt,

Ter Ordonnantie van de selve

Geteeckent,

Joh. Molengraeff.

Den 25. en 26. dito wierden tot Amsterdam verscheide Compagnien Cavallery ingescheept om na Vriesland over te voeren/ gelijk die kort daer aen van noch meer andere gevolgt wierden.

Daer quam tijding uit Spaenjen, dat een Hollandsche Kaper/ tot Sint Andere een Fransse prijs/ geladen met 80 kisten Suiker en 150 balen Sumack/ op gebragt had.

Op den 27/ 28. en volgende dagen wierden tot Vlissingen en Middelburg wel 31 prijsen/ meest Engelsche en Fransche Straets en Spaens-vaerders opgebragt/ en sommige daer van seer rijk geladen/ en onder de selfde een die wel 150000 Guldens aen waren in had: soo dat de Avonturiers aldaer de Vyanden ongelooflijken afbreuck deden/ en de Reeders machtig verrijkten. Dese Avonturiers waren met haer sessen/ namentlijck Capiteyn Jacob de Vogel, 't Fregat de Somer, het Fregat de Raep, 't Fregat van Jasper Danielsz. Jan Bonte, en de Kits van Adriaen Liefhebber; dese t'samen Compagnie gemaekt hebbende/ kregen 't geluk/ in de mond van 't Canael kruissende/ van de Engelsche Mallegasche Vloot/ geaccompagneert met noch eenige van hare Straets-vaerders te recontreren/ onder 't geley van een Convoyer met in de 40. Stukken/ t'samen zijnde 19 zeilen: twee van de kloekste Kapers leiden den Convoyer aen boort/ doch hy raeckte korts daer aen door sijn eigen kruid in den brand/ waer op alle de Avonturiers lustig haer devoir deden/ en van 18 Koopvaerders 15 veroverden; de 3 overige die het sochten t'ontzeilen/ wierden hard vervolgt/ maer sy ontquamen noch/ terwijl al den beuit na Zeeland gevoert wierd/ die daer behouden zijn binnen gekomen. Capitein Mels Cornelissen, in Compagnie met het Fregat den Diamant hadden 2 West-Indien-vaerders opgebragt. Capiteyn Dierik Tobiassen, had ook een Schip met Tarw geladen ingebragt. Een ander Kaper had een Fransse Vloot ontrent van 90 a 100 zeilen ontmoet/ die sich daer by hield; op het laetst een niet wel bezeilt zijnde/ raeckte wat van d'andere af/ dien hy veroverde/ geladen met Wijn: de Capiteyn schreef/ indien hy noch 7 a 8 Schepen mogt by hem gehad hebben/ dat hy de geheele Fransse Vloot had konnen veroveren. Men had nu noch tijding van Bilbao, dat een Zeeuwsche Kaper aldaer twee Engelsche prijsen had op-

opgebragt/ zijnde Mallegaes-vaerders: en dat in de Caronjes wel 280 prijsen lagen/ die van tijt tot tijt aldaer door de Zeeuwsche en Hollandsche Kapers opgebragt waren/ welkers ladingen alle dagen verkocht en versonden wierden. Hier quam mede schrijvens van Smirna, dat aldaer op de kust twee Zeeuwsche Avonturiers op de Fransse en Engelsche Schepen kruisten/ het een met 24 en het ander met 18 Stukken gemonteert/ 't welk daer al eenige swarigheyt maekte. Tot Cadix waren 7 Hollandsche Oorloogs-schepen met den Spaenschen Admirael in Zee gegaen/ sy hadden beslooten order/ die eerst in Zee moest geopent worden/ waer uit sy dan souden weten/ werwaerts heen haer Cours voort te setten: doch men meent dat het meest was om op de Galioenen met Silver te kruissen/ en haer behouden te helpen binnen komen; by deselve wierden noch 4 verwacht/ die sich mede daer nevens souden voegen. In Gallicien hadden de Onse noch wel 30 prijsen opgebragt.

Daer was ook in den Haeg een Moscovitischen Envoye van wegen sijne Czaersche Majesteit aengekomen/ die van daer naer Engeland wilde trekken; gesonden zijnde aen verscheide Christene Potentaten/ om de selvige krachtiglijk tot vrede te vermanen: daer anders de Turken eeuwige vyanden van Christi naem/ hare voordeelen uit dese verwerringen wel souden weten te doen; gelijk sy alreede soo diep in Polen gevallen waren/ die men liever met gemeene macht behoorde tegen te trekken/ en uit geheel Christenrijk te verdrijven.

Daer wierden mede weder 12 nieuwe schoone Stukken Canon geprobeert/ schieтende elk 24 pond yser/ en alle recht goet bevonden.

Tot Utrecht waren 3 Switsers opgehangen/ om dat sy/ volgens den opbod van de Cantons/ te rug na haer Vaderland wilden keeren: daer op quamen alle de andere Soldaten van die Natie in de Wapenen/ begeerende van haren dienst ontslagen te wesen; maer sy wierden door den Collonel Stoupa, met beloften en goede woorden gestilt. Ses-en-dertig andere waren met hare wapenen uit die Stad vertrokken/ die den Hertogh van Luxenburg, sterk deed na setten/ en indien sy mochten achterhaelt worden/ soo hadden sy sonder twijffel de andere 3 moeten volgen.

Voorts verswaerde daer d'ellende over de inwoonderen dagelijks meerder/ door Moordery/ en ysselijke Brandstichtingen. Die den opgeleiden tax niet betaelden/ wierden alle de goederen geconfisqueert/ de huisen verbrand/ en tot de grond toe afgebroken: soo dat vele alles hebben laten staen/ en in onbekende kleederen gevlucht zijn: sommige wierden noch wel weder ghekregen/ uitgheschut/ gegeesselt/ en soo naekt door de Stad gejaegt en getormenteert: ô grouwelijke en ongehoorde saek! Op den 25. February hebben sy noch het kostelijk huis van Amerongen boven Utrecht, als mede dat van den Heer Tromp op 's Graveland, en andere kostelijke Gebouwen/ verbrand en geruineert: selfs in Utrecht, dorsten de lieden met geen goed kleed by de straet gaen/ of wierden geplondert. Sy hadden ook geresolveert die Stadt met 4 Kasteelen te versterkken/ aen yeder Poort een/ waer toe eenige hondert huysen wierden afgebroken/ dat groot gekerm onder de Burgers veroirsaekte/ ygelijk klagende over sijn verlies. Den Intendant had daer en boven van haer geeischt op te brengen 125000. Gulden/ voor de Maenden van January en February/ 't welk haer niet mogelijk was/ perssende haer alsoo niet het vleesch/ maer ook het bloed van het herte af.

Op dat in het toekomende de betaling van de Land-militie op een beter voet

soude gaen / soo hebben de Heeren Staten uit een groot getal Solliciteurs / die tot noch toe de betaling hadden geadministreert / gekoren 10. Pagadoors of Thesauriers van de Militie / die volgens sekere Instructie en op seker Tractement gehouden sullen zijn / yder de Militie staende op sijne repartitie alle Maenden prompt te betalen / en dat toe de Penningen van de Comptoiren t'ontfangen: En op dat dit te sekerder mogt voort gaen / soo is noch geresolveert by forme van Capitale Leening / voor de tweedemael te lichten den 200sten Penning / in manieren als de voorgaende reise / die bysonder ook sag op de groote last van de aen te stellen Zee-equipagie / waer toe de Heeren der Admiraliteiten dagelijks in neerstige besoignes waren; soo dat daer ontrent naer eenige deliberatien geresolveert is / op het spoedigste een considerabele Vloot te equiperen / in getal en monture die van 't voorleden jaer niet wijkkende / tot wel 70 Capitale Oorloogs-schepen begroot wordende; waer toe aenstonds de Schepen zijn gerengeert / Officieren gestelt / en equipagien aengevangen / die soo voorspoedig is toe-gegaen / en waer van de werving met soo grooten toeloop van Matroosen geweest is / dat het niemand wonder kan geven / wanneer wy soo drae / of wel eer / als onse Vyanden in Zee zijn gekomen; hoewel sy geseit wierden by na gereed te zijn / eer wy begonnen.

En dusdanig was het wesen der saken met het einde van Februarij.

MAERT.

Onder de gemeene Commotien hier te Lande geresen / op de schielijke invasie der Franssen / heeft de Provintie van Vriesland haer groot aenpart gehad / 't welk deselve sedert in soo grooten verwerringe heeft gebracht / dat haer al de handen zijn gebonden geweest / om iets tot behoudenis van 't Land uit te rechten / en gedreigt met de uiterste ruine: want in plaets den Vyand tegen te gaen / en de vervallen sake te herstellen / abandonneerden de Regenten door mutuele en onderlinge dissentien / soo veel als in hun was / het bestuur van de hooge Regeringe en defensie van 't lieve Vaderland / distraherende sich in soodanige factien / dat tot het houden van twee separate Staets-vergaderingen zijn uitgeborsten / waer onder sommige liever / als een stip van hun eigen interest te wijken / dese gezegende Provintie ten prope aen den Vyand souden hebben willen overgeven / daer op niet anders als de totale subversie van den Staet kon volgen. 't Is bekent / dat heel die ontsteltenisse alleen gesproten is uit een diffidentie der Ondersaten tegens de Overigheit / en sal aen dit werk van Vriesland blijken / hoe seer desen Staet naest Godt verpligt is / hare behoudenisse dank te wijten aen de hooge wijse directie van sijne Hoogheit: in Holland nam die ontroeringe haer oorsprong / en verspreide sich aenstonds soo seer / dat nauwlijks eenig deel daer van bevrijd was / welke / indien niet tijdelijk gesteuit ware geweest door de voorsichtige dispositie van sijne Hoogheit ontrent de Magistrature / soude dese Provintie onvermijdelijk gevallen zijn in een volkomen Anarchie / en de andere met haer in het uiterste verderf / of ten besten genomen in de verwerringen daer in wy Vriesland sien: want de Regeringe en kon de breuke niet heelen / alsoo die mistrouwt wierd / en het Gemeen niet alsoo dat oproerig was. In Vriesland was ook een Stadhouder / en de Vorstinne sijn Vrou-Moeder / maer die en hadde het geluk niet / de oneenigheden tot soo veel genoegen te konnen beslechten / daer uit is gevolgt / dat de

de Oude Regeringe en de Nieuwe / yder apart is gehandhaeft geworden / beide de Souveraineteit van de Provintie representerende / de eene tot Leeuwaerden, d'andere tot Sneeck vergadert / nemende resolutien tegens elkander strijdig / sonder dat in eenigen deele malkanderen hebben konnen verstaen: 't welk als seer schadelijk voor de Provintie / en den Staet in 't gemeen zijnde / hebben haer Hoog Mog. en sijne Hoogheit daer heenen gedeputeert den 11. Januarij eenige Heeren / omme nevens den Heer-Stadthouder van Vriesland / als Mediateurs de sake by te leggen / en strijdige partien te vereenigen / die na seer vele moeiten en verdrietigen arbeid het soo verre hebben gebragt / dat op de beschrijvinge een Staetse vergaderinge is gehouden binnen Leeuwaerden, den 19. Februarij om alleen en in 't geheel de Souveraineteit der Provintie te representeren / en vorder alle openstaende differenten te composeren / en in geslopen abuisen te remedieren / waer toe de Heeren Mediateuren den 22. Februarij in de Vergadering hebben ingelevert haer Concept en Reglement reformatoir / om Staets-wijse gearresteert te worden: en sy hebben alles soo verre voltrokken / dat'er hoop is om tot gemeene eenigheid / en goede sorgvuldigheid van den gemeenen Staet te sullen strekken.

Tot desen einde is binnen Leeuwaerden op den 1. Maert de Introductie geschied van den ordinaris Landt-dach / met een extra-ordinaire magnificentie. Na dat de Predicatien en publijke Gebeden voor en na de middach / op dese constitutie van tijden / en na de plichten der Overheden en Onderdanen elk op sijn devoir waren gedirigeert / hebben sijne Furstelijke Doorluchtigheit Stadhouder / en de gesamentlijke Heeren Mediateurs, sich verboegt naer het Landtschapshuis / waer voor de Compagnie van de Garde en andere gerengeert stonden: eerst ging de Majoor van 't Guarnisoen voor uit / daer na de Compagnie te Paerd van sijne Furstelijke Doorluchtigheit: op de selve volgden een groot aental Militaire en hooge en lage Officieren / en der Staten Boden en Deur-waerders gingen voor heen de Karos / daer sijne Furstelijke Doorluchtigheit en de Heeren harer Ed. Mo. Gedeputeerden in saten / aen wederzijden de Hellebaerdiers gaende: daer op gingen 's Hofs Boden en Deurwaerders voor de drie Karossen daer de Raeds-Heeren in saten / en in de laetste de respective Secretarissen. Op 's Lands-huis waren de Ed. Mo. Heeren Volmachten uit de 4. Kameren getreden in die van Oostergoo, alwaer de Heere Melischot, na sijne gewoonelijke conduite en groote ervarentheit / een deftige aenspraek deed / haranguerende met bysondere dexteriteit en soodanige applicatie op den toestant der saeken / dat het een goede influentie op de gemoederen sou geven / te meer / dewijl daer op door de mond van D. Lastdrager, een yverig Gebed tot Godt wierd uitgestort / om sijnen genadigen Zegen over de vordere hoogwichtige besoignen; en na dat de Heeren Examinateurs van de Procuratien (over welke de selve 's anderdaegs souden sitten / en sulks gedaen / de gearresteerde pointen worden geopent) waren opgenoemt / zijn hoog welgemelte Heeren in gelijkke Statie weder afgereden na 't Hof van sijne Furstelijke Doorluchtigheit: Dus wierd alreeds met aengenaemheit bespeurt / dat de saken weder op een ordentelijke manier sich inschikken; en was daer door te meer te hopen / dat by de nadere Vergaderingen doorgaens een goed genoegen sou wesen. Syn Excellentie Haren was mede uit sijn Ambassade aldaer gearriveert / en van intentie na dat die tegenwoordige affairen aldaer weinig dagen sou in passant hebben by-gewoont / voorts na den Haeg te vertreisen.

Op den 6. daer aen volgende wierden eenige nadere propositien Reformatoir in de volle Vergadering gebragt/ die's anderdaegs ter decisie en uitsprake van sijne Furstel. Doorl. den Heer Stadhouder/ en eenige weinige andere Vriessche Heeren gestelt wierden/ die op den 25. hare decisie daer over inbragten/ waer van de poincten met den druk zijn gemeen gemaekt/ te wijdloopig om hier by-gevoegt te worden. Dese geschillen hebben dan noch eindelijk na seer vele debatten een goet einde genomen/ met resolutie om den gemeenen Vijand het hooft te bieden/ alsoo het scheen op haer wilde naderen; en sy hebben hare posten defencijf gemaekt/ de selve wel beset/ en eenig land onder water laten loopen.

Op den 3. als oock den 13 deses hebben de Heeren Sweedsche Mediateuren wederom Memorien aen den Staet in-gelevert/ waer mede sy door velerhande redenen aendrongen tot het accepteren van Duinkerkken voor een handel-plaets/ en de redenen des Konin ks van Engeland, die noch by Duinkerkken bleef persisteren/ breed gededuceert: dese waren genomen van sijne Eere/ Commoditeit/ en Securiteyt der Ministers/ daer uit besluitende/ dat het by den Konink van Engeland vast lag/ geen afstant van Duinkerkken te doen/ en dat over sulks/ hoe seer oock de Konink van Vrankrijk op een andere Plaets mogt aenhouden/ even wel geoirdeelt kon worden/ van wegen den onverbrekelijken band der twee Koningen, dat hy geheel het sentiment van Engeland sou by-vallen. Dus hielden sy seer sterck aen tot het accepteren van Duinkerkken, en hebben 't gevaer van het Christendom aen soodanigen weigering geattribueert: en daer nevens in bedenkking gegeven/ indien d'Onderhandeling op dit weigeren quam achter te blijven/ en den Staet eenig verder onheil over mogt komen/ of sulks voor Godt en de Nakomelingen wel te verantwoorden sou zijn; met verder betuiging/ dat het hun ten uittersten leed sou wesen/ dan vruchteloos te moeten vertrekken. Maer op den 22. daer aen/ naer het ontfangen van twee Brieven; een van den Secretaris Arlington, dat de Konink van Engeland, op de instancien van Vrankrijk, gedesisteert had van Duinkerkken, en of Keulen, of Aken gelaten ter keure van Vrankrijk; d'andere brief was van den Grave Tot, met bericht dat de Konink van Vrankrijk/ Keulen had gekozen; quamen de Heeren Mediateuren daer van Notitie geven aen den Staet, met betuiging van hare vreugde en Congratulatie/ versoekkende daer nevens/ dat hare Hoog Mog. sonder uitstel geliefden Ambassadeurs en Gevolmachtigde te verkiesen/ en de selve met noodige instructien te versien/ om ter bestemder plaets den Vrede te verhandelen. Op welke Notificatie hare Hoog Mog. ten selven dage door Gedeputeerden de Heeren Mediateuren hebben wesen bedankken/ voor hare vigilantie en moeiten/ met toesegging van alles te sullen toebrengen/ wat de handeling kon faciliteren/ en aenstonts Persoonen nomineren/ om daer na toe te senden/ versoekkende dat de Paspoorten en Saufconduiten voor hunne Persoonen/ Trein en Bagagie mogten versorgt worden. Doch niet lang daer na hebben die voorseide Heeren Mediateuren den Staet by Memorie aengedient/ dat de Konink van Vrankrijk, door dien den Marquis de Grana met sijn Regiment binnen Keulen lag/ en uit een geintercipieerden brief gebleken sou zijn/ dat hy noch 2000. Ruiters daer binnen sou brengen/ die Plaets soo lang de Grana daer niet uit was/ voor geene Neutrale plaets consideréerde/ en daerom verklaerde soo lang Keulen niet ontruimt was van dat moeielijck Guarnisoen/ dat hy sijne Ambassadeurs naer Aken sou senden; waer op de Heeren Mediateuren versochten/ dat hare Hoog Mog. soo veel

veel in hun was / het daer heen wilden dirigeren / dat Keulen van 't Keiserſch Guarniſoen mogt ontruimt worden / en Sy ondertuſſchen niet weigerigh wilden zijn hare Volmachten inſgelijks naer Aken te ſenden. Doch het liet ſich veel beter aenſien / dat Vrankrijk, door het doen vertrekken der Keiſerlijke benden uit Keulen, niet anders getracht heeft / als ſich van die plaets te verſekeren / zijnde de ſelve tot noch toe altoos voor een Neutrale Plaets geconſidereert; en ſiende dat ſulks niet wilde gelukken / daerom dan Aken verkoren heeft; 't welk deſen Staet ſich liet welgevallen / en dierhalven zijn by de Strijdende Partien de Gevolmachtigde tot den Vreden-handel verkoren / wegens Holland de Heeren Beverning en Reede; doch deſe laeſte wierd door den Konink van Vrankrijk gereſuſeert / als ſijn eigen onderdaen / dewijl hy tot Utrecht gewoont had; wegens Zeeland de Heere van Odijk, wegens Vrieſland de Heer Hairen, en wegens Groeningen de Heer Ysbrants: Van Vrankrijks zijde de Hertog van Chaune, Courtin, en Barrillon: uit Engeland, de Heeren Graef van Sunderlandt, Jenkins, en Williamſon.

De Franſſen in het geconqueſteert Nederland weinig gelegentheit meer vindende / om op hare Vyanden iets verders uit te rechten / ſchenen nu haer meeſte werk te maken van overal Contributien / Taxen en Schattingen met alle rigeur in te vorderen / ruinerende alles wat haer niet tot genoegen betaelde; gelijck ſy te deſer tijt ontrent Maerſeveen beide de Huiſen te Daelwijk, als ook Sjonke-vecht, Koninksveld, en Sluis-oort in den brand ſtaken / met aenſegging van in weinige dagen noch twaelf andere te ſullen komen verbranden / indien ſy niet tijdelijk gerantſoeneert wierden; en de gedreigde huiſen waren deſe / Elſenburg, Swaneveld, Neerbeek, Meſſenvecht, Marienhof, Peters-hagen, Bruinenberg, de Konink David met noch drie andere; ſoo dat alles in 't gantſche Sticht geruineert word. Seker Perſoon ſich alleen eenige dagen uit die Stad geabſenteert hebbende / was daerom op 6000. Gulden gecondemneert: andere / wiens kinderen van Utrecht waren vertrokken / wierden gedwongen de ſelve weder te rugge te doen komen / op verbeurte van 25. Guldens alle dagen voor yder kind / ſoo lang als abſent ſouden zijn. Daer wierd ook geſeit / dat de Franſſe het geld uit het Aelmoeſſeniers-huis hadden genomen.

Tot Rotterdam waren de Capiteinen / die wegens dat Collegie onder 's Lands Vloot dienſt ſouden doen / hare Schepen aengeweſen; gelijck mede de Commandeurs van de Branders: de Lt. Admirael van Nes, en de Vice-Admirael de Liefde ſouden yder een Schip voeren met 90. Stucken / die daer noch aen de Werf lagen / en de andere naer advenant. Aldaer was ook in-gekomen het Schip de Graef van Holland / van Liſſebon, geladen met Oly / Suyker en Fruiten. Men had mede vry goet Guarniſoen binnen den Briel en Hellevoet-ſluis geſonden.

Op den 8. deſer was een Partie van Oudewater daer weder binnen gekomen / eenen goeden buit mede brengende / dien ſy de Franſſen aen de vaert tuſſchen Utrecht en Woerden ontnomen hadden / en daer onder een ſchuit geladen met Vivres. Ontrent de ſelfde tijt was noch een andere Partie uit Weſep na de kant van Utrecht gegaen / alwaer ſy tuſſchen Maerſen en Breukelen, de Breukelſche Schuit aentroffen / met eenige Franſſen naer Utrecht varende / waer van ſy vier doot ſchoten / en de andere met veel buit naer Weſep bragten.

Op den 9. dito wierd by de Heeren Staten van Holland en Weſt-Vrieſland

een Placcaet uytgegeven/op het betalen van eenen anderen of tweeden Twee-hondertsten Penning by forme van Capitale Leening / voor den jare 1673. geconsenteert: gelijk mede noch een tegen het uitvoeren van Paerden buiten het Land / op dat de Militie van den Staet daer door van bequame Paerden ten Oorloog niet gedestitueert soude worden.

's Daegs daer aen wierden by hare Hoog Mog. de Heeren Staten Generael verscheide Placcaten gearresteert en afgekondigt; Waer mede by een der selver verboden wierd, de geheele Vaert en Visscherie ter Walvisch-vangst op en ontrent Groenland, voor het aenstaende Saisoen, als ook te participeren in eenige Schepen of Gereedschappen ter Walvisch-vangst buiten 's Lands ge-equipeert, of noch uit te rusten; en geene Gereedschappen daer toe dienstig buiten 't Land te vervoeren: dat ook niemand deser Ingesetenen sich buiten 's Lands daer toe mogt verhuuren, of van eenige Natien laten gebruiken. Door andere wierd noch verboden, alle Vaert om de Oost of West en Noord, op de Kaep of andersins; ook in geenen vremden dienst te gaen, en die alreeds in vremden dienst mogten wesen gelast aenstonts dien te quiteren en 't huis te komen; en alle Commissie-vaerders op ontboden, alles op verbeurte van Schip en Goed, met straffe aen den lijven; op dat de Equipagie en toerusting van 's Lands Oorloogs-Vloot, door sulken aental van goet Zee-volk, dies te bequamer voortgank mogt hebben.

Den 11. dito / wierd noch ter Ordonnantie van de Hoog-gemelte Heeren Staten Generael een Waerschouwing gedaen aen alle de Ingeseten / dat Sy noch bleven inhereren en persisteren by 't Placcaet tegens het uitvoeren van Brandewijnen of Gedistilleerde wateren, gelijk Sy de Contraventeurs daer over in gevolge van het voorseide Placcaet gestraft wilden hebben.

Die van de Bourtange hadden nu in een rescontre wel 200. Bisschopsche neergemaekt. Tot Maestricht wierd noch dagelijks door onse Partien grooten beuit binnen gebragt: doch een van de selvige had ook een wakkere Rescontre gehad. In Luykerland eischten sy Contributie soo wel als de Franssen. Een Partie uit Aerdenburg van 10. man/ onder 't Commando van den Sergeant Pieter vander Wildt, by Kortrijck komende/ vonden daer een andere Partie van Sluis, die sich te samen conjungeerden / en gelijkkelijk vielen op twee Dorpen Keuren en Baveko, gelegen een half uur van Kortrijk, welke sy t'eenemael hebben uitgeplundert / en de beste goederen op 7. schoone Paerden geladen / waer onder veel ongemunt silver / die sy / nevens twee gevangenen / tot Aerdenburg en Sluis voornoemt hebben binnen gebragt. Een Convoy van 100. man met allerhande voorraed uit Swol getrokken na d'Ommer-Schans, was door die van Coevorden onderschept / alles wech genomen / en na Coevorden voorsz. gevoert / waer over by de Franssen in Swol groote ontsteltenis quam. Eenig volk uit Groeningen, geconjungeert met 600. man van Coevorden, heeft een dessein op 700. Bisschopse liggende in Otmarssen gehad; maer dese daer van kontschap bekomende / hebben in der yl van de naestgelegene Guarnisoenen haer soodanig versterkt / dat wel 3000. waren geworden / doen meinende met haer dicht te houden d'onse te verschalken; maer tot haer geluk hasardeerden sy sich soo los niet / en inquireerden nader de gelegentheit van den Vyandt / waer op sy naer eenige bravades retireerden / achter latende alleenig een Man / soo dat het dessein aen weder zijden mislukt is.

By Resolutie van hare Hoog Mog. de Heeren Staten Generael der Vereenigde

nigde Nederlanden, op den 10. deses / is de Vryheit / gegeven aen de Pacquet-Booten, om met Brieven en Passagiers te mogen varen uit Engeland op dese Landen / en van hier weder derwaerts / gerevoceert / ingetrokken / en het over-varen van de voorsz. Pacquet-Boots verboden / met last om de selve Resolutie strengelijk haer effect en executie te doen bekomen.

Men kreeg bericht uit Maestricht, dat het schier ongelooflijk was hoe veel toe-voer van voeragie en andere noodsakelijkheden de Luyckenaers haer dagelijks toebrachten / gelijk sy te voren aen de Fransse hadden weten te doen. Daer wierd weder begonnen eenige werkken te verbeteren / en alles met grooten ernst besorgt dat noch mogt ontbreeken tegens een gedreigde belegering / om dan in versekerde defensie te wesen. Van 's Hertogenbosch liepen mede dagelijks verscheide Partien uit / die somtijts met goeden beuit binnen quamen; gelijk ook een groote Partie was uitgetrokken / om de Maes-dijk tot Lid, vier uuren van daer / door te steken / 't welk met een wassende Maes geschied zijnde / de gantsche Somer daer ontrent veel water sal brengen. De Boeren hadden sich daer seer tegen gestelt / vermits in alle de Dorpen van 't Maes-lands quartier / met eenig wassend water / het gewas / selfs tot Nollant en Geffen toe / onder moet loopen; maer de tijt en den Oorloog scheen dit te vereisschen.

Op den 13. Maert / quamen de Franssen, met 18. Zeilen / waer onder 7. Oorloogs-Schepen / in 't gesicht van het Eiland Curassau, in America, toebehoorende aen de Geoctroieerde West-Indische Compagnie in de Vereenigde Nederlanden / en zijn den 14. dito met ontrent 12. a 1300. man geland / soo aen de Fuych, de haven van St. Barbara, als Kraekebay, weer en wind hebbende na haren wensch / slecht water / en den Stroom opwaerts aen. Op den 16. 's Morgens hebben sy haer met vliegende Vaendels vertoont / komende in 't gesicht van 't Fort aen marcheren / tot op het Steene pad / even als of in den sin hadden ons met eenen te bestormen; doch wanneer uit het Fort eenige schooten op haer wierden geschoten / die ook onder haer neder vielen / soo retireerden sy wat achter uit / soo verre dat het Geschut haer geen quaet konde doen / en Campeerden sich voor ons gesicht op de Vlakten / by een kroeg genoemt Altena. Kort daer aen sonden sy een Tamboer af / met brieven van haren Generael den Heer de Baes, die selfs daer in persoon was commanderende; en dese eischte het Fort op / met alles dat daer aen dependeerde / eerst mede brengende dusdanigen briefken;

Den Heer DE BAAS, *Gouverneur en Lieutenant Generael voor de Koningh in de Fransche Eylanden van America.*

WY doen te weten aen den Heer Ottering, dat wy begeeren te spreken met den Heer Doncker, en by aldien hy hem wil toestaen, dat hy by ons kome, dat hy van Curassau in het Leger, en uit het Leger na Curassau, in alle sekerheit sal mogen gaen en komen.

Gedaen in het Leger voor het Fort Curassau, den 16. Maert 1673.

Geteykent

DE BAES.

Laeger,

Door Monseigneur DU CLERC.

Waer op dese schriftelijke antwoord gegeven zijnde;

d'E. Heer Jean Doncker Gouverneur der Eylanden Curassau, Bonayren, en Aroubo, ten dienste van d'E. Hoogh Moogende Heeren Staten Generael der Vereenigde Nederlanden, ende sijne Hoogheyt den Prince van Orangie ende de Ed. Geoctroyeerde West-Indische Compagnie.

DEn Tamboer ontfangen hebbende, met een paspoort van le Sieur de Baes, wordt tot antwoordt gegeven, dat het versoeck van mondelingh te spreecken, geschiede by geschrifte ende soo kort als doenlijck, na wenschinge van gesondheit en minnelijck groetenisse, &c.

Actum Curassan den 26. Maert 1673.

Was geteeckent, JAN DONCKER.

Lager stondt,

Ter Ordonnantie van de selve Heer Gouverneur,

WILLEM SUYST, *Secretaris.*

Soo quam Hy kort daer aen weder met desen Brief/

Den Heer DE BAAS, *Gouverneur en Lieutenant Generael voor den Koningh in de Fransche Eylanden van America.*

ALsoo den Heer Ottering weygert den Heer Doncker by ons te senden, verklaren wy hem, dat, naer dat wy op dit Eylandt gelandt zijn, wy daer van, in den naem van den Koning possessie genomen hebben, en dat by gevolg alles, wat op geseide Eiland is, sijne Majesteit toebehoorende, wy hem sommeren, dat hy de Fortresse, daer hy in commandeert, ons aenstonts sal hebben over te leveren; by weigering van 't welke, wy hem sullen doen betalen, niet alleen de schade van de muren, maer self alle de huisen, die, gedurende de belegering, door het Canon om ver geschooten of andersints beschadigt souden mogen worden.

Verder laten wy den Heer Ottering weten, dat, by aldien hy ons noodtsaekt het Fort, daer hy is te belegeren, en door kracht van Wapenen te dwingen, dat wy hem geen quartier sullen vergunnen, noch voor sijn Persoon, noch voor sijn Familie of goederen; en dat, by aldien wy ten tijde van het overgaen van gedachte Fort, geen genoegsame Vivres en vinden, om des Koninks troupen voor de tijdt van 3. maenden te doen subsisteren, dat alle onse beloften nul en van geener waerde sullen zijn, en dat hy sal getracteert worden, als of hy stormenderhandt vermeestert was.

Voorts sommeren wy hem, dat hy aen den Heer Pieter Constant, die men ons geseit heeft, dat sich in 't geseide Fort bevind, sal doen weten, dat, by aldien hy in kracht van onse toelating, niet aenstonts daer uit trekt, dat wy hem sullen doen op hangen, sonder dat hy eenige genade sal hebben te hoopen, vermits hy strafbaer is, soo om de reden die hy wel weet, als om dat het andersints, volgens de wetten van den Oorloog niet geoorloft is, dat yemandt sich tweemael naer malkander in belegerde plaetsen bevinde; en gedachten Constant door de Engelschen op het Eyland Tabago bevonden, en sich tegenwoordig tot Curassau ophoudende, moet hy volgens de wet gestraft worden, by aldien hy de genade, die wy hem aenbieden, van met sijn lijf daer uit te mogen trekken, niet aen en neemt.

Ook verklaren wy aen geseiden Heer Ottering, dat hy alle de Franssen, die sich in het Fort bevinden, sal hebben te doen uitgaen, of dat, by aldien hy yemand van de selve met geweld daer binnen hout, hy met de dood sal gestraft worden, volgens de verdienste van alle des Koninks onderdanen, die de Wapenen tegen sijne Majesteits dienst in handen nemen.

En gelijk wy de persoon van den Heer Ottering en sijne particuliere interesten in consideratie nemen, soo is 't, dat wy hem verklaren, dat, soo hy het gedachte Fort van Curassau aenstonts in onse handen levert, sonder dat wy genoodsaekt werden het selve door kracht van Wapenen te dwingen, wy hem, voor sijn particulier, als mede het garnisoen, een voordeelig en honorabel tractement sullen aen doen.

Gedaen in het Leger voor het Fort Curassou, &c.

Geteeckent, DE BAES.

Laeger,

Door Monseigneur DU CLERC.

Die

Die met eenen in deser voegen beantwoord wierd;

Nader Missive van le Monsr. de Baes gesien hebbende werd geantwoord dat het Casteel met genoegsame noodwendigheden ons is gelevert, omme het selve tot den laetsten man als getrouwe Onderdanen te deffenderen, ende wy sullen uwe aenkomste met vrolijkheit te gemoet sien, &c.

Kasteel en datum als boven,

Was geteeckent, JAN DONCKER.

Lager stondt,

Ter Ordonnantie van de selve Heer Gouverneur,

WILLEM SUYST, *Secretaris.*

En wanneer de Tamboer wierd heen gesonden/ juuchten ons Volk hem met vreughden toe/ met groot geschal roepende/ Vive le Prince d'Orange. Dien gantschen dach sag men den Vyand seer besig/ als of sy hen daer sterk maekten; en ons Volk meende vastelijk dat sy haer den selfden nacht souden hebben komen bestormen; doch het schijnt wel/ dat sy daer toe geen couragie gehad hebben.

Den 17. Sag men haer noch als voren doende/ ende daer wierden by de Onse van d'overzijde van de Haven de Ruiters met 5. a 6. gaeuwe Vry-luiden uitgecommandeert/ om den Vyand te gaen verspieden/ met beloften/ indien sy een Fransman gevangen kregen/ om daer uit kondschap van de gelegentheit des Vyands te bekomen/ dat haer 50. Stukken van Achten tot vereering souden gegeven worden. Op de Middach bragten sy twee van de selve aen het Fort/ en de beloofde vereering wierd haer voldaen. Tegen den abond quam'er ook een over-looper uit het Fransse Leger/ seggende/ dat hy van den Generael qualijk bejegent was/ en dat sy groot gebrek van Water en kost hadden/ alsoo niet anders kregen als vleesch dat sy selfs moesten schieten/ en dat'er weinig couragie onder 't Volk was/ en geen moed om het Fort met voordeel te konnen bespringen; maer dat sy eenig Geschut aen Land wilden brengen/ om ons van een Berg daer ontrent te beschieten/ en soo tot overgeven te dwingen. Ondertusschen wenschten de Onse met meer als gemeene couragie/ soo van Burgers/ Matroosen van de Schepen/ als de Soldaten/ dat sy haer mogten komen attacqueren. Doch 's daegs daer aen zijnde den 18. Maert 's Morgens/ is weder een Overlooper van de Vyand daer binnen gekomen/ rapporterende dat de Vyand met sijn gants Leger 's abonds te voren met groote stilligheit geretireert was na de Schepen/ dewijl sy gevreest hadden/ selfs van de Onse wel te sullen besocht worden. Alsoo wy nu kondschap van hare gelegentheit en macht gekregen hadden/ soo liepen daer op een Partie van de Borgers/ met de Capitein Pieter Marcusz. zijnde een Zeeuwsche Caper/ na de Leger-plaets van de Vyand/ die geruimt vonden. Daer was veel geslacht vleesch blijven liggen/ met een deel Granaten/ Potten en Ketels/ 3. a 4. Pistolen/ een Degen/ een Mantel/ en meer andere kleinigheden. Ondertusschen vervolgde onse Ruiterie/ 's morgens vroeg van de overzijde van de Haven uit gereden/ den Vyand tot aen St. Barbara, daer sy meest alle ge enbarqueert waren/ en kregen daer van noch 4. gevangen/ 2. a 3. van haer doot-geschooten hebbende.

Den 19. Maert/ 's morgens vroeg sag men de Vyandsche Vloot onder zeil gaen/ en wy dachten dat sy ons noch bravade voor de Haven souden maken/ maer sy zijn met haer elven/ soo Schepen als Barkken/ voorby geloopen/ buiten schoots van ons Kanon/ sonder een schoot te schieten; en soo zijn sy de West-punt omgesteken/

ken/ stellende haer Cours na de kust van Espannola: en dan had men noch boven 't land 3. a 4. Barkken sien zeilen/ misschien om na de Caribische Eylanden de tijding van haer Rescontre te brengen. Dus waren de Onse op den 23. dito weder geheel van den Vyand bevrijd/ waer voor sy Godt Almachtig dankten/ die haer had beschermt/ en hem voorts baden om sterkte/ wanneer sy noch meer van die of andere Vyanden geattacqueert mogten worden. Sy bekenden/ dagelijks genoeg te konnen sien/ hoe merkkelijk Godt haer genadig is; door dien/ weinig tijts voor de koomste van de Vyand/ aldaer wel gearriveert waren twee Genueesche Schepen/ eerst Santa Cruz, en daer na San Carlos, 't samen over de 100. duysent stukken van achten mede brengende/ en noch 's daegs te voren een Schip genaemt de Concordia, met 40. duisent.

Op den 16. Maert/ hebben de Heeren Staten van Holland en West-Vriesland, in ervaring komende, dat eenige Schouten en Gerechten over Dorpen, de Ingesetenen afvorderden boven den taux van hare Capitale Leening, een twintigsten pennink voor Collect-loon, het selfde wel strengelijk verboden, onder wat naem het selfde ook sou mogen wesen; uitgesondert de kosten van executie die tegens trage of onwillige Betaelders ter hand genomen mogten worden. Ten selven dage wierd by de voorgemelde Heeren ook een Resolutie gemaekt/ dat de Ontfangers den twee-hondertsten pennink mede souden vorderen van de Capitale Leening in den jare sestien-hondert twee en tseventig ingewilligt, en geen Obligatien van de selve Leeningen passeren, voor dat den voorschreven twee-hondertsten pennink sou wesen betaelt.

Den 17. dito was'er dese Instructie en Reglement gemaekt/ waer na de Directeurs van de betaling der Militie te Lande, soo van Ruiteren, Dragonders als Voetknechten staende gerepartieert ter besolding van de Provintie van Holland en West-Vriesland, haer sullen hebben te reguleeren.

I. Eerstelijk, sal de Bedieninge van de voornoemde Directeurs aenvang nemen met den eersten Januarii sesthien hondert drie en tseventig.

II. Ende sal der selver Bedieninge gedaen werden by thien Persoonen, die daer toe van behoorlijcke Commissien sullen worden voorsien, te weten, acht by de Heeren Gecommitteerde Raden in het Zuyder, ende twee by de Heeren Gecommitteerde Raden in het Noorder-quartier, oock daer nevens speciale Acte werden verleent, uyt krachte van de welcke deselve zijn geauthoriseert, omme yeder een tweede, de gemelte Heeren haer Edele Groot Mog. Gecommitteerde Raden respectivelijck aengenaem, tot haer te mogen associeren in 't selve employ, onder soodanige limitatien als syluyden best sullen oordeelen.

III. Dat ook de Ampten van de selve Directeurs sullen succederen op der selver Kinderen in den eersten Graet, indien die daer toe bequaem zijn, ofte op die gene die een yeder van haer, by mancquement van Kinderen, sullen verkiesen; Behoudelijck dat de voorsz Persoon by haer te verkiesen, daer toe mede bequaem sal moeten wesen, in voeghen dat de voorsz Directeurs ofte hare Erfgenamen, een onbequaem Persoon voor-gesteldt hebbende, de voorsz onbequamen Persoon niet geadmitteert, maer een ander in des selfs plaetse by de voornoemde Directeurs ofte hare Erfgenamen voor-gestelt sal moeten werden, ende dit alles ten eynde de voorsz Directeurs ende hare Erfgenamen hier door hare descharges ende vereffeninge mogen bekomen; Des soo sullen soo wel die gene die de voorsz Persoon komen voor te stellen, alle te samen als de voorschreve voor-gestelde Persoon met Eede solemneel moeten verklaren, dat sy ter saecke van de voorsz voorstellinge ofte overdoeninge, niets belooft, gegeven ofte ontfangen hebben, beloven, geven, ofte ontfangen sullen, directelijck ofte indirectelijck, in eeniger manieren.

IV. Ende soo wanneer naer desen yemant komt te succederen, in plaetse van yemant van de jegenwoordige Directeurs, geen Kindt van den overleden zijnde, ofte naer overlijden van een Kindt van haer, ofte de Gekosene in plaetse van dien, soo sal den voorsz Successeur specialijck verbonden ende gheobligeert zijn de geheele verantwoordinge van sijnen Prædecesseur tot sijnen laste te nemen, ende binnen den tijdt van ses Weecken, naer den aenvangh van sijne Bedieninge, aen de Erfgenamen hare descharges te behandigen, nevens alle de restanten in baren Gelde, die de selve Erfgenamen, soo van 't ghemeene Landt, als de Ritmeesters ende Capiteynen souden mogen competeren, tot welcken eynde de Boecken

van

van den Prædecesseur, gemunieert met behoorlijcke Documenten, volkomen gheloof sal werden ghegeven.

V. Dat mede de geheele Militie te Lande, soo van Ruyteren, Dragonders als Voet-knechten, sal worden verdeelt in tien Classen ofte gedeelten, de welcke soo veel mogelijck sullen werden ge-egaleert, uyt de voornoemde drie specien, ende dat de selve Directeurs haer in allen manieren soo veel doendelijke sullen beneerstigen, om yeder sijn gedeelte ofte Classe promptelijck ende spoedigh te betalen, soo haest als haer de noodige Documenten sullen ter handen komen.

VI. Ende sal de selve betalinge punctuelijck moeten werden gedaen, niet by Compagnien, maer by geheele Regimenten te gelijck, sonder yemant daer in 't minste te favoriseren, ofte de eene Compagnie voor d'ander eenigh furnissement te doen.

VII. De voorschreve Directeurs sullen gehouden wesen, de Ritmeesteren ende Capiteynen te bedienen, ende hare affaires te verrichten, buyten kosten ende lasten van de voorsz Ritmeesteren ende Capiteynen, oock gehouden sijn te besorgen dat de penningen aen de voorschreve Ritmeesteren ende Capiteynen mogen toekomen, 't zy by Wissel ofte andersints, sonder dat de voornoemde Directeurs eenigsins gehouden sullen sijn eenige verdere verantwoordinge te doen, als alleenlijck met de Quitantien die haer door de Ritmeesters ende Capiteynen voor de penningen sullen zijn behandigt.

VIII. Ende sullen de voornoemde directeurs alle jaren hare respective rekeningen, gemunieert met de noodige verificatoire Documenten daer toe gerequireert, overleveren onder recepisse ter Reecken-kamer van haer Edele Groot Mog. te weten aen die in het Zuyder-quartier, voor soo veel belangt de Militie op 't selve Quartier staende, ende in het Noorder-quartier soo veel de Militie van het selve Quartier belangt, sonder voor haer ofte hare Erfgenamen in eenigh recollement geobligeert te sijn, als alleenlijck binnen den tijdt van ses weecken naer expiratie van elck Jaer, ende anders niet, behoudens dat nae verloop van soodanigen tijdt, niemant onder beneficie van relief, tot eenigh recollement sal mogen werden geadmitteert; Ende sullen mede de voorsz Directeurs noyt geobligeert sijn eenige Reeckeningen ofte openinge van de selve te doen aen eenige subalterne Officieren Ruyters ofte Soldaten, maer volkomentlijck ende absolutelijck mogen volstaen met hare ghedane betalingen aen de Ritmeesteren ende Capiteynen.

IX. Ende sullen voortaen geene kortingen op de Ordonnantien worden geaccordeert, ten laste van de Rithmeesters ende Capiteynen, ofte der selver subalterne Officieren, ten proffijte van eenige particuliere Persoonen, het zy Koopluyden, Winckeliers, of andere, behoudens dat alle kortingen ten proffijte van den Lande op de Ordonnantien haren cours sullen hebben als voor desen, ten ware de voorschreve Rithmeesteren ende Capiteynen credit hadden afgesproocken voor de Logementen, Eet ende Drinck-Waren van haer ende hare Compagnien, ter plaetse daer de selve Compagnien logeren ofte Guarnisoen houden, ende nergens anders, welcken aengaende de voorsz kortinge mede toegestaen sal worden.

X. Dat alle questien ende disputen, soo tusschen, Ritmeesters ende Capiteynen, onder den anderen, als tegens der selver Solliciteurs of Directeurs, als mede de questien ende disputen der Directeurs, soo onder malkanderen als tegens Rithmeesteren ende Capiteynen, of der selver subalterne Officieren, sullen werden gedecideert door twee Boeckhouders van de Finantie van de respective Quartieren, ende drie der voornoemde Directeurs, die in de saecke in questie niet en sullen wesen geinteresseert.

XI. De Ritmeesters ende Capiteynen sullen sijn geobligeert, op hare kosten binnen den tijdt van veerthien dagen na date van ydere Monsteringe, aen den Directeur van haer Compagnie, over te senden de Monster-rolle, gemunieert met de noodige Documenten tot de suyveringe van dien gerequireert, op pœne van een maendt des Ritmeesters ofte Capiteyns Gagie te verbeuren, de welcke aen de eerste maent Solts, ten behoeve van den Lande sullen werden gekort.

XII. Ende sullen de voornoemde Directeurs verbonden zijn, ses dagen naer date van den ontfangh van de voornoemde Monster-rollen ende behoorlijcke Documenten, de selve over te leveren aen den Commis van de Finantie, voor soo veel het Zuyder-quartier aengaet, ende aen den Secretaris Forecst, voor soo veel het Noorder-quartier belanght, op pœne van een maendt Gagie, van des Directeurs Gagie der Compagnie, daer van sulcks voor valt, ten behove van 't Landt, dat mede aen de eerste Ordonnantie sal worden gekort.

XIII. Ende sal den Commis van de Finantie in het Zuyder, mitsgaders den Secretaris in het Noorder-quartier, specialijck zijn verbonden acht dagen naer date van de voornoemde exhibitie der Documenten, tot de voorsz suyveringe noodigh, de Rollen effectivelijck te suyveren ende te Boeck te brengen, sonder dat den voornoemden Commis ofte Secretaris respective daer van in gebreecken blijvende onder geenderhande prætexten, het zy van incomplete Monsteringe, of manequement van suyveringe van dien, de expeditie der Ordonnantie sal mogen ophouden.

XIV. Ook sullen de voornoemde Directeurs op haren Eedt zijn geobligeert, oprechtelijcken ende ter goeder trouwen, haer te informeren op de betalinge die by de Officieren aen de Militie haer beleyde aenbevolen, werdt gedaen, te examineren de Monster-Rollen, ende te ontdecken het bedrogh, dat soo in de Monsteringe, als suyveringe van Rollen, tot hare kennisse soude mogen komen, op pœne als vooren, sonder daer over directelijck ofte indirectelijck met de Ritmeesteren of Capitainen, of der selver subalterne Officieren of Soldaten, te mogen correspondenren, ofte eenige communicatie houden tot nadeel-

nadeel van den Lande, niet alleen op pœne van infamie ende privatie van haer Ampt, ende pecuniele boete, maer oock op arbitrale correctie, ende Lijfstraffe, oock selfs tot de doodt incluys, soo als naer gelegentheyt van saeken bevonden sal worden te behooren.

XV. Ende omme met effecte soodanige of diergelijcke ontdeckinge te konnen doen, so sullen deselve Directeurs zijn verbonden en geauthoriseert (soo wanneer sy eenige informatien, of oock suspicie mochten hebben van de maleversatien der Ritmeesteren ende Capiteynen, ofte oock soo wanneer haer sulcks by de Heeren Gecommitteerde Raden in de Respective Quartieren, of Commissarissen, van haer Edele Groot Mog. daer toe geauthoriseert, sal worden aenbevoolen) in de Guarnisoenen selfs de penningen te moeten brengen, ende aen de Officieren, Ruyteren ende Soldaten, Hooft voor Hooft te betalen, ende tot dien eynde by Monsteringe de selve Guarnisoenen in Wapenen doen komen, om daer van pertinent rapport te konnen doen aen gemelte Heeren Gecommitteerde Raden.

XVI. Oock sullen de voornoemde Directeurs specialijck zijn geobligeert op hare Eere, Eedt, Vromigheit ende Trouwe, te ondecken alle abuysen die in 't depescheren der Ordonnantien, ende de calculatie van dien, met alle het gene daer toe specterende, ende daer van dependerende is, oprechtelijck aen den Commis van de Finantie, ende den voorsz. Secretaris, ofte des noodts aen het Collegie van de Edele Mo. Heeren Gecommitteerde Raden in de respective Quartieren bekent te maeken, mitsgaders de noodige remedien van diergelijcke erreuren in toekomende, des mogelijck, aen te wijsen.

XVII. Tot welcken eynde, ende op dat de voornoemde Directeurs met des te meerder faciliteit hare functie sullen kunnen exerceren, soo sullen de selve dagelijcks vry acces ende toeganck hebben, tot alle de Registers, Boecken, Monster-rollen ende Documenten inde Finantie berustende, ende gehouden werdende, de Militie raeckende, ende de Klercquen geobligeert zijn, haer daer inne alle hulpe, assistentie ende bericht te doen.

XVIII. Ende sullen oock de voornoemde Directeurs vryen toeganck hebben by den Commis van de Finantie, ende oock in sijn Kamer mogen komen een uure des daegs.

XIX. Ende sullen alle Ordonnantien van Soldye voortaen werden gedepescheert by anticipatie voor den vervaldagh, omme precijs uytgegeven te werden, niet te min onder reserve (in cas van eenigh defect van dien) van op de naestvolgende maendt gedresseert te werden naer behooren.

XX. Ende sal aen de voornoemde Directeurs te samen, ende yder naer proportie van de Compagnien onder hare directie, ter handt gestelt werden tot een beginsel van hare bedieninge, een somme van thien hondert duysent guldens, omme geemployeert te werden, ten eynde als vooren, ende vervolgens van tijdt tot tijdt alle noodige furnissementen, soo veele als de middelen daer toe geaffecteert, sullen komen op te brengen, sonder dat de selve middelen in eenigerhande manieren, ofte onder eenige pretexten, tot eenigh ander employ ofte uytgifte sullen werden gediverteert.

XXI. Behoudens dat de voornoemde Directeurs haer in allen manieren sullen bevlijtigen, ende alle doenelijcke middelen allesints aenwenden, om in cas van noodt, soo veele Penningen als haer mogelijck sal zijn te verschaffen, ende aen de Militie te verstrecken, het zy door engagement ende credit van haer ende hare Vrienden, ofte op der selver verbintenisse van hare effecten, midtsgaders alle het gene sy lieden daer toe te korr souden mogen komen.

XXII. Ende of het mochte komen te gebeuren dat geene Penningen op Interesse konden werden bekomen, als door engagementen ende verbintenissen van Ordonnantien ofte Obligatien, soo sullen de voornoemde Directeurs, soodanige ende soo vele Ordonnantien ofte Obligatien ten laste van 't Landt ter handen werden gestelt, (onder hare Recepissen) als daer toe noodigh sullen hebben.

XXIII. Voor welck verschot de voornoemde Directeurs Interessen sullen genieten ende proffijteren tegen sesthien stuyvers van yeder hondert guldens ter Heere-maendt van twee-en-veertigh dagen, mitsgaders tot belooninge voor hare Bedieninge een Schrijvers paye van yedere Compagnie by haer bedient; te weten, van een Compagnie Ruyteren acht-en-twintigh guldens, van eene Compagnie Dragonders vijf-en-twintigh guldens, ende van eene Compagnie Voet knechten twaelf guldens ter voornoemde Maendt van twee-en-veertigh dagen, vry gelt, welcke Interessen ende Schrijvers paeyen, by haer Directeurs van de Penningen van yeder Compagnie Maendelijck sal werden afgehouden.

Ende dit alles by provisie, ende soo lange by haer Edele Groot Mog. geene nadere ordre sal wesen gestelt op de betalinge van de voorschreve Militie.

Aldus gedaen ende gearresteert ter Vergaderinge van hare Edele Groot Mog. op den seventhienden Martii 1673.

In Zeeland lagen weder 30. Avonturiers gereed om in Zee te gaen / die vermits het verbod van hare Hoog Mog aldaer alle moesten opleggen.

Tot Aerdenburg was een Partie binnen gekomen / die twee schoone Paerden mede bragten / met veel Plunderagie geladen; als mede noch een andere / by haer hebbende twee Dragonders / met schoone witte paerden / die sy ontrent Kortrijck hadden gevangen bekomen. Tot Maestricht quam ook een Partie volk

volk in/ die grooten beuit hadden verovert/ de selve nevens eenige Fransse gevangenen inbrengende. Ter selver tijt trok daer noch eenig Volk uit/ soo te Voet als te Paerde/ om den Heer Collonel Wee, haren nieuwen Commandeur te gemoet te gaen/ die 's nachts/ met blijschap van de gantsche Gemeente/ daer in quam/ zijnde 4. a 6. door de veelheit der Wateren van de voornoemde Volkeren op den weg verdronkken.

Den 20. dito/ wierden tot Amsterdam in ontrent 50. Schepen/ eenige gedetacheerde Volkeren ingescheept/ zijnde ontrent 2000. man sterk/ met voornemen om een exploit op Harderwijck te volvoeren/ onder het commando van den Collonel Palm; het was meest uitgelesen Volk/ van geweer/ en andere noodsakelijkheden seer wel versien. Sy namen haren Cours t'Zeewaerd in/ om niet verspied te worden/ en des nachts by den donkker voor de wind na Harderwijck toe/ wanneer sy den 21. dito 's nachts ten 3. uuren onder de Wal quamen/ een groot stuk laeger dan de Stad/ door versuim van de Schippers/ wanneer terstond geschil onder de Lootsen ontstont/ of/ en waer men noch dien nacht aen de Stad sou konnen komen/ en de Wind ondienstig zijnde/ soo wierd geresolveert dat dessein den naesten nacht te hervatten/ en onderwijl weder in Zee te steken; maer sulks daer door genoegsaem ruchtbaer geworden zijnde/ soo is alles wat daer ontrent was binnen Harderwijk gekomen/ om dat te beschermen/ en de onse den volgenden nacht daer aen landende/ hebben alles in allarm bevonden/ en advertentie krijgende dat seer veel Volk daer binnen was/ soo zijn sy/ sonder iets vorder t'attenteren/ afgeweken en te rugge gekeert. Het Dessein in sich selfs/ soo wegens den goeden aenleg/ als de vereischte noodwendigheit en kondschap van binnen/ scheen niet anders dan een goede uitkoomst te beloven; maer het schijnt dat tot noch toe veeltijts eenige incidenten het gelukkig voltrekken onser Exploiten verhindert hebben.

Uit het Leger van den Generael Alua, ontrent het Heere-veen, maekten de Partien dagelijks goeden beuit; doch 19. Dragonders van Capitein Coevorden op Partie uit zijnde/ wierden door de Vyand in een Huis beset/ die met verscheide Hand-granaden haer in 't huis attacqueerden/ om de selve tot het overgeven te dwingen/ houdende de deur wel met 25. man beset; de Dragonders zijn evenwel daer op uitgevallen/ met den Vyand wel 2. uuren vechtende/ tot dat de Vyanden 11. dooden hadden/ waer onder een Capitein/ met noch 7. gequetsten; waer na 6. van dito Dragonders zijn gevangen genomen/ hebbende sich de rest met de vlucht gesalveert; men seit dat de Vyand wel 160. man van 't Guarnisoen uit Steenwijk, sterk is geweest. Daer liep een gerucht dat de Bisschop van Munster eenige troepen tot versterkking van sijne conquesten sou senden.

Eenige van de Partie-loopers/ die geduurig uit Coevorden gingen/ quamen 's morgens den 21. dito tot Almelo in de Twente, ten huise van een Vrouw die voor de Stad Groeningen, ten tijde van de belegering/ en nu in de Steden van Over-Yssel, Aernhem, Utrecht en Amersfort, groote Koophandel dreef/ vele Victalie tot Bremen en Oldenburg halende en voor eenige dagen met een goede somme Contanten was t'huis gekomen: sy deden haer de kassen openen/ daer sy het geld vonden/ ter somme van 6. a 7. duisent Guldens/ die sy nevens eenig Silver-werk en fijn Linnen/ als ook drie Wagens/ geladen met Wijn/ Brandewijn en Stockvisch/ om naer Amersfort, gevoert te worden/ hebben mede gen-

genomen/ en binnen Coevorden gebragt. Dus selfs nuttigende 't gene tot alimentatie van den Vyand gedestineert was.

Op den 23. dito/ hebben de Heeren Staten van Holland en West-Vriesland een Waerschouwing doen Publiceren/ inhoudende/ dat de Vasallen van haren Lande, eenige goederen van Haer te Leen houdende, de selvige binnen den tijt daer toe gepresigeert, souden hebben te komen verheffen, en Hulde, Eedt, en Manschap daer van te doen, of dat by faute van dien, tot verval van de voorschreven Goederen geprocedeert soude worden.

De Heere Graef van Hoorn kondschap bekomen hebbende/ dat ontrent 120. Franse Soldaten onder een Collonel en vele mindere Officieren/ preparatie maekten om sich met Schuitjes van Woerden naer Utrecht te begeven/ deed ook daer op eenige Schuiten met platte bodems gereed maken/ en heeft daer in ge-embarqueert 70 Soldaten/ onder den Heer Capitein Sanderson, met twee Lieutenants/ drie Vaendragers en vijf Sergeanten/ die vervolgens vertrokken na Hermelen, om de Fransse/ wanneer sy daer souden passeren/ te attacqueren: en dit heeft soo goeden succes genomen/ dat de Onse/ na de eerste Chargeering vele Franssen deden sneuvelen/ daer onder ook den gemelden Collonel/ den Vyand enterden/ en meest alle dootsloegen/ behalven 40. Soldaten en eenige Officiers/ die op haer versoek quartier bequamen/ en soo in Oudewater wierden gebragt. Van de Onse was de Vaendrig Byvoort, van het Regiment van den Heer Graef van Hoorn gebleven. De Capitein Sanderson, nevens twee Sergeanten en eenige weinige Soldaten wierden gequetst. De namen van de gevangene Fransse Officieren waren dese: Liniblaise, Capitein van 't Regiment van Piemont; de Fosse, Capitein van 't Regiment van Aubergne; de Boilosan, Lieutenant van Picardie; Villeneuve, Lieutenant van Piemont; de Crom, Lieutenant van Aubergne; de Lieutenant Boiselles, mede van 't Regiment van Aubergne/ is onderwegen aen sijne quetsuure gestorven. Behalven dese hadden sy noch 45. Soldaten gevangen gekregen/ nevens goeden beuit.

Noch een Partie van 86. Franssen geweest hebbende om het Dorp van Cockenge te plunderen/ soo wierd de Vaendrig Remminger, van het Regiment van den Heer Baron de Grysperre, dat in de Vinckebuurt in Guarnisoen lag/ met 30. man uit-gecommandeert/ om de Fransse den pas te gaen afsnijden; waer op gedachte Vaendrig met 4. Sloepen uit sijn quartier vertrok/ en tusschen Utrecht en het Woerder Verlaet, in seker huis Jostendam genoemt/ post vatten ging; alwaer de Fransse/ naer eenigen tijt daer voorby komende/ soodanig van de onse gechargeert wierden/ dat sy/ niet tegenstaende sich dapper defendeerden/ eindelijk genoodsaekt waren te retireren/ achterlatende 30. dooden en 20. gequetsten. Van de Onsen zijn 4. doot gebleven/ en 3. gequetst/ waer onder een/ na dat met een Musquet-Kogel in het dikke van sijn been was gequetst/ noch meer dan 10. schooten op den Vyand deed. Sedert zijn de Fransse/ na dat de Onse na haer Quartier waren vertrokken/ weder daer ontrent geweest/ en hebben het voorsz. huis uit bitterheit in brand gesteken.

Ontrent de selfde tijt is een troep Fransse Ruiters over den Vlaemschen Bodem by den Ouden Man gekomen/ en soo zijn sommige van haer by laeg Water door het doorgesteken gat gereden tot in het Dorp/ alwaer sy eenige huisen hebben in brand gesteken/ en zijn met den beuit weder te rug getrokken: maer eenige dagen daer na noch eens trachtende weder te komen/ wierden

den sy soodanig van de Boeren gerepousseert dat sy met verlies af moesten wijkken.

Die van Meurs wierden geseit / wederom de Neutraliteit by de Fransse tot in de Maend van Augusti toekomende verkregen te hebben. En die van Maestricht hadden ontrent Keulen een Hofstede afgebrand en in d'asschen gelegt / om dat sy de ge-eischte Contributien weigerde te betalen.

Den 28. dito / namen de Staten van Zeeland besluit / van den 200sten Penniak over de Oostindische Actien / in plaets van twee termijnen / als nu t'effens op eenen tijt te doen ontfangen / op pœne dat die Actien by foute van voldoening daer door souden worden ge-executeert. Daer toe wierd eenen Egidius Laccher tot Ontfanger geauthoriseert; die vervolgens liet aenslaen / dat hy op den 6. Junij daer aen volgende de Actien sou verkoopen / van welke de Eigenaers wegens de selfde Wanbetaling in gebreke gebleven souden zijn. Een selven daege hadden de Heeren Staten van Holland en West-Vriesland resolutie genomen / en daer toe Gecommitteerden geauthoriseert / om te doen maken en aenvullen een Kist-Dam door de Vecht; mitsgaders het uitmalen van het water uit een gedeelte van de Vecht tusschen de twee Dammen / en het uitgraven van de grond tot het leggen van een Sluis; 't welk naderhand tot Muiden wierd aenbesteed.

Den 29. waren 12. Franssen gekomen van Utrecht tot Vreeland, in meening de Klokken van daer wech te halen / gelijk sy van verscheide Dorpen gedaen hadden; waer van door een Boer tijding gebragt zijnde aen den Hinderdam, soo is de Capitein Holtbarent met 16. vrywillig Musquettiers daer op in een Schuit uitgetrokken om haer t'ontmoeten. Tot Vreeland komende / vonden sy de Fransse besig met de Klokken t'scheep te doen; maer de Onse een chargie op haer gedaen hebbende / gingen sy deur / meinende het met de vlucht te ontkomen / maer wierden soo kort van de Onse gevolgt / dat 6. van de hare achter lieten / die nevens de klokken tot Wesep zijn binnen gebragt.

Den 30. dito / zijn de Spaensse / die nu een tijt lang hadden gelegen binnen Kalker, wederom daer uit getrokken: dit was de eenigste Plaets die Cheur-Brandenburg noch beset hield in het Hertogdom van Cleef, liggende aen den Rhijn-kant, in sich selfs van weinig vastigheid / doch versterkt met een tamelijk Kasteel / en alsoo daer een swak Guarnisoen binnen lag / is het selve versterkt door eenige Spaensse Auxiliare troepen te voet onder den Heer Mensagne, en te paerd onder den Grave van Merode, die dagelijks uitgingen op de Franssen / liggende door heel Cleefs-land verspreid / en veel beuit maekten / ook eens twee gantsche Compagnien Francoysen tot Udem gevangen kregen / daer door de Franssen verbittert / veel Volk versamelden / om sich daer van te wreken: maer de Spaensse van dit Dessein gewaerschouwt / vindende sich niet suffisant genoeg om de Plaets te defenderen / zijn met groote avantagie door de Franssen heen geslagen / en de Graef van Merode met sijn Cavallerie te Venlo, de Heer van Mensague met de Infanterie te Stevenswaerts gelukkig aengekomen. En te deser tijt is onse Cavallerie van den Bosch, Breda, en daer ontrent uitgetrokken onder den Grave van Nassau, om eenige Franssen die tusschen Maes en Wael gecampeert lagen / aldaer te vernestelen / doch aen de Maes komende / vonden het Water te hoog om over te geraken / en zijn dierhalven weder gekeert tot hare respective Guarnisoenen.

Den selven dito / is by de Staten van Holland en West-Vriesland een Plac-

raet uitgekomen / hoedanig Onse Ingesetenen den twee-hondertsten Penningk van hare Landen / Huisen / Obligatien / Actien en andere Goederen / den twee-hondertsten Pennink subject / betaelt hebbende / de selve betaling aen den Ontfanger van den twee-hondertsten Pennink / ter plaetse daer de selve Ingesetenen persoonlijk gequotiseert zijn / sullen moeten doceren en bewijsen / met het exhiberen en verthoonen der originele Recepissen van de voorsz. betalingen aen de Ontfangers van de Personele quotisatie; als mede dat de gene / die eenige Goederen den Twee-hondertsten pennink in specie subject gemaekt / in gemeenschap mogen besitten / gehouden sullen wesen affonderlijke Recepissen te nemen van soodanige Partien als yder van hun daer in competeert / en in handen van de voorsz. Ontfangers te doen dusdanigen eedt: Dat sweere ik, dat de Actien en Obligatien, gementionneert in de Recepisse by my aen den Ontfanger van den Twee-hondertsten pennink van de personele quotisatie overgelevert, my, en niemand anders waerlijk, en met'er daed zijn toebehoorende, en dat ik oprechtelijk en ter goeder trouwe de selve Actien of Obligatien heb geacquireert, en namentlijk mede dat ik de voorsz. acquisitie niet heb gedaen, om daer door mijn selven van de voorsz. personele quotisatie te eximeren, of die daer door te verminderen. Des dat de gene die eenige beleende Actien op haer naem zijn hebbende / by eede sullen moeten verklaren / dat sy de selve voor haer reeckening en ter goeder trouwe hebben beleent. Ende die sullen willen sustineren dat sy te hoog in hare Middelen gestelt zijn / sullen de klachten daer over moeten doen aen Borgemeesters en Regeerders der respective Steden / soo die somme waer op sy zijn gequotiseert beloopt tot twaelf duisent Guldens / en daer beneden; en aen de Heeren Gecommitteerde Raden / indien sy boven de twaelf duisent guldens soude mogen komen te monteren / Ec.

Daer wierd ook by de Staten Generael der Vereenigde Nederlanden verder continuatie en prolongatie verleent tot het uit-einde van dit loopende jaer 1673. van het Octroy aen de West-Indische Kompagnie der voorsz. Vereenigde Nederlanden voormaels vergunt.

De Heer Rabenhooft was nu met een notabele versterkking nae Coeverden gegaen / alsoo daer een gerucht liep / dat de Bisschopsche sterkker stonden af te komen. Een Partie uit dito Coeverden had ook een bysondere rencontre gehad / eerst uit misverstand met een andere / die uit Blockziel was gegaen; doch daer na ontrent Ommen sich wat vermakende in een huis / sy ontrent 40. sterk zijnde / wierden geattacqueert van ontrent soo veel van de Vyand / die de Onse meenden t'overvallen; maer soodanigen bejegening ontfingen / dat over de 30. van de hare daer doot bleven.

Binnen Leeuwaerden was de Land-dach op reces tot na de Paesdagen gescheiden / na dat sy alvorens eenige geld-middelen vast gestelt hadden.

Men had rontom Maestricht, sedert het goede weer / de buiten-werkken circulairlijk noch meer begonnen t'ondermijnen / in dier voegen in kas van attacque / de Vyand 4. mijnen sal moeten passeren / en in de laeste met hoopen cabriolleren / als'eer sy op de Stadts-grachten komen te logeren; eindeling sal het na alle apparentie by allen geval daer een soo furieusen belegering wesen / als in dese eeuw in Europa niet is geschied. De gevangene Fransse Officieren van Valckenburg, siende dat de verlossing van hare detensie seer langsaem by quam / wierden daer over schier half desperaet. Sijne Hoogheit de Heere Prince van Orangien ver-

staen-

staende / dat men eenige schepen met steen-kolen voor desen de Maes af had laten passeren/ had daer sulks nu verboden. Tot Tongeren regneerden de heete Koortsen soodanig/ dat sedert eenige tijt geheele Familien daer aen waren gestorven/ en 't Garnisoen tot 400. man versmolten was / soo dat sy binnen Maseyck geen 800. man meer hadden. Binnen St. Truien was 400. en tot Thuin 200. man nieuw geworven volk gekomen/ wordende ten platten Lande de Boeren over al van 't Capittel van Luyck in de Wapenen gebragt / om de Fransse te beletten de brandstichting/ die sy over al by weigering van Contributien doen / hebbende deser dagen eenige huisen van Dorpen/ onder 't gebied van Spaenjen doen afbranden.

Daer quamen dagelijks noch al Partien in met goeden beuit / gelijk sy eenen Secretaris hadden gekregen/ die de Contributien had wesen ontfangen/ doch hy ontsnapt'et noch/ maer sy behielden het geld. Noch een Partie bragt 26. Paerden en 9. Franssen in/ die sy gehaelt hadden op de Moesel, en sy hadden daer eenige schepen gekregen/ waer van ons Volk de Paerden alle uitgespant en in Maestricht gebragt hebben/ met een deel Franssen/ en een Officier uit de Schepen/ sonder de andere goederen en Koopmanschappen aen te raken.

Seker Frans Collonel genaemt Sr. Louis komende van boven met ontrent 1800. Paerden/ om na 't Leger van den Maerschalk de Turenne te gaen/ en passerende door het land van Gulick, deed de onderdanen aldaer grooten overlast: Sijne Furstelijke Doorluchtigheit van Nieuwburg dat vernemende sond aen hem/ en deed den selven seggen/ dat hy promptelijk sou hebben te vertrekken/ of men soude hem doen vertrekken/ en dat hy over Rhijn gaende sich soude wachten in 't Land van den Berg te komen. Hier op vertrok hy dan dadelijk/ maer over Rhijn zijnde/ gink hy echter tegens belofte daer in/ en huisde daer seer qualijk; doch hy was even noch wel soo wijs/ als hy de Furstelijke Troepen op hem sag afkomen/ om hem te doen deslogeren/ dat hy van selfs sich retireerde.

Men had hier nu ook gewisse tijding bekomen/ van de subite en onverwachte doot der regerende Keiserinne, waer door by vele verre siende geoirdeelt wierd/ dat wel eenige groote verandering in Duitsland ontstaen mogt. Sommige meenden/ dat het houwelijk van den Hertog van Yorck met de Aerts-Hertoginne van Inspruck hier door gants soude afraken/ door dien sy geloofden/ dat de Keiser die voor hem sou willen houden/ waer toe de Cardinael Harrach kort daer aen de Pauselijke permissie uit Romen aen den Keiser toesond. Andere dachten/ dat de Keiser by dese gelegentheit den Keurvorst van Beieren naeuwer aen sijne belangens sou willen verbinden; met sijne Dochter nu ten houwelijk te nemen/ welke Dochter voor den Dolphijn van Vrankrijk versocht wierd/ dien de Keurvorst voorsz. dan tot Roomsch Konink sou soekken te helpen maken/om naderhand noch den Keiserlijken Throon te besitten.

Monsieur Marin, Onder-Stalmeester van Sijne Hoogheit/ die in Engeland geweest had/ om eenige paerden voor Sijne Hoogheit den Prins van Oraenjen te koopen/ was nu weder in den Haeg aengekomen/ met 20. stuks/ die daer voor Sijne Hoogheit in de Koe-kamp eerst nieuw bereden wierden.

De Fransse hadden tot Harderwijck de Stads-muuren aen weder-zijden van de Smee-poort/ voor een groot gedeelte om verre gesmeten; en eischten van de Stad Utrecht weder op nieuw 150000. guldens/ van Amersfoort 30000. en van andere Steden na proportie. Sy hadden tot Utrecht het huis van den Heer

Advocaet de Wijs, gelegen op de Nieu-straet / en op meer dan 16000. guldens geschat / onder de voet gehaelt / gelijk sy dreigden het selve de week daer aen noch meer dan 70. andere Huisen te doen / by aldien de Eigenaers de opgeleide Schatting in dien tijt niet mogten komen te betalen. Alle de Stukken op 4. na / selfs de gene die geborsten waren / hebben sy in Keulsche Aken / van Utrecht na Aernhem doen voeren / sonder dat men kon weten wat sy daer mede voor hadden. De Gouverneur had twee voorname Heeren gevangen doen stellen / om dat sy hare Vrouwen en Kinderen van daer hadden gesonden ; en hoewel een van de selve al 13000. guldens gegeven had / soo wilden de Franse sich daer mede noch niet laten contenteeren / maer begeerden eens soo veel / of soo veel als sy haer getaxeert hadden.

Het Guarnisoen van Coeverden quam met sterkke Partien dagelijks voor de Poorten van Swol, en Deventer, alles van daer wech halende wat sy maer vonden. De Bisschop van Munster liet daer ontrent wel werven / om te recruteren ; maer de Werbers wierden t'elkens door die van Coeverden achterhaelt / en gevangen wech-gevoert.

Sijne Hoogheit de Prins van Oraenjen onderricht door de menigvuldige klachten van de Visschers van Sijne Visscherijen van Twintig-hoeven / en de Lage Swaluwe / hoe dat sommige moetwillige menschen haer dagelijks bevorderden / om te lichten de Salm-fuicken / en niet alleen de visch daer uit te halen / maer de selve te laten drijven / oock wel aen stukken te snijden tot groote schade van de Visschers / die de selve Salm-steecken jaerlijks in-pachten / en dienvolgens mede tot groote prejuditie van Sijne Hoogheit. Soo heeft Sijne Hoogheit alle Officieren en Justicieren gelast / behoorlijk reguart daer op te nemen / en de gene die sy daer over sullen betrappen / daer voor sullen sy 50. guldens genieten / om soodanige Persoonen als Dieverien en Schelm-stukken gepleegt hebbende / arbitralijk na behooren andere ten exempel te straffen. Gedaen in 's Gravenhage den 31. Maert.

APRIL.

OP den eersten April deses jaers 1673. deden de Staten Generael der Vereenigde Nederlanden een Placcaet uitgaen / alsoo de Konink van Vrankrijk op den 6. September 1672. had doen ordonneren aen alle de Ingesetenen van de Overheerde Provincien / die hare Huisen en Wooningen hadden verlaten / en haer in andere Quartieren onthielden / dat sy binnen die Maend daer weder souden inkomen / of dat alle hare Inkoomsten souden worden geconfisqueert / en noch moeten betalen / voor yder dach dat sy na den geprefigeerden tijt souden uitblijven / vijftig guldens tot subsistentie van Sijne Majesteits troupen / en dat by faute van de selve betaling hare Huisen / Plantagien en Bosschen souden worden geraseert / 't welk meest is ge-executeert / daer baetsoekende menschen de Materialen van de geraseerde Huisen / ook het hout van de geruineerde Plantagien / voor geringen prijs inkochten / en t'haren voordeel appliceerden ; soo is by resumptie van het Placcaet van Retorsie van den 27. September 1672. geordonneert aen alle Persoonen / die in desen Staet eenige Heerlijkheden / Huisen / Wooningen / Landen of andere vaste Goederen besitten / haer voor het einde van de loopende Maend onder 't gebied van desen Staet te begeven / of dat het Inkomen

van de Goederen / ten behoeve van de gemeene Saek sal worden aengeslagen / en dat de niet Comparerende / voor yder dach die sy daer na sullen uitblyven / tot subsistentie van 's Lands Militie sullen moeten betalen 50. guldens / of anders hare Huisen / Plantagien / Bosschen worden geraseert. Waerschouwende alle baetsoekkende menschen in de Overheerde Provincien sich noch onthoudende / geene Materialen van de aldaer geraseerde Huisen of Bosschen tot eigen voordeel te koopen / dewijl'er besloten is / in cas sy t' eenigen tijde weder onder de gehoorsaemheit van desen Staet mogten geraken / vierbout ten behoeve van de Geinteresseerden te doen furneren / 't gene sy voor de voorsz. Materialen hebben betaelt / of moeten betalen / of het equivalent van dat vierbout op hare goederen te verhalen. Verbiedende alle Ingesetenen / haer te begeven na de landen by Sijne Majesteit geoccupeert / of eenige gelden derwaers te senden / &c.

Sijne Hoogheit de Heere Prince van Oraenjen had den rouw over de doot van de Keiserinne aengenomen / als sijne Nicht geweest zijnde; gelijck ook gedaen heeft de Heer Don Emanuel de Lira, Ambassadeur van Spaenjen / met sijn geheel Hof. Den Obersten Vonk, Commandeur tot Swarte-Sluis, liet sterk arbeiden aen des selfs fortificatien / en had twee groote Heien doen prepareren / om het Swarte Water geheel met sware Balken toe te heien.

Sijne Hoogheyt had believen eenige veranderingh te maken in de tot Amsterdam genomineerde Zee-Capiteinen / en in plaets van 5. ge-excuseerde / waren tot nieuwe aengestelt / Barent Hals, Cornelis de Haen, Cornelis Tyloos, Iacob van Bergen, en W. van Ewyck. De Heer Lt Admirael de Ruyter was nu van Amsterdam na den Haeg vertrokken / en sou dan voort na Rotterdam gaen.

De Fransse tot Tongeren hadden wederom eenige Luyckse karren / geladen met manden Spijkers / aengehaelt / en tot Tongeren opgebragt / maer men wist niet op wat pretext; sommige seiden / dat sy sich wilden bedienen van de selve karren / om eenige Bagagie of Amonitie te voeren / dewijl de Ruiterp van Tongeren stont te vertrekken; na dat men uit eenige Fransse Ruiteren binnen Luyck kon verstaen / soo wilden sy marcheren na Duitsland. De Fransse / die laestmael tot Maseick over de Maes gekomen waren / marcheerende na Vranckrijk, hadden wel 6000. man uytgemaekt / maer alle in slechte equipagie. Men verstont mede uit het land van Trier, dat'er oock eenige duisent / soo te Voet als te Paerd / gepasseert waren / alle weder keerende na Vranckrijk / zijnde heel miserabel Volk.

Passagiers van Swol en die quartieren gekomen / berichten / dat men daer veel sprack van aparentie tot Vrede; maer die geen voortgank nemende / soo stont de Bisschop van Munster af te komen / met de Fransse gheconjungeert / nevens een groote Macht / om by Roveen door te trekken / en een seer wichtig dessein t' ondernemen tegens een voorname Plaets. Het selfde scheen de Hertog van Luxenburgh, Gouverneur van Utrecht ook te willen voortsetten / dewijl daer toe binnen en ontrent Steenwijk al ordre gestelt wierd / soo van Artillerye als van Volk / dat sy uit de Overyssel sche en Geldersche Guarnisoenen dagelijks lichteden.

Op den 3 April / was de Heere Veldmaerschal Wirts, eenigen tijt in het visiteren der Fortificatien tot Alphen, aen de Goudsche Sluis en elders / besteed hebbende / weder in den Haeg aengekomen / rapporterende / dat die alle nu seer suffisant had bevonden. Want na dat het doorbreken der Fransse de voorleden Winter over 't ys / onse benden uit de Post van Bodegraven en Swammerdam had verdreven / de selve Dorpen meer dan door onmenschelijke wreedheit verwoestende;

stende; soo had Onsen Staet noch vaster voet willende setten / aen de Goudsche Sluis wederom post genomen/en begon daer terstont een vaste Schants op te werpen / die sy allenxkens in beter defensie brengende / nu eerst te recht hadden laten voltrekken. Dese Schants is gelegen op den Rhijn en de Gouwe, de selve volkomen beheerschende / met seer hooghe en swaere wallen / vol groote geweldighe Baterien / en machtig Geschut; de Bankjes binnen de Borstweringen zijn van dikke plankken gemaeckt / om niet licht te konnen verballen. Tot Alphen en daer ontrent zijn noch andere Sterkten; Waer door dese post soodanig versekert is / dat sy rontom in laege Landen / aen wijde wateren / van twee a 3000. man bewaert / een Leger van Hondert-duisent Man bequamelijk sou afwijsen / en buiten doen blyven; die met al haer geweld niet anders souden doen konnen / als deerlijk het hooft stooten / tegen 't harde neer vallen / en omkomen. Weinig minder is ook de Sterkte aen de Goverwellen Sluis, liggende tusschen Oudewater en ter Goude, aen den Yssel en de Dubbelde Wierick, rontom met vele wateren / en laege Landen / die men licht onder water kan setten / omrijngt; voor Vyanden onmogelijk om door te breken / wanneer die slechs van gemeene Besetting bewaert word.

De Franse tot Utrecht die lang voorgegeven hadden aldaer een of meer Citadellen te maken/begonnen nu voort te gaen met het afbreken van de huisen die haer souden in de weg zijn / als ook de huisen van de gene die noch absent bleven; maer het werk scheen haer geen ernst te wesen.

Op den 5. dito hebben de Heeren Extraordinaris Sweedsche Ambassadeurs, aen de Ho. Mog. Heeren Staten Generael der Vereenigde Nederlanden een Memorie over gelevert / rakende de redenen die de Konink van Vranckrijck nu wederom gaf / om Aken tot een plaets voor de Vredehandeling te verkiesen; en dese waren/ om dat het Regiment van de Marquis de Grana noch in die Stad verbleef / voorgevende / dat by den Hertog van Luxenburg brieven geintercipieert waren / mede brengende / dat men daer op uit was / om langs de Poort / daer die Marquis de wacht sou hebben / noch twee duisent Ruiters in die Stad te laten komen; Waerom die Majesteit / gelijk ook de Konink van Engeland, hare Ambassadeurs in de Stad niet konden betrouwen / soo lang het Regiment van den gemelden Marquis aldaer sijn verblijf had / waer door die plaets niet voor Neutrael kon worden aengesien: dus verklaerde hy / soo lang de Stad Keulen niet wierd ontruimt van dat moeielijk Guarnisoen / dat sijne Ambassadeurs naer Aken sou senden / als een plaets die aen alle partien niet minder sou konnen voldoen. Dierhalven versochten de gemelte Heeren Ambassadeurs hare Ho. Mog. soo veel in hare macht was / door haer selven / of door hare Geallieerden/ het daer heen te schikken / dat de Stad Keulen van 't voorsz. Regiment bevrijd worden mogt; en ondertusschen / om den minsten tijt te verliesen / niet Weigerig te zijn / van hare Gevolmachtigden mede naer Aken te versenden; dewyl d'aenstaende Post/ de vry-geleids-brieven van den Konink van Vrankrijk souden volgen.

Hier over wierd des na middachs een Conferentie gehouden tusschen de Keiserlijcke / Spaensche / en Brandenburgse Ministers / en hare Ho. Mog. Gedeputeerdens; waer op dan de Heeren Mediateurs geen declinerende antwoord wierd toegevoegt. En de Heere Plenipotentiarisen / om wegens desen Staet na de Vrede-handel plaets te gaen / hadden hare Commissien ontfangen / afwachtende alleen de Paspoorten / en Saufconduits tot haer vertrek.

Den 6. deses hebben de Heeren Burgermeesteren en Regeerders der Stad Amsterdam, by Notificatie alle hare goede Ingesetenen doen waerschouwen, persoonelijk in het middel van den 200sten Pennink gequotiseert, die bewijsen moesten, dat sy 't gene, waer op sy by de voorsz personele quotisatie zijn gestelt, hadden voldaen door de particuliere betaling van den 200sten Pennink der Obligatien, Actien, Landen, Huiseh, Tienden en andere Goederen den voorsz 200sten Pennink in specie subject gemaekt, dat sy voor den eersten Mey 1673. souden hebben te komen op de Reken-kamer der voorsz Stad, met autentycque Copie van alle de Recepissen achter den anderen geschreven en geauthentiseert (op een gemeen papier, ook sonder kleyn Segel) om met de Heeren Reken-meesteren dien aengaende te liquideren; en aldaer te doen den Eed, van dat de Obligatien en Actien, met welcke sy verstaen de voorsz personele quotisatie te suiveren, haer in goeden eigendom toebehooren: met ernstige waerschouwing, aen die van hare vaste Goederen de personele quotisatie met een seste verhooging niet hebben betaelt, binnen desen tijt het supplement daer van te komen voldoen, op pœne, &c.

Alhier waren nu seer vele van de nieuw geworvene Volkeren aengekomen.

Die van Swarte-Sluis hielden sich noch besig met het Swarte-Water af te palen / om de passagie te water derwaerts te verhinderen; maer sy souden noch wel een geruimen tijt moeten werk hebben / eer sy daer mede gereed konden zijn / alsoo niet wel volk wisten te krygen om te heyen. En van Utrecht kreeg men tijding / dat men daer ordre gestelt had om den Leck-dijk te gaen stoppen / alsoo sy door 't water te seer ge-incommodeert wierden; waer aen men dan met alle macht van Boeren soude arbeiden.

Tot Middelburg was Capitein Moises Salomons van der Poort, Avonturier voerende het Schip de Robyn / binnen gekomen / hebbende in Zee verovert een Engels Schip / met Suikker en Canarie-Wijnen geladen / dat hy in de Coronies had opgesonden; mede brengende een ander Engels Schip / genaemt de Spreeuw / geladen met Pistolen / Houwers / Granaden / en 5. Stukken yser Kanon. Gedachte Capitein verhaelde / dat hy voor 't Canael aen boord had geweest van Capitein Dierik Tobiassz, voerende het Schip 't Land van Belofte / die 4. a 5. dagen te voren / een Engels Schip gaende na de West-Indien genomen / en na Bilboa opgesonden had. De selve had noch genomen / in Compagnie van Capitein Meyster, mede Avonturier / een Engels Schip / gemonteert met 26. stukken Kanon / geladen met Kroon-rassen / Sargien / en Koussen / gedestineert na de Barbados.

Tot Maestricht was ordre gegeven / dat alle Boomen / Heggen / en Struikken / om Wijk souden afgekapt / en 't hout in de Stad gebragt worden / om in cas van belegering / geene schuil-hokken aen den Vyand te laten. De nieuwe Gouverneur Fariou, deed daer verscheide Werkken veranderen; op dat die door minder Volk souden gedefendeert konnen worden. Hy had ook een Reglement op de levens-middelen geset / waer door de selve vry beter koop wierden: en de Inwoonders van 't platte Land / die aldaer waren komen vluchten / kregen een gebod van weder na hare Huisen en Hof-steden te keeren. Daer was een Fransch Trompetter geweest / om eenige Fransse Gevangenen vry te hebben; en om dat het selfde geweigert wierd / seide hy / dat men binnen 3. weken des Koninks Tent op St. Pieters Berg sou sien neerslaen. De Partien-loopers hadden ook weder een Fransch Baron ingebragt.

Op

Op den 9. dito wierd uit Coevorden geschreven / dat Sijne Excellentie Rabenhooft, na dat hy aldaer van alles inspectie genomen / noodige voorsieninge gedaen / en de Burgemeesteren en Raden gekoren had / wederom na Groeningen vertrokken was. Dat de Cornet Croseck, en de Vaendrig Uldrig, voor eenige dagen by den Hardenberg van een Bisschopse Partie zijnde gevangen genomen / voor twee dagen 's nachts waren uit-gebroken / en aldaer gelukkig weder aengekomen: waer op de Bisschopse een Burgemeester en de Oudste Predicant hadden gevangen geset / en aen handen en voeten doen sluiten / de Predicants Meit door de Spits-roeden jagende / alleen uit suspicie / dat sy de voorgenoemde gevangenen mogten behulpsaem geweest zijn.

In de Provintie van Overyssel, was seer weinig Bisschops Volk ten platten Lande. Het Guarnisoen van Ocmarsen, bestaende wel in twee Regimenten / kon geen 400. man uitmaken; en tot Goor lagen noch 30. man / en op het Huis Almelo 25. man; 't welk al het krijgs volk was / dat de Bisschop in die Provintie had.

Op den 11. deser loopende Maend April / wierd by de Ho. Mog. Heeren Staten Generael een Placcaet uitgegeven / inhoudende een scherp Verbod jegens de Ingesetenen deser Landen / en voorts rakende de Navigatie en Commercie van de Neutralen op de Havenen van Vrankrijk en Engeland / als mede de Waren van Contrebande / en de Asseurantien van Schepen en Goederen / de Subjecten van de Koningen van Vrankrijk en van Groot-Brittanien toebehoorende:

EErstelijck, dat van nu voortaen niemant van de Ingesetenen deser Landen, hem sal hebben te vervorderen uyt dese Landen, of oock uyt eenige andere Landen, Koninckrijcken, Plaetsen ofte Steden, directelijck ofte indirectelijck te vervoeren naer eenige Havenen, Eylanden, Steden ofte Plaetsen van Vranckrijck, Engelandt, Schotlandt of Yrlandt, of andere onder de gehoorsaemheydt van de meer-hoogst-gedachte Koningen van Vranckryck ende Groot Brittannien, eenighe Munitie van Oorloge, Vivres, ofte eenige Materialen, dienende tot uytrustinge van Schepen, hoe die genaemt, van wat soorte, qualiteyt, conditie, ofte nature die oock souden mogen zijn, geene van de selve uytgesondert ofte eenige andere Waren by Placcaet van den Lande verboden, ofte eenige correspondentie ende gemeenschap houden, met de Inwoonderen van Vranckryck ende Engelandt voornoemt, of haer Onderhoorige, door Brieven ofte andersints streckende tot nadeel van desen Staet, in eenigher maniere; Dat oock niemandt ter Werelt, al-hoe-wel een Vreemdelingh ende geen Ingeseten deser Landen sijnde, hem 't gene voorsz is, uyt dese Landen sal hebben t'onderwinden, op pœne van daer over als Vyanden van den Staet, sonder eenige conniventie gestraft te werden.

II. Ende nademael Wy naer de plicht van alle wettige Overheden, als schuldigh sijnde hare goede Ingezetenen ende Onderdanen, met alle mogelijcke middelen voor gewelt ende overlast te behoeden, ende te beschermen, niet en konnen, oock volghens het ghemeene recht ende de practijcque van alle Volckeren, niet gehouden zijn te gedogen, dat de hooghst-gedachte Koningen, ofte haer Subjecten van yemandt ter Wereldt werden gesuppediteert, eenige Waren van Contrebanden; Soo willen Wy by desen allen Onse Geallieerden, Vrunden ende Neutralen, ende generalijck alle Volckeren en Natien geadverteert, ende wel ernstigh versocht ende vermaent hebben, haer niet te willlen vervorderen, gedurende den jegenwoordigen Oorlogh tusschen desen Staet, ende de hooghst-gedachte Koningen van Vranckrijck ende Groot Brittannien opgeresen, te voeren ofte te transporteren, uyt eenige Landen, Coninckrijcken, Plaetsen ofte Steden, directelijck ofte indirectelijck na eenighe Havenen, Steden ofte Plaetsen van Vranckriick, Engelandt, Schotlandt ofte Yrlandt, ofte anderen, onder 't Gebiedt van de meer-hooghst-gemelte Coningen staende, eenige Waren van Contrabande, alsoo Wy gemeynt zijn voor goeden prinse, ende verbeurt te houden de voorsz Waren van Contrabande, die contrarie dese Onse advertentie ende Ordonnantie bevonden sullen werden geladen te zijn, om derwaetrs gevoert te werden. Welverstaende, dat ten aensien van Vrunden ende Neutralen, alleen voor Waren van Contrebande sullen werden geteeckent alle Vuyr-wercken, ende 't geene daer toe behoort, als allerhande Kanon, soo groot als kleyn, Musquetten, Pistoolen, ende der selver Loopen, Bussen, Mortieren, Perarden, Bomben, Granaden, Sausysen, Peck-kranssen, Affuyten, Forquetten, Bandeliers, Kruyt, Lont, Salpeter, Kogels, soo wel Ysere als Loode, Degens, Lancen, Piecken, Hellebaerden, gewapende Dors-Vlegels, Storm-hoeden, Casquetten, Cuirassen, Schilden, Paerden, Salen, Holsters, Piestool-loopen, Rapier-henghsels, ende alle andere toerustingen, ten gebruycke van den Oorloge gefatsoeneert ende gemaeckt.

III. Ende omme 't gundt voorsz is des te beter met seeckerheyt te beletten, ende insonderheydt te voorsien, dat sulcks uyt dese Provincien, onder valsche pretexten, niet en kome te geschieden, en sal niemandt voortaen hier te Lande mogen laden, ofte doen schepen eenighe van de voorsz Waren, omme naer eenighe Landen, Steden ofte Plaetsen van de Geallieerden, Vrunden ofte Neutralen van desen Staet ghetransporteert, ofte vervoert te werden, sonder daer toe alvooren te hebben bekomen speciael consent van de Raden ter Admiraliteyt, in welckers districte soodanige ladinge ofte inschepinge geschieden sal; Ende boven de betalinge van 's Landts gerechtigheden, te sullen hebben ghestelt suffisante cautie, voor tweemael de waerde van de uyt te voeren Goederen, dat die op geen andere, als op der voorsz Vrunden Rijcken, Havenen, Steden ende Plaetsen, ende geensints directelijck ofte indirectelijck, op eenige Plaetsen van Vranckrijck, Engelandt, Schotlandt, Yrlandt, ofte anderen, onder 't Gebiedt van de hooghst-gemelte Koningen zijnde, sullen werden ghevoert ende gheloft, ende dat binnen seeckeren tijdt in het daer toe te verleenen Paspoort na gelegentheyt, ende distantie van de Plaetsen, te expresseren, behoorlijck ende den Rechten genoegh zijnde, by over te leveren certificatien, ofte andere genoeghsame bewijsen sullen doen blijcken; dat alle de voorsz Waren in 't geheel ter plaetse daer op die verklaert ende aengegeven zijn, vervoert te sullen worden, gelost ende aen Landt opgeslagen sullen wesen, ofte dat by gebreecke van dien, ende den voorsz ge-expresseerden tijdt overstreecken zijnde, de Cautionaris voor de voorsz dubbelde waerde van de onuytgegevene Waren, sulcks als die ten tijde van de te stellen cautie getauxeert ende ghewaerdeert sullen zijn, aenstonts ghe-executeert te worden.

IV. Ordonneren voorts allen Onsen Ingesetenen ende Onderdanen, adverteren ende vermanen allen Onsen Geallieerden, Vrunden of Neutralen, ende generalijck alle volckeren ende Natien, willende varen na eenige Rijcken, Landen, Steden ofte Plaetsen van desen Staet, Oost, West ofte Noordtwaerts gheleghen, ofte die van daer herwaerts aen souden willen komen, te kiesen ende te houden de ruyme Zee, alsoo Wy verstaen ende verklaren by desen, dat alle Schepen die op de Kusten van Vranckrijck, Engelandt, Schotlandt ofte Yrlandt, ofte andere Landen, Eylanden ende Plaetsen onder 't Gebiedt van de hooghst-gemelte Coningen van Vranckrijck ende van Groot Brittannien zijnde: ende voornamentlijck binnen de Baecken ende ondiepten langhs de selve gelegen, gevonden sullen worden, ende die alsoo niet buyten suspitie sullen zijn van teghens dese Onse Ordonnantie ende advertentie yet voor te hebben, soo wanneer die in 't geheel ofte ten deele met eenige van de voorsz Waren van Contrebande geladen sullen sijn, by de Capiteynen ende andere Officieren van Oorloge, oock Commissievaerders deser Landen aengehaeldt ende opgesonden sullen worden, omme daer over by de Raden ter Admiraliteyt te worden gesententioneert in maniere als in 't tweede Articul hier vooren staet ge-expresseert, ten ware nochtans de selve Schepen aldaer gedreven ende gheraeckt mochten zijn, door storm, ofte andere swaren noot, ende dat het selve by d'opgemelte Raden ter Admiraliteyt, uyt de circumstantien in dier voegen opgenomen ende geoordeelt sal konnen worden.

V. Ende om wyders te beter alle bedrogh, 't welck tegens dese Ordonnantie ende advertentie voorgenomen soude mogen werden, voor te komen, ende te verhoeden; Belasten ende beveelen Wy mits desen alle Schippers ende Koopluyden, Ingezetenen deser Landen zijnde, ofte hunne Schepen ende Goederen uyt dese Landen uytvoerende: Adverteren ende vermanen voorts alle anderen, van wat Natie die oock zijn, ofte waer die komen sullen, egeene Goederen, Waren ofte Koopmanschappen in hare Schepen te laden, ofte te doen laden, de selve te vervoeren, ofte doen vervoeren, anders dan met eenderhande Zee-brieven, behoorlijcke Paspoorten, volkomen Chertepartyen, Cognoscementen, Vracht, Advijs-ende Convoy-Brieven, ofte dierghelijcke andere Bescheyden, als na de Wetten ende Placcaten van de Plaetsen daer de Goederen, Waren ende Koopmanschappen ingheladen sullen zijn, tot der selver inladinge ende vervoeringhe werden gherequireert, alsoo Wy voor verbeurt sullen houden, ende van nu af aen voor goeden prinse verklaren alle de Schepen, midtsgaders de ingeladen Goederen, Waren ende Koopmanschappen, daer van dat meer als een Zee-brief, Chertepartye, dobbele Vracht-brieven, Cognoscementen, ofte andere Bescheyden, gevonden sullen worden, midtsgaders oock alle de Schepen ende Goederen, die met de voorverhaelde gerequireerde Bescheyden, niet na behooren versien sullen wesen.

VI. Ten eynde oock alle de Officieren ende Bevelhebberen van Schepen van Oorloge, soo van den Staet, als van particulieren op Onse bestellinge uytgerust, verseeckert mogen zijn, dat de Schepen die sy in Zee sullen komen te rencontreren, op geene der voorschrevene Havenen, Steden ende Plaetsen van Vranckrijck, Engelandt, Schotlandt ende Yrlandt, ofte anderen onder 't gebiedt van de hooghstgemelte Coningen van Vranckrijck ende van Groot Brittannien staende, met eenige van de voorschreve Waren van Contrebande mogen hebben gemunt, soo sullen de voornoemde Capiteynen in Zee alle Schepen, daer op eenige suspicie sal vallen, mogen aendoen, ende de selve afvorderen hare Zee-brieven, Passeporten, Cherte-partyen ende Cognoscementen, tot blijck, waer het Schip soude moghen t'huys behooren, waer, ende op wat plaetse de ladinge zy geschiet, waer in des selfs ladinge bestaet, ende op wat plaetse de ontladinge sal hebben te geschieden, welcke aen haer vertoont zijnde, ende bevonden wesende, dat de voorschreve Schepen met geene van de voorschreve Waren van Contrebande, naer eenige Havenen ofte Plaetsen, onder 't gebiet van de hooghst-gemelte Coningen van Vranckrijck

ende van Groot Brittannien zijnde, hebben ghemunt, ſullen ſy de ſelve vry ende onverhindert laten paſſeren, maer ſoo het contrarie van dien, by de ſelve beſcheyden, ofte anderſints mochte werden bevonden, ſoo ſullen ſy de ſoodanige Schepen, met haer ingeladene Goederen, in goede verſeeckeringe hebben op te brengen, ende onder hare bewaringhe t'aenvaerden, alle de beſcheyden die in de ſelve Schepen bevonden, ende aen haer vertoont ſullen zijn, oock 't geen de Schipper ende 't vorder Scheepsvolck, ſoo ten reguarde van haer voorhebbende reyſe, als oock aengaende de gelegentheyt van 't Schip ende ladinge, te dier tijdt ſullen hebben verklaert, in de beſte forme by geſchrifte doen ſtellen, ende by den Schipper doen onderteeckenen, omme nevens de voorſz gevonden beſcheyden, met het Schip, ende des ſelfs ladinge aen de Raden ter Admiraliteyt daer den veroveraer uytgevaren ſal zijn, opgeſonden ende overgelevert te worden.

VII. Vorders is mede onſe meyninge, dat oock alle de peynen hier vooren geſtatueert, effect ſorteren ende geexecuteert worden ſullen teghens onſe Inghezetenen, Overtreders, 't zy Koopluyden, Schippers, of andere, wie de ſelve oock ſouden mogen weſen, met confiſcatie van de Schepen, ende van de ingeladen Goederen, ofte een gedeelte van dien, invoegen hier vooren verhaelt, of anderſints ſoo de ſelve niet voor handen ſullen zijn, met pecuniele boeten, ter concurrentie van de waerde van dien, elck in hun reguardt, in gevalle t'haerder aenkomſte in deſe Landen, ofte oock anderſints de gelegentheyt daer toe gebooren zijnde, ſal vernomen ende beweſen werden, dat ſy deſe Onſe advertentie ende Ordonnantie in eenige Poincten ſullen hebben gecontraventeert, even ghelijck of ſy op 't feyt bevonden, ende by de voorſz Schepen van Oorloge daer over uytter Zee opgebracht, of anderſints hier te Lande by andere 's Landts Officieren achterhaelt ende betrapt waren geworden.

VIII. Ende ten eynde door de executie van deſe Onſe Ordonnantie ende advertentie, geene rechtveerdige redenen van klachten mogen werden gegeven aen eenige Coningen, Republijcquen, Princen, Potentaten ofte Steden, met deſen Staet in Alliantie ofte Verbont ſtaende, ſoo belaſten ende beveelen Wy wel expreſſelijck by deſen alle Onſe Hoofden ende andere Officieren ter Zee, ſoo over Schepen van Oorloge van den Staet, als over Schepen by particulieren op Onſer beſtellinge ten Oorloge uytgeruſt, geſteldt, haer punctuelijck te reguleren naer de Verbonden ende Tractaten by ons deſen aengaende met andere Coningen, Republijcquen, Princen, Potentaten ende Steden albereydts ghemaeckt ofte noch te maecken, ordonneren ten ſelven eynde Onſe Raden ter Admiraliteyt, alle Capiteynen van Oorloge, uyt hare reſpective diſtricten uytvarende, daer van particulierlijck te adverteren ende t'inſtrueren als na behooren.

IX. Ende ſal de judicature over de tranſgreſſie deſer Onſer Ordonnantie toekomen de Raden ter Admiraliteyt, in welckers diſtricte de contraventien ſullen werden ontdeckt, of wel de Capiteynen die d'achterhalinge in Zee ſullen komen te doen, uytgevaren ſullen zijn.

X. Doch by ſoo verre de voorſchreve Tranſgreſſeurs niet op het feyt bevonden, maer namaels daer over geaccuſeert mochten werden, ſal als dan de kenniſſe daer af toekomen de Raden van de Admiraliteyt ofte ordinaris Rechters voor den welcken de ſelve eerſt in recht betrocken ſullen werden; Ende ten eynde alle de Officieren, midtſgaders allen anderen die den welſtant van deſen Staet ter herten ſoude mogen gaen, en Vyanden van de ſoodanige contraventien zijn, des te vlytiger ſouden mogen letten, dat deſe Ordonnantie oock alomme, ende by een yder punctuelijck worde gheobſerveert, ende de Contraventeurs na den innehouden deſer, andere ten exemple geſtraft, Soo ſullen alle de penninghen die by confiſcatie als anderſints, uyt deſe Onſe Ordonnantie komen te reſulteren, geappliceert werden ſoo als gewoonelijck alle peynen, mulcten ende confiſcatien by Placcaten van de reſpective Provincien deſer Vereenighde Nederlanden geappliceert ende verdeylt werden, te weten een derdepart ten proffijte van den Aenhaelder ofte Aenbrenger, 't zy de ſelve in Eedt ende bedieninghe van 't Landt ſoude mogen zijn of niet, een derde-part ten proffijte van den Officier die de calange en executie ſal hebben gedaen, ende het reſterende derde-part ten proffijte van de gemeene ſaecke.

XI. Maer belangende de Schepen ende Goederen, die by eenige Schepen van Oorloge van deſen Staet, ofte van eenige particuliere Commiſſie-ofte Retorſie-Vaerders, in Zee achterhaelt, ende van daer ter ſaecke van contraventien tegens deſe Onſe Ordonnantie ende advertentie begaen, opgebracht, ende vervolgens door de gemelte Raden ter Admiraliteyt verbeurt en van goeden Prinſe verklaert ſullen werden, daer van ſal de verdeylinge geſchieden, volgens d'Inſtructie, Placcaten ende Ordonnantien daer van hier bevoorens gemaeckt, ofte noch te maecken.

XII. Ten eynde oock alle Schepen ende Goederen, die ter oorſaecke van de contraventien tegens deſe Onſe Ordonnantie ende advertentie begaen, ſullen werden achterhaelt, aengehouden, ende hier te Lande opgebracht, aen handen van de gemelte Raden behoorlijck overgelevert mogen werden, ſoo laſten Wy by deſen wel expreſſelijck, dat de Aenhaelders van de ſelve ſich preciſe ſullen hebben te reguleren, oock alle die het ſelve aengaen mochte, doen reguleren naer Onſen Placcate, op den eerſten December ſeſthien hondert veertigh tegens het onordentelijck plonderen ende veroveren van ſoodanige Schepen, geemaneert, met Waerſchouwinge dat de peynen by het voorſchreve Placcaet geſtatueert, ſeveerlijck ſullen werden ge-executeert, tegens alle de gene die contrarie het voorſchreve Verbodt yets geattenteert ſullen hebben.

XIII. Ende ten eynde aen de eene zyde mach werden voorgekomen, dat de ſchade die by confiſcatie van de voorſchreve Schepen ende Goederen op de Contraventeurs van deſe Onſe Ordonnantie moet

vallen,

vallen, niet door middel van asseurantie en kome te remedieren, tot schade van eenige andere Ingezetenen deser Provincien, ende dat aen de ander zijde de faculteyt van de Fransche ende Engelsche Navigatie ende Commercie, soo veel doenlijck werde besnoeyt, SOO IS'T, Dat Wy wel expresselijck ordonneren by desen, niet alleen, dat sich niemandt van de Ingezetenen voornoemt en sal hebben te bevorderen eenige Goederen ofte Schepen, de Subjecten van de hoostgh-gemelte Coningen van Vranckrijck ende van Groot-Brittannien toebehoorende, nochte oock eenige Schepen ende Goederen gaende ofte bevracht naer eenige Havenen, Steden ofte Plaetsen van Vranckrijck ende Engelant, Schotlandt, Yrlandt, ofte anderen, onder 't gebiedt van de hooghst-gemelte Coningen staende, ofte oock van de selve Havenen, Steden ofte Plaetsen komende te verasseureren, directelijck ofte indirectelijck, selver of door yemant anders hier te Landen, of daer buyten, op wat maniere het selve oock soude mogen geschieden, nemaer oock het geven ende ontfangen van Renversalen, om daer door desen Onsen Placcate illusoir te maken, 't zy mede directelijck of indirectelijck, onder wat pretext sulcks oock soude mogen geschieden, op peyne dat verbeurt sal zijn, ende werden soodanighe somme als by de Asseuradeurs sal wesen versekert, ende dat 't selve soo wel ten reguarde van 't doen van de asseurantie, als van 't geven van Renversalen, plaetse hebben, en effect sorteren sal, t'appliceren ende te executeren, als vooren; Ende sullen de Officieren die daer inne bevonden sullen worden nalatich geweest te zijn, daer over arbitralijck werden gecorrigeert, oock met privatie van hare bedieninghen, of anders, soo als na gelegentheyt bevonden sal werden te behooren, &c.

Onse Oorloogs-scheepen begonnen by malkander in Tessel te komen; en die van de Maes sakten vast af na den Briel, en voorts naer Hellevoet, zijnde by trommelslag gebod gedaen / dat alle het Bootsvolck binnen 's Scheeps-boort sich sou hebben te begeven. Hier toe was de Heer Admirael de Ruyter tot Rotterdam gekomen / om sich vorders tot in Zee te gaen te verdaerdigen / hebbende in den Haeg sijn afscheyd van Sijne Hoogheit den Prins van Oraenjen genomen.

De Keiser had een seer beleefde Missive aen Sijne Hoogheit / en desen Staet geschreven / notificerende den staet van des selfs troepen / vorders met betuiging van vriendschap en toegenegentheit tot Welstant deser Landen / waer toe alles soude aenwenden; en daer nevens / seide men / dat de retraite van des selfs troupen soude desadvoueeren / Ec: Waer op weder een beleefde rescriptie is afgesonden / dienende tot antwoord van de selve.

Sijne Hoogheit de Prins van Oraenjen was op den 11 deser in 't Logement van de Heeren Sweedsche Ambassadeurs, nemende van de selve sijn afscheid / om een reise na Zeeland te doen; en voorts was Sijne Hoogheit dien geheelen dach geoccupeert met het ontfangen van 't compliment van Adieu van alle de Grooten / de Generaels Persoonen (daer onder de Heer Graef Koninkxmark, uit sijn Quartier van Alphen gekomen) en andere Officieren / hebbende noch 's anderdaegs 's morgens vele persoonen 't voorsz compliment wesen afleggen / waer na Sijne Hoogheit ten 11. uuren / zijnde den 12. April / geaccompagneert van vele Edelen / op Rotterdam is vertrokken / en voorts na Zeeland; zijnde de Heeren Zeeuwsche Gedeputeerden 's daegs te voren uit den Haeg al derwaerts gegaen. Kort na de middach reed de Heer Don Emanuel de Lira, Spaens Minister / uit den Haeg met een Caros met 6. paerden te post na Rotterdam, om aldaer met Sijne Hoogheit dien dach noch te aboucheren / 't welk dan ook gedaen heeft; van daer weder een keer na Brussel doende.

De Heeren Sweedsche Ambassadeurs hadden nu de gerequireerde Paspoorten uit Engeland en Vrankrijk ontfangen: dierhalven wierd voorts geordonneert om den Trein op het spoedigste te verdaerdigen; ten einde onse Plenipotentiarisen op de Vredehandeling naer Aken spoedig souden mogen vertrekken. Verscheide Plaetsen / op de Frontieren van Holland stonden noch gefortificeert te worden. Men verwachte hier het maken van een Tresorier Generael over Holland.

De Heer Baron Pelnits was nu oock uit den Haeg met de Post-wagen vertrokken

trokken op Amsterdam; en van daer na den Keurvorst van Brandenburg sijn Meester / wel voldaen / na men verstont / van sijne Negotiatie / en daer stonden 5. a 6000. man Brandenburgsche Volckeren herwaerts getransporteert te worden gelijk oock eenige geworvene Deensche Troupen.

Den 12. dito was tot Luyck een Schip vol Hand-Granaden gearriveert voor de Fransse / en noch 27. Schepen geladen met Haver; Waer uit men begon te presumeeren / dat het wel op de Stad van Mastricht mogt gemunt zijn. Aldaer was een Partie volk uitgegaen ontrent Goch en Keveler, die groote buit van de Fransse bekomen hadden; maer de Fransse hebben de Onse weder vervolgt / en haer den veroverden buit noch afgenomen / alsoo de Onse niet seer sterck waren; maer sy hebben haer soodanig gedefendeert / dat 14. van de Fransse doot-schoten / en daer zijn alleen drie van de Onse gebleven / een behouden ontkomen / de rest hebben sy op 't Gennipper-huis gebragt / en aldaer gevangen geset. Te dier tijt wierden alle Spaensche Ruiters / die aldaer in de Stad lagen / gecommandeert buiten de Poort Allemagne / en sy moesten haer versien met voor drie dagen Proviand voor haer met de Paerden; de sprack ging dat sy na Namen souden trekken. Eenighe dagen daer na trokken mede door Rotterdam 7. Standaerden Spaensche Ruiteren / soo men giste / na Bergen op Zoom.

De Heeren Staten van Vriesland waren tot Leeuwaerden seer besig over het poinct van geld-middelen / en oock op de securiteit van 't Land / welk soodanig wierd voorsien / dat het by alle gelegentheit in 't Water sou konnen geset worden.

Den 13. dito is Sijne Hoogheit de Heere Prince van Oraenjen des abonds ten 11. tot Middelburg in Zeeland gekomen / en sijne aenkoomste hebbende laten weten aen den Heer Raed-Pensionaris / die des Morgens eerst uit Holland was aengekomen / so is hy van den selven daer op aenstonds begroet / die ook de Leden van de Provintie heeft laten weten / om des anderdaegs na de Middach by een te komen. Sijne Hoogheit is des morgens door de Heeren Gecommitteerde Raden by monde van den gemelden Raed-Pensionaris verwellekomt / en daer na door alle de Collegien en Gedeputeerde van de Steden gecomplimenteert. Des namiddachs in de Vergadering van de gemelte Heeren Staten van Zeeland ontfangen zijnde / heeft de Raed-Pensionaris van Wegens hare Ed. Mog. Sijne Hoogheit door een bequame en obligante aenspraek nochmaels verwelkoomt / en voorts de besoignes / die in de Vergadering te verhandelen waren / tot een algemeen genoegen voorgestelt; op alle welke beleeftheden Sijne Hoogheit met seer groote minnelijckheit heeft geantwoord / gelijk ook een yder / die de eere had van by Sijne Hoogheit te komen / met alle civiliteit wierd bejegent / dat de gemoederen daer noch meerder tot Sijne Hoogheit deed trekken. De volgende dagen heeft Sijne Hoogheit met Gedeputeerden van hare Ed. Mog. van 's morgens heel vroeg tot 's avondts heel laet / in continuele Besoignes geweest / over het gene tot defensie van 't Vaderland / en tot uitvinding van noodige Middelen vereischt wierd / waer van op den 18. aldaer een gewenscht besluit is gemaekt; als mede by Sijne Hoogheits afscheid een Placcaet van Amnestie gearresteert; waer mede daer alles in een gewenschte rust was herstelt. Ondertusschen had Sijne Hoogheit ook in de Regerende Vergaderingen geweest / alle de Sterkten van dat Eiland gevisiteert / en ordre gestelt op het bevorderen van de Equipagie ter Zee: En na dat Sijne Hoogheit / met alle bedenkkelijk respect en eerbiedigheden / allenthalven onthaelt was geworden / met een groot gejuuch en hoogste vreugde van de Gemeen-

meente / onder het optrekken der Borgeren / en het donderen des Geschuts van de Wallen / soo is hy den 18 dito dan wederom van Vlissingen na Sluis in Vlaenderen vertrokken / om in die Quartieren mede op alles goede ordre te stellen / 't welk met sulken promptitude allesints geschied is / dat alle menschen daer over verstelt moesten staen.

Tot Utrecht wierd groote preparatie gemaekt jegens de aenkomste van den Prins van Condé, die alle dagen daer wierd verwacht. Sy wrochten daer over nacht en dach aen nieuwe geinventeerde Schuiten / en andere instrumenten / om naer het scheen / eenig dessein over 't Water in 't werk te stellen. En eindelijk had men daer begonnen te arbeiden aen de Citadelle / hebbende Duc de Luxenburg den eersten steen (waer op des Koninks Wapen gehouwen was) daer van geleit. Aldaer wierd veel Hoy ingebragt van Isselstein en Bentschop, en veel andere provisie van eenige Dorpen elders opgekocht. De Fransse hadden daer een Borger den hals afgesneden / en voorts 't hooft afgehouwen / hem naekt uitgetrokken / een deel steenen aen 't lijf gebonden / en alsoo in de Gracht gesmeten: men had hem gevischt voor de Brouwery van de Leeu / op de oude gracht / of over 't Vlees-huis. Daer waren noch verscheide andere personen gequest en doot gesteken / so dat d'ongebondentheit der Fransse hoe langer hoe grooter wierd. Sy saten daer nu sonder hout of turf / soo dat alle de Boomen / waer sy oock stonden / wierden afgehouwen. Sy waren noch niet doende om de 2. gaten in den Leck-dijk te stoppen / maer hadden tot dien einde de selve alleenig gevisiteert. Uit Nimwegen was schrijvens / dat aen de hooge kant aldaer een seer sterkke Citadelle wierd ghemaeckt / die niet ondermijnt sou konnen worden; en dat de Fransse soodanigh ook doende waren / met het versterkken van Aernhem. Waer / aen de zijde der Sand-bergen over den Mussenbergh een Catte gemaekt wierdt / soo hoog als 't rondeel aen de S. Jans-poort. Het Hof was daer geprepareert tot de koomste des Princen van Condé.

Op den 15. dito / wierd by de Heeren Staten van Holland en West-Vriesland de Resolutie genomen / van Eene generale Obligatie te geven aen de Steden ende Dorpen, voor den Twee-hondertsten penning by forme van Capitale Leeninge, voor den Jare sesthien Hondert twee en tseventigh gefurneert, ende de selve Obligatie ter begeerte van de voorschreve Steden ende Dorpen, in mindere Obligatien te splissen, maer dat yeder Obligatie tot geen minder somme dan twee hondert guldens sou mogen te monteren.

Op den 16. dito / quamen binnen Kuylenburgh de recrutes voor 't Regiment Royal; als mede voor dat van Bourgongnen / La Ferté, en de Souches, welke 4. Regimenten te voet / als mede dat te paerde dien morgen gemonstert wierden / en effective sterk bevonden 2000. man / behalven de jongens; en alle de Poorten bleven gesloten tot dat het gedaen was. Sy hoopten daer nu haest van haer verlost te wesen / alsoo de Neutraliteit haer eindelijk kort daer op geaccordeert wierd / tot groote vreugde van die arme en bedorvene Ingesetenen. Daer was geseit / dat het Guarnisoen op den 1. Mey nieuwe stijl sou vertrekken / waer toe sy preparatie begonnen te maken; doch sy souden niet veel konnen mede nemen / om dat het Magasijn / 't welk sy daer gehad hadden / ledig was / en alle voeragie geconsumeert; ja soodanig dat'er by na niet anders als een weinig gehakt stroo voor de Ruiters ten besten ghebonden wierdt. Sy gaven voor ten deele naer Utrecht, en voorts na Bommel en Creveceur te sullen gaen. Tot Tiel was men doende om de Fortificatien te slechten.

De Grave de Monterey, Gouverneur van de Spaensche Nederlanden/ had met de laeste Post seer vriendelijk schrijvens uit Spaenjen van de Koninginne Regente ontfangen/ waer by hare Majesteit betuigde/ dat de dienst/ die sijne Excellentie in dese Landen gedaen had/ en noch dagelijks deed/ haer wonder aengenaem was; en dat hy 't versoek van te mogen repatrieren/ te rug soude stellen/ alsoo hare Majesteit geresolveert had/ hem in sijn Gouvernement van die Provintien te continueren.

Op den 17. dito/ deed de Heer Graef van Waldeck de Revenue van de Militie/ tot Amsterdam; gelijk ook tot Oudewater geschied was/ waer sy in de 60. in gelederen hadden gemarcheert/ het selve sou kort daer aen mede tot Muyden en Wesep gedaen worden. En op desen dag geschiede tot Muyden de besteding van den Dam/ tot het maken van een seer groote en nieuwe Sluis. Daer wierd ook geseit/ dat de Sluis aen den Hinderdam gants wech genomen sou worden. De Fortificatien aen de Nieuwer-Brugge, waren door ordre van den gemelden Heer Graef van Waldeck soo verre geavanceert/ dat die niet licht van de Fransse sullen aengetast worden; en eenige Stukken kanon waren al derwaerts gecommandeert. De Heer Graef van Hoorn was nu mede uit den Haeg na sijn Gouvernement van Oudewater vertrokken/ alsoo men verstont/ dat de Fransse tot Utrecht en daer ontrent groote preparatien maekten/ om gewichtige desseinen met de aenkoomst van de Prins van Condé in het werk te stellen.

Op den 18. dito/ hebben de Heeren Sweedtsche Ambassadeurs weder ter Vergadering een Memorie ingelevert/ rakende de nadere instantie van een Stilstant van Wapenen/ en de conditien daer van: welke sy hoopten/ dat hare Ho. Mog. souden oordeelen goet en billig te wesen; namelijk/

1. Dat de tijt der twee Maenden, gedestineert tot een Stilstant, sijn begin neme van den dach der Publicatie, en van die uur af gerekent worde.

2. Dat de limitatie ter Zee ten minsten sich strekke tot de *Caep van Sint Vincent*, of tot de engte van *Gibraltar*; en dat de tijt van Stilstant der Wapenen sijn begin neme in de respective plaetsen op sekere dagen of Weken, van den dach der Publicatie af te rekenen, ontrent op soodanigen voet, of ook korter soo het doenlijk is, als by het *Tractaet van Breda*, na de distantie van yder plaets vast gestelt is; dat die ook niet eindige of expirere, ten zy na 't verloop van twee volle Maenden, gereekent van den tijdt, dat op yder plaets de Stilstant effectivelijk sal wesen genotificeert, soo dat van den netten tijt af der notificatie, de uitrekening der twee Maenden, na de diversiteit van plaetsen, precijs sal moeten vast staen, en de continuatie van dien sonder eenige infractie geobserveert worden.

3. By aldien het den Koningen mogt believen den tijdt van de prolongatie des Stilstants te stellen aen het goet vinden der Mediateurs, invoegen haer, na de expiratie der voorsz. twee Maenden, of wel soo wanneer die ten einde beginnen te loopen, vry sal staen dien Stilstant soo wijd te extenderen als de bevordering van de Vrede-handeling sal schijnen te vereischen, wenschen de Heeren Ambassadeurs te weten, of hare Hog. Mog. niet souden konnen goet vinden voor uit haer consent daer toe te verleenen?

4. Dat strax na de notificatie, van dat de Koningen eenparigh sullen hebben bewilligt in den Stilstant van Wapenen, of wel den dach der Publicatie noch niet moght wesen beraemt, de Commissie-vaerders, die men Capers noemt, sullen worden belet Zeil te maken en in Zee te loopen: en sulks op

dat de veiligheit van de Zee, geduurende den Stilstant, op alle mogelijke manieren worde bevordert.

Waer op hare Hoog. Mog. de Heeren Staten Generael der Vereenigde Nederlanden by Resolutie van den 19. dito sich hebben verklaert:

Erstelijck dat den tijt van twee Maenden tot den stilstant gedestineert aenvanck sal nemen, ende dienvolgende geteeckent worden van den dagh af, van de Publicatie van dien, soo nochtans, dat de voorsz. publicatie soo haest doenlijck immers binnen veerthien dagen, naer dat den voorsz. stilstant sal wesen geaccordeert, sal moeten geschieden, ende dat gedurende den voorsz. stilstant geene Ingesetenen van dese Landen in het gebiedt van de Koningen van Vranckrijck ende van Groot Brittanie, ende oock gene Ingeseten van hare Majesteiten in het ghebiedt van desen Staet sullen mogen komen, anders dan naer voorgaende bekoomen Passeport, dat oock geenderhande Koopmanschappen ofte andere Waeren mede sonder voorgaende bekoomen Passeport, uyt des eenen in des anderen gebiet sullen mogen werden gebracht ofte vervoert. Dat oock geduurende den selven stilstant, geene Schepen ofte Vlooten van Oorloge naer des anderen Kusten sullen mogen verseylen, ende dat in den voorsz. stilstant niet alleen desen Staet, maer oock alle des selfs hooge Geallieerden sullen wesen gecomprehendeert. Ten anderen, dat de Limiten, binnen de welcke den voorsz. stilstant van Wapenen ter Zee, plaetse sal hebben, sullen worden ge-extendeert tot de Caep van St. Vincent ofte de Straet van Gibraltar, ende dat den tijt van de voorsz stilstant naer de verscheydenheyt van de voorsz. Plaetsen, aenvanck sal nemen ende beginnen in de selve respective Plaetsen, naer het verloop van seeckere dagen ofte Weecken, op die maniere als hier voorens by het Tractaet tot Breda gemaeckt, is gereguleert geweest, ofte oock binnen korteren tijt, indien het selve geschieden kan, ende dat dien voorsz. stilstant op de voorsz. onderscheydene plaetsen, niet eerder sal eyndigen, dan naer het verloop van twee volle Maenden, te beginnen van dien dagh, op welcke den voorsz. stilstant in yder van de voorsz. Plaetsen volgens de voorsz. distinctie van dagen ende Weecken, met der daet aenvanck heeft moeten nemen. Ten derden, soo haest bekent gemaeckt sal wesen, dat de hooghst gedachte Koningen eendrachtelijcken in den voorsz. stilstant hebben geconsenteert aen de Oorlogh-Schepen ende Commissie-Vaerders van desen Staet, verboden sal worden uyt de Havenen deser Landen te vertrecken of Zee te nemen, schoon den dagh tot de Publicatie van den voorsz. stilstant noch niet soude mogen wesen vast gestelt, midts dat het selve aen de zijde van de hooghst-gedachte Koningen ten aensien van de Oorlogh-Schepen en Commissie-Vaerders van hare Majesteyten mede kome te geschieden. Ende wat belanght den voorslagh by de gemelte Heeren Extraordinaris Ambassadeurs ende Mediateurs ghedaen, namentlijck dat in gevalle de hooghst-gedachte Koningen souden konnen goet vinden den tijt van de prorogatie van den voorsz. Stilstant aen hare Excellentien te defereren soodanigh dat de selve na het verloop vande voorsz. twee maenden, oft wel soo wanneer de voorsz. twee maenden souden moghen staen te expireren, den voorsz. Stilstant souden mogen prorogeren tot soo veel langer tijt, als het succes van de voorsz. Tractaten soude schijnen te vereysschen, haer Ho. Mog. als dan van nu af daerinne oock souden willen consenteren, dat deselve daer op moeten verklaren, dat sy 't voorsz. point aensien als een saecke van importantie, en waer op sonder voorgaende kennis ende resolutie van de Heeren Staten van de respective Provintien, oock sonder participatie en interventie van de Hooge Geallieerden van desen Staet, niet finalijcken kan werden geresolveert, ende dat dienvolgende de positive antwoordt daer op te geven, moet zijn van meerder longueur. Dat hare Ho. Mo. niet te min de meergemelte Heeren Ambassadeurs wel konnen verseeckeren, dat desen Staet aen haer zijde omtrent alles 't gunt tot acheminement van een goede ende verseeckerde Vrede soude konnen dienen, geerne soo veele sal contribueeren, als van haer in redelijckheydt geverght, of van een Vreede-lievende Staet verwacht soude konnen werden, ende daer omme over het voorsz. derde point, nader sullen schrijven aen de Heeren Staten van de hoogh gemelte Provintien, ende met de Heeren Ministers van hooghgemelte hare Geallieerden in conferentie treden, niet twijfelende of de meer hooghgemelte Heeren Staten soo wanneer de selve sullen vernemen, dat de hooghst-gedachte Koningen daer toe inclinatie hebben, ende dat van de voorsz. Vreede-handelinge eenigh goedt succes te verwachten is, ende dat de hooghgemelte hare Geallieerden daer toe mede komen te collimeren, aen haer kant haer daer op soodanigh sullen verklaren, dat de welgemelte Heeren Ambassadeurs en Mediateurs daer in genoegen sullen vinden, ende dat Extract van dese haer Ho. Mo. Resolutie ende Antwoort aen de welgemelte Heeren Ambassadeurs ende Mediateurs door den Agent de Heyde sal werden overgelevert.

Op den 18. dito vertrokken van Cadix 4. Hollandsche Oorloogs-schepen/ die twee Fransse Scheepjes met Spaensche Vruchten namen/ en haer cours setteden na de Canarische Eilanden. Drie dagen daer na liepen'er weder 4. Hollandsche Oorloogs-schepen uit/ met ettelijke Koopvaerders/ nemende haren

cours

cours na 't Noorden / die voorby den Spaenschen Admirael passerende / den selven met verscheide Kanon-schoten salueerden.

Een Partie van 11. Man te Paerde van Maestricht uitgegaen zijnde / had tusschen Roermonde en Maseyck gerescontreert / een Lieutenant en Cornet met 10. Man van de Fransse / die gants furieus op de Onse zijn los gegaen; maer na een Schermutsel zijn van de Vyand twee doot gebleven / en de rest tot Maestricht voorsz t'saem binnen gebragt / waer by men een brief heeft gevonden / houdende aen den Prins van Condé, 's daegs te voren van Maseyck vertrokken / waer in geadviseert wierd / dat sijne Troupen hem beneden op de Heide verwachteden. De Ritmeester Wrangel had wederom deftigen buit gemaekt / alsoo hy omtrent Speyer van de Switsers den Collonel Stoupa, den Capitein des Gardes Mosr. de Rohan, den Capitein Ridliz, benevens noch twee andere groote Officiers / en verscheide hand-paerden met groote sware valysen beladen / gevangen had bekomen / sonder dat men wist waer hy de selve had heen gebragt. Naderhand vernam men van den selven beroemden Ritmeester door brieven uit Minden, dat hy met sijne Gevangens eerst na Lotheringen, doen door de Paltz, over Worms, in 't Land van der Mark gekomen was / waer hem de Boeren op den onrechten weg bragten / soo dat hy een Keulsche Partie rescontreerde / waer mede hand gemeen raekte; en na dat hy sijn Voerder / nevens drie andere van de sijne verloren / had / soo was hy 't noch met drie van de voornaemste Gevangens ontkomen / waer mede hy na Hamelen ging / meenende in een Neutrale plaets te sullen wesen; maer hy wierd aldaer in Arrest / genomen / en sijne Gevangens in Vryheit gestelt: doch hy met de Sijne wierden na eenige examinatie weder los gelaten. Van Keulen had men advijs / dat de Bisschop van Straetsburg verscheide malen by de Magistraet aldaer had laten aenhouden / om gedachten Ritmeester Wrangel, met den Ritmr. Bocken, die het Aerts Stift Keulen somtijts besochten / en hem Bisschop dikmaels eenigen schrick aenjoegen / als Dieven en Straet-roovers in apprehensie te nemen; 't welk gemelde Magistraet had afgeslagen / dewijl hare Stad een Neutrale plaets was / en daer benevens beide dese Capiteinen in Staten dienst waren / die hare Passen konden vertoonen.

Op den 19. deser wierden by de Staten van Holland en West-Vriesland verscheide Waerschouwingen uitgegeven; als een / tegen het aennemen van Morte-payen in dienst als Militairen, op pœne van de doot; of die haer hebben daer toe laten aennemen, arbitralijk aen den lijve, en selfs ook met'er doot na gelegentheit van saken, buiten forme van Proces, aenstonts, op ordre van de Heeren Gecommitteerden tot de Monstering, gestraft te worden. Een andere; Dat een ygelijk, soo wel Vremde als Ingesetenen, van wat qualiteit of conditie die souden mogen wesen, 't zy Militaire of andere, komende door Ons Land te passeren, het opgestelde veergeld sal gehouden zijn te betalen; doch dat de Officieren en Soldaten die by en met hare Compagnie op Patent na d'eene of d'andere Plaetsen trekken, en geen andere, daer van sullen ge-eximeert zijn. Een derde / waer by bekent gemaeckt word; Dat, om de menigvuldige occupatien van de Heeren Gecommitteerde Raden, verstaen is, de Heeren Gecommitteerden, voor een tijdt in den Haeg tot de Vredehandelingh, te versoekken, en te authoriseren, om geduurde d'Absentie der Staten, te vaceren tot het afdoen van de Processen in 't stuk van de Gemeene Lands Middelen geventileert, en

daer in Recht en Justitie te administreren, volgens de Placcaten en Ordonnantien.

Op den selfden dach was Sijne Hoogheit de Prins van Oraenjen 's morgens ten 11. uuren van Sluis binnen Aerdenburg gekomen / verselt met een grooten Trein; en hy wierd aldaer door de Heeren van de Magistraet/ als mede door den Collonel Spidler, haren Gouverneur / verwelkoomt / en de Maegden bragten hem een schoone Sleutel te gemoedt / dien in dank accepteerde: de Straten van de Stad / daer Sijne Hoogheit passeren moest / waren met schoone kranssen behangen / waer van sommige Oraenje-Appelen droegen / en de grond lag dik met Palm bestroit. De Borgers stonden op de Markt in de Wapenen / waer Sijne Hoogheit deur gepasseert is/en doen wierd eenparig met groot juuchen en breugde geroepen / Vive Orange; en de Wallen en Fortificatien besichtigt en om gereden hebbende / soo is hy ten een uur weder vertrokken na Isendijck, wanneer het Kanon en Musquetten driemael tot Sijne Hoogheits behouden Reis rontom de Stad is gelost.

De Stad van Oosburg, een van de Vlaemsche Frontieren was nu volkomen geslecht; aen de Catelijne Schants wierd ook begonnen / en men sprak daer noch van meer andere plaetsen. De Polder den Ouden Man wierd mede doorgesteken / en soo alles daer gants onder water geset. De Partien uit Aerdenburg, bragten dagelijks noch eenige paerden / als anders / binnen; doch soo veel niet meer als voorheen / vermits by na het gantsche Land door haer was onder Contributie gebragt/ geheel tot Cortrijk, Rijssel, Doornik, Aeth, Audenaerde, &c.

Die van den Bosch hadden met 20. Man een Partie van 120. van Creveceur doen retireren. Een andere Partie van Creveceur had eene van Cranendonck, ook Frans zijnde / gerescontreert / by haer hebbende een van de uitgebroken Gidsen / dien sy door misverstand doot schoten.

Eenig gecommandeert Volk uit Deventer, Swol, Hasselt en Steenwijk, zijn t'samen geconjungeert en Drenthe in-gemarcheert/ en op de Post van 't Huis te Echten, door Volk van sijn Excell. Rabenhooft beset / aengevallen / waer sy goede tegenstant vonden; en die van binnen onderwijl van sijn Excell. Rabenhooft secours bekomende/ zijn op de Bisschopse aengevallen / en hebben haer meest verslagen / en de rest te rug gedreven.

De Fransse hadden Harderwijk voort geslecht / en 't Geschut daer van binnen Campen en Naerden gebragt / dat sy seer sterk maekten.

Tot Hoorn was eenige moeite geweest tusschen de Militie en 't Boots-volk/ waer in eenige gequetst / en 2. a 3. doot gebleven zijn.

Den 20. dito / hebben in den Haeg, de Heeren Meesters van de Rekeningen der Graeflijke Domeinen van Holland / een Waerschouwing doen uitgaen / dat niemand van nu aen sich sou vervorderen, met Segens, Singel-Netten, of Korden, en ander diergelijk Wandt, op den hoek van Holland, of ontrent de Pannen in de Maes te strijkken, en eenige Salm of Both te vangen voor de Salmsteecken, op peine van de verbeurte niet alleen van het selve Visch-Tuigh, maer ook van arbitrale correctie.

De Spaensche Cavallerie van het Regiment van de Prins van Salms tot Maestricht Guarnisoen houdende / had een Fransse Partie van gelijk getal gerescontreert / 2. a 3. van de selve doot geschooten / en de rest gevangen aldaer binnen gebragt / welkers paerden voor een redelijke prijs verkocht wierden. Een an-

dere Partie in Keuls-land geweest zijnde / was met 4. gevangens / nevens een karre met stuk-goederen geladen / die op 7000. Guldens geschat wierden / weder binnen gekomen. Passagiers uit Tongeren bragten bericht / dat van daer verscheide troepen uit-gecommandeert geweest hadden / om de Dorpen van het Dom-Capittel tot Luyck dependerende / tot het opbrengen van Fouragie te dwingen ; maer dat sy t'elkens van de Boeren gerepousseert waren : en op desen 20. dito 's avonds laet / 300. man / soo te voet als te paerde / ten selven einde uittrokken / die ontrent Wimmertingen, een klein Dorpje tusschen Cortishoeven en Hasselt, komende / van de Inwoonders dapper afgekeert wierden : de Franssen de attaque voor de tweedemael hervattende dreven de Boeren te rug / en schoten 6. a 7. van de selve onder de voet ; maer dese / door eenige andere versterkt / verstouteden sich weder op den Vyand los te gaen / 't welk haer soodanig gelukte dat de Franssen genoodsaekt wierden / met verlies van verscheide dooden te retireren ; doch 4. van de Boeren / en onder de selve twee gequetsten / hebben sy binnen Tongeren gebragt / met welke het wel slecht afloopen mogt.

Den 21. dito / was Sijne Hoogheyt de Prins van Oraenjen uit Vlaenderen over Bergen op Zoom tot Breda aengekomen / vertrekkende / na de visite van alles genomen te hebben / 's anderdaegs na 'sHertogenbosch, door een groot ghedeelte van 't Guarnisoen tot half wegen geconvoieert wordende / alwaer Hy van een gelijk gedeelte van 't Guarnisoen uit den Bosch wierd ontmoet ; waer 's avonds ten 7. uuren arriverende / en ten 11. uuren weder vertrekkende / soo wierden eenige Stukken los ghebrandt / 't welk onkundigh gehoort zijnde by de Chaloupen / die 't op Bosse-veld kruissen / meenden sy dat het Sein schoten waren ; en alsoo de Chaloupen / daer Sijne Hoogheyt in was / ontmoetende / stelden sy sich daer tegen ; invoegen eenige Persoonen eer sy 't wisten souden doot gebleven zijn : doch dit verging noch seer wel / en Sijne Hoogheyt quam over Gorcum, Schoonhoven, Rotterdam, en Delft, op den naest volgenden dach 's avonds weder behouden in 's Gravenhage.

Daer waren nu 300. man van de Vyand / uyt Steenwijk gecommandeert / weder gekomen voor de Post aen het Huys te Echten, en tot aen 't Conterscherp geavanceert zijnde / hadden die van 't Guarnisoen op 't gemelde Huis de Poorten open geset / even als wilden sy den Vyand inlaten / die dan met groote Furie zijn aengevallen ; dan wierden met 3. Stukken / met Schroot geladen / soodanig ontfangen / dat'er een groote meenigte op de plaets doot bleven / en de rest op de vlucht wierdt gebragt / eenige ghevangen ghenomen / als 3. a 4. Trommelslagers / die met twee Soldaten komende overloopen / tot Blockziel waren gebragt.

Tot Harmelen was mede een harde schermutseling tegen de Fransse voor gevallen / soo dat sy van daer gedreven wierden : de Onse waren met 4. schuiten uit Oudewater gekomen / alwaer sy weder na toe keerden / alsoo sy 't daer toch niet konden houden.

Den 22. dito / hebben de Fransse op de Bessemer Heide eenige karren van de Onse gekregen ; maer de Voerluiden zijn 't met de Paerden ontreden.

Uit Groeningen trokken 400. Ruiters / in 8. Compagnien verdeelt / onder het Commando van den Oversten Weng, zijnde een beroemt Soldaet ; waer nae toe wist men niet eighentlijck ; men meende wel nae Steenwijck of daer ontrent : doch 4. dagen daer nae quamen sy weder binnen / als zijnde die van Steen-

Steenwijck gemist / iets op 't Huys te Echten, gelijck sy voor hadden / uit te rechten.

Den 22. dito / waren de Hertog van Luxenburg, nevens den Intendant Robbert, en verscheide andere Fransse Officieren op 's Graveland geweest / en hadden alle de Hof-steden en Huisen op hooger brand-schatting gestelt / dreigende andersins de selve te sullen ruineren.

De Graef van Waldeck was in Amsterdam gekomen / sijn Regiment daer uit na Muyden vertrekkende. En alle de Boeren ontrent Naerden wierden geprest / om aen de Fortificatien van de plaets / als ook die ontrent Muyderberg, en de Hackelaers Brug te arbeiden.

De Heeren Commissarissen hebben in de Monstering tot Delft veel Betielbakkers en andere Passevolans bevonden / die alle tot straf opgeleit wierd / vier jaren in 's Lands dienst te moeten continueren.

Op den 24. dito / wierden by Sijne Hoogheyt de Prins van Oraenjen, tot beter directie en observantie van de noodige Ordre en Krijgs-discipline in 's Lants Vlooten / mitsgaders tot meerder asseurantie van de dappere Helden / en tot afschrick van alle kleinmoedige geordonneert en gestatueert de poincten en Artijkelen hier na volgende:

I. DEn Admirael, of de geene die t'eenigen tijde de Vloote van desen Staet en CHEF sal commanderen, midtsgaders oock alle andere Hoofden, Commandeurs, Capiteynen, Bevelhebberen en Officieren, sullen met alle schuldige gehoorsaemheyt en promptitude punctuelijck naer komen en executeren, oock door andere, onder haer bevel staende, doen naerkomen en executeren, al het gene henluyden by Ons, ofte van Onsen t'wegen belast ende bevolen sal werden, alles naer hun uytterste vermogen, sonder van des te blijven in gebreecke, op pœne dat de gene die t'eenigen tijde sich wetens en willens tegens soodanige last en bevel mochte komen te vergrijpen, daer over gestraft sal worden metter doot, edoch by versuym, inadvertentie, of andersints buyten opset, soodanige last ofte bevel overtredende, daer over arbitralijck naer exigentie van saecken gecorrigeert sal worden.

II. Den voorsz Admirael, en alle andere Hoofden, Commandeurs, Capiteynen, Bevelhebberen en Officieren, sullen haer altijts bereyt en willigh houden tot alle tochten, entreprinsen, en anders, hoedanigh die souden mogen wesen, sonder daer inne naelatigh te zijn, ofte uyt den dienst te mogen scheyden, om wat oorsaecke dat het zy, sonder behoorlijck Passepoort, op pœne van ghestraft te werden aen lijf en goet, naer den eysch van de misdaet, sonder genade.

III. Alle de Hoofden van de Esquadres, Commandeurs, Capiteynen, Bevelhebberen ende Officieren, sullen met gelijcke ghehoorsaemheydt en promptitude punctuelijck naer komen en executeren, oock door anderen doen naer komen en executeren, het geene henluyden belast ofte bevolen sal worden, door den Admirael, of die geene die de Vloote als boven en CHEF commanderen sal; Gelijck oock alle Vice-Admiralen, Schouten by Nacht, en particuliere Capiteynen onder de respective Esquadres ressorterende, aen den Admirael van haerluyder Esquadre, en voorts alle Officieren, Matrossen en Soldaten op yeder Schip aen haren bestelden Capiteyn ofte Commandeur mede gelijcke gehoorsaemheyt bewijsen, en presteren sullen, op pœne als in 't bovenstaende eerste Articul in 't geval aldaer vermelt, met behoorlijck onderscheyt, breder uyt gedruckt staet.

IV. Soo wanneer de Vloote, of eenigh gedeelte van de selve, tegens den Vyandt in actie werdt gebracht, sullen alle Subalterne Hoofden, en gemeene Capiteynen, Bevelhebberen ofte Commandeurs, haer ten uyttersten evertueren, om den Vyandt alle mogelijcke afbreuck te doen, alles nochtans volgens d'ordre by den Admirael of 't Opper-hooft van de Vloote 't zy door hem selfs, 't zy door de Admiraels van de respective Esquadres of andersints gegeven, op pœne dat de gene die bevonden sullen werden eenighsints in haer devoir te hebben ghemancqueert, daer over sonder eenige genade metter Doodt gestraft sullen worden.

V. Alle de Capiteynen ende Commandeurs van particuliere Schepen, sullen haer onder hare verordonneerde Esquadres hebben te houden, op pœne dat de gene die haer sonder ordre daer buyten sullen hebben begeven, ende niet en konnen bewijsen dat haer eene absolute noodtsaeckelijckheyt daer toe heeft gedwongen, daer over soo sulcks geschiet zy in ofte ontrent eene Bataille, metter Doodt en andersints met deportement, of oock wel swaerder naer gelegentheyt van saecken gestraft sullen worden. Des sal het Opper-hooft van de Vloote, ende oock de Admiraels van de respective Esquadres verdacht wesen, niet meer Zeyls te maecken als d'occasie en noodt vereysschen sal, en op d'onbezeylste Schepen gissinge maecken, om by malkanderen te konnen blijven; Maer oock sullen de particuliere Capiteynen, ordre stellen, by hun Officieren de die wacht hebben, dat sonder reguard te nemen op de

Zeylen die by 't Opper-hooft, Admiraels, ofte andere wel-bezeylde Schepen worden ghevoert op hun onder-hebbende Schepen respectivelijck, soo veel Zeylen by gemaeckt en gehouden worden, datse by en onder haer Esquadre sullen konnen blijven, ende sal in sulcken geval den Officier die de wacht heeft, de faulte ofte nalatigheyt oock hebben te verantwoorden.

VI. Alle de gene die in 't gevecht van den vyandt afwijcken, of afdeynsen, sonder te konnen bewijsen daer toe door eenige schooten onder water, door extraordinaris beschadighheyt aen Masten, Zeylen, &c. of andere sware rampen genootdruckt te wesen, sullen daer over, als notoirlijck in haer devoir mancquerende gestraft werden metter Doodt, sonder eenige verschooninge.

VII. En soo wanneer yemandt door sware rampen als boven, ghenootsaeckt werdt wat van den vyandt af te houden, tot blijck van 't welcke een speciael zeyn of teecken beraemt en ghebruyckt sal worden, sullen de gene die haer daer ontrent bevinden, haer uitterste vermogen bevlijtigen om de selve te vervangen, en haer tot dien eynde tusschen hem ende den vyandt vervoegen, op pœne van daer inne wetens en willens, buiten noodt, nalatigh blijvende, insgelijcks, als groffelijck in haer devoir mancquerende, metter Doodt gestraft te werden.

VIII. De gene die haer van den vyandt af-keeren, en op de vlucht begeven, voor en al-eer sylieden daer van door den Admirael van haer-lieder Esquadre ordentelijck afgeleidt worden, alwaer 't schoon soo dat eenige of veele Schepen haer albereits op de vlucht begeven hadden, sullen daer over met de Koorde gestraft worden datter de Doodt na volght, sonder dat het exempel van anderen, die al voor haer als boven in de selve poltronnerye mochten wesen vervallen, haer daer van eenighsints sal excuseren ofte verschoonen; En of 't gebeurde dat des Admiraels Schip eenige ongelegentheyt over quame, sulcks dat het selve op sijn post niet soude konnen blijven, sullen de Vice-Admiraels, ofte in cas de selve oock in gelijcke ongelegentheyt mochten wesen vervallen, de Schouten by Nacht, die plaetsen waer nemen, ende de particuliere Capiteynen hun daer by moeten voegen ende houden, op pœne als vooren, ten ware den Admirael het geheele Esquadre soude willen verplaetsen, in welcken gevalle daer toe een bysonder, en wel kennelijck zeyn sal worden geordonneert en gedaen.

IX. Als de vloote, of eenigh ghedeelte van de selve, met den vyandt in gevecht komende, mochte wesen of geraecken in ly benedens Wints van den vyandt, sal eenen yegelijck, schoon binnen schoots van den vyandt wesende, echter noch al blijven continueren alle mogelijke devoiren aen te wenden om hooger en hooger op te zeilen, en den vyandt te naderen, soo veel sulcks sonder confusie en verbreeckinge van de beraemde ordre sal konnen geschieden, op pœne van daer inne naerlatigh blijvende, naer de mate van sijne begaene misdaet ofte faulte, 't zy metter Doodt, 't zy met deportement, bannissement, of oock andersints arbitralijck naer exigentie van saecken ghestraft, en ghecorrigeert te worden.

X. De gene die in 't voorsz cas soo verre in ly zijn geraeckt, dat sy den vyandt niet konnen beschieten, sullen alle mogelijcke vlijt, en effort hebben aen te wenden om by den vyandt op te komen, en tot dien einde by te maecken alle zeilen die goedt doen konnen, op pœne van daer inne naerlatigh blijvende, als mede notoirlijck in haer devoir manquerende, insgelijcks metter Doodt gestraft worden.

XI. In gevalle de vloote van desen Staet, of eenigh gedeelte van de selve, met den vyandt in actie komende, d'avantagie mochte hebben van de Windt, sal een yegelijck sijn devoir doen om eenige van 's vyandts Schepen te aborderen, en enteren, en te veroveren, alles nochtans met goede ordre, en volgens den last die by den Admirael dienthalven sal wesen gegeven; en soo yemandt daer inne nalatigh blijft, sonder eenige redenen van onmogelijckheit te konnen allegeren en bewijsen, sal de selve daer over mede, als notoirlijck in den hooghsten grade gemanqueert hebbende in sijn devoir, metter Doodt, sonder eenige verschooninge gestraft werden.

XII. Ende op dat al 't gene voorsz is, met 't gunt den tijdt en de toevallen naeder souden mogen komen te vereisschen, onder Godes zegen ordentelijck ende buiten confusie ge-effectueert ende in 't werck gestelt moge werden, dat derhalven de respective Esquadres haer altijts sullen houden wel en behoorlijck van den anderen ghesepareert, oock de Schepen van yeder Esquadre niet dicht in den anderen getropt, om t'allen tijde by den vyandt komende, wel en behoorlijck gerengeert jegens de selve te konnen aengaen, en elckanderen de Windt niet te benemen, noch oock d'een d'andere te beletten om den vyandt bequamelijck te konnen beschieten, als mede om den vyandt in 't ghesicht bekomende, en d'avantagie van de Windt moetende gedisputeert worden, des te beter boven de Windt te konnen blijven ofte geraecken, ten ware nochtans by den Admirael of 't Opper-hooft van 's Landts vloote desen aengaende t'eenigen tijde andere ordre mochte wesen gegeven.

XIII. Soo wanneer eenigh Hooft-Officier naer eenigh Schip ofte Schepen van sijn Esquadre, of oock naer eenigh ander Schip of Schepen van 's Landts vloote die haer ontrent hem soude mogen bevinden, een of meer schooten doet om de selve Schepen te doen op-of af-komen, of oock wel hem inwachten, en dat de Capiteynen of Commandeurs van soodanige Schepen daer aen niet promptelijck en pareren, en sulcks aenstonts naerkomen, in cas sy geene suffisante redenen van dien konnen allegeren en bewijsen, sal 't selve mede voor een tastelijck wan-devoir werden opgenomen, en sullen sy lieden mitsdien daer over metter Doodt gestraft worden.

XIV. Alle

XIV. Alle de geene die eenigh Oorlogh-schip van den Staet aen de vyanden komen over te geven, 't zy Hoofden, gemeene Capiteynen, of andere Officieren die by overlijden of andere ongelegentheyt van de selve Capiteynen 't commandement over 't Schip aenbevoolen is, sullen daer over by den Scheeps-Krijgs-raet ende alle andere Rechteren gestraft werden *metter doodt* sonder eenige genade ofte verschooninge.

XV. Ende ten eynde alle transgressien tegens 't geene voorsz staet, conform den innehoude van de bovenstaende Articulen, mitsgaders oock alle andere wandebvoiren in desen niet specialijck uytghedruckt, naer exigentie van saecken promptelijck ende exemplaerlijck gestraft mogen werden, sal den Admirael ofte de gene die de Vloote *en Chef* sal commanderen, op de Comportementen van eenen yegelijck goet ende naeuw reguard hebben te doen nemen, stellende ofte authoriserende ten dien fine voor 't aengaen van de Bataille eenige ervarene Persoonen op de Schepen, Jachten, Branders, Galliots of ander vaertuygh by de Vloote wesende, om alle particulariteyten curieuselijck te observeren, ende van alles op haren Eedt te mogen geven goede getuyghenisse: Ende sal den selven Admirael *of Chef* van de vloote by eenigh mancquement of wandebvoir den Krijgs-Raet daer over hebben te spannen, ende aenstonts in Zee, volgens desen jegenwoordigen Instrumente, ende andere onse Ordonnantien ofte dispositien albereydts gearresteert ende gedaen, of noch te arresteren ende te doen, vonnissen wijsen, oock 't selve aenstonts executeren ende doen executeren, sonder om eenigerhande oorsaeck, sulcks te dilayeren of uyt te stellen tot sijne wederkomste hier te Lande, op pœne van selfs daer over arbitralijck gecorrigeert te worden; Edoch in gevalle t'eenigen tijde door 't een of 't ander incident de voorsz straffe in Zee niet gedecreteert ende ge-executeert mochte wesen, sal den gemelten Admirael *of Chef* van de Vloote aenstondts naer 't arrivement van de Vloote binnens Duyns, de verdiende straffe soo haest het eenighsints mogelijck is decreteren ende doen executeren, sonder van des te doen eenighsints in gebreecke te blijven, op pœne als vooren.

XVI. Soo eenige Schepen van 's Landts vloote, gedurende het gevecht Masteloos quamen te geraecken, of in eenige andere ongelegentheyt te vervallen dat sy niet konnen voortzeylen, in sulcken cas sullen de wel-gestelde Schepen die daer naest by zijn, al sulcke beschadighde Schepen een Touw toewerpen ofte brengen, ende haer van den vyandt af-slepen is 't mogelijck, ten welcken eynde eenen yeghelijck altijts eenige Kabel-touwen ende Paerde-lynen voor de handt sal hebben te houden: Doch by soo verre sulcks niet doenlijck mochte wesen, ende de voorsz Schepen by faulte van andere voorsieninge notoirlijck in handen van den vyandt souden komen te geraecken, sullen in dien gevalle de voorsz naeste Schepen het volck van soodanige reddeloose Schepen bergen, ende de Schepen selve, in den brandt steecken, of in de gront helpen, op dat den vyandt die niet en kome te veroveren t'sijner versterckinge, ende tot verswackinge van desen Staet.

XVII. De Commandeurs van de Branders, sullen soo wanneer de vloote van desen Staet met den vyandt in gevecht komt, haer laten vinden by de Schepen van Oorloge van desen Staet, die dicht aen den vyandt in 't gevecht sullen wesen, ende sullen de Hoofden, Capitaynen of Commandeurs van al sulcke Schepen van Oorloge gehouden zijn, soo waneer sich eenige favorable occasie presenteert, de selve Branders te escorceren, ende te gheleyden dicht aen 't boort van den vyandt, om niet alleen de voorsz Branders, onder 't faveur van de kracht, ende van den roock van 't Kanon aen 's vyandts boort te helpen, maer oock om de behoorlijcke executie ghedaen zijnde, de Chaloupe met het volck van den Brander ghetrouwelijck te berghen, alles op arbitrale correctie naer exigentie van saecken.

XVIII. Alle Capitainen ende Commandeurs sullen hebben te besorghen, dat voor het volck op 's Lants Schepen van Oorloge diende, wel ende behoorlijck volgens 's Landts ordre werde geschaft, ende dat hare Schepen wel van Water geprovideert blijven, op dat alle klachten en ongelegentheden uyt het gebreck van dien ontstaende, mogen werden vermijdt ende voorghekomen, op pœne dat die geene die bevonden sullen worden contrarie ghedaen te hebben, door de respective Collegien ter Admiraliteyt, daer onder sy resorteren, daer over arbitralijck sullen worden ghestraft ende gecorrigeert, ten ware daer over albereydts by den Scheeps-Krijghs-Raedt behoorlijcke correctie ware ghescheidt.

XIX. De Schepen voor Zee zeyl-vaerdigh leggende, sullen geen Officieren of Capitainen aen Landt mogen vernachten, sullen oock by dage aen boort van hare Schepen hebben te verblyven, immers daer niet af te gaen, met den minsten ondienst ofte met eenigh versuym van de saken van 't Lant, op arbitrale correctie.

XX. Sullen het volck op de Schepen dienende, daghelijcks soo in Scheeps-werck als in 't manieren van 't Kanon, ende 't ghebruyck van 't Hant-gheweer oeffenen, om 't selve alsoo meer ennen de meer bequaem te maecken om den ghewensten dienst by occasie daer van te konnen trecken, op pœne dat die geene die daer inne ghebreeckigh blijven, daer over arbitralijck ghecorrigeert sullen worden.

XXI. Alle Chalouppen sullen voor Sonnen ondergang aen boort van 's Landts Schepen moeten werden gebracht, oock na Sonnen onder-gangh geene Chalouppen van het eene Schip na het ander mogen varen, ende in cas van by-een-komste sullen de Hooft-Officieren ende Capiteynen alle excessen in

in dranck moeten vermyden, oock in Zee den anderen niet mogen vergasten, op pœne van daer over door 't Opper-hooft ende den Krijghs-raet naer exigentie van saken gecorrigeert te werden.

XXII. Sullen mede tot behoorlijcke mesnagie van 's Landts Kruyt, ende om 't selve niet onnuttelijck te verquisten, geen eer-schooten mogen werden gedaen, als uyt het Schip van het Opper-hooft, onder wat pretext sulcks soude mogen zijn, selfs oock niet onder den titul van het Kanon af te moeten blasen, op peyne van d'eerste reys over yeder schoot xxv guldens te verbeuren, de tweede reys dubbelt, ende voor de derde reys effective ghedeporteert te worden van hare functien ende bedieningen.

XXIII. Sullen oock geen Kaydrayen aen boordt dulden, maer de selve echter teghens ordre aen boort komende aen de Matrosen tot prijs geven, al 't gene daer in sal worden gevonden. Sullen oock geene Vaertuyghen onghevisiteert van boort laten varen, om de Matroosen en Soldaten door snoode practijcquen van hare plungne, of een gedeelte van dien niet te doen ontblooten, ende de selve plungne by sulcke Kaydrayen ofte andere Vaertuygen vindende, die haer weder afnemen, en restitueren aen soodanige Matroosen en Soldaten als de selve afgenomen zijn, tot welcken eynde geene Kagen ofte Vaertuygen van ontrent de vloote ongevisiteert sullen vermogen af te varen. Sullende voorts tegens de voorsz Kaydrayen precifelijck ter executie werden geleydt de particuliere Ordonnantien op 't selve subject gedaen emaneren.

XXIV. Sal door niemant wie het zy, verlof tot het opvaren van eenigh volck ghegeven moghen werden, als met kennisse ende by goetvinden van het Opper-hooft, op arbitrale correctie.

XXV. Sullen het Volck dagelijcx inscherpen de toegeseyde belooninge, indien sy haer vaillantelijk in occasien jegens den Vyandt komen te quyten, ende ter contrarie aenseggen, wat straffen sy hebben te verwachten, soo sy haer qualijck komen te comporteren, of haer in den dienst van den Lande nalatigh te toonen volgens dese jegenwoordige Ariculen, ende de publicatie dien aengaende by Ons huyden gearresteert.

XXVI. Ende op dat van alle mesusen ende wan-debvoiren des te beter kennisse moge werden bekomen, sullen de Schouten by Nacht van de respective Esquadres reguardt hebben te nemen op de comportementen der Capitainen, in 't observeren van de ordres onder yeder Esquadre ghestelt, op 't stuck van Soldaet en Zeemanschap, ende specialijck oock in occasie van rescontre soo veel de ghelegentheyt ende hun eygen devoir toelaten sal.

XXVII. Sullen mede besorgen ende doen besorgen, dat de Siecken ofte Gequetsten op 's Landts Vloote wel mogen werden getracteert, ghecureert, ende van alles soo veel moghelijck besorght, tot welcken eynde yeder Capitain hem op sijn onderhebbende Schip sal hebben te versien van soo veel oude reyne Slaep-laeckens, als sijn onderhebbende Schip stucken Kanon is voerende, sonder daer van eenighsints te moghen blijven in ghebreecke, ende sal hun daer van vergoedinghe ghedaen worden voor soo veel bevonden sal zijn effective in 's Landts dienst gheconsumeert te wesen, op arbitrale correctie.

XXVIII. Het Opper-Hooft van de Vloote sal de Chirurgijns op de Schepen houden ende doen houden tot haer debvoir, ende door den Doctor ende Chirurgijn Generael van de Vloote t'elckens ende als de gelegentheyt sulcx vereyscht, doen visiteren hare Chirurgijns Kisten, of de selve wel ende na behooren zijn versien, ende in ordre werden gehouden.

XXIX. De Capitainen ende Commandeurs op de Schepen sullen op den Vyandt niet hebben te doen schieten, voor ende al eer dat sy na by gekomen zijn, en dat sy sulcks met vrucht, en tot nadeel ende destructie van den selven konnen doen, op pœne dat de gene die haer in desen komen te vergrypen, daer over, naer gelegentheyt ende de circumstantien van haer begane wandevoir, met cassatie, bannissement, of oock wel metter doodt gestraft sullen werden.

XXX. Bejegenende eenige Oorlogh-schepen van eenige Coningen, Princen, Potentaten of Republijcquen, met desen Staet in Alliantie of Neutraliteyt zijnde, sullen de selve betoonen alle courtoisie ende vruntschap, sonder nochtans yetwes van de selve te gedoogen, dat tot kleynachtinghe ofte schade van desen Staet soude mogen strecken.

XXXI. In gevalle eenige Schepen der voor-ghemelte Officieren, Vice-Admiraels, ofte Schouten by Nacht van de respective Esquadres in de rescontre sulcks mochten werden getroffen, datse tot verderen dienst onbequaem ende onnut waren den train te volgen, sullen de voornoemde Hooft-Officieren op 't een ofte 't ander capabel Schip van haer onderhebbende Esquadre over gaen t'haerder keure ende optie, naer gelegentheyt van saecken, daerse met behoorlijck respect ontfangen, ende by de Commanderende en minder Officieren gehoorsaemt sullen werden.

XXXII. De Officieren en Capiteynen van 's Lands Vloote sullen goet reguard hebben te nemen op de comportementen ende debvoiren van der selver Scheeps-volck, ende alle wandevoiren, moetwil ende ongehoorsaemheyt doen straffen, sonder daer van eenighsints te blyven in gebreken, op pœne soo daer in nalatigh werden bevonden, dat sulcks haer en hare Scheeps-Officieren sal werden toegereeckent, daer van sy sullen hebben te verantwoorden.

XXXIII. Ende op dat onse goede meyninghe in desen vervat des te beter ge-effectueert sal konnen werden, sullen de Hooft-Officieren ende Capiteynen hare Lieutenanten in behoorlijck respect hebben te houden en doen houden, voor en ontrent het Scheeps-volck, op dat het selve Scheeps-

volck

volck haer des te beter kome te gehoorsamen, ende oock van dese, ende alle andere ordres die hun naer desen gegeven sullen worden, geen secretesse vereysschende, aen hare Lieutenanten van tijt tot tijt geven communicatie, sonder daer van te blijven in gebreke, op arbitrale correctie. Des sullen oock de voornoemde Lieutenants de voorsz ordres in goede achtinge hebben te nemen, sonder deselve onder het volck, ofte aen anderen bekent te maecken; Oock verplicht wesen, in cas daer ontrent by hare Capiteynen yets wierde versuimt ofte naergelaten, de selve daer van op de gevoeghlijckste wijse, ende met behoorlijck respect te waerschouwen, 't welck haer ten besten, ende als een poinct van devoir sal worden toe-gereeckent, gelijck ter contrarie in cas van nalatigheydt, syluyden oock 't selve sullen hebben te verantwoorden.

Aldus ghedaen ende gheordonneert by *Sijne Hoogheyt*. In 's Gravenhage den vier-en-twintighsten April 1673.

Was geteeckent,

G. H. Prince d'Orange.

Onder stondt, Ter Ordonnantie van Sjne Hoogheyt.

Gecontrasigneert, C. Huygens.

Ten selven dagen quam noch een andere Ordre van Sijne Hoogheyt uit/ om alle misverstanden te vermijden in 't point van Rangh/ respect en exercitie van jurisdictie/ tusschen de ordinaris Zee-Officieren en Landt-Officieren op 's Lands Vloot: als dat een L^t. Admirael, Vice-Admirael, Schout by Nacht, en een gemeen Scheeps-Capiteyn, in het Schip hem toevertrout, geconsidereert sal worden, als een Gouverneur of Commandeur in een Stad of Fortresse; mits hy wederom van sijne zijde aen een Capitein, Lieutenant of Vendrig, commanderende eenige Soldaten op sijn onderhebbende Schip, late wedervaren gelijkke eere en respect, als soodanigh Officier een Compagnie in een Guarnisoen commandeerde toekoomt. Met veel meer andere Artijkelen te wijdloopig om hier by te voegen.

Daer nevens geschiede noch een Publicatie/ tot soulagement van de verminkten/ van 't gene sy dienvolgens souden genieten.

	guld.		
1. Voor het verlies van beyde de Oogen	1500	0	0
Voor het verlies van een Oogh	350	0	0
En voor andere Accidenten of vermincktheden aen de selve, beneden de voorschreve respective sommen, ter discretie van de Collegien ter Admiraliteyt daer onder yeder ressorteert.			
2. Voor het verlies van beyde de Armen	1500	0	0
Voor het verlies van den rechter Arm	450	0	0
Voor het verlies van den slincker Arm	350	0	0
En voor andere Accidenten of verminckheden aen de selve, beneden de voorsz respective sommen, ter discretie als vooren.			
3. Voor het verlies van beyde de Handen	1200	0	0
Voor het verlies van de rechter Handt	350	0	0
Voor het verlies van de slincker Handt	300	0	0
En voor minder Accidenten en verminckheden aen de selve, beneden de voorschreve respective sommen, ter discretie als voren.			
4. Voor het verlies van beyde de Beenen	700	0	0
Voor het verlies van een Been	350	0	0
Ende voor minder Accidenten, als beneden de voorsz respective sommen, ter discretie als vooren.			

5. Voor

	guld.		
5. Voor het verlies van beyde de voeten	450	0	0
Voor het verlies van een voet	200	0	0

Ende voor andere Accidenten en verminckthedden aen de selve, beneden de voorschreve sommen, ter discretie als vooren.

Ofte dat aen alle die genen, de welcke in 's Landts dienst als boven, soodanigh sullen komen verminckt te werden, dat de selve daer door onbequaem sullen zijn geworden om haer te konnen geneeren, ofte yets te contribueren tot haer eygen onderhoudt en alimentatie, een silvere Ducaton ter Weecke t'haerder begeerte, haer leven langh geduurende, toegevoeght sal werden. Ende dat vorders alle andere Verminckthedden van gheringe conditie, naer advenant sullen werden betaelt.

Boven dese was'er noch een Ordonnantie / dienende tot beter bestant en observantie van goede Oeconomie van / en in 's Lands Vloot: gelijk die breed gedrukt kan gesien worden.

By Placcaet van Zijne Hoogheit waren oock Premien gestelt / voor de gene die met Chaloupen van de Schepen in 's Lands Vloot komen af te keeren / en te ruineren eenige Vyands Branders in postuur zijnde om eenige van 's Lands Schepen te verbranden; mitsgaders voor ander klein Vaertuig een Chaloup van een Vyands Brander ruinerende / of in de grond schietende / of wel een Brander selfs ruinerende.

Daer was ook noch een Placcaet uitgegeven / op het Verbranden en in de grond booren van veroverde Schepen / en dubbelt proemium daer voor te verdienen / mitsgaders straffen tegen de gene die met hare Prijsen ontijdig / en staende het gevecht / uit 's Lands Vloot loopen.

Uit Maestricht van den 25. dito wierd bericht / hoe dat seker Soldaet / in gedaente als een Boer / daer had komen spionneren / onder 't voorgeben van Hop te verkoopen / dan bekent geworden / was daer over by de kop gevat: gelijck het ook gegaen was met een van de Gevangenen te voren by den Lieutenant la Faille ingebragt / die / na dat hy gerantsoeneert was / de Werkken willende gaen besien / daer over wierd vast geset.

Te deser tijt hadden 11. Spaensche Ruiters van Maestricht 11. Franssen van Tongeren uitge-eischt; en dese tusschen Tongeren en Maestricht malkander ontmoetende / hebben de Spaensche ten eersten 4. Franssen doot geschooten en twee gequetst / en de rest binnen Maestricht gevangen gebragt / sonder eenige van de hare verloren te hebben. Daer was een Partie uitgereden / wel van 500. Paerden / soo men meende na Keuls-land over de Contributien.

Op den 26. quamen tot Antwerpen eenige Schepen met Soldaten uit Holland, en eenige 's daegs daer na / liggende voor de Stad in de Schelde, die vorder in Braband gevoert souden worden. Uit Gent had men van den selfden dito / dat aldaer bry meer als 3000. Man ge-inquartiert waren in de Borgers Huisen / aen d'eene zijde van de Stad / en dat'er eenige duisent lagen langs heen de Vaert / tusschen Gent en Brugge, alle schoon en uitgelesen Volk. Men achte die te zijn als een vliegend Leger / om op alles een wakend oog te houden.

De Heeren Generaels Persoonen / soo te Lande als te Water / hadden nu eenige

eenige lange conferentien by Sijne Hoogheit den Prince van Oraenjen gehouden/ waer al eenige seer voorname Resolutien gearresteert zijn; en daer op wierd een Commissie verbaerdigt voor den Heer Tromp, om nevens den Heer Admirael de Ruiter in Zee te gaen/ in de qualiteit van Admirael voor het Ed. Mog. Collegie tot Amsterdam. Sijne Hoogheit had alle misverstanden en misnoegens van tusschen dese twee Heeren wech genomen/ waer door nu dese twee voorname Hoofden in bysondere genegentheit by malkander stonden. De Heeren Veld-Maerschalken/ Prins Maurits van Nassau en Wirtz sonden alle dagen ook vertrekken/ den eersten na Vriesland, en den laetsten na Vlaenderen, om aldaer de Quartieren tegens de aenvallen of desseinen der Vyanden te beschermen/ terwijl Sijne Hoogheit met de Heer Graef van Waldeck de Provintie van Holland in acht souden nemen.

In Vriesland waren de Steden en Sterkten van alles wel voorsien/ en de Inwoonders gesint/ soo de Vyand daer komen mogt/ haer moedig te defenderen.

In den Haeg quamen nu hondert en in de t'sestig Man van 't oude Regiment Guardes/ en men seide/ dat'er meer souden komen/ en dat Sijne Hoogheit onder den Grave Carelson daer af een Lijf-guarde van 400. koppen sal oprechten.

Den 27. was de Prins van Condé binnen Bommel gekomen; daer hy hem op de markt liet brengen/ en de Cavallerie en Infanterie daer binnen liggende voorby hem passeren: hy deed alles daer ontrent seer sterk maken. Van daer trok hy na Creveceur, om dat te besichtigen; en dan na de Graef om daer mede kennis van te nemen. Op dien selven dach vertrok Sijn Excellentie Wirtz van Gorcum na Zeeland.

Daer was ontrent Doornik een groote macht van de Franssen versamelt/ die het oog scheenen te hebben op de Zeeuwsche Frontieren van Vlaenderen, om aen die kant de Engelsche desseinen te faciliteren.

Den 28. dito/ ontstont tot Maestricht een grooten Alarm/ ter oirsaek dat ontrent 1000. Fransse aldaer quamen tot aen de Pallissaten/ daer de Borgeren wrochten/ die op haer aenkomen na binnen weken; doch op de Fransse voort met Kanon los gebrand wordende/ soo moesten sy ras weder te rug wijkken. Voorts dewijl men uit den generalen toestel der Vyanden/ daer niet anders als een belegering te gemoet sag/ soo deed de Gouverneur met d'aldergrootste diligentie noch voort gaen met de vordere werkken/ om alles te voltrekken wat tot harer versekering geprojecteert was. Die van Keuls-land quamen de Contributie vast dagelijks inbrengen; en de Ruiters/ tot de invordering van de selve uitgecommandeert/ waren met goeden beuit/ dien sy onderwegen gekregen hadden/ weder binnen gekomen.

Binnen Utrecht wierd nu vast voortgegaen met den opbouw van de Citadelle/ die in hare circumvallatie binnen de Stad soo groot sou zijn/ als Vredenburg van oudts is geweest; en sich by na noch soo verre over de Wal en de Vest uitstrekken; waer de Vest dan noch seer breed sou omgeleid worden: doch dit werck scheen soo hard niet te konnen gevordert worden/ om dat'er geen genoegsame quantiteit van Kalk te bekomen was; weshalven veel Leem daer onder gebruikt wierd. Tot de onkosten van dese opbouwing/ en eenige andere werkken/ wierd een expresse last op de Borgers gelegt/ tot het opbrengen van 50000.

Rijksdaelders in vier Maenden tijts; de rest sou de Konink bekostigen: doch naderhand sal dit werk lichtelijck weder blijven steken. Daer uit waren 4. Compagnien na Woerden getrokken / die ontrent Hermelen een sware Rescontre kregen / en vele daer van doot bleven.

Uit Deventer trokken gestadig eenige Compagnien / maer wierden aenstonts van andere gefatigeerde weder verbult / soo dat in 5. dagen / het geheel Guarnisoen / dat een tijt lang wel 1800. man had geweest / by na heel vernieuwt was. De Hertog van Luxemburg was daer geweest / van wien de gemeene Inwoonders / op hare ootmoedige supplicatien / een kleine remissie van de Schattingen / waer mede sy beswaert waren / verkregen hadden; sonder eenigsints verlicht te worden van het onderhoud der Soldaten / die eenige 1 / andere 2 / ja 3. en 4. in huis hebbende / van alles moesten verschaffen.

Van Brussel kreeg men tijding / dat de meeste Franse Troupen / die een tijt lank by Charleroy gestaen hadden / nu aen 't marcheren waren na Doornik, waer binnen groote toestel gemaeckt wierd tegens de koomste van 't Fransse Hof / dat den 15. Mey daer soude zijn. Daer quamen geduurig seer considerabele recrutes uit Vrankrijk af / na de gemelde Stad; en men wierd daerom in Braband, als mede om dat veel Fransse spions ontrent hare Rivieren ondekt waren / meer en meer op hare desseinen geombrageert / waerom de Heer Graef van Monterey na Gent, Brugge, &c. vertrekken sou / om daer alles te verseekeren: en daer lag een ordre gereed om uitgegeven te worden / dat alle de Compagnien Paerden noch met 12. Ruiters / en die te Voet met 20. man / souden gerecruteert moeten zijn. Daer wierden uit Spaenjen Remisen voor 2. millioenen Guldens verwacht.

Den 29. dito was tot Harlingen, en ook door de gantsche Provintie van Vriesland gepubliceert / dat yder Huis-gesin / daer een of meer Mans-persoonen in zijn / een Mans-persoon sal moeten uitleveren / en maken binnen den tijt van 14. dagen gereet te wesen / versien met een goede Snaphaen of Pieck; doch een derde van de Pieckeniers souden mogen volstaen met een Pols en een Prop daer op; en onder yder Regiment moest een Compagnie wesen / voorsien met Schoppen / Spaden en Krui-wagens / in plaets van wapenen / om alsoo het Land dienst te doen; wordende die Persoonen gerekent van 60. jaren en daer onder / en van 18. jaren en daer boven / bequaem te wesen om dienst te konnen bybrengen: in welker voegen men sich bestant hield / om den Vyand buiten die Provintie te doen blijven.

In den Haeg arriveerde nu een Moskovisch Ambassadeur, die wegen den Staet ingehaelt / en op Maesen-huis gebragt wierd / om aldaer na gewoonte gedefroyeert te worden. Men seide dat hy quam / om desen Staet / van wegen sijn Vorst / gelijk Hy de andere Koningen en Vorsten mede liet doen / tot den Vrede aen te manen / en voorts om bystant tegens de Turkken te versoekken. De Heer Prins Maurits van Nassau was na Vriesland vertrokken / om by alle voorval in die Provintie goede order te stellen / op dat de Vyand daer geen voordeel sou mogen vinden: Hy sou van eenige duisent Man worden gevolgt. Na de kant van Schevelingen waren 12. schoone nieuwe Stukken / 20. 27. en 28. ponders / geprobeert / en gants goet bevonden. De Heer Gabel was uit Denemarken te rug gekomen.

De

De Heeren Burgemeesteren en Regeerders der Stad Amsterdam, deden bekent maken/

DAt by resolutie van de Vroedtschap der selver Stede geresolveert is een goede somme van Penningen te negotieren op Maend-geldt tegen een half per cento ter Maendt, om te werden bekeert tot spoedig fournissement van de consenten by de Heeren Staten van Holland en West-Vriesland gedragen, tot betalinge van de Militie te Water en te Lande, en dat voor de voorsz te negotieren Penningen verbonden sullen werden de voorsz geconsenteerde middelen: Dat mede achtervolgens de voorsz resolutie van haer Ed. Gr. Mo. de Obligatien die daer vöor gepasseert sullen werden vry en exempt sullen zijn van de twee-hondertste Penning reeds geconsenteert of noch te consenteren, tot ter tijdt en wijle toe de selve Obligatien uyt de voorsz consenten sullen zijn voldaen. Sullende soo wel de Houders van de voorsz Obligatien na 't expireren van de Maend 't gefourneerde Capitael met den verlopen Interest vermogen te repeteren, als het de Heeren Burgermeesteren sal vry staen de selve te restitueren: Ende langer blijvende staen als een Maendt, sal den Interest gerekent als boven tot de effective af-lossinge toe betaelt werden.

Binnen de Graef hadden de Franse den Lieutenant van den Baillyu gevangen geset; om dat de Magistraet/ volgens de Capitulatie/ wegens den Heere Prince van Oranjen verandert had/ en de verkozene wierden op groote boeten gestelt.

De Prins van Condé had te Nimwegen geweest/ en was nu tot Cuilenburg gekomen/ op den 30. deses. Het Guarnisoen begon daer uit te trekken. Hy sou 's anderdaegs met 16. Compagnien van la Ferté vertrekken naer Utrecht, en 16. van Picardien souden daer weder in komen/ om in 't kort met de rest van daer op te breken/ alsoo die Plaets de Neutraliteit had bekomen.

Op Sondach arriveerde binnen Gorcum de Graef van Hoorn, wordende van de Borgerie aldaer heerlijk ingehaelt. Hy soude nu het Commando daer hebben.

MEY.

NA dat binnen Utrecht lang grooten toestel gemaeckt was/ om den Prins van Condé in die Stad t'ontfangen/ soo is hy op den eersten Mey/ te klok een uur met het Staten jacht van de Vaert daer gekomen/ onder het los-branden van 30. Stukken Kanon/ en het geluid en gespeel der Klokken van den Dom; wanneer hy buiten de Tolsteeg-Poort uit het jacht in een Karros ging/ hebbende sijn Soon/ den Hertog van Enguien op sijn rechter hand/ met den Hertog van Luxemburg, en den Graef van Saeux tegen over hem. De sleutels van de Stad wierden hem door den Gouverneur Stouppa in een silvere Schotel gepresenteert/ die Sijne Hoogheit aennam/ en terstond aen den Gouverneur weder over gaf. De Soldatesque van 't Guarnisoen was van 's morgens ten 6. uuren in de Wapenen gerengeert/ van de Tolsteeg-Poort af/ door de Wy-steeg/ over St. Niklaes Kerkhof/ en van daer door de Nieuw-straet/ de Suyle-straet/ langs de Nieuwe-gracht/ voorby 't Hof van den Hertog van Luxemburg, achter St. Pieter door de Buyre-straet/ en soo weder langs de Nieuwe Gracht/ aen het tweede Bruggetje/ tot aen 't Huis van den Burgemeester Nellestein, alwaer het Logement voor Sijne Hoogheit bereid was. De Fransen hadden de rechter/ en de Switsers de slinker-hand/ en trokken soo alle voorby 't voorsz. Logement. Sy gaven voor van seer groote desseinen/ die met de aenkoomst van gedachten Prins souden in 't werk gestelt worden.

Op den selven dach was Prins Maurits van Nassau tot Harlingen gekomen/ van

van waer hy voorts op Leeuwaerden vertrok/ en vele Krijgs-benden wierden hem dagelijks uit Holland nagesonden. Passagiers uit Swol brachten bericht/ dat de Victualie aldaer seer dier wierden; en voegden daer noch by/ dat de Heere Rabenhooft eenige Troupen van den Oversten Nagel geslagen had. De Fransse hadden de Kerk en de Poorten van de Stad Harderwijk met Buskruid laten opspringen.

Sijne Hoogheit de Prins van Oraenjen besocht nu eenige plaetsen van Holland/ als Rotterdam; Schoonhoven ('t welk met swaere werkken tegenwoordig soodanig versterkt is/ dat het met recht onder de voornaemste Vestingen in de Vereenigde Nederlanden gerekent mag worden); Loevestein, een swaer/ defensijf/ en schier ontoeganklelijk Kasteel boven Gorcum, en Worcum, (doenmaels mede van Sijne Hoogheit besichtigt) op den uittersten hoek van de Bommeler-Waert tusschen de Maes en de Wael gelegen; 't welk Gorckum en Worckum, uit haer selven mede seer sterk/ noch krachtiger helpt beschermen.

Op den tweeden dito deden in den Haeg de Heeren Extraordinaris Gesanten van Sijne Koninklijke Majesteit van Sweden hare Propositie van Afscheid/ die dus danig was:

Hoogh Mogende Heeren,

HEt is nu ontrent de vijf Maenden geleden, dat wy van het Hof van den Doorluchtigsten Koninck van Groot Britannien herwaerts over zijnde gekomen, in de Naem van sijne Koninckljcke Majesteyt van Sweden onsen Allergenadighsten Koninck en Heere, aen U Ho. Mo. ende desen Staet hebben begonnen aen te bieden een oprechten en getrouwen vlijt van Mediatie ontrent de droevige conjuncturen van den tegenwoordigen Oorlogh, ende sulcks ten eynde, daer mede wy de opgeresene Strijdigheden tusschen de respective Doorluchtighste Koningen van Vranckrijck ende van Engelande ter eenre, ende van U Ho. Mo. als voorstanders van de Provintien der Vereenighde Nederlanden ter andere zijde, souden mogen vereffenen ende by leggen. 't Welck op dat het vroegh sijn effect mochte gewinnen, heeft ons gedacht dat voor een seer bequaem toe-pad daer toe soude konnen strecken, soo wy voor uyt ende voor al eenen Treves of Stilstant van Wapenen quamen te proponeren; met een bygevoegt ende van gelijcken noodigh begeeren, dat een plaetse tot t'samen komste en handelinge, die aen alle partyen by den Vrede geinteresseert, egalijck commodieux mochte wesen, sonder vertoef ende met den aller eerste mochte vast gestelt werden.

Nu konnen wy wel niet voorbygaen, van te bekennen, dat ons eenige onverwachte difficulteyten van d'een en d'andere zijde zijn voorgekomen, die wy liever hadden gesien dat noyt te berde waren gebracht geweest, op dat stracks in den beginne van onse aenkomste ende van onsen arbeyt, onse propositien hun behoorlijcke plaetse hadden mogen vinden; Maer hoe wel wy oock van het eerste noch onseker blijven, soo nochtans zijn wy daerom noch niet teenemael ontbloot van het vertrouwen van een goet Succes, alsoo wy gantsch geene occasie sullen laten voor by gaen om wijders met al ons vermogen te dringen op onse hoope: Ondertusschen willen wy voor een gewenschte voorspellinge ende geluckigh teecken uytduyden, dat hoe swaer oock en ongebaent geweest is de difficulteyt van de plaetse ende van de t'samen komste, datter evenwel reden is om blijde te wesen, dat het den Al-goeden ende Al-grooten Godt belieft heeft de herten der Partyen soodanigh te disponeren, dat die strijdigheyt heel wegh is genomen, ende wy nu beyderzijts bereyt zijn ende gereet staen, ons te vervoegen nae die plaetse, daer wy met Godts hulpe en bystant, verhoopen door onsen trouwen en schuldigen arbeyt, niet alleen een billigh Tractaet van Treves te sien sluyten, maer dat oock een Vrede selfs, die redelijck en eerlijck moge zijn, sal konnen voltrocken werden.

Wy bekennen evenwel dat dit een werck is niet minder in sich swaer, als voor al noodigh voor de gantsche Christenheyt; ende vervolgens soodanigh, als nauwelijcks door menschelijcken vlijt en verstant kan uytgewerckt worden, ten zy dat Hy, die een Heere des Vredes is, sich als middelaer daer by voege, op dat mits verleeninge van sijnen Hemelschen zegen hem gelieve de Vrede-handelinge te kroonen met eenen goeden uytslagh, ende onsen arbeyt, die daer henen is streckende, soodanigh te Zegenen ende na wensch te doen voortspoedigen, dat alles blijdelijck ende na wensch van de geheele Christenheyt moge uytvallen.

Wijders bedancken wy U Ho. Mog. afsonderlijck, dat de selve niet en hebben over 't hooft gesien, de oprechte genegentheyt van sijne Koninckljcke Majesteyt van Sweden onsen Allergenadighsten Koninck en Heere, ende desselfs liefde tot dese Republicque, als mede onsen welgemeenden vlijt en moeyte, te erkennen ende ter herten te nemen.

Wy belooven U Ho. Mog. noch verder onsen arbeyt, ende dat wy dien sonder ophouden sullen blijven aenwenden: verhoopende dat U Ho. Mog. hare Ambassadeurs ende Gevolmachtigheden soodanigh sullen instrueren, dat het werck, soo niet licht, ten minste niet onmogelijck, gestelt werde; ende dat U Ho. Mog. soodanige redenen en Vredes-middelen sullen aen de handt geven, die sy volgens hare voorsichtigheyt sullen oordeelen meest te strecken tot verlichtinge van het werck. Voorts bedancken wy U Ho. Mog. mede ten allerhooghste, dat geduurende ons verblijf alhier ter Plaetse deselve ons hebben gelieven te betuygen alle civileyt; Wy erkennen sulcks met behoorlijcke danckbaerheyt; en sullen oock niet onderlaten aen Aller-hooghst-gemelden Koningh onsen Aller-genadighsten Heere daer van met behoorlijcke onderdanigheyt bericht te geven.

Eyndelijck wenschen wy uyt gront onses herten aen U Ho. Mog., ende aen dese beroemde Republique een gestadigh welwaren; een geluckigen uytslagh in al haer voornemen ende beraetslagingen; ende soo binnen het district van desen Staet als daer buyten, alle heyl en Zegen; die wy voor de rest ons ernstelijck recommanderen in de gunste en vriendtschap van U Ho. Mog.

P. Sparre. *Ed. Ehrensteen.*

Hier toe waren sy op de Middach ten 12. uuren boven gehaelt geworden door twee van hare Hoog Mog. Gedeputeerden/ te weten/ de Heeren van Crommon en Bootsma, d'eerste van Zeeland, en de laetste van Vrieslandt, welcke ophaling geschied is door hare Hoog Mog. eerste en kostelijcke Carosse van Staet/ gevolgt door wel-gemelde Ambassadeurs Carosse met 6. Paerden getrokken/ en dan noch drie andere met gelijck getal van Paerden/ ses met vier/ en 15. met twee Paerden / wesende in alles 25. Carossen / zijnde hare Excellentien geleid over de groote Zaele; en in hare Hoog Mog. Vergadering verschenen zijn aldaer neder geseten beide in twee Arm-stoelen/ recht over den President/ doende hare Propositie in de Sweedsche Tael/ en die by geschrift in 't Latijn overleverende; welcke Propositie de Heer Isbrants, een van de Plenipotentiarissen na de Vrede-handeling gedestineert/ ter Vergadering presiderende / in de Nederduitsche Tael heeft beantwoord met de redenen op die Materie passende; en dese Audientie/ ontrent een quartier uurs geduurt hebbende/ zijn meer wel-gemelde Sweedsche Ambassadeurs weder opgestaen/ en in manieren als boven gehaelt waren/ weder na haer Logement geconduiseert / makende staet om kort daer aen naer Aken te vertrekken.

De waerschouwing tot den Opbod van Borgers en Boeren of Land-lieden was nu mede weder als voren afgegaen; want men merkte van alle kanten/ dat dit het sekerste middel sou zijn om ons wel te defenderen. Ondertusschen heeft de Heer Graef van Waldeck, in den Haeg gebleven/ de Revue gedaen van het Regiment Blaeuw-Rokken. Men verstont / dat'er in Engeland alle devoir van de Wereld wierd aengewend/ om hare Vloot ras vaerdig te hebben: en drie van Onse grootste Schepen/ waer onder het Schip de goude Leeuw, waren nu van Amsterdam over 't Pampus geraekt/ en men verwachte vast het hoog water/ tot het over komen van de rest.

Het Regiment van den Collonel Bamfield vertrok nu van der Goude nae Vriesland, en eenige andere Compagnien na de Clundert. Daer waren ook 2. Compagnien Marines van daer na Hellevoet-sluis vertrokken. Aen die Stad waren noch besteed 3. Hoorn-werkken te maken; en op den 3. dito een formidabele Schans/ recht tegen over de Stad op de kant van den Yssel.

Op den 3. dito / wierden 's avonds 80. man uit s'Hertogenbosch gecommandeert/ op kondschap dat de Fransse uit Creveceur ontrent Vlymen op den Dijk / een sterkte wilden opwerpen / waer mede d'onse 's morgens daer aen een ruimen tijt schermutseerden / doch de Fransse 4. a 500. sterck zijnde / retireerden de

de Onse al schermutserende / tot'er tijt toe dat hier van binnen den Bosch aen de Gouverneur kondschap quam / die aenstonds 4. a 500. man / soo te Voet als te Paerde derwaerts commandeerde / die de selve met verlies van eenige dooden / gequetsten en gevangen te rugge dreven.

De Heer Veld-Maerschalck Wirtz, tot Hulst, en elders daer ontrent / de Fortificatien en magasijnen besichtigt hebbende / stelde over al ordre tot het formeeren van een Armee / daer toe 8000. man van desen Staet en 10000. Spaense souden komen. Ondertusschen waren de Landerien onder water geset / soo dat door de selvige / als ook eenige kleine Posterien / het voor de Fransse onmogelijk was ergens aen te komen / of schoon sy den Spaenschen Bodem mogten passeren / die de Fransse met geweld wilden nemen / indien de Graef van Monterey haer sulks mogte weigeren. Hier van had de geseide Heer Wirtz den Staet by Missive volkomen genotificeert.

De Heer Rompt tot Parijs zijnde / was by hare Hoog Mog. met de Residents plaets tot Lissebon begunstigt.

Den 4. dito / was Sijne Hoogheit de Prins van Oraenjen 's avonds ten 8. uuren weder in den Haeg aengekomen. Daer wierden noch al vele Patenten gereed gemaekt / die verbolgens ook stonden af te gaen. Daer waren ook albereets Patenten voor eenige duisend Borgers verbaerdigt / en daer was alomme Aenschrijving afgegaen tot den Opbodt van den vierden Man der Land-lieden / met ordre / dat de selve haer wel gewapent moesten paraet houden / om op behoorlijke Patenten aenstonds te konnen uittrekken / en soo alle de Posten en Frontier-plaetsen volkomen versekert mogten worden. Men sprak al of ontrent Steenwijks-walt eenige Macht t'saem gebragt stont te worden.

Uit Groeningen was een notabel Convoy na Coeverden gesonden; en daer wierd op alles soodanigen ordre gestelt / al of sy op nieuw souden belegert worden; een yder Borger was belast hem voor 6. maenden te provianderen.

De Heeren Sweedsche Ambassadeurs na hare Af-scheids-Audientie noch twee Conferentien met de Leden van den Staet gehad hebbende / quamen den 5. dito 's middags by Sijne Hoogheit mede solemnelijk Af-scheid nemen / komende met 2. Carossen van 6. Paerden / en verscheide andere van twee te Hove / waer de geheele Compagnie Gardes / met vliegende Vaendel en slaende Trommel / voor de Hooft-wacht in 't geweer stont / en hare Excellentien wierden door eenige Edel-lieden na boven by Sijne Hoogheyt geleid / die haer aen de deure van d'Antichambre ontfing: Aldaer namen hare Excellentien van Sijne Hoogheit haer af-scheid / en vertrokken daer na weder met gelijkke Ceremonien als boven gekomen waren. Daer na hebben wel-gemelde Heeren ook haer Af-scheid genomen van alle andere Grooten. Daer op deden sy door een van hare Edellieden aen alle Uitheemsche Ministers notificatie doen van haer vertrek / om dan / sonder langer uitstel voorts naer Aken te vertrekken; gelijk Sy 's daegs daer aen / op den 6. deses / door de Heeren van der Nieuwbrug en Eecken, met hare Hoog Mog. tweede Carosse / gevolgt van noch in de 20. andere / soo met 6. vier als twee Paerden / van der selver Logement wierden af-gehaelt / waer by sich toen noch hare Lijf-Carosse met 6. Paerden voegde / en soo uitgeleid tot aen de Hoorn-brug / alwaer / na genomen Af-scheid van wel-gemelde hare Hoog Mog. Gedeputeerden / die weder na den Haeg keerden / hare Excellentien in hare Karosse traden / en daer mede na 't Huis te Wijverstein / den Heer Sil-

Silverkroon toekomende/ reden/ waer sy noch 3. a 4. dagen incognito souden blijven/ om eenig nader bescheid/ soo uit Vrankrijk als Engeland af te wachten. Gemelde Ambassadeurs hebben wegens desen Staet een ernstig versoek aen den Konink van Engeland gedaen/ ten einde de Heeren Sas en Arton, tegen 2. Engelsche/ die hier gevangen sitten/ mogten gerelaxeert worden/ als zijnde hare beschuldingen van een en de selfde natuur.

Tot Maestricht was men noch geduurig in sterkker arbeid/ om de Fortificatien te verbeteren en formidabelder te maken/ waer in de Heer Gouverneur Fariau sijne groote ervarentheit seer blijkken deed. Van Luyck waren daer 3. groote Schepen met allerhande voorraed gekomen. Sy maekten geen ander staet/ als binnen korten belegert te worden. Op den 6. 's morgens deed de Gouverneur de Revue van de Ruitery op het Wijkker-veld/ 't welk geduurende quamen de Fransse met eenige Esquadrons haer vertoonen op St. Pieters Berg/ waer op yder aenstonds op de been en in allarm geraekte/ zijnde alle de Ruitery ook derwaerts gecommandeert/ om de selve te recognosceren/ waer door sy terstond deur gingen.

De Heeren Rhijn-grave, en de Graef van Nassauw waren beide in den Haeg gekomen/ doch stonden in korten weder te vertrekken: de eerste deed den 6. deses op de Hey onderwegen Schevelingen Exercitie met het Regiment Gardes te Paerde van 6. Compagnien/ en 10. Compagnien van 't Regiment Gardes te Voet/ en men seide/ dat 's daegs daer aen weder van gelijkken sou geschieden.

Het Regiment van de Colonel Jorman was binnen Gorcum gekomen/ sterk 12. Compagnien; en daer na quam'er ook dat van den Colonel Degeveld, sterk 14. Compagnien; gelijck in tegendeel op den selven dach weder daer uit trok het Regiment van den Veld-Maerschalk Wirtz na Philippine.

De Prins van Condé had tot Utrecht met sijne Officiers grooten Krijgsraed gehouden; en den 7. deses was hy tot Naerden gekomen/ en met 12. Kanon-schooten aldaer verwelkoomt. Sy maekten veel Krijgs-Instrumenten gereed om te stormen/ als anders/ tusschen Utrecht en Naerden. De biegtvader van Stoupa, nevens een Apoteecker van Utrecht waren tot Amsterdam gevangen geset: en de Borgery trock daer van alle kanten vast uit na hare gedestineerde Posten. Daer waren nu noch eenige groote Schepen over het Pampus geraekt.

Uit Munsterland quam tijding/ hoe dat die Bisschop aen alle Dorpen en Boerschappen gelast had/ dat yder Boer of huis-gesin ten platten Lande sou hebben te leveren een Hock of Horde lank 12. voeten/ en 6. voeten breed/ zijnde gemaekt van sware sparren met teenen geblochten/ Mande-makers werk; dese Horden giste men dat hy sou soekken te gebruiken op de diepe wegen/ om die alsoo te passeren.

Op desen 7. dito/ was de Heer Raed-Pensionaris van Zeeland met noch een ander Heer binnen 't Sas van Gent gekomen/ om met sijn Excellentie den Heer Veld-Maerschalk Wirtz over de gemeene defentie te confereren; en gemelde Heeren vertrokken van daer weder vorder tot visitatie van de anders Quartieren/ die in alles meest wel bevonden wierden; en wat'er noch meer ontbrak/ is aenstonds besorgt geworden. Verscheide Polders waren onder water geset/ om eenige Plaetsen noch meer te versterkken; en de Guarnisoe-

nen

nen wierden met meerder volk versien / soo dat die Frontieren aldaer volkomen verseekert konden geoirdeelt worden. Aerdenburg wierd nu Kroonenburg genaemt.

Den 8. dito / quam in den Haeg adviis aen Sijne Hoogheit den Heer Prins van Oraenjen, en aen de Regering / dat een Partie van hondert en vijftig Man van de Onse / ontrent tsestig a tseventig Fransse niet verre van Eindhoven gerescontreert hebbende / de selve geforceert had sich te retireren; waer op de Fransse sich in een favorable plaets op een Huis geposteert hebbende / hen daer uit soo mannelijk queten / dat ontrent 30. van de Onse op de plaets bleven / waer onder een jongen Graef van Styrum; en de Heer Graef van Styrum sijn Vader dit droevig verlies verstaende / sei; dat hy benevens sijne droefheit in dit ongeluk noch sijn vernoegen vond, van dat Sijn Soon op het bed van eere was gestorven. Graef Frits van Nassauw was in sijn schouder swaerlijk gequetst; waerom de Fransse sich ten laetsten alle op genade en ongenade hebben moeten over-geven / die alsoo gevankkelijk binnen Breda zijn gebragt.

Daer vielen jegenwoordig in 's Gravenhage seer groote consideratien en besoignes wegens den Op-bot van den derden Man; en men seide / dat'er in 't kort noch twee Compagnien Borgers souden uitgaen / en dat de Boeren mede souden marcheren van alle kanten na de Posten / om het dreigende geweld der Franssen tegen te staen / om welke t'ontfangen men niet in gebreeke bleef allerhande Oper-werkken te verbaerdigen. Alle Officieren en Generaels Persoonen hadden ordre na hare respective Posten en Guarnisoenen te vertrekken / alsoo de Fransse schenen binnen weinig dagen iets te willen besoekken en ondernemen. Ondertusschen verstont men / dat het Elbings Tractaet in den jare 1655. tusschen de Kroon Sweden en desen Staet gesloten / vernieuwt / en daer ontrent alle aenstootelijke positien wech-genomen souden worden.

Op den 9. deses hadden de Soldaten van de oude Compagnien Guardes na de middag weder in de Koe-kamp geweest / op dat d'electie daer uit mogt gedaen worden / hebbende Sijne Hoogheit door het menigvuldig beslag van saken daer toe niet eerder tijt konnen vinden. Sijne Hoogheit stont in 't kort weder van daer te vertrekken.

Men had hier nu bericht over Parijs, en over Londen, uit Lissebon, hoe dat seker Fransch Oorloogs-schip / genaemt de Julius, ophebbende 120. man / komende van Goa uit Oost-Indien, op de Portugaelsche kust was gebleven; waer van 90. Personen waren geborgt / en de rest verdronkken: dese gesalveerde Fransse bragten tijding / hoe dat sy van Goa komende / aen het Eyland St. Helena waren aengeweest / om te ververschen; maer soo haest hadden sy haer Anker niet laten vallen / of vernamen 5. kloekke Schepen / die Fransse vlaggen op hadden / waer van 4. op haer afquamen: de Fransse vermoedende dat het Hollanders waren / hadden haer Anker gekapt / en waren deurgegaen / wanneer de 4. gemelde Schepen haer eenige mijlen verbolgt hebbende / eindelijk verlieten. Dese tijding wierd allenxkens van meerder omstandigheden bevestigt / waer door men nu voorseker glooben mag / dat de Onse van 't selfde Eyland Meester zijn; en dus souden de Fransse en Engelsche Retour-schepen wel in Onse handen komen te vallen / of by gebrek van verversing ellendig te vergaen: Want daer wierd noch gissing gemaekt / dat 5. Zeeuwsche Schepen onder Jan Evertsz. aen de Canarische Eilanden gesien / het mede na St. Helena wel mogten

geset

geset hebben. Hier door was in Londen groote alteratie gekomen / met bekommering / dat 3. Schepen van Bantem, die al hadden behooren binnen te wesen / mogten genomen zijn; boven welke noch 6. Schepen van Suratte en 4. van de Kust van Cormandel verwacht wierden: soo dat de Peper aldaer seer was gesteigert / en die Oost-Indische Actien seer waren afgeslagen / zijnde gevallen van 172. tot 150. Uit de selfde gebergde Franssen verstont men ook / dat Monsr. la Haye Vantelay het Fort St. Thome, op de Kust van Cormandel, van de Nederlanders had ingenomen / en een besetting van 700. man daer ingelegt / maer sy vreesden / dat die Plaets van de Nederlanders weder belegert sou worden.

De Heer Lt. Admirael de Ruiter liep nu in Zee / met de Schepen door de Kamer van Rotterdam ge-equipeert / als 11. kloekke Oorloogs Schepen / en 4. Fregatten. Ter selver tijt zeilden mede eenige Oorloogs Schepen uit Tessel om sich by de selve Vloot te verboegen; gelijk'er noch eenige uit Zeeland souden bykomen.

Den 10. dito wierd / door ordre van Sijne Hoogheit den Prins van Oraenjen, een Instructie uitgegeven / voor den Keur-meester / rakende de Slachters en Soetelaers van het Leger / in 't stuk van Beesten / Schapen / Verkens / en alle Vleesch en Speck / ook alle Visch soo gesouten als ongesouten; die gesont / goet / en ventbaer moeten wesen / sonder quade onder goede te vermengen; om dat / door diergelijke ondeugende waren / geene siekten in 't Leger gecauseert souden worden / op pœne van arbitrale Correctie voor de Contraventeurs / soo wel voor de Slachters / Venters / en andere Verkoopers / als ook voor den Keurmeester selfs / indien hy over eenige onachtsaemheit / conniventie of oogluiking betrapt mogt worden.

Den selfden dito / lieten de Heeren van Amsterdam een Notificatie doen / nopende de betaling van de Capitale Leening / dat die in gebreke bleven / na 't expireren van den geprefigeerden tijdt / sonder eenig uitstel ge-executeert souden worden.

Met het breken van den dach was'er / volgens rapport van de Inwoonders van Schevelingen, een goet aental Schepen onder den Heer Lt. Admirael de Ruiter daer voorby gepasseert; men seide haer Cours West-waerts hadden genomen / en misschien wel na de Engelsche kust. Sijne Hoogheit de Prins van Oraenjen had eindelijk uit het over gekomen volk van Maestricht in de Koekamp uitgekosen 85. Man / om daer uit een Compagnie Guarde onder den Heer Graef Carelson op te rechten / sullende by provisie maer hondert Man sterk wesen / en onder het Regiment van den Heer Rhijn-Graef gerangeert worden / en de twaelfde Compagnie onder dat Regiment maken. De Heer Tromp, sijne Commissie bekomen hebbende / is na Amsterdam vertrokken / om van daer mede 't Zee te gaen.

Op desen dach vertoonden sich ontrent den Hinderdam, 150. Fransse Officieren / men meende dat de Prins van Condé daer by was geweest / of wel Duc d'Enguien, by haer hebbende 600 Soldaten; doch sy vertrokken weder sonder iets t'ondernemen. Daer quamen nu ook 2. Regimenten binnen Naerden; dies wy mochten verwachten / of sy iets tegen ons souden attenteren: wy waren altoos op onse hoede. Men seide / dat by de Fransse eenig dessein op Schoonhoven geweest had; maer 't selve was tijdelijk ondekt / en alles was daer in goede postuur van defensie gestelt.

De Heeren Sweedsche Ambassadeurs vertrokken heden van het Huis Vyverstein, om de reise naer Aken voort te setten: gelijk sy 's anderdaegs ten 9. uuren van Rotterdam, onder 't los-branden van 't Kanon/ ten dien einde t'Zeil zijn gegaen.

Tot Wesep waren 2. Compagnien Burgers van Amsterdam aengekomen/ onder de Heeren Capiteinen van der Weide, en van Loon; als mede het Regiment van den Oversten Stockheym, bestaende in 14. Compagnien.

Op den 11. deses vertrokken de Heeren hare Hoog Mog. Gevolmachtigde tot de Vrede-handeling mede naer Aken; wordende binnen korten wat goets van die Vergadering aldaer verwacht.

Het Schip Amsterdam, waer op Capitein van der Zaen commandeert/ was van over de Vlieter in Tessel gekomen/ nevens noch 3. Oorloogs-Schepen van 't Noorder-Quartier: gelijk noch 4. Oorloog-Schepen over 't Vlack waren geraekt/ en onder de Vlieter gekomen/ om sich voorts na Tessel te begeven/ en haer by de Uitgeloopen 's Lands Schepen te vervoegen; die men 's daegs te voren van Onse kust had konnen sien.

Ontrent de Post Nieuwer-brugge, tusschen Woerden en Bodegrave was nu eenige beweging geweest/ alsoo men sommige Franssen daer seide te naderen; maer naderhand heeft men daer van niets verder vernomen; zijnde de Post daer in soodanigen stant/ dat dieswegen weinig te vreesen is.

De Fransse ontrent Maestricht, dreigden alle plaetsen/ die niet prompt contribueerden/ met brand; hebbende ook daer mede begonnen in de Heerlijkheit van Burgharen, daer sy den Tooren/ Kerk/ en eenige huisen hadden aengestoken; gelijk sy mede tot Haren, een half uur van Maestricht, negen huisen over de Contributie afgebrand hadden; en het Markt-schip op Luyck was nu door de Fransse belet te varen: daer tegens hadden de Onse meest alle de Molens om Tongeren verbrand. Sy waren immers nu ruim in soo goeden stant als het voorleden jaer/ waerom sy de Vyanden volkomen getroost wilden zijn. Daer was een Spion van Maseyck voor de Bosch-poort tusschen de grasende Paerden betrapt.

De Heer Graef van Monterey binnen Brussel sich t'eenemael tot sijne reise na Vlaenderen gereed gemaekt hebbende/ had sedert niet raedsaem gevonden sich uit de Stad t'absenteren/ waerom die reise gants af was. Ondertusschen sou de Heer Generael van de Cavallerie/ de Hertog van Villahermosa op den 11. deses na Gent vertrekken/ zijnde sijne Bagagie een dach te voren afgegaen; en de Ruitery had ordre sich tot den Marsch gereed te houden. Daer stonden eerstdaegs 1500. Paerden in de Stad van Brussel te komen/ tot welken einde de Heeren van de Magistraet aldaer alle de stallingen hadden wesen visiteren/ om te weten/ hoe veel Ruiters in tijt van nood men sou konnen bergen. Daer was in 't Hof een schielijken brand ontstaen/ maer door de groote neerstigheit van die daer tegenwoordig waren/ wierd die aenstonds geblust/ soo dat geen sonderlinge schade gedaen heeft. De Graef Marcin was na sijn Huis van Maldave in 't Land van Luyck vertrokken; en men vertrouwde/ dat hy sijne demissie van Maistre de Camp Generael, die in Spaenjen had doen versoekken/ bekomen soude. De Baron d'Isola was noch aldaer; en Don Emanuel de Lira wierd alle dagen uit den Haeg verwacht/ om dan gesamentlijk/ nevens Don Pedro Ronquillo na de Vergadering tot Aken te vertrekken.

Onse

Onse Vloot was onder den Heer Admirael de Ruiter in 't gesicht van ter Veer en Walcheren gepasseert; en de Schepen van Oorloog / in die Provintie gereed / hadden ordre sich voor Schooneveld daer by te begeven / wanneer de rest op het spoedigste mede sou volgen. De selve Vloot was ook van Oostende gesien / settende haer Cours na de Rivier van Londen; alwaer sy eenige Schepen hebben op willen senden / om de selve te recognosceeren / en alsdan boven ontrent het naeuw met haer by-hebbende Schepen die te besetten: doch sy vonden tegen opinie de Engelsche met ontrent 46. Schepen afgesakt / invoegen dat sy met geen voordeel iets hebbende konnen attenteren / weder te rug op Schooneveld waren gekomen / aldaer de verdere resterende Schepen onder den Heer Admirael Tromp uit Tessel afwachtende.

Den 12. dito / tegen den Avond vertrok Sijne Hoogheit uit den Haeg naer Amsterdam; en de Heer Rhijn-Graef ten 9. uuren / in een Koets met 6. Paerden na des selfs Gouvernement van Breda. 's Daegs daer na volgde hem het Regiment Blaeuwe Rokken te voet mede daer uit; dewijl eenige andere Compagnien ordre hadden / om van Breda na de kant van de Moer-dijck te gaen.

Men sag nu verscheide Fransse Kapers aen 't Vlieland voor de Wal: en daer quamen als doen verscheide Schepen van Hamburg binnen / zijnde ook eenige het Amelander-Gat ingeloopen.

De Heeren Sweedsche Ambassadeuren hadden van desen dach tot Gorcum geweest / hebbende seer vele beleeftheden in 't passeren ontfangen. Daer was seker Capitein van Louvestein in versekering gebragt / doch men wist daer van de rechte reden niet. De Heer van Odijck was ook daer door na de Vrede-Handel-plaets getrokken / en de andere Heeren wierden dagelijks daer mede verwacht.

Het Convoy uit Groeningen na Coeverden gesonden / was aldaer behouden gearriveert / en had de Victualie en andere noodwendigheden daer in gebragt; doch wederom keerende / had het een Partie van de Vyand gerescontreert / de selve geslagen / en ontrent 40. Gevangenen weder mede gebragt.

Het Regiment Paerden van den Heer Obdam trok door Amsterdam na Vriesland, wordende van meer andere gevolgt.

Den 13. dito / wierden tot Wesep verscheide Graef-werkken aenbesteed; als

1. Het verbeteren van de Fortificatie Werkken der Stad Wesep.
2. Het verbeteren van de Fortificatie Werkken aen de Uitermeersche Sluis.
3. Het verbeteren van de Fortificatie Werkken aen den Hinderdam.
4. Het Uithalen van de Sluis aen den Hinderdam.

En waerlijk die Werkken wierden geweldig verbetert: want behalven dat de Landen daer allesints onder water staen / en dierhalven voor de Vyanden ontoegankkelijk zijn / soo worden de Plaetsen seer sterk gemaeckt / en Wesep sal na desen een van de voornaemste Fortressen van Ons Land konnen wesen / door de sware Wallen / diepe Grachten / met schoone Contrescarpen voorsien / die daer rontom aen gemaeckt worden; nevens seven Royale Bol-werkken. Daer in liggen nu over de drie duisent Krijgs-lieden / behalven de Borgeren van Amsterdam, Enckhuysen, &c. Muiden niet verre daer af-gelegen is nu mede volkomen versterkt / hebbende de Wallen rontom met goet Pael-werk voorsien / allesints vol schoon en swaer geschut geplant. Aen de Gracht beneden de Wal

 zijn

zijn ook twee Batterien gemaekt/ om tegen allen aenval Water-pas te konnen schieten/ en geheel het water te bestrijkken/ daer anders niet dan een laege Weg en een hoogen Dijk is om aen te komen. En behalven dat de Stad tegen dien hoogen Dijk met sware Buiten-werkken beschanst en verdedigt wordt/ soo ligt noch op dien selfden Dijk/ een groot einde weegs buiten de Stad/ een groote en sware Batterie/ waer van de Brand-wacht die van de Vyand met een Musquet kan beschieten. De Batterie van de Vyand daer tegens gemaekt is veel te swak/ en word door ons schieten geduurig geruineert: soo dat sy daer niets sullen konnen uitrechten. Sy hadden ook een Batterie willen maken aen de Hackelaers-brug, maer hebben daer geen stant konnen houden.

Uit Naerden waren ontrent 800. man na Campen vertrokken.

Tot Amsterdam geschiedde justitie over een Boek-houder in de Wissel-bank over daer in gepleegde ontrouwigheit/ die daer onthoofr wierd.

De Fransse maekten ontrent Nimwegen en Wageningen veel klein Vaertuig toe/ even als of sy daer mede wilden afkomen. Sy vergaderden ook eenig Volk in 's Graveland, men seide wel van 5. a 6000. man.

Sijne Hoogheit de Prins van Oraenjen, had nu ook tot Muiden en Wesep geweest/ waer hy op alles goede order gestelt hebbende weder is vertrokken op Amsterdam, en van daer over Haerlem na 's Gravenhage.

De Vice-Admirael van Vriesland Enno Doedes was van Medenblick na Tessel t'Zeil gegaen/ om vervolgens sich mede by de Vloot te vervoegen.

Daer waren eenige gecommandeerde Volkeren/ Soldaten en Boots-gesellen/ met jolken/ Sloepen/ jachten/ en een groot getal Roei-schuiten/ uit Wesep en andere plaetsen daer ontrent/ de Vecht opgevaren tot Nieuwer-Sluis, 't welk sy voorts den 14. 's morgens heel vroeg in besetting namen/ aenstonds de spade in d'aerde staken/ en een Fort begonnen op te werpen; waer mede soodanig gespoeit wierd/ dat het 's anderdaegs al in redelijke defensie was/ staende terstond geschut op de werkken. Een Fransch Officier met 16. Soldaten van Breukelen derwaerts komende/ wierden eenige van de Onse daer op uit-gecommandeert/ die een Switscher doot schoten/ begevende sich de rest op de vlucht. De onse hadden mede het Huis Grondestein, als ook dat van Kroonenburg met sterkke besetting voorsien.

In 's Gravenhage wierden twee Officiers gevangen/ en op de Gevangen-Poort geset; men meende dat het vry trekken der Fransse hier door ons Land voortaen sou belet worden. Sijne Hoogheit met de Graef van Waldeck waren daer weder aengekomen: en alle de Gereformeerde Officiers wierden gelast terstond na Nieuwer-sluis te vertrekken/ om aldaer hare Commando te bekomen: daer was ook veel Land-volk derwaerts gesonden/ om die Post in 't kort seer considerabel te maken. De Colonel Bamfield bleef noch in arrest/ en wierd van 4. Ruiters bewaert/ sonder dat men iets nader van sijne saek konde hooren.

De Prins van Condé lag binnen Utrecht siek/ men meende van het Podagra: en daer wierd by verhaelt/ dat de Graef van Marchin aldaer mede gekomen sou wesen. Het Guarnisoen aldaer was op de laetste monstering met groot opmerkken getelt/ en maer 6212. man sterk bevonden/ daer onder noch gerekent de Barbiers/ Koks/ en haer Knechten/ yder met een Pieck op de schouder: voor desen had men dit getal vry hooger begroot/ maer door nauwkeurigheit was'er bevon-

bevonden / dat de Fransse van daer uittrekkende / een groot stuk op marcheren-de / en dan wederom komende / hare rokken gekeert / en linten verandert hadden / wanneer sy des avonds soo weder in quamen. Onder andere Oorloogs instrumenten wierden mede eenige toegemaekte Schuitjes op lange boomen met vier raders na 's Graveland gevoert. Het op-bouwen van de Citadelle was weder gestaekt / zijnde daer van maer alleen eenige Fondamenten gelegt.

Uit Rotterdam wierden noch eenige Compagnien Blaeuw-Rokken na Schoonhoven gesonden / soo dat nu de Posten allesints wel beset waren. Aen de kant van Woerden had men hard hooren schieten / waerom men geloofde dat iemand voornaems daer in moest gekomen zijn. Van dach tot dach quam daer meer volk in / soo dat men rekende / dat daer nu ontrent de 5000. man soude wesen: men had ook veel Provjant daer na toe gesonden. Amersford wierd mede geslecht / en het Volk dat daer had gelegen / van gelijkken na Woerden gebragt.

Daer was een Hollands Convoy van 30. Schepen binnen Hamburg gelukkiglijk gearriveert / hebbende onderwegen wel 4. Kapers gesien; doch die waren op d'eerste Kanon-schoten afgeweken.

De Konink van Vrankrijk, met de Koninginne / en 't geheele Hof / was nu binnen Rijssel gearriveert; van waer hy met den eersten stont na Kortrijck te vertrekken: men seide dat daer ontrent een ongelooflijke macht van Volk / en allerhande Krijgs-instrumenten by een gebragt wierden; en dat de Koningin / en d'andere Dames van 't Hof sich tot Rijssel 3. maenden met vermaek souden ophouden.

De Switsers waren volgens Patent uit Campen getrokken / en men wachte daer weder Engelsche en Yren in hare plaets. Ontrent de Ommer-Schans was men besig met de wegen te verbeteren.

Tot Swol waren tusschen de Fransse en Keulsche eenige onlusten geweest / die wel uitterlijk weder bevredigt wierden / doch de verbittering bleef inwendig noch sitten / soo dat de Borgeren aldaer vreesden / door haer vechten gequetst te sullen worden. Acht Compagnien van 't Regiment van Comte de Soit trokken uit Campen, en de roep ging dat alle de Switsers mede Patent hadden: maer eenige Compagnien Franssen waren uit Cuilenburg weder tot Campen gekomen / doch veel slechter volk. Den Oversten Hautein was met sijn Regiment Paerden tot Dalffen, twee uuren van daer aen gekomen / en hield sijn Post op 't Huis te Garner, hy was qualijk 200. man sterk.

Den 14. dito waren weder eenige Compagnien binnen Coeverden gekomen; waer mede dat Guarnisoen volkomen voorsien was: boven dien had men daer van alle Vivres en andere noodsakelijkheden vol op; en die Heer Commandant had het daer wel tot 18. uuren in 't ronde / onder contributie gestelt. Vorst Maurits van Nassauw deed alles te lande besorgen / en sy bequamen dagelijks noch meerder Militie; onderwijlen vernam men daer weinig van de bedrijven der Vyanden.

Capitein Toutlemonde was met 150. man van Nieuwersluis uitgegaen na Breukelen, om den Vyand te recognosceeren / wanneer hy door de Fransse op het Huis te Gronderstein geattacqueert is geworden / die meer dan 300. sterk waren / en boven op 't Huis een Haek hadden liggen: dese met de Onse in Actie komende waren geretireert / tot dat sy d'onse tot onder het bereikken van haer Ge-

Geschut gelokt hadden / wanneer sy met haer Haek met schroot geladen / op d'onse schoten / soo dat met d'eerste Charge vier Soldaten doot bleven; waer na d'Onse sich retireerden / en Capitein Toutlemonde, als een braef Soldaet/ liet al sijn Volk over sekere Brug retireren / blijvende selfs de Brug defenderen tot de laetste man over was / als wanneer hy sijn best deed / om de plankken van de Brug / die los lagen af te werpen / om den Vyand / alsoo op te houden/ wanneer hy achter by de rug in wierd geschoten / waer door sijn Sergeant hem wech haelde / om niet in handen van de Vyand te vallen: onderwijlen quam een Jolck/ voor Uitlegger op de Vecht liggende / de onse te hulp / schoot met schroot onder de Fransse / en maekte daer een groote bresse / invoegen dat vele van de Fransse doot bleven / en d'andere haer retireerden. De Capitein wierd tot Amsterdam gebragt / nevens noch 7. gequetste Soldaten: naderhand hebben de Onse van dese kant / en de Fransse van d'andere zijde / eenige huisen die langs de Vecht stonden / beginnen af te breken / of af te branden / gelijk aen vele noch is geschied.

Den 15. dito / is hier een algemeene Waerschouwing gepubliceert van dusdanigen inhoud.

Willem Henrick, by der gratie Godts, Prins van Oraenjen en Nassau, &c. Alsoo ons in den Optocht van de Land-saten deser Provintie, t'elkens als de selve by Onse opene Brieven van Patenten is uitgeschreven geweest, vele difficulteiten zijn voorgekomen; soo hebben Wy goet gevonden en geordonneert, dat alle Land-saten of Inwoonderen van het platte Landt het op-bodt subject, en tot den uit-tocht gehouden sullen zijn, behalven de Menno-gesinden, en onder de 18. en boven de 65. jaren oud, sonder iemand te mogen verschoont worden, dan alleen by de Collonellen, om merkkelijke indispositie, voor een korten tijt.

Dat de Collonellen sullen werden geconjungeert in soodanige Classen, als breeder ge-expresseert staen in de Missive by Onse Gedeputeerden de voornoemde Collonellen op den vierden deser toegesonden, en dat in de voorsz Classen sullen werden vast gestelt, ofte by het lodt gedetermineert de beurten van op-tocht, die yder Collonel in de selve Classe sal hebben te verwachten, sonder aenschouw te nemen, dat d'eene Classe uit meer Regimenten als wel d'ander is gecomposeert.

Dat de Capiteinen, Officieren ende gemeene Land-saten alomme mede dese forme van lootinge sullen moeten observeren.

Dat Schout ende Gerechten van de Dorpen, daer eenige Land-saten zijn, die in de voorgaende expeditien hare Wapenen hebben verlooren, sullen moeten inkoopen soodanig een getal van Wapenen, als van nooden sullen zijn, om de alsoo ontwapende Land-saten te herstellen, op dat het lodt op de selve komende te vallen, sy-luyden bequaem mogen zijn den dienst van 't Land te betrachten; met dien verstande nochtans, dat de genen die by 't lodt tot den op-tocht sullen werden genecessiteert, alleen van Wapenen sullen werden voorsien, maer geensints die gene, die den op-tocht by substitutie sullen komen waer te nemen; willende dat de selve met hare eygene Wapenen uit trecken, ofte de selve van die gene, in welckers plaets sy sullen komen te succederen, sullen ontfangen; Des soo sullen de voorsz Wapenen, den op-tocht ge-eindigt zijnde, weder behoorlijck ghconditioneert, aen Schout en Gerechten moeten werden overgelevert, om in een Dorps-huis, of elders bewaert te konnen werden.

Dat het lodt gevallen wesende op een Persoon, die in het eerste op-teyckenen van de Land-saten op een Pieck gestelt sal zijn, ende sich op de selve soorte van Wapen tot desen tijt toe gehouden sal hebben, den Collonel van 't Regiment, mitsgaders Schout ende Gerechten van de Dorpen, daer uit het selve Regiment is gecomposeert, van de t'huis-blijvende Land-saten, 't zy by inductie, lootinge, ofte wel oock by interpositie van hare authoriteyt, soo veel Musquetten, Snaphanen ofte Vuyr-roers, mitsgaders Bandoliers, ende ander Gereetschap daer toe gehoorig, sullen soeken, en ook moeten bekomen, als van nooden sal wesen, om de voorsz uyt-trekkende Pieckeniers te voorsien, ten ware den Collonel van 't Regiment notoirlijk quame te blijkken, dat soodanig een Pieckenier door onervarentheyt, of andersints tot het gebruyck van een Musquet, Vuyr-roer of Snaphaen geheel, ende al soude wesen onbequaem, in welcken gevalle soodanig een Land-saet sijn ordinaris Wapen sal mogen blijven behouden.

Dat de Collonellen, Capiteynen, Officieren ende Land-saten malkanderen sullen af lossen, soo wanneer de uit-getoogene volle drie Weecken in op-tocht geweest sullen zijn, ende dat nae die ordre ende voet, mitsgaders met alsulcke beurten, als ten respecte van de Collonellen by de voorschreve Missive

Missive van den veerthienden deses is gestatueert ; Des dat het op-getoogene Volck haer posten niet
eer verlaten , ofte haer wederkomsten ondernemen sal , voor ende al eer de andere aengekomen , ende
sy daer door ordentlijck afgelost sullen zijn , ende dat de onkosten van dese aflossinge gedragen sul-
len moeten werden by de Gerechten van die Dorpen , daer uyt de Regimenten respectivelijck zijn
gecomposeert.

Ende indien het soude mogen komen te gebeuren , dat yemandt om andere reden , als die wegens
indispositie , defect , ende oudtheyt van jaren , mitsgaders die van de Menno-gesinden , hier vooren zijn
geallegeert , sich van den voorsz optocht soude willen excuseren , dat hy 't selve sal vermogen te doen ,
des dat hy alvoorens met kennisse van den Capiteyn, een bequaem persoon , wesende van de selve rang,
ende Militerende onder 't selvige Regiment , sal moeten in sijn plaetse stellen ; wel expresselijck ver-
biedende , dat niemandt buyten dese voet sijne Tochten aen andere sal mogen besteden , op peyne
van hondert guldens , te verbeuren , soo wel by die gene , die een ander onwettelijck gesubstitueert ,
als die de voorsz substitutie ofte surrogatie aengenomen sal hebben ; ende indien albereyts andere sub-
stitutie ofte surrogatie ghedaen soude moghen zijn , verklaren de selve nul , krachteloos ende van
onwaerde.

Dat voorts de Collonellen , Capiteynen , ende andere Officieren behoorlijk sullen moeten werden
gerespecteert , ende in alle hare bevelen en ordres punctuelijck gehoorsaemt, sonder dat de selve tegen
gesproocken , of met woorden of wercken irreverentelijck bejegent sullen mogen werden.

Willende dat yder een sich hier na regulere , op pœne van , als onnutte en schadelijcke Ingesetenen
van den Lande , ten eeuwigen dage uyt dese Provintie verbannen , en oock aen Lijf en goederen na
exigentie van saken gestraft te worden.

De Graef van Dohna zijnde van Sijne Hoogheit gesonden geweest na de Post
tot Nieuwer-Sluis , quam op den 16. deses weder te rug in den Hage , doende
van den toestant aldaer rapport. Den Overste Stockheim mede notificatie ge-
daen hebbende / van dat de Post tot Nieuwer-Sluis in een goede defensie gebragt
had / soo vernam men / dat Sijne Hoogheit geordonneert had / noch eenig volk
en Gereformeerde Officiers derwaerts te vertrekken / om in geval de Fransse
de selve met alle hare macht wilden aentasten / die dapper te repousseren : want
daer ging een gerucht / dat 7000. man by Utrecht paraet stonden / om iets
t'ondernemen. Men oirdeelde dat de voorsz Post een van de considerabelste is /
die wy besetten / soo ten opsichte dat de Vyand de passagien naer Abcou , Wesep
en Muiden zijn afgesneden / als ook dat al het water hier in 't Land daer door
naer Utrecht sou getransporteert konnen worden. Die werkken waren in wei-
nige dagen soo geavanceert / dat het voor een yder als onmogelijk scheen / hoe dat
men / in soo korten tijt / een soo swaren Sterkte kon op-werpen ; waer door men
den Vyand gants niet meer had te vreesen.

De Heeren Afgesanten van Hamburg waren nu hier uit Engeland gearri-
veert / hebbende aldaer alles afgedaen / wegens 't verbranden van de Schepen
op de Rivier de Elve. Men verstont ook / dat de Heer Appelboom Extraordina-
ris Envoye van de Kroon Sweden / by Memorie versocht soude hebben resti-
tutie van seker Sweeds Schip door de Kapers genomen. De Collonel Bam-
field was eenige dagen aen den anderen door het Hof van justitie ge-examineert/
over de saek van de Post tot Ameyde ; en men hoorde / dat sijn Regiment by pro-
visie stont vergeven te worden / waer toe al verscheide sollicitatien aengewend
wierden. De Marquis de Monpeljan het Commissaris Generaelschap van de
Ruitery ontfangen hebbende / stont binnen korte dagen uit den Haeg te vertrek-
ken / om in de selfde qualiteit sijne Charge over de Cavallery t'exerceren : gelijk
de Graef van Flodorp op huiden na Heusden vertrok / om vorders met sijn Re-
giment Ruiters van daer te vertrekken. Sijne Hoogheit had een Reveue gedaen
van de Compagnie Ruiters van den Heer Schaep in 't Bosch by Oraenjens
Saele / die tot desen einde was van Leiden gekomen / wordende in soodanigen
stant bevonden / dat sy by de Lijf-Compagnie van Sijne Hoogheit vertoont wor-
den :

den mogt. De Heer Graef van Waldeck, Veld-Maerschalck / een weinig indispoost geweest zijnde / was weder gesond / en sou voorts geduurig in den Haeg nevens Sijne Hoogheit verblijven / om by alle voorval / op d'een of d'andere Post / sich dadelijk derwaerts te konnen begeven.

Vijf a ses man uit de Compagnie van Kapitein Dolman, hadden rontom op de Veluw wesen kruissen / haer uitgevende voor Franssen: sy bragten mede 8. Paerden / 6. Oxhoofden wijn / en vijf Koop-lieden / die men achte Lorrendraeiers te wesen.

De Collonel Palm had mede tot Willis Post gevat / hopende die soo wel als eenige andere te beschermen / dewijl het werk daer in goede defensie was: aen het Woerdsche Verlaet, en tot Nieuwer-brugge, was ook meerder Volk gekomen.

De Sweedsche Heeren Mediateurs van Heusden afgereist zijnde / om over Maestricht naer Aken te trekken / wierden onder wegen by Oosterwijck van 30. Fransse Ruiteren aengedaen; maer haer kennende / lieten sy hare Excellentien / met groote submissie en protestatie van haer niet gekent te hebben / passeren: de selve Partie wierd naderhand door eenige uit den Bosch geslagen / en 18. daer van gevangen binnen gebragt. Doch die Heeren Ambassadeurs wierden daer nae noch van 200. Fransse Paerden ontmoet / die ordre hadden haer door Stocheim en niet door Maestricht te doen reisen / waer op hare Excellentien vraegden / of sy dan gevangens waren? De Fransse antwoordden daer niet anders op / als dat sy sulken ordre hadden / en moesten het haer soo laten wel gevallen; 't guarnisoen stont daer in de Wapenen / om de Heeren Ambassadeurs t'ontfangen: nu sy hadden na harde protestatien sich dat moeten laten wel gevallen. Voor Onse Ambassadeurs mede op de weg zijnde / was men ook al bevreest / dat haer diergelijken ontmoeting sou treffen.

Den 17. dito / hebben de Heeren van Amsterdam aen een yder Notificatie laten doen / alsoo een gedeelte van 't Leger van den Staet sich by en ontrent de Nieuwer-Sluis had neer-geset en post gegrepen / dat sy een ygelijk noodigden / om derwaerts allerhande toe-voer van Proviande en andere behoeften te willen voeren of doen voeren; sullende aen de selve ter Secretarie Paspoorten gegeven worden om liber en vry te mogen passeren en repasseren: mits hen regulerende na de ordre van den Lande.

De Prins van Condé, als ook de Hertog van Luxemburg hadden t'samen tot Breukelen geweest / waer sy eenige Sterkte tegen de Onse begonnen te doen maken / so dat sy dan ons al na souden liggen. De Keulsche Post t'Amsterdam aengekomen / bragt daer ook tijding / dat de Fransse tot Breukelen seer sterk versamelden / en dat sy daer mede eenige Sterkte op wierpen / waer op sy reets eenige Stukken geplant hadden / en dat men van weder zijden op den ander al begon te schieten: hy versekerde ons ook het afbranden van verscheide Huisen aen de Vecht gelegen / als 't Huis van den Heer Graef, van Vanden Broeck, van Vander Aa, en meer andere; invoegen dat men nu alle dagen van die Zijde iets scheen te sullen hooren. Doch kort daer aen kregen wy bericht / dat de Onse met eenige jolken (als Uitleggers) en sloepen / gemonteert met 4. Stukjes daer na toe geweest hadden / hebbende met het schieten van haer Kanon om verre geworpen een kleine Batterie / die de Fransse daer hadden gemaekt; en dat sy ook waren aen land gegaen / en 't heele werk / van de Fransse daer begonnen / geruineert had-

hadden; in welke actie ook eenige van de Onse wierden gequetst / en soo naer Amsterdam gebragt. Wy hadden van haer noch eenige Stukjes bekomen.

Twee Compagnien Paerden van 't Regiment Guardes tot Delft gelegen hebbende / waren nu van daer na Alphen vertrokken.

De Konink van Vrankrijk was van Cortrijk tot Harlebeecke gekomen/ alwaer hy sijn Volk heeft doen monsteren / sy hadden een groote Artillerie by haer. De Fransse hadden eenig dessein besteken met den Commandant van 't Fort St. Antonii, by 't Sas van Gent, doch het wierd ontdekt en de Commandant gevat / soo als hy op 't stip stont om dat te executeren; dierhalven hebben de Troupen daer toe in aentocht vruchteloos weder te rugge moeten keeren.

Op het Sas van Gent was mede eenig verraed geweest / dusdanig aengelegt zijnde / dat de Fransse 't Kasteel aldaer door eenige Fransse Soldaten / die als Overloopers dienst souden nemen/ vermeenden t'overrompelen; en dat sou sonder groote moeiten gelukt hebben / indien de Capitein / wien sy daer toe sochten om te koopen / niet soo eerlijk geweest had van het selve t'ondekken: men had die schelmen wel konnen in de Stad laten komen / en de selve als dan gevangen nemen / maer om redenen wierd dat na gelaten. Het schijnt altijt seker / dat de Konink sijne reise uit Parijs heeft gespoeit / om of dit verraed gelukte/ selfs daer in te komen; en nu meende men dat hy d'eene of d'andere plaets sou soeken te bespringen / doch hy heeft die alle soo wel versekert gevonden / dat hy daer niets konde hebben/ dan om allesints het hooft te moeten stooten.

Prins Maurits van Nassau was tot Groeningen geweest / doch nu al weder na Vriesland vertrokken. Aldaer was in een Kerk een bysonder swaren Donder gevallen / waer door die al eenig schaden geleden heeft. Dit mag lichtelijk tot een voorteeken gedient hebben / voor de droevige doot van den godtsaligen en hooghgeleerden Heer en Professor Samuel Maresius, die met groote getrouwheit en nuttigheit de Kerk en Hooge School lange jaren gedient had / en ontrent desen tijt van ons scheidende / sijne ziel in de handen sijnes Eeuwigen Hemelschen Vaders weder heeft over gegeven.

Tot Middelburg in Zeeland was tijding uit 's Lands Vloot / dat die op de Rivier van Londen geweest had / een Advijs-jacht de Rivier hoog opsendende / 't welk te rug gekomen rapporteerde / dat beneden de Rivier van Chattam 24. kloekke Engelsche Oorlogh-schepen had sien liggen / gereed om uit te loopen: dat onse Vloot selfs de Rivier niet is opgezeilt geweest / om dat het doenmael te duisteren mist was; weshalven meer gedachte Vloot 's daegs daer aen weder hier voor 't Land was gekomen / en van 't Eiland Walcheren onder zeil gesien. Op den selven dach souden noch 6. a 7. Oorloogs-Schepen/ tot versterkking van die Vloot daer uit in Zee loopen: sy lag nu op Schoone-Veld, de resterende Schepen afwachtende.

Op de geruchten dat het Staten Volk by Nieuwer-Sluis Post gevat hadden/ geraekte binnen Utrecht het alles in Alarm / waer op de Duc de Luxemburg met het geheele Regiment Switsers / van vele andere troupen gevolgt / voorts na Maersen marcheerde; doch daer komende / kreeg kondschap dat het Staten Volk seer wel begraven lag / en derhalven trok hy weder te rugge / latende alle Posten ontrent Breukelen wel beset / waer na toe eenig Kanon wierd gevoert / en daer waren eenige gequetsten binnen gebragt. Alle Hooft-Officieren keerden ook weder naer Utrecht, soo dat het scheen / dat daer niet voornaems onder-

 nomen

nomen sou worden / door dat sy aldaer meerder macht hadden gekregen / welke sy seiden te verwachten: sy hadden reets alle Schuiten / selfs gering Vaertuig allesints geprest; dan daer wierd bry groot ongenoegen onder haer bespeurt.

De Fransse op den Spaenschen Brabantsen bodem zijnde / smeeten alle Hoven en Heggen om verre / ten einde om den weg na Charleroy te baenen; soo dat men nu seker begon te gelooven / dat sy het weder derwaerts souden wenden. Tot Audenaerde waren wel 40. Stukken Kanon gebragt / met groote menigte van Schoppen / Houweelen / Korde-wagens / Schuiten / soo kopere als andere / en diergelijkke Gereedschappen meer. Men vernam ebenwel / dat'er / eer die wegen bequaem souden zijn / noch eenige dagen souden moeten doorloopen. Ondertusschen bleef men daer te Lande in volkomene onsekerheit. De Konink van Vrankrijk deed alom strikte ordre en discipline onderhouden; hebbende eenige / die om Saubegardes quamen / afgewesen / seggende; daer Sijn Majesteit in persoon was / dat daer geen Saubegarden van nooden waren. Tot Gent moesten alle Persoonen boven de 16. jaren waekken / en daer door trok gestadig veel volks na Brussel. Het scheen uit alle apparentien / dat de Konink van Vrankrijk, siende / dat voor sijne Krijgs-macht ontrent de Zeeuwsche Frontieren niet was uit te rechten / van intentie verandert moest wesen / en dat hy nu na de Brabandsche kant over Luyckerland was gesint te marcheren.

Uit Aernhem was schrijvens / dat met de Fortificatie Werkken aldaer geheel nu wierd opgehouden. Daer waren ook 8. Stukken Geschuts van Nimwegen gekomen / die sy terstont weder na Utrecht deden voeren; doch met het overbrengen van 't laetste / was de Wael-brugge daer ghebroocken. De Fransse Troepen gingen af en aen / marcherende dan na boven en dan na beneden / maer daer quam meer volk af als'er op ging; en hoewel de Fransse wilden doen gelooven / dat sy slechs die van Guarnisoen verwisselden / soo was het echter seker / dat sy alles deden wat mogelijk was / om haer ontsacchelijk en grooter te maken. Tot Kleef hadden sy eenige huisen geruineert / verschoonende klein noch groot / die in gebreke bleven hare quote op te brengen.

Van den 18. dito wierd ons uit Doornick bericht / hoe dat de Konink van Vrankrijk den 1. deses van Sint Germain vertrokken zijnde / den 7. arriveerde tot Beaupame, en door den Marquis de Mompesat op de Frontieren van Artois wierd verwellekoomt. Den 8. waren hare Majesteiten ghekomen tot Arras, waer in het Paleis van den Bisschop logeerden / en tot den 12. verbleven / hebbende onderwijl de nieuwe Citadel / die daer gemaekt wierd wesen besichtigen. Den 12. vertrokken hare Majesteiten weder na la Bassé, om daer te vernachten / en men seide / dat de plaets / als ook Bethune, die voor dese gedemanteleert wierden / weder gefortificeert souden worden. Van la Bassée quam het geheele Hof op den 13. na middaegs ten 4. uuren tot Kortrijk, hebbende de Konink het nieuwe Walsch Regiment te paerde / onder den Collonel Wasquehal, tot Bondues, een mijl van Rijssel in battaille gesien / dat men seide tegen den 20. na Lotheringen vertrekken sou. Tot Kortrijk wilde 't Hof eenige dagen verblijven / en de Konink op den 25. een generale Reveue van sijn Leger tot Harlebeek doen / waer na het selve sou beginnen te marcheren / om tot Deinse te gaen camperen / alwaer de resolutien van de aenstaende Campagne souden genomen worden / blijvende andersints alle de Fransse desseinen duister en onbekent. Ondertusschen was

was daer 't gevoelen / dat het gedachte Leger niet boven de 20000. mannen uitmaken kon. Tot Oudenaerde was veel Kanon / Pontons / en ander Gereedschap / maer daer van wierd als noch niets vervoert / soo dat men niet gissen kon waer op het sou gelden.

Sijne Doorluchtige Genade Prins Maurits van Nassauw, was van Leeuwaerden na 't Leger vertrokken by 's Heerenveen, na dat aldaer een generale monstering was geschied. En op den 19. dito / wierd binnen Leeuwaerden voorsz met groote statie begraven / de Graef van Witgenstein, sijn Cachet / Degen / Sporen / Wapen-rok / Standaert en Kroon wierden voor heen gedragen by elks een Flambeau: na 't Lijk volgde de Heer Polman, met meer andere Officieren en Raeds-heeren / alle in den Rouw / en daer op Sijne Doorluchtige Genade met 10. Helbaerdiers.

Uit Swol had men nu tijding ontfangen / van dat den Oversten Ransdorf, Pylacq, en Haurain, in dienst van den Bisschop van Munster, met hare Troupen na den Hardenberg, en voorts op 't Huis te Grambergen waren aengetrokken / voorsien met eenige Stukken Kanon en Bomben / als ook menigte Kruiwagens / Schoppen / Spaden / &c. Den Oversten Ransdorf commandeerde sijne Dragonders het Huis Gramsbergen te bestormen / dan sy wierden door die van binnen met het schieten van eenige Haecken en Musquetten weder te rug gedreven; doch daer na zijn de Belegerde noch geaccordeert; maer de Bisschopsche hebben dat Accoord niet gehouden / want men heeft den Vaendrig / die daer op commandeerde / als mede 36. Soldaten onder sijn commando aldaer Guarnisoen houdende / gevangen genomen / en die waren noch lang daer na in detentie. De Ritmeester Pilacq, met een Troup Bisschopsche / hadden een Rescontre gehad / daer sy niet veel van roemden / en men seide / dat sy vele Gevangenen hadden achter gelaten / die tot Coevorden waren gebragt. Den Oversten Randorf Ootmarssen verlaten hebbende / hield nu sijn Post op 't Huis te Gramsbergen voornoemt / en Nieuwenhuisen wierd gefortificeert.

De Fransse Cavallerie sweefde noch geduurig rontom Maestricht, waer door meest alle dagen eenige gevangens daer binnen gebragt wierden. De Graef Tilly met 25. Paerden uit getrokken zijnde / ontmoette een Fransse Partie van 17. man / met de welke in 't gevecht rakende / soo gaven de Fransse naer eenige tegenstant allegader aen de Onse sich over / hebbende maer een man verloren. Onder de Gevangene was een Lieutenant en een Quartier-meester.

De Heeren Ambassadeurs van hare Hoog Mog. tot de Vrede-handeling / waren door den Gouverneur de Montal, op de eigenste wijse als de Heeren Sweedsche Ambassadeurs / geobligeert / de Stadt Maestricht niet aen te doen / maer haren weg over Stockheim en Sittart op Aken te nemen. Evenwel bleef het noch al onseker waer de Tractaten souden mogen vallen / aldaer of tot Keulen: immers souden de Fransse Ambassadeurs 's anderdaegs tot Wiset komen / van waer hare bagagie nu was vertrokken. Sy deden versoekken door Maestricht te mogen passeren / maer het wierd haer beleefdelijk afgeslagen.

Den 20. dito / wierd wederom eenig Graef-werk aen besteed tot verbetering van de Fortificatien aen de Nieuwer-Sluys. Men seit dat die Sterkte onwinbaer gemaekt word / en noch wel sterkker / als oit voor desen Schenkken-Schans is geweest.

Van Utrecht kreeg men schrijven / dat de Poorten aldaer eenige uuren waren geslo-

gesloten gehouden / na dat men daer ontrent 5000. man had sien uittrekken / weinig Soldaten alleen daer binnen blijvende; doch korts daer na trokken weder 1500. man te rugge daer in / waer onder ook een Regiment uit Woerden. Vele Troupen uit Bommel, Tiel, &c. quamen na de Hollandsche kant mede t'samen / soo dat'er een groot dessein scheen voor handen te zijn. 's Nachts te voren waren wel by de 400. gequetsten daer binnen gebragt / waer onder 31. Officieren en eenige van groote merite / sy hadden met die van Holland ontrent de Nieuwer-Sluis in actie geweest. De Papisten hadden aen den Prins van Condé de resterende Kerkken voor haer versocht / maer 't was haer afgeslagen.

De Engelsche Heeren Plenipotentarissen tot de Vrede handeling waren tot Nieupoort aengekomen; doch daer vernemende dat de Hollandsche Vloot in Zee was / hadden aenstonts een Expressen aen haren Konink gesonden / blijvende incognito sich aldaer ophouden / tot dat de voorsz expresse te rug sou gekomen zijn. Men seide dat de Konink van Vrankrijk insgelijks wachte / op de successen die de Vloten souden hebben.

Van Cadix waren nu 4. Hollandsche Oorloogs-Schepen vertrokken / die 2. Fransse Scheepjes met Spaensche Vruchten geladen genomen hadden / voorts settende haren Cours na de Canarische Eylanden. Den 21. dito liepen daer weder uit 5. Hollandsche Oorloogs-Schepen / met eenige Koopvaerders / nemende haren Cours na 't Noorden / die voorby den Spaenschen Admirael passerende / den selven met ettelijke Kanon-schoten salueerden.

Ontrent dese tijt heeft een Patriot des Vaderlands aen den dach gegeven / een Project van Finantie; om alle Imposten des Lands te vernietigen / en uit Vier van onse seven Provintien / ten dienste van 't Vaderland / t'onderhouden 130000. Man / soo te Water als te Lande; die bestaen souden uit 100000. Koppen Infanterie / 16000. Koppen Cavallerie / en 14000. Zee-Matrosen. Hy stelt / dat tot de promte betaling der Soldijen voor soo een ontsacchelijke Krijgs-macht / met de Servitie-gelden daer toe behoorende / jaerlijks ten minsten vereischt soude worden een somme van 22. Millioenen guldens / en dat uit de jegenwoordige inkoomsten van de Verpachting der gemeene Lands-middelen / te weten van alle soorten van impositien / van consumtie en Accijsen / over de voorsz Vereenigde Provintien / naer oirdeel in verre na soo veel niet kan worden geprofiteert.

Of dierhalven voor de Ingesetenen deser Landen / soo om alle veratien en onlijdelijke schadens / die de selvige door de Pachters en hare Deur-waerders moeten bekostigen / wech te nemen / als ook de voorsz gerequireerde 22. Millioenen guldens jaerlijks met de minste veratie egael / en sonder fraude uit d'Ingesetenen / yder na haer vermogen te konnen fourneren / en te doen contribueren / niet heilsamer / geruster / ja verdragelijker sou zijn / dat de Staet geliefde goet te vinden en te verstaen / om de Verpachting van alle soorten van Impositien / Consumptien en Accijsen / voortaen achter te laten en mortificeren; en in plaets van die / op een correcte en egale Lijst of Quohier / in alle Steden / Vryheden en Dorpen / daer van te formeren / wekelijk of maendelijk eenen ophef van penningen van de Ingesetenen deser Landen / na de mesures hier aen volgende / eeniger wijse opgestelt / te doen insamelen / en ten Comptoire daer toe geschikt / precijs te doen ontfangen.

De Onderdanen wilde hy geschat hebben yder na haer vermogen; als by Exempel onder de Land-saten / Predikanten / Schouten / Secretarissen en andere

dere geconditioneerde Persoonen en Ingesetenen ten platten Lande woonende/ t'samen genomen op 15000.

Van deselvige	3000. yder tot	100. Gulden jaerlijks ——	f. 3000000
	3000	80	2400000
	3000	60	1800000
	3000	40	1200000
	3000	20	600000

Dus bekoomt hy uit dese 150000 / een somme van 9000000. Guldens / en op de selve voet trekkende van Infantery / Cavallery / Boots volk op Oorlooge-Schepen / Boots-volk / soo op Koopvaerdy als Visschery / Schippers / soo op Koopvaerdy als Visch-schepen/ Binnenlandsche Schippers in Gildens zijnde/ Binnenlandsche Schippers buiten Gildens zijnde / Arbeiders / Boeren / en Land-saten / Herbergiers/ Ambachts-borgers/ Winkkeliers / Grossiers / Ec. Advocaten / Ec. Regeerders / Ec. t'samen 472000. Mannen/ de somme van 33196500. Gulden jaerlijks.

Tot den Wekelijken of Maendelijken op-hef van desen jaerlijkschen taxt van 33196500. stelt hy in vier Provintien wel vereischt te worden 100. Ontfangers / 600. Commisen tot des selfs Comptoir/ 13. Commissarissen / 1. Secretaris / 1. Kamer-bewaerder / 1. Boute feu / 10. Boden / 4. Klerken / welkers jaerlijksche tractementen/ yder na haren staet / hy rekent t'samen te sullen bedragen 440000. Gulden.

Alle de Ontfangers wilt hy dat van drie tot drie maenden hare rekening / nevens een pertinenten staet en Lijst van de verandering onder de Ingesetenen / van yders district binnen dien tijt voorgevallen / souden gehouden zijn precijse voor de Generaliteits Commissarisen van den op-hef van de Penningen der gemeene ingesetenen / tot betaling van des Lands Militie / met het gene daer aen dependeert / aengestelt te komen over brengen / en te sluiten; het slot van dien aenstonts en prompt te suiveren / om vervolgens ten Comptoire van den Ontfanger Generael / daer toe in den Haeg te resideren / over te leveren / en te voldoen.

Van Wesel wierd continueelijk veel toevoer gedaen / na de Armée onder den Maerschalk de Turenne, die sich noch meest boven in Westphalen onthield; en men kon daer niet seker weten / werwaerts die sich eindelijk sou wenden / of door Dillenburg, na den Rhijn-kant / of wel door Westphalen voorts na de kant van Vriesland.

Daer waren advijsen uit Duitsland ingekomen van een Accoord tusschen Vrankrijk en Brandenburg, waer van dese Artijkelen gedivulgeert wierden:

I. Alle de Krijghs-Volckeren van den Koningh van Vranckrijck sullen uyt alle de Landen van Cleef en Marck, toebehoorende sijn Cheur-Vorstel. Doorlught. van Brandenburgh te vertrecken hebben.

II. Sullen aen sijn Cheur-Vorstel. Doorlught. alle de plaetsen by de Franssen geoccupeert, met alle Munitie en Geschut gerestitueert werden, behalven Wesel en Rees, welcke geduurende den Oorlogh met de Heeren Staten in besettingh van Vranckrijck sullen blijven; of sal in plaets van Rees Schencke-Schans gerestitueert werden.

III. Sal sijn Cheur-Vorstel. Doorlught. in volle possessie en genot van sijn Domainen, Tollen, en andere Leen-goederen moeten herstelt, en in geenderley manier daer in geperturbeert werden.

IV. Sullen van nu af alle exorbitante Contributien of Schattingen, 't zy datse belooft zijn te geven of niet, en onder wat prætext sulcks soude mogen geschieden, nul en van geender kracht zijn.

V. Sullen alle verdere Confiscatien, die of door den Intendant selfs, of Commissarissen ge-eyst worden, ophouden.

VI. Sullen aen alle particuliere Ondersaten van sijne Cheur-Vorstel. Doorlught. haer goederen gerestitueert werden, sonder eenige verdere taxatie.

VII. Sijne Cheur-Vorstel. Doorlught. Ondersaten sullen in haer oude Privilegie, Regeringe en administratie van haer Rechten der Landen Cleef en Marck blijven, en sullen de Inwoonderen der Steden Wesel en Rees aen het Guaruisoen buyten de Slaep-plaets niets hebben te geven.

VIII. Sonder consent van sijn Cheur-Vorstel. Doorlucht. sullen geen passagie, door-toght, of inquartieringh door sijne Landen genomen, of aen de Ondersaten van sijn Cheur-Vorstel. Doorlught. eenige overlast gedaen werden.

IX. Alle dese Articulen sullen by sijne Koninckliicke Majesteit en Geallieerde strictelijck geobserveert werden.

Den 22. dito/ schreef Sijne Hoogheit de Prins van Oraenjen aen den Heer Lieutenant Admirael de Ruiter met 's Lands Vloot in Zee zijnde/ dusdanigen brief:

Edele, Gestrenge, Vroome, Lieve, Bysondere.

WY hadden gewenscht, dat de saken van't Landt ons hadden gelaten de faculteyt, om ons na 's Landts Vloot te vervoegen, en 't vernoegen te hebben van daer by een te sien soo veel eerlijcke Patriotten, die cordatelijck de handt aen 't werck slaen, om 't Vaderlandt tegens vyandtlijck gewelt te helpen decken; de aensienlijcke Zee-macht welcke ten dien eynde by een werdt gebracht, is een van de noodige en considerabele middelen, die tot behoudenisse van Staet aengewent werden, en is dienvolgende te hopen, dat die aenmerckinge nieuwe vigeur sal geven aen de couragie van die gene, die de eer hebben van datse aen haer werdt toevertrouwt. De oogen en de harten van alle de Ingesetenen van 't Landt, ja van den Christen Werelt, zijn daer henen gewent, en observeren met groote reflexie 't geen met de selve voorsichtelijck en kloeckmoedighlijck, of anders sal werden ondernomen en uytgevoert. En ware het over sulcks van de uytterste infamie dat yemandt aen sijn plicht soude ontbreken op soo een doorluchtigh Toneel; wy verwachten sulcks niet, maer in tegendeel dat door het voorsichtigh en kloeck beleyt van uwe, en van die gene die by hem zijn in dese gevaerlijcke conjuncture, een nieuwe luyster aen de eer by onse Natie ter Zee bevochten, onder Godts zegen sal werden toegebracht, en dat sy oorsaeck sullen hebben om haer te verblijden, en wy met haer van gezegende Instrumenten te zijn geweest, tot het bewercken van een goede uytkomste in onse goede sake. Wy sullen betrachten dat die gene die haer loffelijck sullen hebben gequeten, danckelijck beloont, en gevordert werden, en dat geene extraordinaire goede actien blijven sonder extraordinaire vergeldinge. Monsr. gelieve alle die onder de Vlagge zijn, van de meeste tot de minste, des te versekeren, en te gelijck een yder te scherpen, dat geen hope van ongestraftheyt overigh sal zijn aen die gene die buyten verwachtinge haer aen eenige wandevoiren souden mogen schuldigh maken, wesende de serieuse intentien van de Heeren Staten, en de Mijne, dat tegens soodanige de verdiende straffe, volgens de rigeur van den Artijckel-brief, en andere ordres van 't Landt, sonder eenige de minste conniventie, exactelijck en promptelijck sal werden ge-executeert; soo dat aen de gene die sich lafhartigh, en anders als een braef Soldaet, en Zee-man, voor den Vyandt sal dragen, niets soo gevaerlijck als de Havenen van den Staet, daer hy niet sal konnen ontgaen, noch de straffe handt van de Justitie, noch de vloeck en de haet van sijn Mede-burgers, die op hem sal vallen en blijven. Wy belooven ons dat niemandt en sal willen vallen in soodanigh een verderf, maer dat een yder met loffelijcken yver en ghemoedt in dese inportante tijden sich extraordinaris sal evertueren, en dat Godt uyt den Hemel selve sal zegenen ten beste van 't Vaderlandt, en tot onsterffelijcke eere aen die gene, die 't selve trouwhartighlijck gedient sullen hebben. Ick bidde Godt U, en alle die by hem zijn, te houden in sijn heylige protectie.

In 's Gravenhage
den 22. Mey 1673.

Onderstondt,

U E. goetw. Vrient,

En was onderteekent

G. PRINCE d'ORANGE.

Tot Utrecht was eenig swaer Geschut met Affuiten van Nimwegen aengekomen. Men eischte daer den twee-honderdsten Penninck van alle Obligatien op die Provintie/ op pœne dat die/ waer van het niet sou voldaen wesen/ voortaen van geene waerde meer zijn souden. Sy hadden eenige Sterkte ontrent den

den Lek-dijk willen opwerpen; maer waren door d'onse van daer gedreven. Vele Officieren hadden buiten gheweest/ om alle haer Volck by een te versamelen: invoegen sy alle macht willen by een brengen/ om de Nieuwer-Sluis met geweld aen te tasten/ waer toe de Prins van Condé, die als noch indispoost lag aen het Podagra/ ordre gegeven had. Sy schreven dat gemelde Prins had geswooren/ daer te sullen door breeken/ om vorders naer Holland te konnen avanceren. De Fransse brachten hare gequetsten by nacht binnen/ en daer waren op die tijt wel 300. in 't Gast-huis gebragt/ en onder de selve vele Officieren. Tot Aernhem waren 12. Stukken Kanon van boven gekomen/ met het Koninks wapen daer op staende: Sy hadden gemeent die naer Utrecht te brengen/ maer ontfingen naderhand ordre/ om die voor als noch daer te laten verblijven. De Fransse wilden tot Breukelen een Sterkte tegen de Onse opwerpen/ waer door dagelijks tusschen beide eenige schermutselingen voorvielen. Sy spraken seer breed van groote desseinen/ die sy voor hadden in weinig dagen t'ondernemen; als van verscheide Plaetsen te gelijk te willen attacqueren/ en daer onder ook op Maestricht; en dat de Konink selfs met sijne Troupen voor de gedachte Plaets stont te komen. Ondertusschen sou de Prins van Condé sijn Leger tot Zeist versamelen/ en sijne Artillerie sou tot Amerongen by een komen: men sou daer ook twee Bruggen slaen/ als een by Bommel, en d'andere tusschen Amerongen en Wijk, om communicatie te houden met de Troupen in de Betuwe.

Capitein de Jong, op 's Lands Fregat Oud-Carspel, kruissende ontrent Walcheren, had een Boeyer van Amsterdam hernomen/ de St. Maria genaemt/ Schipper Jacob Cobes, zijnde twee dagen van een Fransch Kaper genomen geweest.

Men had nu tijding van Aken, dat de Heeren Sweedsche Ambassadeurs op den 16. in stilligheit aldaer arriveerden; en dat die van Hare Hoog Mog. by haer hebbende 2. Karossen met 6. paerden/ en een gevolg van in de 40. soo karren als Bagagie-wagens/ op den 18. door 18. Carossen/ en een groote menigte Heeren en Burgers/ buiten de Pont-poort/ tot op Wilbach waren ontmoet en binnen geleid. De Franssen wierden alle uuren mede verwacht/ zijnde der selver Bagagie al tot Luyck aen gekomen.

De Heer Baron de Quade, Commandant in Vreeland, had aldaer doen publiceeren/ dat niemand van de Soldaten aen iemand van de Inwoonderen eenige molestie sou vermogen te doen/ veel min de Huisen te beschadigen op pœne van Lijf-straffe/ soo dat de Inwoonders daer nu weder vry mogten komen en wonen.

Van den 23. dito wierd uit het Hooft-Quartier tot Heere-veen geschreven/ dat Onse Partien dagelijks op den Vyand los gingen: en dat de Bisschopse eenig dessein op de Kuyndert en Blockziel gehad hebbende/ sijne Vorstelijke Genade Prins Maurits van Nassauw daer tegens de gerequireerde ordres gestelt had.

Men kreeg nu tijding over Zwol met passagiers van Munster, hoe dat haer Bisschop/ over al waer hy meester was/ de Kerkken aen de Priesters over gaf/ en Autaren daer in liet stellen; gelijk hy selfs had laten doen in de Vrye Stad en Graefschap Borghsteinford; waer/ op den 7. naest leden/ 2. Regimenten Bisschopse Soldaten quamen/ de Kerk besettende/ daer sy gewapender hand een Autaer en Priester in bragten/ die voort de Misse begon. De Gravin/ hier over ont-

ontstelt / quam beneden om dat te beletten / waer op twee gewapende Soldaten toetraden / doch sy wierd door de Burgers bewaert / van welke sommige gequetst wierden / en de Misse ging voort. Evenwel gaf de Gravin een Psalm op / die gesongen wierd / onaengesien of de Paep besig was. Tot Benthem was het niet beter gegaen / en de Kerk met geweld ingenomen: en sy vreesden hoe dat het voort tot Nienhuis sou afloopen / alsoo de Bisschop van Munster, en de Graef van Benthem, met een Commissaris van Keur Keulen, die verandering self wilden by-wesen. De Bisschop had het Huis Gramsbergen ingenomen / en Fortificeerde dat met alle macht / als mede de Vecht, waer dagelijks duisenden aen arbeideden / en tot dien einde had hy 3. Regimenten in 't Laer-wolt liggen / op dat die Werkken onverhindert tot effect gebragt mogten worden.

De Konink van Vrankrijk had afscheid van sijne Koninginne genomen / die seer bedroeft was / lichtelijk door een inwendig gevoelen van aenstaende rampen / en sy vertrok soo na Doornik, en de Konink naer het Leger / dat ontrent 25000. man sterk was / en men gist dat hy tot Thielt heeft geslapen. Eenige Troupen Cavallery waren gekomen tot Hansbeke en Bellem, drie mijlen van Gent, op de Vaert van Brugge, alwaer sy de Barque en Boden noch lieten passeren; doch sy hadden noch geen brug over de Vaert. De Meester van de Bargie sou op den 24. 's morgens wederom vertrekken na Brugge; en hy seide t'halven wegen een knecht gelaten te hebben / om sekere tijding van 't maken harer brug te vernemen. Tot Audenaerde vergaderden mede Troupen / waer het Kanon en ander Gereedschap noch was / soo dat men haer dessein noch niet kon weten. Aen Gent wierden eenige Huisen buiten de Poorten staende afgebroken. De Bagagie van 't Leger was van Kortrijk tot Deinse gekomen. 's Daegs daer aen passeerden sy de Vaert te St. Joris, tusschen Brugge en Gent, wordende gevolgt van 76. Stukken Kanon / en sy quamen tot Assenede, een Spaens Dorp / ontrent een uur van 't Sas van Gent. Vele waren van opinie / dat sy wel het oog op Sluis of Aerdenburg mogten gehad hebben; doch ontrent die plaetsen was alles tot een halve mijl onder water geset; soo dat die Plaetsen geen nood hadden: waerom sy daer ontrent / (passerende Selsaten, en 't Land van Waes, tot by Hulst, en het allesints in seer goede defensie vindende / die Sterkten niet konnende naderen) niet anders gedaen hebben / als de lieden op vele plaetsen jammerlijk te mishandelen / het hare t'ontnemen / als Paerden / Koeyen / en diergelijke / haer Gewas af te snijden / ja selfs de Vrouwen te schoffieren / en menschen doot te slaen. Sedert had de macht weder begonnen op te breken van Deinse, nemende den weg naer Aelst.

De Heer Baron d'Isola was den 24. 's avonts weder in den Haeg aengekomen / sullende na ettelijke dagen verblijf mede na de Handel-plaets vertrekken.

De Franse Plenipotentiarissen versocht hebbende door Maestricht te passeren / dat seer vremd wierd geoirdeelt / door dien de Franse selfs niet gewilt hadden / dat andere Ambassadeuren dien weg souden nemen / soo wierd ook haer versoek in seer civile termen afgeslagen.

Een Majoor le Grand, hebbende 31. man voor den Bisschop van Munster binnen Aken geworven / en meenende noch 13. man in dienst genomen te hebben van den Capitein Heer van Merode, die haer tot dien einde verlof had gegeven / soo is gemelte Merode, den voorsz Majoor uitgetrokken op den selven

vach te paerde gevolgt tot op 2 uuren na by Nuyts; en wanneer de voorsz. 13. man haren Capitein sagen aenkomen / keerden sy haer geweer tegens den voorsz Majoor / den selven doodelijk wondende / en de overige na Maestricht gevangen brengende: een brave actie van Capitein Merode, te meer alsoo 1500. Fransse geen half uur van daer lagen.

Den 26. dito zijn tusschen den Hertog van Luxenburg, als daer toe gemachtigt van Sijne Alder-Christelijkste Majesteit van Vrankrijk ter eener / en den Heer Graef van Hornes, als van gelijkken daer toe geauthoriseert van hare Hoog Mog. de Heeren Staten Generael der Vereenigde Nederlanden, en Sijne Hoogheit den Heere Prince van Oraenjen ter anderer zijde / gemaeckt en gesloten de Conditien en Artijkelen van het Quartier Generael, aengaende het wisselen en rantsoeneren der Gevangens; als volgt.

EEn yegelijck Gevangen sal gewisselt werden tegens een ander die selve Charge oeffenende, of een gelijcke Rangh houdende, soo wel ten opsichte van de Cavallerie, Infanterie, Artillerie, als oock Commisen ende Commissarissen van de Artillerie, Vivres, en andere van diergelijcke qualiteyt, hoedanigh die oock soude mogen wesen.

Die gene die de Gevangens sal bekomen hebben, sal het vry staen voor de selve het gesette rantsoen te mogen nemen, ofte tegens andere van deselve Rangh te wisselen.

De Generaels van de Arméen van sijne Alder-Christelijckste Majesteyt, als Chef commanderende, sullen gewisselt werden tegens Generaels van haer Ho. Mog. commanderende mede als Chef over hare Armée, of sullen d'een en d'ander betalen — — — 50000 gulden.

De Veldt-Marschalcken van hare Hoogh Mog. sullen ghewisselt werden tegens die immediatelijck commanderen de Armée van sijn Alder-Christelijckste Majesteyt, naest den Generael, of sal betalen — — — — — — — — — 20000 gulden.

De Generaels van de Cavallerie en Infanterie sullen gewisselt werden, of betalen	4000 gulden.
Den Generael van de Artillerie	4000 gulden.
Een Intendant tegens een Gedeputeerde te Velde, of sal betalen	10000 gulden.
De Lieutenant Generaels van de Infanterie ende Cavallerie	2500 gulden.
Den Majoor Generael van de Cavallerie ofte Infanterie	1500 gulden.
Een Brigadier Commandant	1000 gulden.
De Collonels van de Artillerie, Cavallerie, ende Infanterie	800 gulden.
Een Sergeant Majoor van de Cavallerie	500 gulden.
De Lieutenant Collonels van de Infanterie ende Artillerie	500 gulden.
De Sergeanten Majoors van de Infanterie ende Artillerie	200 gulden.
De Brigardiers van de Generaels	180 gulden.
Rithmeesters	200 gulden.
Capiteynen te Voet	80 gulden.
De Adjoutants van de Generaels	60 gulden.
De Brigadiers van de ordre	70 gulden.
De Lieutenants te Paerdt	70 gulden.
Een Cornet	60 gulden.
Lieutenants te Voete	40 gulden.
Vaendragers	20 gulden.
Een Aide Majoor of Adjoutant	20 gulden.
Een Quartier-meester Generael	200 gulden.
Generael van de Wagens	200 gulden.
Een Quartier-meester van een Regiment te Paerde	40 gulden.
Een Quartier-meester van een Regiment te Voet	30 gulden.
Een Quartier-meester van een Compagnie	25 gulden.
Een Soldaet, Vuyr-wercker, Timmer-man, Smit	9 gulden.
Een Ruyter, of een Sergeant	15 gulden.
Alle soorten van Commisen ende Commissarissen	50 gulden.
Een Conducteur	12 gulden.
Een Edelman van 't Kanon	40 gulden.
Een Canonnier	10 gulden.
Een Gidse	9 gulden.
Een Matroos, Brugge-gast of Pont-gasten	9 gulden.
Een Ingenieur ofte Contrerolleur	40 gulden.
Een Auditeur	25 gulden.

Doctoren, Apoteeckers, Chirurgijns en Knechts; sullen sonder Rantsoen wederom gesonden werden.

Is van wederzijden geaccordeert, dat geen Gevangen ontkleet, noch van haer Kleederen berooft sullen werden.

De gene die diversche Charges bekleeden, sullen alleen hebben te betalen het Rantsoen van de grootste Charge die sy besitten, ende nae proportie van dien sullen sy oock gewisselt konnen werden.

Alle Officieren van de Artillerie, uytgenomen den Generael, en d'andere hier voor gespecificeert, hebbende een en de selve namen, met de Infanterie, konnen sonder eenigh different gelost worden tegens haer gelijcken, of anders betalen de somme hier voor uytgedruckt.

Soo het quame te gebeuren dat de Gevangens van beyde zijden geen even gelijcke Charges en mochten hebben, sal sulcks wel gevonden konnen werden, met te geven soo veele Gevangens van kleynder Charges, tot dat sulcks het Rantsoen waer voor een Hooger Officier gerantsonneert werdt, kome te monteren, konnende sulcks geschieden als of het geldt ware, als maer het geldt van 't Rantsoen van de Lager Officiers gelijk komt te wesen, met dat van een Hoger Officier.

Een Gereformeert Officier sal niet meer geven als het vierde-part van 't rantçoen daer op hy ghestelt staet, soo noch in effectuelen dienst ware.

Officieren welcke Charges hebben die den Oorlogh niet en concerneren, sullen een matigh rantçoen betalen, na proportie van de Charge die sy bekleeden, hoe die selve oock souden mogen wesen.

Sal aen weder-zyden niet vry staen de Trompetters en Tamboers, welcke komen om de Gevangens te reclameren, op te houden, nochte oock de Gevangens langer als drie dagen laten verblyven, of sullen zijn tot laste van de gene die de selve ophouden.

Wyven sullen geen rantçoen geven, nochte oock de Jongens beneden de twaef Jaren oudt zijnde.

Hooge, groote, mindere ende lage Officieren, en andere treckende Gagie, in dit Quartier niet begrepen, ende gehouden de Legers te volgen, sullen gerantçoeneert mogen werden, mits betalende ses maenden Gagie.

En soo daer eenig dispuit viele op de qualiteyt ofte gagie van eenighe der voorgenoemde Persoonen, dat selve sal gedetermineert werden op de verklaringe, die by geschrifte doen sal, op sijn eere, geloove ende woort, de gene die commanderen sal het Leger, de Provincie of Stadt aen de zyde van de Gevangen, sonder dat eenigh ander bewijs van nooden sal wesen.

Het Tractement der Gevangens.

ALle Ruyters, Soldaten, Matrosen, Pionniers, Pontgasten, Timmerlieden, Smits, ende andere van die soorte, en sullen des daeghs niet meer dan ses stuyvers mogen verteren, en de Sergeanten twaelf stuyvers, en sullen de gene die de Gevangens bekomen hebben, aen de selve het geldt doen uytreycken na de Fransche waerdye.

De Officieren sullen sich moghen laten tracteren na haer welghevallen, en na dat sy sullen konnen betalen.

Is mede geaccordeert dat de guldens hier inne gespecificeert, sullen wesen Fransche guldens, waer van elf doen een Gouden Louis, of Spaensche Pistolet, en drie een Patacon of Rijcxdaelder.

Aengaende dese voorghenoemde conditien, is over een ghekomen en geaccordeert, dat alle de Gevangens van beyde zyden twaelf dagen na de teeckeninge van dit Quartier, wederom sullen gesonden werden, sonder yets te vorderen voor het onderhout van de Soldaten, en weghens de Officiers, sal men een staet moghen maecken van hare verteringhen, en van beyde zyden sorghe draghen voor de betalinge.

Elcke parthye sal een Lijste hebben te maecken van de Gevangens die sy wederom senden, nemende een Recepisse van den Commandeur van die plaetse daer de selve gesonden werden, op dat na de lossinge van alle de Gevangens, die gene die als dan noch schuldigh sal verblijven, sorge dragen dat selve te voldoen, in conformité van 't rantçoen hier voren gespecificeert.

Alle de Gevangens van de Armeén van sijn Alderchristelijckste Majesteyt sullen naer Utrecht, ende die van haer Hoogh Mog. naer Oudewater of Gorcum gesonden werden.

Men had nu schrijvens uit Schafhausen, dat de Switsersche Cantons verscheide Officieren en gemeene Soldaten, die weerom gekeert waren, aenstonts in 't Consistorie ontboden hadden, en sy gecensureert zijn geworden, om dat sy tegens hare Bondgenooten en Geloofs-verwanten te veld geweest waren; en dat men daer seer geanimeert was tegen de gene, die sich in dienst van Vrankrijk tegens de Hollanders lieten gebruiken.

Volgens Brieven van Utrecht brachten de Franssen al haer volk uit de daer ontrent liggende Plaetsen by malkander; en daer lagen tot Kuilenburg 5000, tot Schalk-

Schalkwijk 3000. tot Amersfort 4000. tot Naerden tussen 2. a 3000, behalven die op 's Gravenland en elders geinquartiert waren. Daer was mede een tamelijk Guarnisoen binnen Woerden: Ondertusschen begonnen sy sterk ontrent Seist te vergaderen. Daer quamen 30. Stukken Kanon van boven; die tot Kuilenburg, Wijk te Duerstede, en Utrecht gelost souden worden. Alle hooge en lage Officiers in 't districkt van die Provintie was geordonneert/ haer tot den marsch gereed te houden; en vorders aen de Soldaten / haer voor 4. dagen kost te voorsien / soo dat sy schenen binnen weinig dagen iets gewichtigs te willen ondernemen / daer sy groote preparatien maekten tot haren tocht.

Op desen dach quamen tot Amsterdam 2. Regimenten Soldaten / alle schoon volk / die voort na Wesep en die Quartieren moesten trekken/ sullende van noch eenige andere gevolgt worden.

In den Haeg wierden eenige Officieren van Blockziel gevangen gebragt/ men seide om dat sy d'orders van haren Commandant niet hadden willen pareren. Daer wierden ook 30. nieuwe Metale stukken Kanon geprobeert. Ook was'er 's nachts een Expresse van den Graef van Monterey aengekomen; en ondertusschen verstont men dat de Fransse in Vlaenderen soo vezre niet geavanceert waren / als men wel voorgegeven had. 's Daegs daer aen / den 27. dito/ wierd de Ruitery in de Koekamp gemonstert / in presentie van 2. Heeren Gecommitteerden / doende daer na exercitie / geduurende tot 's avonds. Daer gingen weder eenige Gedeputeerden wegens den Staet na Vriesland. De Heer Keurvorst van Mentz had aen hare Hoog Mog. geschreven / over 't aenvaerden van sijne Regering / en tot Mediatie van Vrede-handeling in de tegenwoordige Oorlogen. Daer was ook een Envoyé van den Hertog van Lotheringen aengekomen: En aen de Keiser was een Expresse afgesonden.

Dese morgen / den 27. was tot Amsterdam voor de palen opgekomen Capitein Jan Willemsz Avonturier / voerende 't Schip het Geloof, gemonteert met in de 20. Stukken / had ontrent twee Maenden uit geweest / en 2. a 3. geringe Prijsen genomen; maer nu een Maend geleden had hy voor 't Canael verovert een Engels Schip / genaemt de Hoop, rijk geladen / in hebbende wel 600. Vaten Taback / Virginie-bladen / en dat binnen 't Vlie binnen gebragt: hy Capitein/ met sijn Schip zijnde achter om gekomen / rapporteerde / dat 5. Oost-Indische Schepen / laest uitgeloopen / ontmoet had.

Noch had Capitein Dominicus Adriaensz, Avonturier / aldaer opgesonden/ een Frans Scheepje / by hem verovert / komende uit de West-Indien. Men had ook tijding dat in 't Vlie gearriveert waren vier Schepen van Curassouw, namelijk de Europa, Asia, de Gerechtigheit, en 't Schip de Vrede; sy waren alle seer rijk geladen / en bragten t'samen mede wel 500000. Guldens aen Contanten; en met haer quam ook de tijding van 't Exploict der Franssen aen dat Eiland op den 13. &c. van Maert geschied.

Onse Oorloogs-Schepen waren / volgens de Spaensche Brieven / op den 20. April van Cadix vertrokken / om gesamentlijk nae 't Patria te zeilen.

Volgens schrijven uit Hulst hadden de Fransse op den 26. 's morgens een Brugge geslagen tot Riemen, ruim een uur van 't Sas van Gent, over de Gentsche Vaert / loopende van 't voorsz Sas na Gent; en sy hadden op St. Jans Steen by Hulst, 's namiddachs ten 4. uuren/ sich laten sien met ontrent duisent Paerden. Na men vertrouwde was haer opset geweest / den Collonel Cajaffa, die

die met 3. Compagnien Paerden in eenige Polders tusschen 't Sas en Hulst lag/ gelijk daer van mede een Compagnie was op St. Jans Steen, en de rest van 't Regiment in 't Hulster-Ambacht, over d'ander zijde van de Stad/ haestig en onverwacht op het lijf te komen/ en van daer op te slaen; dan gemelte Collonel daer van advertentie bekomen hebbende/ alsoo hy verscheide wachten langs die Vaert had doen uitstaen/ had alle de andere Compagnien doen waerschouwen/ om op te sitten/ en sy hebben haer geretireert na die Stad: en alsoo het van die kant daer vloeide/ en beide de Dijkken van de Gentsche Vaert door gestoken waren/ hadden onse Ruiters de Stad niet konnen aendoen/ dan moesten over de Klinge, en door de Polder van Kieldrecht, na het Fort Santberg een uur van daer/ waer een Brugge gemaekt was/ om de Paerden te passeren/ en sy quamen alsoo in Hulster-Ambacht: ingevalle de Vyand de tweede brug/ over onse Vaert gepasseert had/ correspondeerende op de Staet van St. Jans Steen, alwaer de Collonel/ gelijk hy moest/ gepasseert is/ soo souden sy de Onse daer noch onderschept en geslagen hebben: doch de wachten/ die naderhant dat passeren gewaer wierden/ en ook die in 't Land op eenige Passagien stonden/ en eenige van de Arriere-guarde wat achter gebleven/ hadden door een Troup van de Vyand moeten vechten/ en van des Collones Volk was een doot gebleven/ een gequetst/ en 2. a 3. gevangen/ en van de Vyand 3. doot gebleven en eenige gequetst. De Vyand de Polders van Klinge en Kieldrecht besichtigt hebbende/ daer ebbe en vloed gaet/ keerden voorts weder na St. Jans Steen, 't welk sy wat hebben geplondert; en ook bevonden hebbende/ dat Ferdinandus Polder en Absduele mede vloeiden/ soo marcheerden sy na 't Fort Moerspeuy; alwaer die van het Fort/ in de nacht haer gewaer wordende/ eenige Schoten op haer hebben gedaen/ en des anderen daegs/ den 27. dito/ zijn sy de Brug weder gepasseert/ die sy achter haer weder op namen. By dese Troupen was de Graef van la Feuillade tot Commandant/ komende om te recognosceren/ of geene Plaetsen van de Vereenigde Nederlanden in Vlaenderen in quade defensie waren; maer die alle inaccessibel bevindende/ moesten sy weder terugge keeren sonder iets t'ondernemen.

Aen het Eyland van der Schelling waren 3. Koopvaerdy Schepen gestrand/ uit Noorwegen komende/ met Hout geladen/ doch het eene/ zijnde een Harlinger-man met Masten/ heeft de Vyand van 't Strand gehaelt: het tweede Schip van Coudom in Vriesland, genaemt de jonge Prins van Oraenjen, had 5. Stukken op/ en het Volk was al uit het Schip; doch de Schuttery van der Schelling haer te hulp komende met 3. a 4. booten/ geprop vol volk/ defendeerden haer soodanig uit de jonge Prins, met schieten uit het gestrande Schip/ dat aen de Wal vast sat/ dat men de Kapers uit hare Schepen hoorde krijten/ en sy moesten met schande den voornoemden jongen Prins verlaten/ en staken t'Zeewaert in: het derde Schip hebben sy tegen de gronden van Ameland aengejaegt; maer toen de vloet quam/ is 't weder los geraekt/ en die van der Schelling hebben den jongen Prins, in 't gesicht van de Kapers/ met vele Galjooten en Schuiten behouden binnen gebragt: de Kapers waren met haer vijven/ en hadden 's daegs te voren met haer sevenen geweest: 's daegs daer na liepen twee Oorloog-Schepen tegens haer uit.

De Onse uit Muiden op Partie uitgegaen/ en dicht onder Naerden gekomen/ kregen daer seker persoon/ met een rooden Mantel/ gevangen/ die men hield een Dienaer van eenig Officier binnen Naerden te zijn. Van daer verder na 's Graveland

veland gaende/bequamen daer noch een karre met 2. paerden/ nevens 4. Fransse Soldaten/ die uitgegaen waren om Pallissaden te kappen/ en sy hebben de selve op den 28. deser tot Muiden ingebragt. Daer waren ook 3. Fransse Tamboers van Naerden overgeloopen/ binnen gekomen. Tot Breukelen waren weder 3. Fransse Regimenten uit Utrecht gearriveert.

Tot Amersfort hadden de Fransse wederom een nieuwe Schatting van 72000. Guldens gepubliceert. In't begin van de publicatie/ wierden de Burgers voor het prompt opbrengen van de voorgaende lasten bedankt/ en versocht met dese van gelijkken te doen/ dat als dan de Stads muuren souden blijven staen. Sy wilden ook al voort gaen met hare Werkken omtrent den Muier-berg; en tot Breukelen waren sy mede noch besig: maer het Leger dat ontrent Zeist wierd vergadert/ was van sulken gewicht niet/ als sy wel hadden voor-gegeven: nochtans wierden alle de omliggende Guarnisoenen daer door geweldig vermindert/ en soodanig dat sy schreven/ in Utrecht geen 3000. man meer te wesen/ en soo alle andere plaetsen naer advenant.

De Oorloogs-bewegingen begonnen ontrent Coeverden sich weder te vertoonen. De Bisschop van Munster had voor weinig dagen persoonelijck op het Huis te Gramsbergen geweest/ en de Werkken aldaer besichtigt: de Vyandt had/ volgens het goet vinden van jonker Ringelenkamp, een dijk aldaer door de Vecht gemaekt/ om alsoo het Water op-stouwende/ die in de Stad van Coeverden te doen verdrinkken; maer dien arbeid sou gants te vergeefs wesen. Men geloofde daer/ dat de Vyand voort in de Drent soude komen/ om Coeverden van die zijde te benauwen; waer over alreeds daer ontrent groot vluchten was.

Tot Gent waren de inwoonders als rasende geworden/ om dat de Franssen niet wierden tegen gegaen/ en dat men haer alle toevoer van Vyvres en anders wilde laten volgen; waer over aldaer groot spel was geweest/ zijnde eenige Franssen met een Karos/ die wat spijse gekocht hadden/ en men moest om alle moeiten te vermijden haer uytgeley doen: maer de Karos daer na aen de Poort komende/ wierd van de Borger-wacht vast gehouden; doch de Gouverneur gaf haer het geld wederom/ om dat sy die Vyvres niet souden consumeren/ maer na de Capucijnen en Recoletten laten dragen: severt hadden eenige noch ettelijke tonnen Biers/ na de Fransse gevoert wordende/ achterhaelt en daer binnen gebragt/ die uit-drinkkende op de gesontheit van haren Konink.

De Fransse van de Vereenigde Nederlandsche Frontieren afgeweken/ waren gekomen in 't Land van Aelst, en onthielden haer tot noch toe ontrent die Stad/ als ook om Geraertsbergen en Nienoven, en in 't Land van Dendermonde, bevindende sich de Lieutenant Generael den Heer van Rochefort, tot Aelst voorsz. De Konink eenige dagen tot Landegem by Gent gecampeert hebbende/ is den 29. deser het Leger gevolgt/ dat tot Leerne over de Leye, en tot Gavre over de Schelde gepasseert was: doch waer op sy 't gemeent hadden/ kan men niet penetreren. Ondertusschen dewijl tusschen Brussel en Mechelen sich ontrent 8000. Franssen onthielden/ soo stelde men daer/ gelijk in andere Plaetsen alles in defensie. Alle Bruggen op de Vaert van Antwerpen wierden afgebroken; doch dit niet tegenstaende waren 4. a 5000. Fransse Ruiters ontrent Capelle daer over gepasseert.

De Heer Rhijngraef tot Mechelen geweest zijnde/ was in sijn Gouvernement tot

tot Breda weder aengekomen / en had alle de Werkken aldaer nader geinspecteert / en wel bevonden; ook alles tot volle defensie gereguleert. Aen de laege kant vloeide het Water vast over 't Landt/ en 't Guarnisoen was seer sterk. De groote Schants / en andere Forten waren daer mede wel voorsien / en dier voegen den Vyand seer wel getroost.

In 's Hertogenbosch waren sy ook van Guarnisoen / als anders volkomen voorsien / en voor vele maenden geprovianderrt; en alsoo het Moeras rontom daer blank lag / soo hadden sy geen Vyand te vreesen.

De Fransse die de Brand-wacht hielden hadden voor 't laest St. Kruis t'eenemael uitgeplondert / tot de Kerk incluis / waer in de Land-lieden hare beste goederen gevlucht hadden. Doch de Commandeur Spindler binnen Aerdenburg had soo haest die tijding niet ontfangen / of commandeerde terstond 150. man trekkende in persoon voor de selve heen / om die Franssen op te soekken; maer daer komende / waren sy ontrent een half uur vertrokken. Den 28. dito een Partie van 14. Man / onder 't Commando van den Sergeant van dien Heer Commandeur / uitgegaen / en komende ontrent Lovendeghem, vonden daer 33. Fransse Voet-knechten / die terstond aentroffen / en met de eerste Charge 9. doot schoten en 11. quetsten / de rest wierden alle door de Boeren omgebragt / vermits het de selve waren / die hare Huisen hadden geplondert / daer dese Partie haer part wel van gekregen heeft / brengende den 29. deser vele beuit binnen/ als vele blaeuwe en roode rokken en broekken / en verscheide andere goederen; maer niemand als een Persoon was een weinig gequetst aen sijn hand. En hier op waren de Fransse alle weder vertrokken.

De Konink van Vrankrijk had 's avonds den 29. tot Grave geslapen; den 30. by Geertsbergen, en na men seide / den 31. tot Liedekerken: Hy scheen den weg na Niville te nemen / waer de voor-troupen lagen / om dat het Rendevous generael was. Alle de Land-lieden waren in de Steden gevlucht / soo dat sy de Dorpen ledig vonden sonder menschen of eetwaren. De Fransse hadden tot voor de Poorten van Mechelen geloopen / doch de Borgers wilden haer niet in hebben; niet te min aenbiedende / alles voor de Poorten te brengen voor haer geld. Tot Brussel was alles geweldig in Alarm / en sy hielden daer dappere wacht / hebbende het Voet-volk 's nachts gelegen in de Buiten-werkken / en de Borgers aen de Poorten / terwijl de Gildens vergadert waren / en de Magistraet op het Stad-huis / alsoo daer een Missive van sijne Excellentie de Graef van Monterey was gekomen; en alle hare Kanonniers gingen op de Vesten.

Op den 30. dito / quam de Heer van Beuningen binnen Antwerpen, om voorts van wegens den Staet met den Graef van Monterey Gouverneur van de Spaensche Nederlanden / te spreken. Op den selven dach quamen aldaer 29. Schepen met Volk van buiten / die na Bourghout marcheerden / en sich gingen neder setten. Daer na volgden noch 15. Schepen / waer van het Volk alle op 't Kasteel trokken. Van daer hadden geene Schepen noch ook de Heu in twee dagen na Brussel gevaren; maer de Bode quam noch gegaen over Mechelen.

Den 31. dito / quam tot Hulst een Expresse van den Graef van Monterey, dien de Fransse sijn geld hadden afgenomen / niet tegenstaende het Wapen van sijn Excellentie op sijne kleederen stont.

Ontrent het Woerdsche verlaet hadden de Franssen met eenige Schuiten / geweest; doch vonden het daer alles in soodanigen stant / dat sy sonder iets uit

te

te rechten weder retireerden. Den 31. 's nachts waren sy ontrent 3. à 4000 sterk gekomen ontrent Ameyde, alwaer 40. Dragonders op de Brand-wacht lagen/ die naer eenige tegenstant retireerden: doch de Uitleggers dapper op de Vyand schietende/ en meerder volk by de hand komende/ soo zijn de Fransse mede weder van daer geweken. Sy hielden sich noch al besig ontrent den Muier-berg, schijnende aen den Dijk iets te willen maken; en sy hadden aen de Hackelaers-brug eenige huisen en Water-molens afgebrand.

Uit Walcheren waren noch twee van Onse Oorloog-schepen na de Vloot vertrokken; en men hoopte in 't kort daer iets goets van te vernemen/ alsoo men aldaer tijding had/ dat de Vloten niet wijd van den anderen waren; en dat wy de Engelsche en Fransse Brand-wachten al in 't gesicht hadden vernomen ontrent de hoogte van Blanckenberg. Daer op was den Heer Tromp, en de verdere Hoofden aen boort van den Heer Lieutenant Admirael Generael de Ruiter gegaen/ om gesamentlijk aldaer Krijgs-raed te houden. En in de volgende Maend sullen wy door Godes Zegen overvloedige stoffe vinden/ om hare groote en onvergelijkkelijke Helden-daden/ met juuchen te verhalen/ en onsterffelijk te roemen.

JUNII.

TOt hier toe hebben wy niets konnen verhalen dan toebereidselen/ en kleine voorspelens van saken/ die geheel de Wereld met groote reden verbaest mogen doen staen: want noit heeft men/ in voorgaende tijden noch eeuwen/ den Oorloog ter Zee en te Lande geweldiger sien woeden/ dan in dese tegenwoordige Maend. Hier in vinden wy den wijden Oceaen als met de swaerste en machtigste Schepen bedekt; die naderhand met wrakken en dooden gevult/ en met menschen bloed geverwt is geworden. Aen d'ander zijde heeft men onwinbare Sterkten met een meer dan menschelijke hevigheit door menschen besprongen/ en sonder voorbeeld dapper verdedigt/ daer sy soo fel tegen malkander komen stooten/ als of hare Lichamen hard van metael waren/ blijvende dikwils noch duisenden t'eener uur verslagen. Nu gelijk dit grouwelijk menschen moorden niet dan uit een verbloekte grond en gants verkeerden en quaden drift voortgekomen kan zijn; wanneer de Vorsten hare onderdanen/ die sy als goede Herders allesints behoorden te behoeden en te beschutten/ aen hare duivelsche glory en staets-zucht seer wreed komen op-offeren; daer nochtans Godt/ die somtijts/ haer als een roede om de sanden der menschen te straffen gebruikkende/ sulks voor een tijt toelaten wilt/ de selve noch eindelijk selfs in 't vyer sal werpen: want sy die 't verderf veroirsaekt hebben/ sullen noodsakelijk in 't verderf moeten vallen: Soo heeft men/ in 't begin van dese Maend/ mede een nieuwe grouwel sien gebeuren: Want op Donderdag zijnde den 1. Junii/ en der Papisten soo genoemde Sacraments-dach/ hebben de Rooms-gesinde een solemnele Processie met groote statie gehouden/ waer in de geconsacreerde Hostie/ gelijk sy die noemen/ publijckelijk door de Stad wierd omgedragen/ 't welk sich dan op de volgende wijse toegedragen heeft. Des voor-middachs ontrent de klok 10. uren/ na dat de Hooft-Misse in den Dom was ge-eindigt/ is'er een ontallijk getal Kinderen/ soo Jongens als Meisjens uit de Noord-zijde van den Dom

geko-

gekomen/ gaende door de Dom-steegh / en korte S. Jans-straet / rontom die Kerck/ en van daer door de Buur-straet achter S. Pieter/ over de S. Martens Dam/ door de oude Munsters trans/ en over 't oude Munsters Kerck-hof / weder in den Dom met dese statie.

1. Een groot vergult Kruys.

2. Een rood Vaendel daer een Bisschop in geborduert was.

3. Een rood Vaendel daer Maria met Christus in haer arm in stondt.

4. Veel kleyne jongens gaende by paren / met witte Hembden gekleedt als Papen.

5. Een seer lange rey van jonge Kinderen en Vrou-volck / hebbende elk Wasse-keerssen en groente in haer handt.

6. Verscheide kinderen seer kostelijck toegemaeckt / voor de welcke ging een kleyne Jongen / gekleet als een grauwen barvoeter Monnick / daer na volghde een groote Juffrouw / met een kroon op haer Hooft / hebbende een kintjen in haer arm / wierdt van Engelen geleydt / en van drie gevolgt die haer slip ophielden: onder dese kinderen waren de meeste Engelen / d'een had een swaert in de handt / d'ander een pijl / de derde een Kelck / &c.

7. Verscheyde kloppen geduurig singende.

8. Veele vrou-volck met Wasse-keerssen.

9. Een wit Vaendel daer de Maget Maria in stondt.

10. De Geestelijckheyt van de Kloppen / bestaende wel over de 500. op haer Hooft een swarte sluyer hebbende / daer onder vele songen.

11. Een groote menigte Juffrouwen.

12. Veel mans-persoonen / waer onder de laetste songen.

13. Eenige Monnicken van verscheyde Ordre.

14. De Priesters met witte hembden gekleet.

15. Veel Laquayen van Condé.

16. Den Bisschop Neêrcassel, die onder een rood Pavilloen van vier voorname Fransse Officieren gedragen ging / van twee andere Papen seer kostelijck gekleet gevolgt / hebbende het Sacrament ('t welck niet anders is als een Wit Ouweltjen in een goude kast gesloten) in de handt/ daer yder die het selve passeerde voor knielen most: soo dickwils hy een Autaer rencontreerde / van de welcke drie op de wegh gestelt waren / gingh hy met Sacrament voor het Autaer uyt het Pavilloen en dede dienst / hefte het Sacrament eens op / met meer andere Apeyen: daer na ging hy weder met sijn twee Papen onder het Pavilloen / en ging voort.

17. De Gouverneur Stoupa, gevolgt van een seer groote menigte van allerley volck. Duc de Luxenbourg, Duc d'Engin, en Prins de Condé, waren hier niet present / alsoo de laetste kranck was / en d'andere twee na Muyden waren/ doch den selven avondt t'huys quamen.

De weg langs de welcke het Sacrament passeerde / was aen beyde zijden met Soldaten gerangeert / apparentlijck om alle dis-ordre voor te komen.

Alle de huysen van de Papisten waren seer opgeschickt met groente / schilderyen / festonnen / Engelen / Kruyssen / &c. De geheele korte St. Jans-straet was met zeylen overdeckt / en gemaeckt als een groenen Hemel: aen het eynde voor het huys van de Fransse kramer van Riemen / stont een Autaer seer kostelijck met een geheel silver Servies verciert.

Op

Op het eynde van den Doms-steegh voor het huys van den Apoteecker Mus, was een groote groene poort / boven de welcke was een teecken IHS met goude letteren / daer met drie vergulde Lelien onderstont

A la gloire de Dieu, } Dat is: { Ter eeren van Godt, en
Et à l'honneur du Roy, } Dat is: { Tot lof van de Koninck.

Voor het huys van de Wijnkooper van Aelst, by 't S. Jans Kerkhof was het wapen van Vranckrijck, gehouden van vergulde Engelen/ met dit op-schrift:

Io } { Juucht,
LVDoVICVs } Dat is: { Lodewijck
trIVMphat. } { Zegepraelt.

Voor het huis van Joncker Meyster, was mede een Autaer met een groene poort / als mede voor het huys van den Advocaet Zutphen, over de oude Munsters trans.

Op de Brugh voor de Heere-straet / stont mede een poort aen beyde zijden met het wapen van Vranckrijck, en in 't midden met goude letteren

Vive le Roy. Langh leef de Koninck.

In de Lijn-merckt / voor 't huys van de Wal-visch / dat seer kostelijck verciert was / stont recht boven de deur een Christus hangende aen het Kruys / met dit op-schrift:

In M*y*ſ*ter*I*o* I*n*ſ*ang*V I*neo* ſ*angu*V I*nea ho*D I*e re*C*o*L I*t*V*r pa*ſſI*o.*

Dat is:

In dese bloedeloose verborgentheit wort heden gedacht aen de bloedige Passie.

Boven het Kruys stondt het wapen van Vranckrijck, met dit op-schrift:

O salutaris hostia } *Spes unica fidelium*
In qua confidit Francia } *Da Robur, serva Lilium.*

Aen de Noord-zijde van het huys stondt dit op-schrift:

V*o*t I V*a* ſ*o*L*e*M*n*I*tas* I*n*V I D I*a obſt*I*natos frang*I*t hæret*I C*os.*

Aen de Zuyd-zijde van 't huys stondt dit op-schrift:

I*n*V I*t*I *p*L*a*V D I*te n*V M I*n*I *hæret*I C I.

Veel diergelijcke dingen stonden door de geheele Stadt / de welcke in dien men alle had willen opteyckenen / men een geheel Boeckjen had van doen gehad.

Eenige Gereformeerde hebben dese Walvisch-veersen dusdanig omgekeert.

I.

Non salutaris Hostia,
In qua confidit Francia,
Spes unica fidelium,
Vim tolle, frange Lilium.

2.

Sacra solemnitas, invidia
Veros extollit Christianos.

I.

De Broodt-godt niemandt voordeel geeft,
Daer 't France wan-geloof in leeft:
O hoop van 't hert dat recht gelooft,
't Geweld, en Lelys geur verdooft.

2.

't Vervloeckt schijn-heyligh Heyligdom,
Maeckt noyt een rechten Christen stom.

3. *Non plaudunt vobis Christiani.*	3. Die Christi Wet hout voor en naer Stemt nimmer toe in Mis-gebaer.
4. *Diabolica Transsubstantiatio.*	4. De Duyvel, met sijn toovery, Maekt noit een Godt van Papen-bry.

Mogt dit niet wel een Omgank / en afwijkking van den rechten weg genoemt worden? Want hoe is 't mogelijk / dat een rechtsinnig Mensch de oeffening van sijnen Godts-dienst in soo ydele / kinderlijke / en beuselachtige bedrijven sou stellen / daer selfs Heidenen wel hebben geweten / dat Godt een geest zijnde / met suiverheit des herten in den geest moet gedient wesen? Ja het is niet alleen seer droevig / maer ook ten hoogsten verwonderlijk / dat de Geest der dwaling noch soo veel macht onder de menschen kan hebben / dat sy in dit Heilig Sacrament des Broots het lichaem Christi noch al vleeschelijk begeeren: daer / in het leven onses Saligmakers selfs; wanneer de Joden over sijne woorden onder malkander streden; en sijne Discipelen seiden / dat die reden hard was, haer de Heere tot antwoord gaf: De Geest is 't die levendig maekt: het vleesch is niet nut. De woorden die ik tot u spreek zijn geest en leven. Joan. 6 ℣. 63. En hier door konnen wy volkomen verseker zijn / dat het waerachtig eten en drinkken des lichaems en bloeds Christi alleenig bestaet/in dat selvige geestelijker wijse tot voedsel onser zielen te nuttigen. En dit bedrijf van vuil-stinkkende Afgoderie heeft men nu binnen Utrecht moeten sien geschieden: een Stad/ die t'aller tijt door Godtsdienstigheden en Christelijke deugden / uitstekend geblonkken heeft; soo dat daer uit het licht des Evangeliums Christi onder den Heyligen Willebrordus opgegaen /de duisternissen des Heidendoms uit dese Landen quam verdrijven: daer nu vele jaren een seer heerlijke Hooge School heeft gebloeit / de Eeuwige Son der Gerechtigheit noch gedurig om hare verlichting biddende / in welke alle Hemelsche en Weereldsche Wijsheden / Wetenschappen / en kennissen / seer nuttelijk geleert zijn geworden. Doch wy willen op Godt siende hopen / dat sijne Alderheiligste Majesteit soodanige grouwelen daer niet lang sal toelaten.

Tot Doesburg had men nu de laeste Poort doen springen / wanneer sekere Vrouw daer ontrent zijnde / een steen op het lijf viel / waer van sy gestorven is. Uit Zutphen en Deventer was veel volk getrokken / waer door die Plaetsen soodanig ontbloot wierden / dat sy naeuwlijks hare posten meer konden besetten. De Staten volkeren in de Drent hadden uit de Meppeler Weide / een groot getal Paerden / de Bisschopse toebehoorende / wech gehaelt / en de Ruiter-wacht / daer by zijnde/ doot geslagen.

Den 2. Junii is de Konink van Vrankrijk 's morgens ten 2. uuren van Liedekerkken na de kant van Brussel vertrokken / en heeft ook in 't Klooster van Dilegem by Brussel geslapen / marcherende met 3. Vleugels; in de middelste was de Konink met sijne Suite en Garde / met d'Artillerie / bestaende in 2000. Wagens en Karren / met 60. Stukken Geschut: Sijne Voet-volkeren waren ontrent 9000. Man / en de rest Cavallery. De slinkker Vleugel marcheerde op de kant van Dermonde, en de Konink in 't midden by Liedekerkken, Lombeek, Leeuw en Okegem; en de derde Vleugel na de kant van Sottegem. Allesints

lesints waer de Soldaten gecampeert hebben / is het Land gants geruineert en bedorven. In de Mannekens-straet hebben sy vele Granen / Verkens / Runders / Koeien / Schapen en Hoenderen genomen / en alle Kelders ledig gemaekt / alles in stukken smytende; gelijk tot Lobbeke mede geschied is tot seer groote schade der inwoonderen. Voorts hebben sy allesints geplondert en gerooft / sonder de Kerkken selfs te sparen; Vrouwen en Dochters hebben sy gevioleert / en van sommiger Ouderen geld getrokken / om haer niet te verkrachten. Don Emanuel de Lira, by den Konink genomineert als Plenipotentiaris tot het Vredens-Tractaet uit den naem van sijne Catholijke Majesteit / is van wegens de Gravinne van Monterey den Konink van Vrankrijk gaen complimenteren onder sijn Tente / zijnde te St. Anne Pede, nevens hem hebbende den Baron van Schouwenburg, Gedeputeerde in de Staten van Brabant, en den Heer van der Noort, oud Borgermeester en Schepen van Brussel; doende mede een Remonstrantie over de ravagien en disordres by de Fransse Troupen bedreven; daer de Konink van seide / gants niet te weten / maer Recherche daer over te sullen laten doen. Vijftien Boeren hadden ontrent 50. schoone vette Ossen / met eenige Wagens wijn van de Fransse genomen / meenende daer mede over de Rivier de Schelde te komen; doch de Fransse dit gewaer wordende / hadden desen buit haer weder ontnomen / en 2. van dese Boeren geattrappeert / wierden van stonden aen opgehangen.

Tot Middelburg hadden Onse Avonturiers twee Scheepjes / met Haring geladen / opgesonden / het eene was met 12. Stukken gemonteert. Een vlaems Schip had ontrent de hoogte van Duinkerkken door de Engelsche en Fransse Vloot gezeilt; waer na het de Onse by Schooneveld mede had gesien; soo dat sy van weder zijden malkander in 't gesicht begonnen te komen / waerom binnen korten een treffen verwacht wierd; doch de Engelsche boven de Wind zijnde / quamen noch niet af. Uit Zeeland waren weder noch twee van Onse Oorloog-Schepen na de Vloot geloopen.

De Onse van Nieuwer-Sluis hadden de Franssen uit Breukelen gejaegt / van waer vele gequetsten naer Utrecht gebragt wierden; en voorts siende aldaer geen voordeel te doen / waren sy weder te rug gekeert.

Den 3. dito deed de Heer Secretaris Beaumont aen hare Hoog Mog. in den Haeg rapoort wegens sijne Besending in Denemarken, nevens overlevering van het geteikende Nader Tractaet met die Kroon opgerecht / waer op nu de Ratificatie eerstdaegs gemaekt sou worden. Daer wierden wegens het Hof 2. a 3 gevangen Ruiters ingebragt / en op de Voor-poort geset / om dat sy 's nachts betrapt waren in een Wey met het dooden van een Koe; en alsoo sedert eenige Weken soo verscheide Beesten / en ook Paerden zijn gestoolen / soo sou men die / andere ten exempel / nu straffen.

Onse Uitleggers hadden de uitterste Fransse Batterie na de kant van Muiden om verre geschoten / soo dat men meende / dat sy 't aldaer niet meer souden konnen houden. Tot Nieuwer-Sluis waren eenige Persoonen gequetst en een Konstapel doot gebleven / door het springen van een Stuk kanon.

De Fransse hielden het noch ontrent Ameiden, die op desen 3. dito met de Onse tusschen Langerack en Ameiden een schermutseling hadden / daer de Onse eerst maer 25. Man sterk waren / sich met hoepelen bevolwerkkende en dapper defenderende / soo dat sy op de Brand-wacht staende / noch 500. Franssen konden

den stutten / tot dat sy meerder secours bequamen / wanneer de Franssen op de vlucht gedreven wierden.

De Engelsche Ambassadeuren tot de Vrede-handeling quamen den 4. dito binnen Antwerpen, door de principaelste Engelsche aldaer ontfangen / en wierden met alle behoorlijke ceremonien geleid in 't Logement dat voor haer verVaerdigt was / daer de Magistraet haer quam complimenteren / en vereeren met den Heeren-wijn: Het scheen dat sy hare reise na de Handel-plaets wat langer sleepten / om den uit-slag van de bedrijven der Zee-vloten uit te wachten.

Tot Maestricht waren een goedt getal Officieren / nevens 300. Spaensche Paerden gearriveert / om in alle voorval van Belegering ge-emploieert te worden: en men verwachte daer nu noch verscheide Troupen soo te Voet als te Paerde binnen / om welke t'ontmoeten / eenige Ruitery was uit gecommandeert.

Van Kuilenburg waren alle de Fransse / behalven 40. op 't Kasteel gebleven / onder den Oversten Magalotti uit getrokken na de post van Ameiden, alwaer men haer voorgaf 3. a 4000. sterk te wesen. Uit Utrecht was het meeste volk ook gelicht en in de Voorsteden gelegt: insgelijks waren de meeste Geldersche Steden mede genoegsaem van hare Garnisoenen ontbloot; en daer wierd geseit / dat de Prins van Condé, op sijne gesondwerding / met de macht tot Zeist vergadert / na Vriesland stont te marcheren.

Tot Breda was ten overvloed noch een goede quantiteit Munitie van Oorlog in gekomen: en de Heer Rhijngraef, Gouverneur aldaer had de ingesetenen van Hoogstrate, als sijne onderdanen / om hare schade te prevenieren / gelast hare goederen in de vaste Steden te vluchten.

Den 5. dito wierd den Moskovischen Envoyé door den Heer Agent de Heyde, met een Karos van 4. paerden / en noch een andere ten Hove gehaelt / en by hare Hoog Mog. ter audientie geleid / alwaer sijn afscheid nam / wanneer hy 's daegs daer aen sou vertrekken. De Gedeputeerden van de Admiraliteit van Zeeland waren daer weder aengekomen: en alsoo sedert den eersten deser 's Lands Vloot met die van de Vyanden by na in malkanders gesicht hadden gelegen / en dat soo alle dagen een Battaile stont te geschieden; soo was 'er order gestelt / dat men alom in de publijke Kerkken gebeden sou storten om den Goddelijken zegen over de Wapenen van desen Staet.

Tot Amsterdam wierd een Duinkerksche Kaper opgebragt / door een van Onse Convoiers genomen; hy was gemonteert met 4. stukken / 6. Bassen / en 53. man / die men daer gevangen geset heeft. Dien selven dach quam ook een Hamburger Schipper voor die Stad / geladen met Vruchten / van Lissabon.

De Franssen ontrent Utrecht hadden aen alle kanten de Vecht opgestopt / meenende ons gebrek van goet water te doen hebben; maer het was selfs tot haer eigen nadeel / dewijl haer water daer allesints en binnen Utrecht begon te stijnkken; waer door ten laesten groote sieckten souden gecauseert konnen worden.

Men had nu weder van Antwerpen op Brussel beginnen te varen / alsoo de Fransse t'eenemael van daer ontrent waren vertrokken.

De Heer Laverne, Majoor van 't Regiment Guardes te Peerd van Sijne Hoogheit / was met vele Gereformeerde Officieren en eenige Paerden binnen Breda aengekomen.

Den 6. dito zijn in den Haeg 2. Ruiters / zijnde twee gebroeders / voorheen over

over het stelen en slachten van een koey in de Weide / gevangen geset / ter executie gebragt en opgehangen geworden ; en des na-middags ten 4 uuren afgesneden/ buiten aen de galg / staende halfwegen Rijswyck, weder opgehangen / en alle de Compagnien Ruitery waren te Paerde om dat aen te sien. Daer was ook noch een Officier door eenige Soldaten/van buiten op de Castelenie gevangen gebragt/ die seer naeuw wierdt bewaert. Men seide noch / dat eenige van de Ruiters / die ontrent de Rescontre van Ameiden den Ritmeester Turck niet bygestaen hadden / daer over gestraft souden worden. De Capitein die hem ook had verlaten/ wierd geoirdeelt oirsaeck van sijn doot te wesen / als mede van 't gevangen nemen van des Heer Maesdams Soon / waer over men seide dat hy geharcquebuseert soude worden.

De Prins van Condé, vergeselschapt van Duc d'Anguien, Duc de Luxemburg en andere Grooten / waren van Utrecht naer Amersfoort vertrokken / daer sy wat verbleven: men repte daer weder op nieuws van eenig groot dessein / dewijl'er een brug by Wyk en een ander wat laeger over de Leck waren geslagen; Doch ondertusschen gaf het daer geen kleine alteratie / dat'er wegens de kant van Breukelen soo vele gequetste en doode Officieren by nacht in-gebraght wierden / behalven de gemeene Soldaten / die gequetst zijnde aenstonts in eenige putten wierden gedolven. Haer verlies wierd wel op 600. man gerekent / en onder die veel van 't Picardisch Regiment / zijnde het schoonste Volk / dat de Konink in die Provintie had / 't welk daer door meest geruineert was. Boven de 30. gequetste Officiers op de voorgaende dagen / waren nu daer noch 15. dooden ingebragt / waer onder twee Opperhoofden van Regimenten / d'een door 't kanon midden door / en d'ander het hooft afgeschoten. Het stoppen van de Vecht begon daer noch grooten stank te veroirsaken / soo dat de Brouwers / het water bedorven zijnde / niet meer konden brouwen.

De Franssen van onse Steden in Vlaenderen nu t'eenemael afgeweken zijnde / soo was de Heer Veld-Maerschalk Wirtz met eenige militie in Zeeland gekomen / om daer ontrent op alles goede ordre te stellen. Men hoorde dat Cheur-Brandenburg een Deductie sou uitgeven / tot verdediging van sijne bedrijven.

De Konink van Vrankrijck had in Braband verscheide Boeren / die sich tegen sijne Ruiters geopposeert hadden / laten ophangen; als mede noch 4. Soldaten / om Kerk-schenderien te hebben bedreven. Sijne Marsch had nu al eenige dagen geduurt: sy hadden een onuitsprekelijk getal van karren / en veel Geschut by haer; zijnde wel 30000. Man van Oorloog / en het getal van jongens en knechts wel soo veel; daer waren ook 900. karren met meel. Alleen om dat eenige Soldaten gedoot waren door de Boeren / die hare moetwillige wreedheden niet konden sien / had de Konink over 5. a 6000. beesten doen nemen / die in 't Bosch van Jenningen gevlucht waren; en huiden 7. a 8. Boeren sonder forme van Proces doen ophangen aen de Boomen / en selfs verscheide seer onnosel in het feit / van eenig leed aen de Fransse gedaen te hebben. De marche was na Leuven en Tienen; maer de rechter Vleugel was na Waveren gemarcheert / en de slinkker hield sich nader aen 't Gros. De Marquis de Rochefort, die d'Avantgarde voerde / was met 6000. Paerden gedetacheert / yder een giste na Maestricht; doch andere twijffelden / of sy sich soo haest noch souden engageeren. De Konink heeft nu ook 7. Engelsche doen branden / over een feit tegen het Sacrament bedreven.

Van daeg trokken de Heeren Sweedsche Ambassadeuren uit Aken na Keulen,

len, alwaer de Vredehandeling nu sou geschieden; en sy stonden binnen korte dagen van de Nederlandsche Heeren Plenipotentiarissen gevolgt te worden.

Den Obersten Haultain onder den Bisschop van Munster was nu gekomen ontrent de post van Sonnega op de grensen van Vriesland, met 18. Standaerden en 1500. man te voet / en hy liet die opeisschen; dan men presenteerde hem kruid en lood. Toen eischte hy 1500. man op de Heye uit; maer niets bekomende week hy weder af. Tusschen Steenwyk en de Bles hebben sich mede 2000. Paerden laten sien / met eenige honderden te Voet van de Vyand; van welke een groote Troup te Paerde met een Musquettier achter op / tot ontrent de Blesbrug was genadert / wordende van de Onse aldaer gestut; want gemelte Brug was wel geretrencheert / en met een goede redoute beset / de Heer Marquis de Monpouillan daer syn quartier hebbende / die soodanig op haer liet vyer geven / dat sy niet konden avanceren. En alsoo onse Cavallery van Berkoop en Wolvega by der hand quam / in meening / na men oirdeelde / den Vyand van Steenwyk af te snyden; en daer op ook het Gros van 't Heere-veen onder Prins Maurits en d'andere Generaels Persoonen tydelyk derwaerts naderende / soo was de Vyand weder geretireert. Syne Vorstelycke Genade Prins Maurits van Nassau gaf daer op ordre / dat een Partie uit het geseide Quartier van Monpouillan den Vyand vervolgen soude / die 3. daer van gevangen bequamen / en dese by Syne Vorstel. Gen. gebragt / confirmeerden / dat de Vyand wel 2000. te Paerde / en 1000. te Voet aldaer sterk was / hebbende 500. Musquettiers voor een Avantguarde voor uit gesonden / en 500. op de Heyde in embuscade gelaten; maer den selven dach tegens den Avond zyn sy wederom na Steenwyk getrokken / en 's anderdaegs van malkander gescheiden / en hebben sich ten deele wederom na Meppel, Hasselt, Swol, en Campen begeven.

Ontrent Maestricht hadden sich eenige Franssen vertoont na de kant van de Brusselsche Poort / dat een schermutsel / doch van weinig gevolg / tusschen haer en de onse veroirsaeckte / en daer na hielden sy sich buiten 't kanon. De Graef van Montal was den 6. deses tot Viset de Maes gepasseert / en hy trok na de kant van Wyk, waer ontrent hy 's daegs daer aen met eenige Esquadrons Paerden sich vertoonde / daer sy / alsoo sommige wat te na quamen / dapper met het kanon begroet wierden.

Van Leuven wierd geschreven / dat de moetwil / die de Franssen / geduurende haer verblyf tot Vossem by ter Vuren, bedreven hadden / niet was uit te spreken / hebbende noch Kerkken / noch Kloosters / noch iets verschoont / waer over de Boeren / als desperaet / om dat alles quyt geraekt zyn / nu en dan sommige onder de voet hadden geschoten / die haer eenigen overlast wilden doen. Die van Berchem en Leefdael hadden sich wel gedefendeert / doch wierden gedreigt / dat men hare Dorpen in brand sou steken / ten ware sy 400. Pistoletten opbragten; maer sulks haer onmogelyk zynde / hebben sy echter 600. Guldens moeten geven. Prins Willem van Furstenberg, den Heer Straetman, Vice-Cancelier van den Hertog van Nieuwburg, en eenige Gedeputeerden van den Keurvorst van Brandenburg waren by den Konink in't Leger gekomen; dien sy nu opbrekende mede volgden. Het gros / daer de Konink by was / marcheerde over Neer-Issche, de Bagagie over Holteberg, en het Geschut door Oyer-Issche, nemende haren weg na Neteren en Bossuijck, van waer sy terstont weder op trokken / schynende grooten haest te maken om voor Maestricht te komen.

Den

Den 7. dito / Na dat de machtige Zee-vloten / der Koningen van Engeland en Vrankrijk, met die van de Vereenigde Nederlanden, eenige dagen niet wijd van den anderen hadden gelegen / en het weer en harde wind nu sachjes bedaert was / de wind 's morgens Noord-West zijnde / sagen de Onse / liggende op Schooneveld, ontrent twee mijlen in Zee van de Wal af buiten West-Kappel, dat hare Vyanden d'Engelsche en Fransse slechs een kleine mijl van haer afgelegen hebbende / sich begonden te bewegen. Sedert den eersten deses waren sy in macht en moed met volle Zeilen op ons afgekomen / dan hadden het doenmaels ongevaer drie mijlen in het Westen van ons geset. Den 2. met een veranderlijke wind en stilte tegens de middach / quamen sy het weder op ons affetten / tot op twee mijlen van ons. Op den derden wierden de Vlooten wederzijds verhindert op malkanderen los te gaen / en de Vyand lag als voren / de wint uit den Zuiden. 's Daegs daer aen was weer en wind als voren. Den 5. dito de wind West / wiert het tegen de middach goet weer: maer de Vyanden te loefwaert / en boven de wind liggende / quamen niet op ons af. Den 6. liep de wind avantagieus voor ons naer het Zuiden / doch des middachs schielijk weder naer het Westen; en de Vyanden quamen met hare Schepen meest alle onder Zeil / tot op een kleine mijl van ons / het weder ten anker settende: als doen konden wy haer tellen 140. Zeilen / en daer onder by de 100. groote Schepen en Fregatten. 's Woonsdachs den 7 Junij / de wind Westelijk / was het een moeien dach weers / maer vry wat heet; en de Vyand quam nu en dan met een Schip onder Zeil / sich selven wat rangerende. Onse Vloot nu dit bewegen des Vyands gesien hebbende / beriep den Edelen / Gestrengen / Manhaften en Dapperen Heer Lieutenant Admirael Generael der Vereenigde Nederlande Michiel Adriaensen de Ruiter, Ridder van de Ordre van St. Michiel / op het ordinaris Zein / den geheelen Krijgs-Raed aen Boort. Hy vertoonde haer / volgens de Ordre door de Prins van Oraenjen hem toegesonden / hoe dat de Oogen en de herten van alle de Ingesetenen van 't Land, ja van de geheele Christen Weereld, daer heen gewend waren, om met groote reflectie te observeren, het gene van haer voorsichtiglijk en kloekmoediglijk, of anders sou worden ondernomen en uitgevoert. Sy wierden nu genoodigt, om nieuwe luister, aen de eere veeltijts by onse Natie ter Zee bevochten, toe te brengen. Aen alle die sich daer in loffelijk souden quyten, wierd belooft, dat sy dankkelijk beloont, en gevordert souden worden, en dat geene extraordinaire goede actien sonder extraordinaire vergelding souden blijven; met versekering, dat voor de gene die buiten verwachting aen eenige wandevoiren sich souden mogen schuldig maken, geen hoop van ongestraftheit overig sou wesen; maer dat tegens soodanige de verdiende straffe, volgens rigeur van den Artijkel Brief en andere orders van 't Land, geexecuteert soude worden. Voornamelijk recommandeerde hy haer wel ernstelijk in acht te nemen / de Ordonnantie dien aengaende op den 24. April / deses jaers by Sijne Hoogheit uitgegeven / volgens welke sy haren plicht allesins wel souden konnen volvoeren. En dese Ordonnantie / een regel zijnde van alle seer goede bestieringen ter Zee / hebben wy / op den dach van haer uitgaen / tot vernoegen van den naeukeurigen Leser / wijdloopig in dit ons werk laten invloeien / pag. 67 / 68 / 69 / 70 / en 71. Hier op alle die Zee-hoofden / met betuiging van dappere moed en couragie / belovende tot de laesten druppel bloeds in den goeden yver voor 't Vaderland niet te sullen beswijken / maer de krachtige bystand des genadigen Godts verwachtende / sich als

Helden

Helden te sullen dragen. Dus voeren sy een yder weder na sijn eigen Schip: en de Heer Lt. Admirael Cornelis Tromp, op sijn Schip gekomen / dat by den Heer Schout by Nacht de Haen wierd gevoert / heeft daer in de Cajuyt sijn volk dusdanig aengesproken.

Manhafte Officieren :

DE redenen waerom ik U. L. al t'saem hier heb ontboden, zijn niet, dat ik eenigsins twyffel slae, dat by U niet sou wesen die al-oude dapperheit, die in vorige tijden aen onse Voor-ouders ter Zee is bespeurt; maer om U slechs een korte vermaning te doen. Want niemand van u allen is sonder twyffel onkundig, in wat groote extremiteit onse Nabuurige Steden door de woedende Vyanden gebragt zijn, wordende beide van goed en bloed, en (dat noch het voornaemste is) van de diergekochte Vryheit, en suivere Gereformeerde Christelijke Religie berooft. En op dat wy, onse waerde Vrouwen, en lieve kinderen, van soodanige rampen en deerelijke ellenden (door Godes Zegen) mogten gereddet worden, soo word nu niet slechs een simpele plicht, maer een extraordinaer devoir vereischt; en wy moeten voor al ons verootmoedigen voor den Heere onsen Godt, hem biddende dat hy onsen swakken arm wil versterkken, en ons uit den hoogen Hemel bystant senden, tegen die ons sonder reden hoovaerdiglijk soekken te vernielen: hy is een gever van alle goede uitkoomste; hy sal met sijne genade ons bywonen, en d'overwinning geven. Ik wil u voorgaen in kloeklijk te strijden. Gy weet, dat ik dit niet om eenig voordeel behoef te doen; maer de liefde tot mijn bedrukt Vaderland, nu in sware tegenheden vervallen, heeft my weder doen t'scheep stappen, om des selfs eer te helpen beschermen en staende houden, liever hebbende daer voor te sterven, als onse Vryheit in slaverny te sien veranderen. Wy hebben een rechtveerdig Godt en een rechtveerdige saek, laten wy ons daer op verlaten. Ik twyffel niet, indien gy U. L. al t'samen draegt als eerlijke lieden, of het sal wel gaen. Waer op met eenparige stemmen wier geantwoord: Ten dienste van 't lieve Vaderland tot den laesten druppel bloeds, haer Opper-hooft niet te sullen verlaten; betuigende sulks met uitbarstende tranen.

Nu wierden over de geheele Vloot op alle onse Schepen yverige gebeden tot Godt gestort / om haer en 't gemeene Vaderland te bewaren / en met sijne genade by te blijven. Alle de Ankers waren seer naeuw ingekort / soo dat sy pas op en neder stonden / om die te vaerdiger te konnen lichten / wanneer de Vyanden op haer souden af komen / en dan met de Ebbe tegens haer aen te leggen.

De Vyanden begonnen met alle hare drie Esquaders / in forme van een halve Maen op haer t'avanceren; over welke Sijne Hoogheit Prins Robbert commandeerde en Chef, voerende het Esquader van de Roode Vlag: de Graef d'Estrée, Admirael van wegen de Konink van Vrankryk, voerde het Esquader van de Witte Vlag / en Sr. Eduard Sprag, had dat van de Blaeuwe. De Fransse niet te min waren in alle de Esquaders onder de Engelsche gerengeert / in yder van de selve formerende een Esquadron / of Smaldeel apart / als de Schout by Nacht Monsr. d'Assandan ondert dat van den Heere Prins Robbert, en de Heer Markgraef Grançe la Cornette, zijnde een gesplete Witte Vlag op de Kruis-steng / onder dat van Sr. Eduard Sprag; als of sy malkander niet veel vertrouden.

Onse Vloot was mede in drie bysondere Esquaders verdeelt / waer van d'Admirael

mirael de Ruiter voerde de Bataille / de Lt. Admirael Tromp de Rechter Vleugel of Avantgarde / en de Lt. Admirael Banckert de slinker Vleugel of Arrieregarde/ hebbende yder noch hare Smaldeelingen onder haer; als de Lt. Admirael Aert van Nes, en de Vice-Admirael de Liefde onder de Ruiter; de Vice-Admirael Schram, en de Schout by Nacht de Haen onder Tromp; en de Vice-Admirael Cornelis Evertsen met de andere Zeeuwen onder Banckert. Sy waren t'samen sterck 62. kloekke Oorlog-schepen / behalven de Branders / Advijs-Jachten / Gailliooten/ en ander klein vaertuig; soo dat wy naeuwlijks twee tegen drie hadden.

De vyand begon nu al hard te naderen / en de Onse haer stout en trots voornemen siende / quamen mede onder zeil. Toen sprak Tromp weder dus tot sijn Scheeps-volk: Mannen, de Vyand is nu dichte by, elk drage sich dan als een dapper Keerel, en voldoe het gene waer voor hy t'Scheep is gekomen, en die soo doen, sal ik sorgen beloont te worden, dat beloof ik u: En tot besluit wederom / Het sal wel gaen. Daer op dreunde het Schip door 't gejuuch van 't gemeene Boots-volk / roepende: Vive Tromp, elk sal sijn best doen.

De twee Koninklijke Zee-machten dan / de loef van ons hebbende / waren recht op ons af gekomen; en het treffen nu beginnende / ging de eerste schoot ontrent 's namiddachs ten een uur. De Vice-Admirael Schram, met sijn Smaldeeling / onder den Heer Lieutenant Admirael Tromp de Voortocht hebbende/ geraekte eerst in 't gevecht / tegen het Esquader van de Witte Vlag / onder den Graef d'Estrée, Admirael van Vrankrijk, dat het Noordelijkste was; en hier op volgde dat selfde geheele Esquader gesloten door den Heer Schout by Nacht de Haen, met sijn Smaldeeling. De vyand viel met sulken hevigheit aen / als of sy de Onse op een sprong alle t'eenemael hadden willen vernielen; maer wierden van haer soo dapper ontfangen / dat sy wel haest soodanige gedachten heel moesten vergeten. De Seconde van de Graef d'Estrée, wierd door Tromp t'effens in de grond geschoten / die het over Ebbe scherp by de wind houdende / allesints met sijn Kanon soo schrikkelijk donderde / niemand schier voor hem dorst stant houden; en hy met sijn Esquader dwarsch door de vyanden heen sloeg.

Ontrent ten 2 uuren waren geheel de Vloten aen malkander geraekt / wanneer onse Vloot het Noord-Oost-waert heen gehouden hebbende / den Admirael de Ruiter oirdeelde / dat de tijt en gelegentheit daer was / om Zuid-waerts over te wenden; soo dat het Zein daer toe gedaen / en de Lt. Admirael Tromp daer van geadverteert wierd: en dus gewend zijnde / quam de Heer de Ruiter met sijn Esquader mede in Actie tegen het Hooft-Esquader van de Vyand / voerende een Engelsche Koninks Vlag van boven / en kort daer na een Roode Vlag van de Voorsteng (het teeken by haer van ons in te breken) / onder den Admirael Generael van de Vloot Prins Robbert, die het Schip van Onsen Admirael de 7. Provintien siende / daer bysondere eer aen bewees / en een weinig daer stant tegen hield. Nu was den Lt. Admirael Banckert, met sijn onderhebbende Esquadre / ook in een furieus gevecht geraekt / tegen dat van de Roode Vlag / gecommandeert door den Engelschen Vice-Admirael Sr. Eduard Sprag. Aen alle kanten rees 'er een ysselijk blixemen en donderen / wanneer het swanger metael ontallijk het grouwsaem moord-geweer uitbraken quam. Men hoorde niet als kraken en barsten; en de dikke rook-dampen maekten / dat men de lucht en Zee schier niet kon onderscheiden. Daer verhief sich allesints een schrikkelijk geschreeuw/

gehuil / en gekerm / van de swaerlijk gequetste / gekneusde / en half geplette menschen / die ellendig hare bebloede ziel moesten heen senden. Binnen de Schepen vlogen erbarmelijk hoofden / armen / en beenen: hier sag men ellendig iemands herssenen / met vel / vleesch en bloed tegen Scheeps-boord aengeslagen: daer slingerden ingewanden / met drek / en darmen / langs den Overloop heen: en van sommige vyands Schepen quam het bloed ten Spie-gaten uitloopen; soo dat de Zee daer door wierd geverwt / die vol menschen drijvende / uit de gesonkken en brandende Schepen in Zee gesprongen / op duisenderlei wijsen droevig met de doot moesten worstelen. Men had nergens iets anders als verbaerlijkheden / schrikkens / en grouwelen. En de Onse sloegen dwars door hare vyanden. De Franssen Admirael de Graef d'Estrée, wierd gedrongen met sijn Schip te krengen / en afte wijkken. Een van onse Branders meende het Schip van Prins Robbert aen boort te leggen / gelijck wel geschiede / doch raekte evenwel daer weder af; het selve was met ons Geschut wonderlijk doorboort; en vele waren door vreese van den brand daer uit over boord gesprongen / van welke sommige by de Onse gevischt / een gerucht brachten / dat die geseide Prins Robbert in 't begin van 't gevecht al sou gebleven zijn.

De Lt. Admirael Banckert met sijne by sich hebbende Zeeuwen / als recht verwoede Zee-Leeuwen vechtende / boorde mede fel door de vyanden heen / hebbende al in 't eerste sijne Voor-steng verloren; evenwel niet nalatende dapper onder het Engelsche Blaeuw Esquader te donderen; gelijk de Vice-Admirael Evertsen nevens hem sich manhaftig wilde quyten / die ook uitnemende gevochten heeft. In dese tijt sprong een groot Schip van de voorseide Blaeuwe Vlag / en twee andere sonkken.

De dappersten Heer Lt. Admirael Tromp, een rechte Soon van Mars / wist anders niet dan allesins onder de vyanden doot en verschrikking te brengen. Hy ontmoette mede den Engelschen Admirael Prins Robbert, rakende met den selven in een seer hevig gevecht / 't welk hem soo heet viel / dat in den tijt van weinig uuren / al het staende en loopende wand / op sijn Schip niet meer kon gebruikt worden; want de groote Ra was in stukken / met schier al het Konthout / en voorts het gantsche Schip seer gedevaliseert: Waerom sijn Ed. resolveerde op een ander Schip over te gaen / tredende met een sijner Capiteinen Lieutenants van den Heuvel, nevens een Lieutenant van dat Schip / en den Heer J. Berg, Volontair by hem / in de sloep / en sy voeren naer het Schip het Wapen van Wassenaer / Capitein Rees; doch die te weinig volk op hebbende / vertrok de Heer Adm. weder van daer / en voer na 't Schip de Prins te Paerd / Capitein van Bergen, doenmaels daer al doot geschoten; alwaer hy weder de Vlag van boven liet waepen / van nieuws schrikkelijk in 't gevecht komende. Kort daer aen raekte sijn groote mast met Zeil en treil van boven neer / en alles soodanig reddeloos / dat het Schip na Zeeland opgesonden moest worden; en sijn Ed. sich weder op een ander Schip laten roeien / zijnde het Wapen van Amsterdam / Capitein Cornelis van der Zaen, en daer liet de Heer Tromp sijn Vlag weder van boven waepen / vechtende op een nieuw tegen den Admirael van de Blaeuwe Vlag / en vele andere groote Witte Franse Vlaggen; waer in de Heer Geelvink sich ook droegh als een Held. By haer was noch de Heer Schout by Nacht de Haen, die mede van het sijne gants reddeloos / op een ander Schip was overgegaen; nevens drie andere van onse Oorlog-Schepen. Aen d'andere

zijde

zijde van dat Esquader was den Heer Banckert, ook op een tweede Schip over gegaen / met de sijne lustig doende: en de Heer Admirael Gen. de Ruyter hebbende 7. a 8. vyandelijke Schepen / die noodsakelijk in sijne handen of tegen de Wal op de bankken hadden moeten vervallen / siende dat Tromp soo heet onder de vyanden lag / die meer dan twee tegen een om hem waren / oirdeelde dat het noodiger was hem te gaen ontsetten / gelijk hy gelukkig volbragt / doende de vyanden over al wijkken. Een Frans Schip / gelijk ook een Engelsch / quamen daer te sinkken / waer van de Vleugels noch boven 't water staken. De Zee stont nu als in een hevig vyer / door eenige Branders by de Onse in brand geschoten die door de Vloten heen dreven.

Geduurende / dit gevecht / raekte een groot Frans Schip met 70. Stukken het Schip Deventer een Fregat met 40. Stukken aen boort; misschien tegen beide haer sin / en daer wierd hand tegen hand hevig gevochten / soo dat de Fransse al hadden geentert; en Capitein Willem van Cuilenburg, het voorsz Schip Deventer voerende / wel van 34. mannen geabandonneert / die in de sloep gevallen waren om een Brander af te keeren / had nochtans de Fransse soodanigen weerstant gedaen / met het nederleggen van verscheide / wel vier of vijf door eigen handen / op het half verdek / dat sy genoodsaekt wierden sijn Schip te quiteren / haer Anker te laten vallen / en soo van malkander te schabeelen: en dit Schip Deventer was geweldig ontramponeert / soo dat hem Capitein geordonneert wierd in de Wieling na 't Vlakke te seilen; doch door quade toesicht van de Lootsman / was het tegen de punt van de Zuid-Ooster Rassen aengevallen / en met eenen in stukken gestooten / soo dat van 106. gesonde / en 65. gequetsten / naeuwlijks 60. Mannen zijn gebergt / waer onder beide de Lieutenants; maer de Capitein met de Lootsman waren mede verdronkken.

Het slaen was lang aengevangen / wanneer de Commandeur van Meeuwen eerst by de Vloot is gekomen / hebbende buiten de selvige een Engelsche Kits genomen / die van Londen quam / geladen met verscheide verversingen en andere kostelijkheden voor den Franssen Admirael de Graef d'Estrée tot vereering gesonden / als een kostelijk Servys van silver / een heerlijk geborduurt kleed met Ridderlijke Ordre / &c. Nevens hem was noch een Fregat uit Vriesland daer by gekomen met 30. Stukken / en 132. man / onder den Capitein Jan Vinckeboom.

Ondertusschen ging die Slag al even hard voort / de Heer Vice-Admirael Schram, en de Schouwt by Nacht Vlugh, dapperlijk vechtende / waren beide doot gebleven / in des Vaderlands en hare overwinning glorieuslijk het leven gelaten hebbende: Capitein Nassau was swaerlijk gequetst.

De Heer Admirael de Ruiter had sich seer dapperlijk gequeten tegen ses groote Engelsche Oorloogs-Schepen / tusschen welke hy een geruimen tijt had gelegen / en de Heer Tromp met de Fransse doende zijnde / had de selve kort na drie uuren al aen 't wijkken gekregen. Hy geraekte met de Haen, op het Schip de wakende Kraen overgekomen / beide tusschen den Vice-Admirael van de Blaeuwe Vlag en den Engelschen Generael / waer sy een seer heeten torn hadden: en de Heer de Ruiter lag op d'ander zijde tegens haer aen.

De Heer Vice-Admirael Jan de Liefde, met sijne byhebbende Schepen / had driemael dwers door de Vyanden heen geslagen met weinig schade: en de Heer Lt. Admirael van Nes tegen Prins Robbert slaende / had hem de Campagne afgeschoten / en soo fel begroet / dat hy gedrongen wierd te wijkken; wanneer hy nader-

naderhand wel een quartier uurs heeft gelegen ſonder een ſchoot te ſchieten / gelijk mede de Vice-Admirael van de Blaeuwe Vlag.

Den geheelen dach duurde 't gevecht even hevig / en Banckert was geweldig op het Blaeuw Eſquader verbeten / dat hy ten laeſten mede aen 't wijkken kreeg. Daer word geſeit / dat ſoo lang als Holland Holland was / noit furieuſer noch victorieuſer voor deſen Staet is gevochten. Alle onſe Helden ſtreden kloekmoedig onder Godts Standaert / t'ſamen als eene ziel / voor hare Vryheit / Religie / Vrouw en Kinderen. Niemand wierd beſchuldigt in ſijn devoir te kort gebleven te zijn: Ja de kleinſte Fregat week voor het grootſte Schip niet. Alle de Capiteinen droegen ſich als overwinbare Helden. Sommige van de Onſe een weinig tijts afgehouden hebbende / om eenige lekken te ſtoppen / of iets noodigs te herſtellen / quamen terſtond weder onder de vyand / zijnde noch hebiger tot het vechten verhit. Hier waren de Capiteinen Brakel, van der Zaen, en Swart, heftig om hare vyanden te vernielen. Capitein Elſevier, had als een blixem door de vyanden heen geſlagen. En nu ſag men / dat de Engelſche en Franſſe niet anders ſochten dan allenxkens af te deinſen / vermijdende / ſoo veel haer mogelijk was / niet meer onder onſe Schepen verwert te worden. Wy vervolgden haer ſtadig met ſchrikkelijk geweld / geduurende dit vechten tot 's avonds ontrent ten 10. uuren / wanneer de donkkere nacht haer van malkander deed ſcheiden; en onſe Vloot quam ten Anker / van meening dat het 's morgens weder ſoude aengaen. Doch de vyand liet het 's nachs over ſtaen / en waren des morgens pas in ons geſicht.

Dit maekte de Heer Lieutenant Admirael Generael de Ruiter terſtond met een Brief aen Sijne Hoogheit den Prins van Oraenjen bekent / dus ſchrijvende:

Doorluchtige, Hoogh-ge boorne Furſt ende Heere,

MYnen onderdanigen laetſten is geweeſt den 6 deſer loopende Maendt ontrent de middagh.

Dien achter middagh begon 't weder wat op te klaren, tegens den avondt konden wy de Vyanden weder ſien, 's nachts bedaerde het Weer t'eenemael.

Den ſevenden 's morgens was de Windt Noordt-weſt, en moy handtſaem Weer, dies haer de Vyanden begonden te bewegen, en ick beriep op 't ordinaris Zeyn den Krijghs-Raedt aen Boordt, en ſpraecken met malkanderen af, dat ons bodt ſouden in korten, ſoo verre dat d'Anckers maer op en neer ſtonden, om ſoo wanneer wy de Vyanden ſagen afkomen, de ſelve te veerdiger te konnen lichten, en met de Ebbe daer tegens aen leggen.

De Leden en waren noch niet alle van mijn Boordt geſcheyden, of de Vyanden begonden op ons te avanceeren, met alle haer 3 Eſquadres, in forme van een halve Mane, en het Eſquadre van de witte Vlagge, dat het Noordelijckſte was, was het eerſte dat ſich ten een uur engageerde, met dat van den Heer Luytenant Admirael Tromp gerangeert, en die leyden 't met den anderen om den Noordt-ooſten, Wy, en den Heer Luytenant Admirael Banckert met onſe reſpective Eſquadres konden ſoo dra van de Vyanden niet geattacqueert werden, en om ons ondertuſſchen niet van malkander te laten ſepareren, hielden wy het al mede Noordt-ooſtwaert heen, tot ontrent 's namiddaghs ten 2 uuren, en doen oordeelende dat de tijdt en gelegentheyt daer was, om Zuydtwaerts over te wenden, liet ick daer toe Zeyn doen; en de Heer Luytenant Admirael Tromp, oock daer van door een Advijs-Jacht adverteren en gewendt zijnde, raeckten wy mede in actie tegens het Hooft-Eſquadre; en den Heer Luytenant Admirael Banckert tegens dat van de Blaeuwe Vlagge; Wy boorden dwars door malkanderen heen, maer Ick met wat meerder geluck, als den Heer Luytenant Admirael Banckert, die ick ſach dat ſijn Voorſteng afgeſchooten was, en daer op wat achtinge nam, ſulcks dat doen wy de ſelve gepaſſeert waren, en daer van al diverſche Vyandtlijcke Schepen hadden afgeſneden, daer van wy boven 's Windts waren, niet dienſtigh konden vinden, de ſelve te vervolgen, maer wederom met den anderen Noordt-waerts over te leggen, en den Heer Luytenant Admirael Tromp t'ontmoeten, ghelijck wy oock tegens den avondt hebben gedaen, en doen te ſamen met den Vyanden Zuydt-heen geleydt, en gevochten, tot dat den doncker ons heeft geſcheyden, en wy ten Ancker quamen W. N. Weſt ontrent 2 mijlen van Weſt-Cappel.

Van alle particulariteyten, die gedurende het voorſz gevecht zijn voorgevallen, is 't ons onmogelijck

lijck een pertinent Relaes te doen, dewijle ons daer op noch niet hebben konnen informeren, maer wy oordeelen absoluyt dat dus verre de Victorie (Gode zy lof) aen de zijde van desen Staet, en Uwe Hoogheydt is, om de volkomentheydt, sal noch met een goede resolutie en animositeyt van dese zijde werden gedisputeert, en hoopen en vertrouwen wijders op des Alderhooghsten zegen.

Daer is wederzijden furieuselijck gevochten, maer van onse zijde by den eenen meer als den anderen, door dien d'een meer avantagie van Windt als den anderen daer toe heeft gehadt, en het selve oordeelen wy oock van de Vyanden.

Daer zijn van beyde Vlooten veel beschadighde Schepen, en Officieren van onse zijde, den Vice-Admirael Schram en Schout by Nacht Vlugh, midtsgaders de Capiteyn van Bergen; en Capiteyn Nassauw swaer gequetst.

De Branders van wederzijden hebben weynigh effect gedaen, nochtans zijnder veele vernielt en verbrandt geworden; de Vyanden hadden oock eenige van de selve seer geerne aen ons besteedt.

Den Schout by Nacht de Haen, hebben wy geauthoriseert de plaets van den Vice-Admirael Schram, onder 't Esquadre van den Heer Lieutenant-Admirael Tromp waer te nemen, en weder de plaets van Schout by Nacht doen suppleren door den Commandant en Capiteyn van Meeuwen, die gisteren, geduurende het gevecht, is in de Vloote gekomen; en verhaelt een Engelse Kits genomen te hebben, die van Londen komende met eenige kostelijcke Klederen en delicatessen voor den Grave van Estrée: van gelijcken is noch gearriveert een Fregat Vrieslandt met 30 Stucken, en 132 Man, Capiteyn Jan Vinkeboom.

Om de minste veranderinge in transport van de Vlagge te maken, hebbe ick den Capiteyn van de Schout by Nacht Vlugh geauthoriseert, de zelve tot nader ordre te laten wayen.

Een geberghde Commandeur van een Fransche Brander, relateert, dat d'Engelsche sterck zijn geweest tseстigh Schepen van Oorlogh, en tusschen de vier-en-twintig en dertigh Branders; ende de Fransche dertigh Schepen van Oorlogh, ten minsten van vijftigh stucken Kanon, ende thien a elf Branders, ende met Advijs-Jachten, hondert ende veertigh Zeylen sterck.

Dat den Heere Prince Robbert de Vloote en Chef commandeerde; Den Graef van Estrée het Esquadre van de Witte Vlagge; ende Sr. Eduard Spragh dat van de Blaeuwe: echter waren de Engelschen ende de Franschen door malkanderen gerangeert, formerende de Franschen onder yeder Esquadre een Esquadron, ofte Smaldeel apart, als den Schout by Nacht Monsieur d' Assandan onder dat van den Heere Prince Robbert, ende Monsieur le Marquis Grançe la Cornette, zijnde een gespeelte witte Vlagge op de Kruys-stenge, onder dat van Sr. Eduard Spragh

De Vyanden liggen tegenwoordigh N. W. ten Westen ruym twee mylen van ons ten Ancker, ongetwijfelt met diergelijcke reparatie ende herstellen van ordre besich, als wy hier zijn, ende de Windt is W. Z. W.

Waer mede *Doorluchtige, Hoogh-geboorne Furst ende Heer, &c.* In't Schip de Seven Provintien ten Ancker liggende op Schoonevelt, den achtsten Junij 1673. in de Voormiddagh.

Was getekent,

Michiel Ad. RUYTER.

De Heer Lt Admirael Tromp schreef oock aen de Hoog Mogende Heeren Staten Generael der vereenigde Nederlanden, dusdanig:

Hoogh Mogende Heeren.

NAer dat wy gisteren ontrent twee uyren aen de Bataillie waren geraeckt, duyrende tot den donckeren avondt, soo was ons onderhebbende 's Landts Schip den Gouden Leeuw, in het passeren van den Vyandt, soo gehavent, dat wy genootsaeckt waren te gaen op het Schip den Prins te Paert, daer wy den Capiteyn van Bergen doodt vonden; doch echter de Vlagge daer op settende, ende wederom ons in het Gevecht begevende, vochten daer mede tot ontrent seven uyren, wanneer de groote Mast buyten boordt geschoten wierdt; waer van daen wy ons transporteerden op't Schip Amsterdam, gecommandeert by Capiteyn vander Saen, waer mede wy den Dans vol-eynden tot 's avondts heel doncker, de welcke ons scheyden; De voorste Schepen van den Vyandt, daer wy ontrent waren, waren aen 't vluchten, met Bram-zeylen by. Nu zijn wy op de Commeet-Star, gecommandeert by Capiteyn Middelandt, ende hoopen dat Godt Almachtich ons verder sal gelieven zegenen met Victorie voor ons lieve Vaderlandt, in wiens heylige bescherminge ick u Hoogh Mog. naer myne oormoedige ende onderdanige dienst geoffereert hebbende,

Blyve

Hoogh Mogende Heeren,

uwe Hoogh Mog.

Oormoedigen, onderdanigen ende getrouwen Dienaer.

Was geteeckent. C. TROMP

In 't Schip de Commeet-Star, den achtsten Junij, 's morgens met Sons opgangh 1673.

Wy hadden doorgaens al vry gelukkig gevochten/ met verlies van seer weinig volk/ dewijl alle onse Hoofden waren gesont gebleven/ behalven de twee voorsz Heeren Schram en Vlugh, met Capitein van Bergen, en den gequetsten Capitein Nassau, Niet een van onse Schepen is vermist geworden/ uitgesondert alleen het verongelukt Deventer/ nevens sijnen manhaften Capitein verdronkken.

Sijne Hoogheyt Prins Robbert had na dit slaen ook een brief afgesonden aen den Graef van Arligton, des Koninks van Engelands principael Secretaris van Staet/ uit het Schip de Royale Charles, van de Ooster-bankken den 8. Juny 1673. ten Anker liggende 7. mijlen van Oost-Cappel, ten 1. uur na de middach/ de Wind Z. Z. W. van desen inhoud.

BY dese geve ick U een Relaes van de Actie, gisteren voorgevallen zijnde den 28 deser, soodanigh als die tegenwoordigh kan opgestelt worden, niet hebbende de tijt gehadt, om mijn selven van des Vyands schade te informeren. Het quade weder te voren gaf ons gelegentheit, om alle de Sanden te ondersoecken: Op dit Schip den 27. Krijgsraet gehouden zijnde met alle de Vlagh-Officieren, was geresolveert den Vyandt aen te doen, ten Ancker liggende in een rechte linie, omtrent Schoonevelt, in conformité van onse resolutie, wiert'er een Esquadron Schepen geordonneert van verscheide rangen uit de Vloot, waer van de oudtste Capitein 't Commando had, bestaende in 35 Fregatten, 13 Branders, behalven klein vaertuigh, die voor uit gingen. Gisteren morgen omtrent 8 uren zeylden dese met haer Esquadre voor af na de Vyand, de Wind Z. Z. W. en waren tegens 12. uren geengageert met Tromp, hebbende d'Avantguarde. Wy waren gedwongen vroeger te engageren, als ick gemeint hadde, om den Vyant te verhinderen de Loef van ons te krijgen. Het Esquader gecommandeert by Tromp, wierde by d'onse soo hart gepresseert, dat sy wegh moesten deinsen, en retireren, soo verre als de Sanden haer toelieten. Het Esquader door de Ruyter gecommandeert, engageerde met de Graef d'Estrée, en de France, welcke haer treffelijck queten, Sr. Eduwart Spragh maintineerde insgelijcks 't gevecht aen sijn zijde, met soo groote couragie en resolutie, dat haer gantsche Vloot allenskens moest retireren, dat, had het niet geweest uit vrees voor de Banken, wy haddense alle in haer Havenen gejaeght, dan hadden wy Siju Majesteyt een beter Relaes konnen geven: De saak dus staande, met het aennaderen van de Nacht, oordeelden ick het best wat af te houden, en hier te anckeren, waer ick nu ligh.

Den Vyand heeft een considerabel verlies gehad, welck sy niet lichtelijck sullen recouvreeren: veel van haer Volck dood, veel Schepen gedevaliseert, en eenige geruineert; De Ruyter en Tromp liepen groot perijckel om verbrant te worden door eenige van onse Branders, indien sy haer gequeten hadden als behoorde. Ons verlies is seer inconsiderabel, twee van onse Schepen alleenlijck ontreddert, te weten de Cambridge, en de Resolutie, welck ick op meen te senden om te repareren, de rest van ons werck sullen wy hier lichtelijck konnen doen. Als noch heb ick maer dese Lijst van dese Officieren dood, Capt. Fowles, Capt. Woerden, Capt. Finch. Coll. Hamilton was sijn been afgeschoten. De particulariteiten sal ick senden, als ick beter informatie hebbe. Alle de Officieren en gemeene Maets queten haer wonder wel.

In mijn Esquadre queeten haer specialijk Capiteyn Leg, Sir Johan Holmes, Capiteyn Wettingwang, Capiteyn Story, Sir Roger Strickland, en Sir William Reeves, de eerste nam een Schip van de Vyandt, en de laetste bracht een Brander, te lywaerd van Tromp, en indien de Capiteyn van de Brander sijn plicht had geobserveert, Tromp had seeckerlijck verbrandt; niet te min Story en Wettingwang be-yverden het soo wel, dat Reeves hem self ontsloeg van 't gedrang der Vyanden. Ick verhoop Sijne Majesteyt satisfactie sal hebben, considereerende de plaets daer wy engageerden, en de Bancken, soo wiert'er soo veel verrecht, als men had konnen verwachten: en dus verblijve ick het aen Sijn Majesteyts favorable sentiment, aen wien ick wensch veel geluckige jaren in 't toekomende, dit zijnde sijn geboorte-dagh.

In dit schrijven/ sekerlijk slecht genoeg/ en wel over-een-komende met de onnooselheit van hare bedryven/ lesen wy/ dat sy een Schip van ons genomen hadden. En om nu sijne Vorstelijke pen van geen leugen te verdenkken/ soo moet men weten; dat'er waerlijk by de sijne in 't eerst een van onse Schepen genomen was: Want Capitein Backer, voerende een Fregat met 36. Stukken/ onder 't Esquadre van den Vice-Admirael Schram, was door de Engelsche van de Onse afgesneden/ en toen quam een Brander op hem aensetten/ soo dat hy sijn volck ordre gaf in de boot te vallen/ om den Brander af te keeren/ 't welk van soo vele gedaen wierd/ dat hy de helft qualijk in sijn Schip behield; de Engelsche dit siende/

siende / quamen hem aen boort / en namen 't Schip in / dat selfde ontrent 4. glasen behoudende: doch de Capitein siende onse Vloot victorieus / en 's vyands Schepen afwijkkende / had de Engelsche binnen sijn boord weder overweldigt / en sich selven bevryd; Waerom wy dan noch niet een Schip vermist hebben.

De Branders van weder zijden hebben weinig effect gedaen: doch by ons zijn'er maer twee verloren / daer'er van de vyanden wel 12. vernielt zijn ghewordن / soo in den brand / als in de grond geschoten. De vyanden hadden seer geern een van de hare aen den Admirael de Ruyter besteed / maer het heeft haer altijt gemist.

Uit een Fransch Fregat / genaemt la Friponne, gemonteert met 36. Stukken / met 200. koppen bemant / waer op de Ridder de Sourdis commandeerde / dat gesonkken is / wierden eenige Fransse Matroosen door ons volk gebergt: Dese verklaerden / dat'er noch een Fransch Schip was gesonkken / genaemt le Foudroiant, bemant met tusschen 5. a 600. man / en gemonteert met 70. Stukken / waer op een Capitein Jean Gabaret gecommandeert had.

Een van onse Gallioots-Schippers had ook een Sloep met volk van een Franssen Brander geborgt / by de welcke gebonden zijn sekere verdeelingen / ordres / en Zeinen voor de Fransse Schepen / of het Esquader van de Witte Vlag / die van den Admirael de Ruiter aen Sijne Hoogheit gesonden zijn / en naderhand noch tot onser speculatie sullen dienen.

Voor soo veel is konnen geweten worden / hebben de vyanden wel 11. of 12. groote Schepen verloren / soo gesonkken / gesprongen / als verbrand; en van drie der selviger stak het bovenste van de Stengen noch buiten water / sy in de grond liggende op 14. vademen. Behalven hare Branders / en ander klein Vaertuig / dat onder hare Vloot in groote menigte geweest is / 't welk sy vol volk hadden gepropt / met vele schoppen en spaden versien / waer mede sy / onder 't faveur van de Bataille / gemeent hadden in Zeeland te landen: gelijk vele gevangene noch getuigden / dat'er in 's vyands Vloot voorgegeven was / met de Hollanders niet te sullen slaen / maer alleenig op Zeeland los te sullen gaen / om dat tseffens soo weg te nemen / niet twijffelende of het resje van Holland sou daer na lichtelijk tot een toegift haer volgen. Maer Godt uit den hoogen Hemel heeft haer bespot / en hare al te trotse en verwaende voornemens verydelt. Hy die de hoovaerdige wederstaet / heeft hare grouwelijke opgeblasentheit in de grond doen versinkken. Hy heeft onse nederige kleinheit / nevens onse rechtvaerdige saek aengesien / en sijne kracht in onse swakheit bewesen. Hy heeft de herten onser Helden met dapperheit vervult / hare armen gesterkt / en ten strijde afgericht; en haer met sijne beschutting beschermt / en als onder sijne vleugelen gerustelijk bedekt / soo dat geene rampen haer hebben konnen treffen. Hy is het / die ons lieve Vaderland met een soo heerlijke en roemruchtige Victorie bekroont / daer twee van de Machtigste Koningen in Christenrijk alle hare krachten ter Zee hadden t'saem gebragt om ons al in hare verwoedheit te vernielen. Daer de Spreker van 't Parlement binnen Londen, soo verwaendelijk had durven seggen: Delenda est Hollandorum Carthago: dat is / Het Hollands Carthago moet gants uitgeroeit en als vernietigt worden. Maer die sich verlaten op den vleeschelijken arm / sullen gewis den vloek niet ontvlieden. Het is Godt / die door sijnen krachtigen arm / met vele wonderdaden Onsen Staet eerst gesticht heeft. Het is Godt / die ons in veel grooter swakheden / uit veel swaerder ellenden voormaels

maels door sijne onuitsprekelijke genade Miraculeuslijk gereddet heeft. Godt / die onsen kleinen staet / onder soo vele nijdige / vyandige / en machtige Nabuuren / van tijt tot tijt behouden en bewaert / en tot nu toe soo uitstekend gezegent heeft. Het gene hy in ons gewrocht heeft sal wel bestandig blijven; en hy sal ons noch voorts wel redden / behouden / en bewaren / en in het toekomende noch meerder zegenen. Op hem moeten wy volkomen betrouwen: hem willen wy gestaeg om sijne genadige bystant bidden; hem voor alle zegeningen danken en loven / en altijt alleenig de eere geven.

De Vloten door den donkeren nacht gescheiden zijnde / en de onse dicht by een weder ten Anker gekomen / hadden de Vyanden de Zeilen noch lang by laten staen / soo dat men 's morgens haer over de twee mylen van ons sag afliggen in N. W. ten Westen / even boven Oostende, en de Fransse wat na Duinkerken geweken / de Wind hard uit den W.Z.W. waeiend / soo dat sy die weder van ons hadden / waerom onse Vloot niet konnende by haer komen sich weder bequamelijk / in de oude Post op Schooneveld ging setten / liggende op 15. vademen waters voor West-Kappel, yder sich lustig besig houdende / met splissen / knoopen / Zeilen te repareren en nieuw aen te slaen / Konthout te wangen / lekken te stoppen / Cardoesen te vullen / en alles weder in goeden stant te herstellen: Gelijk de Vyanden sonder twijffel mede werks genoeg hadden / dewijl sy geduurig seer wel waren getroffen / en vele schaden hadden geleden. De Heer Lt. Admirael van Nes schreef / dat de Vyand soodanig getracteert was, dat sy daer van geen liedjes souden hebben te dichten. En daer wierd vertrouwt / indien wy 's avonds te voren noch drie a vier uuren dach hadden mogen hebben / dat beide de Zee-machten t'effens hadden geruineert konnen zijn: Want de Vice-Admirael de Liefde schreef in deser voegen: In 't Schip de Vryheit, den 7. Junij 1673. liggende ten Anker, 's nachts ten 12. uuren, dat sy souden gesien, of sy het werk onder Godes zegen den volgende morgen niet souden konnen af-maeken: En sijn Soon / Capitein by de Admirael de Ruyter schreef 's nachs ten een uur: De Actie is beter afgeloopen als verwacht had: wy sullen den volgenden dach daer weer aen moeten; en hopen den Haring dan voorts af te kaaken. Men oirdeelde mede / indien de Wind haer niet had belet / dat sy van die plaets noch souden heen gegaen zijn; maer sy konden niet wech komen sonder ons weder t'ontmoeten.

Nu dreef de Zee vol stukken van Schepen en menigte Wrakken / met ontallijke lichamen van doode menschen: en Passagiers met het Pakket-boot uit Engeland in den Briel aengekomen / wisten niet genoeg te spreken / van alle de stukken van Schepen / Masten / en Menschen / daer sy een geruimen tijt hadden door gevaren. Aen de Zeeuwsche en Vlaemsche Stranden quamen dagelijks vele doode menschen / en stukken van Schepen aendrijven / 't gene afgrijsselijk was om te sien. Allesins ontmoete men mede in Zee vele gebrande stukken en masten / die over al op onse Kusten quamen aendrijven. In de Maes quamen drie sloepen gedreven tot ontrent Schiedam, waer van het eene door en Fransch maeksel bekent was. Tot Veere en in Goerée was verscheide klein vaertuig vol Land-Militie opgebragt / die aldaer wierd gevangen geset.

Soo ras als men in Zeeland hoorde / dat de Vloten aen malkander geraekt waren / wierd uit die Provintie aenstonts noch veel assistentie van allerhande Munitie van Oorloog met klein vaertuig derwaerts gevoert. Daer wierd ook noch de trommel geroert / om meer volk aen te nemen / die straks na de Vloot

wierden geschikt / voor een gagie van 24. Guldens 's maends / met belofte aen alle die verminkt mogten worden / dat sy al haer leven noch 30. Guldens 's maends souden genieten / ontfangende een Ducaton op de hand tot vereering; waer door alle gemeene menschen met sulken menigte t'scheep wilden loopen / dat'er naeuwlijks klein vaertuig genoeg was om haer af te voeren.

Drie masteloose Schepen waren voor Vlissingen opgekomen / aen welker herstelling terstond met den grootsten yver wierd gearbeid. En van daer / en uit andere Zee-havens wierden weder van nieuws versche Schepen tot versterking aen Onse Vloot toegesonden; als uit de Wieling twee Oorloog-Schepen / de Fregatten / Delft en Goes, daer het Volk was afgenomen geweest door den Heer Lt. Admirael Banckert, en nu met ander volk uitgebragt door de Capiteinen Lonque, en Willem Hendriksz. die 's avonds van noch een derde gevolgt wierden. Daer by quam naderhand noch Capitein le Sage, met een Capitael Schip / en noch eenige lichte Fregatten van particuliere Lief-hebbers / die met het Collegie ter Admiraliteit in Zeeland daer toe waren over een gekomen / mitsgaders noch eenige Branders.

Hare Edel Mogende aldaer hadden de Vloot geern 200. Fransse Gevangens / die haren dienst vrywillig presenteerden / toegesonden / om die over de Hollandsche Schepen te verdeelen / en daer voor weder Matroosen in plaets op hare Schepen te krijgen; maer de Heer Admirael had die voorslag niet konnen amplecteren / ten respecte van sekere hare Hoog Mog Resolutie van den 5. Junij / 1672. op dat subject genomen / sijne consideratien daer en boven allegerende / en die saek alsoo renvoierende tot de expresse ordre van den Staet / en Sijne Hoogheit den Prins van Oraenjen.

Korte dagen daer na arriveerde mede by de Vloot de Heer Vice-Admirael Sweers, met het Schip den Oliphant / gemonteert met 70. Stukken / en wel bemant. Naer hem quam Capitein Brakel uit de Maes, wanneer de Heer Admirael de Ruiter, met het ontmannen van 't Fregat Rotterdam / gevoert by den Capitein Swart, als andersints / soo veel mogelijk was / sijn Scheeps-volk deed versterkken.

Van de lang-versochte Advijs-Gailliots begonnen daer ook eindelijk eenige te voorschijn te komen / die met Gequetste na Zeeland gesonden wierden / om daer in Gast-huisen verholpen te worden / terwijl die Noord-Ooste Wind niet toeliet / dat sy sonder ongemak in de Maes konden komen. Dat de selvige van soo kleinen getal waren als onaengesien het furieus schieten van de Vyanden met Kanon en Musquetten / kon de Heer Admirael / naest Godts bysonderen zegen / alleenig imputeren aen der Vyanden onervaren volk. Na de volgende Slag sullen wy daer van een Lijst hier by voegen. Eenige Schepen uitgesonden om de Vyanden te recognosceren / bragten tijding dat sy seer beschadigt en gedevaliseert waren. Op onse Vloot vond men noch ongemeene couragie / daer het qualijk te gelooven was / dat wy over alle onse Schepen soo weinige Dooden en Gequetsten gekregen hadden; soo dat sy merkkelijk daer in Godts hand bespeurden / dien sy niet genoeg wisten te dankken; en baden dat sy voorts van soo trouwloose en hoovaerdigh-verwaende Menschen moghten verlost worden / gelijk sy weder na tijt en gelegentheit verlangden / om de Vyanden noch eens onder d'Ooghen te gaen / en haere macht voorts geheel te verbreken.

Uit Middelburg wierd geschreven / dat 's Woensdaegs als de Vlooten aen mal-

kander waeren de Heer Veld-Maerschalk Wirtz als een vliegend Hert door Walcheren heen en weer had geloopen / op alles goede ordre stellende / soo dat het een wonder om sien was. De Engelsche Gevangens seiden nu daer: In den Kromwelschen Oorloog voerden Wy een Schrobber of Besem op verscheide Schepen; maer nu hebben de Hollanders daer reden toe, om op yder Oorloog-Schip een besem in hare Vlag te stellen: Want noit, soo lang de Weereld gestaen heeft, is diergelijk geschied, dat vier kleene Provintien, de Scheeps-Vlooten van soo twee machtige Koningen, hebben durven aentasten, en die soo Victorieus uit de Zee geslagen. Twaelf Compagnien Borgers gingen daer uit / om hare Plaetsen en Zee-stranden wel te bewaren / die noch versterkt wierden door 1000. Boeren en 400. Soldaten; dewijl des vyandts meening was te landen met het Land-volk dat voor Duinkerkken in de Plat-boomde Schepen ingescheept was / gelijk sy sulks ontrent Schevelingen mede gemeent hadden te doen / 't welk haer nu mislukt is. Daer was een Engelsman gevangen gebragt / die aen den hoek van Zeeland, genaemt den Haek, in een Bootjen de diepten van de Gronden had sockken te peilen / by hem hebbende een Memorie,- boekjen met Leien / waer in hy al verscheiden Diepten en andere geheimen had opgeteekent.

Het is seer aenmerkkens-waerdig / dat vele Prognosticatien in de Almenacken / op het eerste quartier den 7. van dese Maend / desen gelukkigen Zee-slag ons hebben willen voorseggen / als die van G. J. Zaegman, 1673. tot Amsterdam in 4. gedrukt / en door Dierik Rembrants van Nierop gemaekt; daer hy in 't eerste van Junij seit: Laeste Quartier, Woonsdach den 7. namiddachs ten 3. uuren, 26. min. Venus en Luna in het △ Aspect, maekt goet Somer-weer, maer veel sieke luiden. Daer word een groote Bataillie te Water en te Lande geslagen, dat by vele groote Couragie maekt. Holland bevecht Victory.

Van het Heere-veen wierd ons geschreven den 8. deser / dat door de bestiering van sijne Furstelijke Genade den Heere Prins Maurits van Nassauw, in het doen opsetten en gestadig openhouden der Sluisen / met hulp van de Wind / die nu eenige dagen favorabel gewaeit had / het land in de Provintie van Groeningen, en Stad en Landen soodanig geinundert was / dat sy daer door met de goddelijke bystant de invasie des Vyands weinig souden te vreesen hebben; waer by noch quam de considerable macht soo wel van volk derwaerts gesonden / als van de Militie die alreede in beide de Provintien geweest had. Dat de goede voorsorge / onverdrietigen arbeid / en moeite die sijne Furstelijke Genade tot bescherming van den Staet / en bevordering van des selfs dienst was nemende / niet genoeg kon uitgedrukt worden / latende sijne Furstelijke Genade / sich niets verdrieten; die dan ter selver tijt na de Swarte Dijckster Schans van daer was verreist / om daer ontrent alles te besichtigen / en ordre te stellen. Daer waren 3. Compagnien Munsterschen / nevens hare Officieren / by de onse komen overloopen: want de Bisschop had een Quartier-meester die om geld sprak / laten Harquebuseren.

De Onse van Muiden hadden een Musquet-schoot van de Fransse / onder 't faveur van 't Kanon / mede een Batterey opgeworpen; waer tegens de Fransse zijn uitgekomen / doch hebben naer een sterk gevecht moeten retireren / achterlatende eenige Dooden / en aen ons de Post. Capitein Isselmuyden op de Post van Demmerick, had / op naricht dat 18. Fransse onder een Lieutenant een

Mus-

Musquet-schoot van Joosten-dam lagen/ den Vaendrig L. Brouwer met 30. man uitgecommandeert/ die met 6. Schuiten waren derwaerts gevaren/ moetende noch onderwegen over eenen Dam halen; en sy hadden verbolgens de Franssen overvallen/ 8. in 't Huis en 6. daer buiten/ waer onder een Lieutenant/ doot geschoten/ voorts het Huis verbrand/ zijnde met plunderagie te rug gekomen/ sonder Dooden of Gequetsten. Noch 30. van onse Soldaten/ tusschen den 9. en 10. deser/ na Cokenge gegaen/ kondschap van een Boer krijgende/ dat de Franssen daer Brand-wacht hielden/ begaven in stilte sich derwaerts; maer de Schild-wacht haer gewaer wordende/ gaf'er vyer op/ en vluchte in het huis/ doch de onse daer op indringende/ kregen de Deur open/ en schoten in de eerste Charge 8. Franssen onder de voet/ waer op de andere/ noch 11. sterk/ sich gevangen gaven/ uitgenomen 3. die met de vlucht ontquamen.

Tot Amsterdam was Douwe Harcksz. met 3. Prijsen uit de Barbados en de Virginien opgekomen; en een Zeeuwsche Kaper had daer noch twee Engelsche Prijsen opgebragt. Ontrent Embden was ook een Schotse Kaper genomen/ die met 8. Stukjes en 28. Man hem daer op de Kust had onthouden/ om op de Schepen te passen/ die van/ en na Hamburg voeren.

Brieven van Utrecht bragten ons berichting/ dat van de kant van Breukelen, waer sy dapper hoorden Kanonneren/ ongelooflijk veel Gequetsten ingebragt wierden/ gelijk dan daer even 3. geheele Schepen vol waren binnen gekomen/ en naderhand noch eenige Officieren. Van de Dooden kon men niet weten/ doch die waren apparent naer advenant mede veel. Hier door begon haer volk geweldig te verloopen. Tot Vyanen en aen de Vaert lagen 15. a 1600. Man te voet/ alle Francoisen; en Monsr. Magalotti lag tusschen Lexmunde en Ameiden met 3. a 4000. Mannen. In Utrecht was niet veel besetting/ en men sprak van meer volk daer uit te lichten/ soo dat'er niet meer dan 600. Franssen/ met twee Compagnien Switsers souden blijven. Men had daer groot mishagen in de Resolutie door de koomst des Princen van Condé genomen/ van de Stad Muiden te willen belegeren/ siende dat sulks onmogelijk was. De Fransse waren van Breukelen na Maersen geretireert/ hebbende eenige Stukken Kanon op het Huis te Gunderstein gelaten/ alsoo sy daer geen Post konden houden. De Fransse en Switsers wierden daer soo schrikkig/ dat sy wilden loten/ wanneer sy na de Posten gecommandeert wierden.

In den Haeg was een groot Heer van ontrent Maestricht gevangen gebragt/ door den Lieutenant van den Graef van Hoorn bekomen met 10. Fransse Ruiters/ die tot Gorcum gebleven waren: het was een van de voornaemste Oversten in des Koninks van Vrankrijks Leger/ en Kamer-Heer des Hertogs van Orleans, die van Zijne Hoogheit blijdelijk ontfangen wierd/ doch kort daer na weder geloft.

Van Coeverden gingen dagelijks Partien uit op de Vyand/ die met goeden beuit te rug quamen. Ses Ruiters van de vyand waren binnen gebragt met hare volle Rusting/ waer van de Paerden by Trommel-slag verkocht wierden. Op den 12. dito/ waren 40. Mannen van daer uitgesonden/ onder het Commando van seker Vaendrig/ die Post genomen hebben op het Kerk-hof te Schoone-beek, op welke de Bisschopse van 't Huis te Gramsbergen zijn aengevallen en hebben den voornoemden Vaendrig met 16. van de sijne gevangen genomen/

en op 't voornoemde Huis te Gramsbergen gebragt; en die resterende van sijn Volk zijn door 't Moeras ontkomen. Wanneer men het schieten der vyanden in dese Actie op de Wallen tot Coeverden hoorde/ soo wierd Capitein Wiebe met 200. Man/ en de Rithmeester Sichterman met sijne Compagnie Paerden uitgecommandeert de Onse te assisteren/ dan quamen te laet; dierhalven keerden sy te rug/ mede brengende 6. Gevangenen van de Bisschopse. Van 't Heereveen reden de Onse dagelijks met Partien rontom Steenwijck, waer tegen de vyand niet eens dorst uitkijkken. Ondertusschen hielden die van Groeningen de Nieuwer-Schans geblocqueert: en men sprak daer niet dan die nu Viva force aen te tasten/ waer toe eenige Stukken swaer Kanon dat heen gevoert wierden. Het Bisschops volk in 't Laer en om en by Gramsbergen, arbeidden noch aen den Dijk van de Vecht, daer sy 3. Schansjes opgeworpen hadden tot hare securiteit tegen de Onse in Coeverden, die seer groote vreugde bedreven over de bevochten victorie ter Zee: en de Bisschop scheen daer over mede gevoelig te wesen/ alsoo hy op die tijt/ als dese blijde mare gekomen was/ zijnde den 13. deser/ alle sijn Kanon/ Mortieren/ en andere Amonitie na Koesveldt liet voeren. Over Embden waren binnen Groeningen 500. Soldaten aen gekomen/ van den Graef Frents, alle uitgelesen Volck/ wel gemonteerde jonge Gasten/ hebbende blaeuwe Rokken met Geel gevoert; en daer wierden in weinigh dagen noch 7. a 800. verwacht/ tot merkkelijke versterkingh van dat Guarnisoen.

De Fransse hadden eenige Militie/ te voet en te paerde/ in West-brouk geleit/ die boven het Bier/ Brood/ en Vleesch/ dat haer de Boeren moesten bescheeren/ sedert hebben beginnen te plunderen/ die Kerk berooft/ het Orgel onder de voeten gesmeten/ bankken en stoelen verbrand/ Bybel en Psalm-boekken wech genomen/ de Diaken-kamer en Armen-kist opgebroken/ en alles wat hun aenstont daer uit genomen; ja sy begonnen selfs de huisen af te breken/ de Inwoonders te slaen en te mishandelen/ alles af te maeien/ en daer by werkken en Batterien op te werpen/ waer aen de Boeren moesten arbeiden/ of anders dreigden sy het geheele Dorp te sullen afbranden. Van Amersfoort waren alle de Switsers uitgetrokken.

De Heer Advocaet Mr. Hubert van Rosenboom, hebbende in 't Leger als Advocaet van 't Land de Fiscaels functie geexerceert/ was nu tot Request-Meester van Sijne Hoogheit de Prins van Oraenjen verkoren/ in de plaets van den overleden Heer van Bergen; en sijn Heer Broeder quam weder in sijn plaets.

De Baron d'Isola had aen Sijne Hooghept bekent gemaekt/ dat de Keiserlijke Armee/ met die van Duc de Lorraine geconjungeert/ in marsch waren na der Elsas.

Aen alle onse posten quamen nu dagelijks met 10. 20. 30. meer Fransche Overloopers/ die by ons wel onthaelt wierden. Tot Muyden was een Fransche Brandwacht met vaendel met al over gekomen: en men verstont/ dat'er 300. Switsers tot Schoonhoven over gekomen souden zijn.

Daer was een Partie van 't Guarnisoen uit Heusden en Hemert, sterk ontrent 600. man/ gekomen boven Bommel, waer sy sich verbergende in eenige Rijs-waerden/ sich daer na geopenbaert hebben/ aentastende ontrent 150. Ruiter-paerden/ en aenstonds doodslaende 60. mannen die de selve bewaerden: waer op van die Stad met drie verscheide Partien uittrokken/ om haer te besetten; van

van welke de twee Partien zijn in route geslagen/ vele doot en wel 200. gevangen: de derde Partie sulks siende/ vluchte seer confuis/ en konden de poort nauwlijks krijgen.

De Heeren Burgemeesteren van Amsterdam t'aller tijt goede sorge dragende/ dat hare onderdanen niet souden behoeven in schade te komen/ deden op den 13. deser een Notificatie afkundigen/ als dat hare Opper-Commissarissen van de Wisselbank/ na genomen Essay/ door haren Ordinaris Essayeur/ van de Reaalen of Stukken van Achten/ die men kolommen noemt/ hebbende aen d'eene zijde twee kolommen afgebeeld/ geslagen in den jare 1669/1670/ en 1671/ de selve bevonden hadden van hare Ordinaris voet seer af te wijkken/ en bysonder die van den jare 71. die in gehalte maer bevonden zijn te houden 10. penningen en 20. greinen/ in plaets van 11. penningen 2. greinen/ 't welk sy door desen altijt bevonden wierden/ en sulks ruim 2 per cento minder van waerdie als de oude/ waer van hare Ed. Groot Achtbare den Kooplieden en alle geintresseerdens hebben willen waerschouwen.

Na dat op den 13. 's abondts aen den Heer Admirael de Ruiter van Zijne Hoogheit den Prins van Oraenjen ordre gekomen was/ om met den eerste gelegentheit de vyanden weder te gaen attacqueren; soo quamen 's morgens ontrent 5 uuren/ zijnde den 14. Junij/ de Heeren Gedeputeerden van hare Hoog Mog. in 's Lands Vloot/ liggende buiten de Wielinge, en daer op wierd aen 't boord van den Heer Admirael/ in sijn Schip de Seven Provintien/ krijgs-raed ghehouden; 't welk geschied zijnde/ soo heeft de meer gemelde Heer Admirael ontrent ten half negen uuren de Blaeuwe Vlag laten waeyen/ en van gelijkken een Wimpeltje/ zijnde een Zein om 't Gebed te doen/ en is onder zeil gegaen ontrent 11. uuren/ als wanneer gemelte Heeren Gedeputeerden van 't boort zijn afgegaen; en is alsoo met het gros van 's Lands Vloot van Schoonevelt, waer wy gelegen hadden/ voor de wind op den vyand geavanceert: doch die toen geen twee mijlen in Ly van ons afliggende/ en dat gewaer wordende/ eerst schenen ons te willen wachten/ maer als wy wat tot haer genadert waren/ hebben sy geen stant ghehouden/ lichtende insgelijks hare Ankers/ en stelden haren cours Noord-Noord-West aen by de Wind/ met alle macht van zeilen/ om soo veel als doenlijk was van ons af te loopen. Waerom de Onse sich in drie Esquaders hebben verdeelt; en de Heer Lieutenant Admirael Tromp sette sijn cours Noord-West ten Noorden/ de Heer Lieutenant Admirael Bankert Zuid-West ten Westen/ en de Heer Admirael de Ruiter, als doen met sy Esquader meest in 't midden liggende/ volgde den Heer Banckert na proportie van sijn rang.

Eindelijk na dat gemelde Tromp den Vyand eenigen tijt had vervolgt/ en de selve niet konnende ontkomen/ geraekte hy tusschen 3 a 4. uuren na de middach met het Esquader van de Blaeuwe Vlag in 't gevecht/ en sijne Smaldeeling onder den Vice-Admirael Isaac Sweers, d'Avantgarde hebbende/ quam eerst aen de vyand; waer van Capitein de Jongh, met den Heer Sweers voornoemt/ voerende het Schip den Witten Oliphant met 70. Stukken/ en meer andere/ slaegs raekten tegens den Admirael en Vice-Admirael/ en de andere voorste Schepen van de geseide Blaeuwe Vlag/ komende alsoo de Heer Tromps Esquader allenxkens geheel met de vyand in een seer hevig gevecht. Het groot Mars-Zeil van den Heer Sweers wierd ten deele van de Ree geschoten/ met al het loopend touwwerck daer aen dependerende/ en de Marsse Ree in stukken/ en hy toen het Schover-

Schover-Zeil by rukkende / wierd daer mede in 't kort soo gehavent / dat alles reddeloos en gedevaliseert was / soo dat sy geduurig 2 a 3. streken van de wind lagen Kanonnerende / wanneer sy 5. a 6. schoten onder water kregen / en voorts alles soo ontramponeert / dat sy haer Schip niet langer in haer geweld hadden: maer de Heer Tromp, met de sijne / hebben in 't kort daer revengie van genomen / de vyanden soo geweldig chargerende / dat sy niet dan afdeinsende sich wilden defenderen. De Heer Lt. Admirael Banckert was met sijn Esquader mede tegen dat van de Witte Vlag onder den Heer Graef van Estrée doende geraekt; en de Heer Admirael de Ruiter, raekte mede aen het treffen tegen 't Esquader van de Roode Vlag by den Admirael Generael Prins Robbert gevoert; en dus was het geheele gros wederzijds t'samen in een seer wreed gevecht / 't welk soo furieus is geweest / dat het geseit word / by het eerste van over acht dagen geen gelijk te hebben gehad. De Heer Tromp kreeg den Admirael van de Blaeuwe vlag op zijde / en deed hem stant houden / soodanig dat sy den selven meenden te Enteren / waer toe alles geprepareert lag / van Pistolen / Houwers / en Bylen; maer sulks gewaer wordende / maekte hy t'ontkomen: doen quam de Schout by Nacht van de selfde vlag by hem / die soo veel wierd gegeven / dat hy het naeuwlijks meer boven water kon houden. Daer na ontmoette hy dien van de Witte vlag / maer hield geen stant. Daer na quam de Vice-Admirael van de Roode vlag / die deftig stant hield / met wien dapper wierd gevochten / doch hy ging daer na voort. Doen quam het Admiraels Schip / met des Koninks vlag / daer Prins Robbert op was / maer het hield ook geen stant / en daer uit wierd weinig defentie gedaen; dewijl de Vyand meest al maer deinsende gevochten heeft / zeilende al Westwaert aen na hare kust / tot dat sy in Soltsbaey mogten in loopen. Het gevecht had altijt seer furieuselijk geduurt; dewijl het de Onse leed was / dat sy hare vyanden dus noch moesten laten ontsnappen / wenschende haer wel tsessens te mogen ruineren: doch ontrent half 11. uuren in den nacht geworden zijnde / hebben sy haer noch moeten laten ontloopen / daer sy soo confuis dat het onuitsprekelijk is / tot voor af in de Rivier van Londen zijn gejogen. Geduurende het gevecht wierd een van onse Branders aen een Oorloogs Schip van de vyand met 80. Stukken besteed / 't welk men door de Vloot heeft sien branden / boven 't welk noch 5. a 6. van des vyands Capitale Schepen waren geruineert / verbrand / gesprongen / of gesonkken. Wy hadden naer onse sin by de vyand niet konnen inbreeken / dewijl sy geduurig van ons waren afgeweken; doch evenwel zijn sy na gelegentheit niet veel gespaert geworden; soo dat sy vele al seer schadeloos waren. Van onse Schepen is weder niet een vermist geworden / of schoon dit gevecht veel furieuser als het eerste geweest had; en alle Onse Hoofden waren noch gesond gebleven. Onse vloot dan geen voordeel meer op de vyanden te doen siende / heeft de Heer Admirael laten wenden / en 't Zuid-Oost over leggen / latende den vyand sijnen ouden cours houden: en wy quamen weder op Schoonevelt, met splissen en knoopen besig zijnde / lichtelijk om de Vyanden weder in 't kort te gaen attaqueren.

Hier over heeft den Ed. Heer Lieutenant Admirael Generael de Ruiter 's daegs daer aen den volgenden brief geschreven:

WY zijn gisteren ten elf uren t'zeyl gegaen, om den vyant aen te tasten, en van onse Kusten te doen wijcken: soo haest sy dit sagen, gingen mede onder zeyl, en doe wy op haer af quamen hielden sy haren cours licht af na d'Engelsche kust. 's Avondts ten vyf uurn quamen wy eerst met haer in 't gevecht,

vecht, te weten den Admirael Tromp met de Blaeuwe Vlagge, en wy met de Roode Vlagge, en den Admirael Banckert met de Witte Vlagge; welck gevecht seer hevich tot 's avonts ten tien uren duerde; de vyant ontweeck ons altijdt, soo dat wy na onsen sin by haer niet en konden inbreecken. Den weynigen tijdt die wy overig hadden, hebben malkanderen niet gespaert, maer vry wat gegeven; het gevecht soo lang gecontinueert zijnde, wenden wy het doemaels, en leyden 't Zuydoost over, en den vyandt bleef den ouden coers houden Noordwest naer de Rivier van Londen. Voor soo veel my bekent is, en hebben niet een van onse Schepen verloren; van den vyant hebbe een sien verbranden; doch of het een Brander of Fregat is geweest, is my onbekent; en of sy naderhandt eenighe verloren hebben, weet niet seker; maer wel dat sy groote schade gehadt hebben, 't gene men in 't toekomende wel nader mochte verstaen.

Michiel Ad. Ruyter.

Uyt 's Landts Schip de Seven Provintien, den 15 Junii, 1673.

En dese Missive van den Heer Lieutenant Admirael Tromp, was aen de Heeren Staten gesonden.

Hoogh Mogende Heeren.

MYn Heeren. Na dat Wy op gisteren ontrent elf uyren ons Anckers hebben gelicht met een Oostelijcke Windt, en ons met 's Landts Vloote naer den Vyandt toe begeven, Soo heeft den selven mede d'Anckers gelicht, ende met alle de Zeylen by, soo veel doenlijk, van ons af geloopen, soo dat wy met ons Esquader, d'Avandt-Guarde, de Blaeuwe Vlagge, zijnde d'Avant-Guarde van den vyandt, hebben beginnen te attacqueren ontrent de klocke vier uyren in de naer-middach; ende hebben hevich met haer gevochten tot 's avondts in den doncker. Onderwyle quamen den Lieutenant-Admirael Generael de Ruyter, als oock den Lieutenant-Admirael Banckert mede hevich in 't gevecht, en hebben haer soo gheconvoyeert tot ontrent vijf mylen van Soultzbay, wanneer Wy wederom (doncker zijnde) zijn gewent naer onse Rendevous-plaetse op Schonevelt. Ons volck in de Vloot heeft noch uytnemende couragie. Wy hebben een groot Engelsch Schip sien branden; en oock eenige schadeloos; Hoe het met de andere Esquaders gegaen is, sullen U Hoogh Mog. wel verstaen, waer aen my referere. Ick kan, mijns wetens, niet vernemen, datter van Ons eenigh Schip verongeluckt is.

Waer mede

Hoogh Mogende Heeren, sullen Godt Almachtich bidden, Uwe Hoogh Mog. Persoonen ende loffelijcke Regieringe meer ende meer te willen zegenen,

Ende verblijven,

Uwer Hoogh Mog. ootmoedigen, gehoorsamen ende getrouwen Dienaer.

Was geteeckent,

C. TROMP.

Actum in den Gouden Leeuw, Op Schooneveldt, den vijftienden Juny 1673.

De Vyandsche Vloten waren voor 't gevecht wel 110. Zeilen sterk geweest/ en na dat eindigen hadden sy geen 90. meer. Dus heeft de genadige Godt weder Onse goede saek believen te zegenen/ met voor de tweede mael aen onse Vloot soo grooten en heerlijken overwinning over de twee sware Koninklijke Zee-machten te geven. De Engelsche Natie was rasende van spijt/ om soo uit de Zee te zijn gedwongen geweest: sy waren niet alleen de Rivier van Londen ingeloopen/ maer hadden sich al hooger op begeven tot na Quinbury of de Baey van 't Noorden/ als ook tot Chattam, sonder eenige schoot te schieten. Daer was ook veel van 't Boots-volk over boort gesprongen/ om van de Schepen wech te loopen/ getuigende/ dat de Hollanders wonderlijk en als desperaet gevochten hadden. De Gequetsten/ die schrikkelijk veel in 't getal waren/ wierden ten deele op de naeste Dorpen gebragt/ om geen alteratie in de Stad van Londen te geven: sy hadden ook 400. Gequetsten tot Harwits gebragt/ en hoe veel sy onderweeg mogten uitsetten/ soo hadden sy noch al vele binnen Londen moeten brengen/ dat selve doende in verscheide dagen/ om te minder onsteltenis te maken/ doch die wierden een ontelbaer getal bevonden. Het overige van beide hare Vloten

ten in 't Koninks-diep liggende/ had alleen bestaen in 70. Ra-zeils/ waer onder 23. Fregatten waren/ en van de selve 3. sonder stengen/ twee sonder boeghspriets/ 3. a 4. die geen Galjoenen hadden/ en vele geweldig doorschoten/ soo dat men niet genoeg konde seggen/ hoe deerlijk dat sy daer uit sagen/ en hoe seer dat sy gedevaliseert waren; soo dat sy in langen tijt niet machtig souden wesen/ om weder in Zee te komen. Sy bekenden selfs/ dat sy in de twee Battailles over de drie duysent Dooden en Gequetsten hebben gekregen. Tot Duinkerkken, Boulougne, en Cales, waren wel ontrent de 4000. Franske Gequetsten aen Land geset/ en daer onder vele Officieren/ menigten van die moesten op de Straten blijven liggen vermits men geen plaetsen genoeg in Huisen voor haer wist te vinden. Binnen Duinkerkken voornoemt wierd verboden op Lijf-straf/ van de Zee-gevechten iets meer te spreken.

In Engeland en Vrankrijk wierden wondere leugenen van ons verlies uitgestroit; als dat onse Vloot by na gants geruineert was tot op 71. Schepen: dat den Heer de Ruiter gevangen zijnde/ dagelijks met den Konink binnen Londen in de Karos reed/ dat Tromp en de Haen doot geschoten waren/ en dat wy ettelijke duisenden Matroosen verloren hadden: doch om hare schandelijke onwaerheden klaer te vertoonen/ sullen wy de notitie hier nevens stellen van de Dooden en Gequetste die geweest zijn op 't Amsterdamse Esquadre/ als op het Schip van den Luytenant Admirael Tromp 32. dooden 107. gequetsten. Den Vice-Admirael Sweers 11. doot 15. gequetst. Schout by Nacht Jan de Haen 72. doot 10. gequetst. De navolgende Kapiteinen van Meeuwen 3. doot 4. gequetsten. Tyloos 18. doot 15. gequetst. Middelant 4. doot 6. gequetst. Van der Saen 11. doot 19. gequetst. De Munnick 7. doot en 7. gequetst. Swart 9. doot 23. gequetst. Scbey 9. doot 5 gequetst. Swerius 5. doot en 5. gequetst. Van Bergen 4. doot 6. gequetst. Harwig 3. doot 12. gequetst. Meegang 1. doot 3. gequetst/ daer gemelden Kapitein een van is. Span 3. doot 7. gequetst. Bont 3. doot en 3. gequetst. Sitter 13. doot. Elzevier 7. doot 8. gequetst. Van Gelder 11. doot 1. gequetst. Uyterwijck 11. doot. Berckhout 7. doot 3. gequetst. Roemer Volck 12. doot. Noirot 1. doot. Maekende in alles 216. Dooden/ en 285. Gequetsten. Op het Rotterdams Esquader zijn van de eerste Slag alleen 70. Gequetsten geweest; en in onse andere Esquaders naer Advenant; alsoo onse Zee-hoofden eendrachtig getuigen/ dat wy in beide de Slagen geduurig seer gelukkig gevochten hebben/ sonder een eenig Oorloog-Schip te verliesen/ en met seer weinig schade van Dooden en Gequetsten. Daer en-tegen is het seker dat de Vyanden in beide dese Zee-Battaillen/ ontrent 20. Oorloog Schepen/ en daer onder de meeste seer groote/ met wel ontrent de 40. Zeilen/ van Branders/ en ander klein Vaertuig misten; En het Volk dat sy t'samen verloren hebben/ heeft ten minsten beloopen op 3000. Dooden/ en 6000. Gequetsten.

Over dit verlies was groot misnoegen en tweedracht tusschen de Engelschen en Franssen/ d'een de schult op d'ander leggende: en de Hertog van York scheen het commando nu selfs te willen aennemen/ dreigden haestig wederom dapper te doen toeklaren/ en de Vloten te sullen versterkken met eenige Oorloog-Schepen en Volk onlangs van Tanger aldaer gearriveert.

Naderhand quamen 2. Engelsche Fregatten om onse Vloot te recognosceren/ doch raekten met onse Brand-wacht in een gevecht; en eenige Schepen uit Onse Vloot daer op gedetacheert wordende/ soo hadden sy die weder uit Zee gejaegt/

die wel deerlijk gehabent weder moesten t'huis komen. Een groot Frans Schip/ ophebbende 100. Dooden / en 70. Gequetsten/ had die daer aen Land willen setten; doch het selve geweigert wordende/ was het genoodsaekt na de Fransse Kust over te steken. Daer na quam een gedeelte van onse Vloot / die weder volkomen gerepareert / van alles voorsien / en met verscheide Oorloog-Schepen versterkt was / en soo machtiger dan sy in de vorige Slagen geweest had / voor die Rivier van Londen kruissen / dat ten laetsten van de rest gevolgt wierd / soo dat wy die Rivier nu weder besloten hadden: maer wanneer eenige van hare schepen weder wat begonnen af te sakken / soo had onse Zee-voogt sich midden in de Zee willen setten / recht tusschen die Rivier en Schooneveld, om of sy noch eens wilden uitkomen / haer te bequamer te konnen ontfangen / latende ondertusschen noch eenige Schepen voor 's Koninks-diep blijven kruissen.

Terwijl dese saken in Zee dus geschiedden / hebben de Heeren Staten van Holland en West-Vriesland / om alle Oorloogs onkosten bequamelijk te vinden / en hare Finantien op een goeden voet te hebben / op den 15. deser loopende Maend / geconsenteert / gelijk daer toe een Placcaet is ge-emaneert / op het betalen van eenen Hondertsten Pennink / gevens Gelt. Welk Placcaet te wijdloopig zijnde / om naer onse korte beschrijving hier ingevoegt te worden / soo hebben wy den Naeuw-keurigen Leser dat alleen willen aenwijsen. Ten selven dage wierd by de voorgemelde Heeren Staten noch een Waerschouwing uitgegeven voor de gene die hare Quotisatien over den Twee-hondertsten pennink en Capitale Leeningen niet hadden voldaen / dat sy die souden hebben te liquideren voor den 1. Augusti naestkomende / op pœne van eens soo veel te sullen moeten betalen; en dat echter 't gene ter saek van de later betaling sou mogen voldaen zijn / niet als een Leening / maer als een boete gerekent sou worden / en dienvolgende wel ten profijte / maer niet ten laste van den Lande sou komen. By den Staet wierd nu seer naeuw acht genomen op het betalen van de Militie / en dat de Capiteins geen meerder Soldie souden ontfangen / dan hare Compagnien effectivelijk sterk zijn.

Op Dingsdach den 13. dito / 's namiddachs ten 3. uuren / zijn de Engelsche Heeren Plenipotentiarissen binnen Keulen gearriveert / maer al incognito; gelijk mede noch dien selfden Abond ten 6. uuren de Gevolmachtigde van hare Hoog Mog. de Heeren Staten Generael der Vrye Vereenigde Nederlanden haer zijn gevolgt; Waer op de volgende dagen met Visites en Verwelkomingen zijn toegebragt.

Drie Soldaten / die ontrent Muiden in onse Mijnen gewrocht hadden / eerst na de Franssen / en doen weder by de Onse overgeloopen zijnde / wierden swaerlijk geboeit binnen Amsterdam gevangen gebragt: sy waren beschuldigt / van met de vyand veraccordeert te zijn/ om gedachte Mijnen in brand te steken.

Eenige Fransse Overloopers waren tot Nieuwer-Sluis gekomen; doch eer sy daer voor bekent wierden / had men al 3. a 4. onder de voet geschoten / 't gene vry eenig geruchte veroirsaekte / dat in 't kort cesseerde / en de rest wierd naer Amsterdam gebragt: sy klaegden / dat sy dagelijks niet meer kregen / dan een solz marqué, of Fransse Stuiver / daer sy niet konden van leven; en wilden sy wat meer hebben / dat mogten sy op den Boer halen / en den Boer niet meer hebbende / moesten sy half van Honger vergaen / waer door sy genoodsaekt wierden over te loopen. De Fransse waren noch / ontrent Breukelen en 't Huis Gunterstein,

stein, in goet getal/ maer ondernamen niets/ en schooten weinig. Aen de Hackelaers-brug, als mede tot Muyer-berg aen den Dijk/ richteden sy niets uit; daer sy ondertusschen van de Onse dagelijks dapper bekanonneert wierden/ en alle hare Werkken in stukken geschoten/ soo dat sy het daer niet lang konden herden. 200. Fransse meenende Benschop te plonderen/ wierden van Ons volk soodanig bejegent/ dat sy daer vele van de hare achter lieten. Onse Soldaten ruim hondert sterk/ hadden met een Uitlegger/ van Nieuwer-brug tot op een quartier uurs aen Woerden geweest/ van waer wel 300. Franssen uitquamen/ maer sy moesten retireren; dan quamen sterkker weder uit/ waer tegen de Onse soo lang ageerden/ tot dat wel 40. a 50. Franssen hadden neer-geschoten/ keerende toen met verlies van een man.

Schipper Jacob Janssen de Vos, voerende het Schip de Vos/ gemonteert met 12. stukken/ was van Lissebon tot Amsterdam aengekomen; en verhaelde/ dat hy/ met noch twee andere Schepen in Compagnie/ op de hoogte van 45. graden gekomen/ twee Franssen/ den eenen gemonteert met 16/ en den anderen met 14. Stukken/ op haer afquamen/ wanneer sijne twee makkers hem verlieten/ en deur gingen/ en hy met de Franssen in een hevigh gevecht geraekte/ die na een harde tegenstant genoodsaekt wierden hem te verlaten/ sonder dat hy eenige bysondere schade geleden heeft/ als dat twee mannen swaerlijk gequetst waren. Sedert was hy de Vos weder van twee Schotse Kapers aengerand geworden; waer op hy drie schooten gedaen hebbende/ sy aenstonds heen gingen.

Den 17. dito/ hebben de Heeren Burgemeesteren van Amsterdam een Notificatie laten doen/ dat den ophef van den Een hondertsten Pennink by de Heeren Staten van Holland en West-Vriesland geconsenteert was/ waer toe hare Onderdanen sich mogten prepareren/ belovende haer naderhand mede te sullen laten notificeren nopende de manier van de selfde betaling.

Den 19. dito/ quamen tot dicht onder 't Kanon van Coeverden, over 't Moer/ 200. Bisschopse van 't Huis te Gramsbergen, en uit haer opgeworpene Schansje aen den Dijk van de Vecht, en staken eenigen Turf/ met een huis daer by staende in brand/ en waren doende met eenig Vee te vangen; daer op de Heer Gouverneur Eibergen eenig Volk commandeerde/ die haer 't Vee ontjoegen/ en tot onder het Schansjen Olthoen vervolgden/ soo lang/ dat die van de Schans het Kanon op haer losten: van de Bisschopse wierden 30. doot geschooten/ en van de onse niet een/ daer sy met twee gevangenen wederom zijn gekomen. Naderhand quamen eenige Bisschopse daer overloopen/ die seiden 40. sterk geweest te hebben/ en dat de rest na Vriesland gegaen waren/ om dienst by de Vriesen te soekken. Sijne Excellentie Rabenhooft was over Delfzijl voor de Nieuwe of Langacker-Schans gekomen/ en liet sich daer begraven/ waer toe de omliggende Huis-lieden willig contribueerden en quamen; en had dito Schans voort laten opeisschen/ doch sy wilden niet hooren: maer alsoo Hy daer voor Mortieren/ Kanon/ en Amonitie in overvloed mede gebragt had/ soo geloofde men/ dat het geen lank werk soude wesen. Den Oversten Meyndershagen, met een Convoy na de Schants willende/ was geslagen.

Sijne Vorstelijke Genade Prins Maurits van Nassau had de geheele Cavallerie en Dragonders doen opsitten/ met welke hy uit het Hooft-Quartier op het Heere-veen marcheerde na Dieveren, om de Vyand/ die 17. Standaerden sterk

sterk was / den te rug weg van Assen af te snijden en te slaen; alsoo men kondschap had / dat de Vyand met een grooten Troep uitgetrokken was / maer niet wetende waer hy sich gewend had. Des morgens heel vroeg sijn Furstelijke Genade met de voornoemde Cavallerie tot Dieveren komende / verstont van de Huis-lieden aldaer / als mede van een Lieutenant op kondschap uitgesonden / dat de Vyand 's daegs te voren van Assen, en uit de Drenthe geretireert was: 't is droevig / dat de onse den Vyand niet gerescontreert hadden / want sy souden die sonder twijffel / met Godts hulp / hebben geslagen / vermits alle Officieren en Soldaten seer wel geresolveert waren / met groot verlangen om den Vyand te sien; doch nu most yder weder na sijn Quartier keeren / om eenige betere occasien af te wachten. Kort daer aen heeft de Heer Generael Lieutenant Rabenhooft, de Booner-Schans ingenomen / met verlies van 30. man / soo dat die van de Nieuwe-Schans nu aen alle kanten beslooten zijn / en de Bisschop van Munster de selve niet meer kan seconderen. Prins Maurits van 't Heere-veen gereden na Slijkenburg, zijnde ses uuren van het Hooft-Quartier / had aldaer een Fort doen afsteken. In 't Quartier van den Heer Collonel Grin, die twee Forten / liggende op des Vyands advenues / commandeert / was op dien tijt Allarm / dewijl de Vyand aldaer socht door te breken; maer die wierd door den voornoemden Collonel dapper gerepousseert.

Een Fransse Partie had een schuit van Utrecht op Yssel stein varende / geplondert / en daer veel geld en meubelen uitgehaelt / die eenige Inwoonders ergens heen meenden te senden. Hier over eenige klachten aen den Prins van Condé voortgebragt zijnde / antwoordde hy / dat men hem de schuldige moest leveren / dat hyse alsdan soude straffen / anders dat hy daer in niets konde doen. Ondertusschen quamen de Fransse Troepen van dach tot dach daer te minderen; en sy waren door de Hollanders tweemael uit de Werkken van Breukelen geslagen. In 't Gast-huis tot Utrecht waren nu 500. Gequetsten / doch daer wierden geene meer derwaerts gebragt. Alle de Dooden smeeten sy t'saem in groote putten / in welke alreede over de 2000. begraven waren. De Fransse hadden seer groote schrik van na Nieuwer-Sluis te moeten gaen: en seker Boer relateerde / dat hy wel 10. a 12. Fransse door yder schoot van 't Geschut had sien sneuvelen / even of sulks door een seisen geschiedde. Veel Kruid en Lood was uit de Stad daer na toe gebragt.

Allesints had men nu de Monden vol met de belegering van de Stad Maestricht; en in 't Hof van Engeland wierd daer over seer gemurmureert / alsoo men sustineerde / dat de Konink van Vrankrijk niet dan sijn eigen voordeel socht / en sijne Conquesten alleen te verseekeren / hebbende Zeeland of Vlaenderen niet eens willen aendoen / om dat de Plaetsen in die Quartieren seer wel voorsien / en tot tegenstant bereid waren; en dat hy sich niet liet gelegen sijn om den Konink van Engeland de Provintie van Zeeland te helpen vermeesteren.

De Konink van Vrankrijk met sijn Leger in Braband zijnde / en als den weg na Charleroy optrekkende / had ontrent 8000. Paerden van sijne Troupen gedetascheert / waer by sich noch eenige andere uit Maseick, Tongeren, en van daer ontrent souden verboegen / om in aller spoed de Stad van Maestricht te berennen / en soo veel doenelijk was te besluiten / wanneer de Regimenten van den Heer Fariau, en van den Marquis van Moerbeecke, daer noch gelukkig zijn binnen gekomen / daer in tegendeel die van Maestricht het Regiment van Catalonien

lonien uit Tongeren komende/ gants hadden geslagen/ en wel 300. daer van neder gemaekt. Daer by hadden sy noch op de Franssen een furieusen uitval gedaen/ en veel doot geslagen.

Den 8. dito zijn die van de Stad uitgevallen met 400. Ruiters/ hebbende te voren 600. man te voet in 't koorn verborgen. De Franssen op onse Ruitery afkomende/ en het voet volk gepasseert zijnde/ wierden van de selve onverhoeds omringt / en aenstonds soodanig gechargeert / dat sy / na dat de onse driemael op haer gelost hadden/ volgens de bekentenis der Gevangens / 600. man op de plaets lieten sitten. De Prins van Salms toonde daer in de dagelijksche uitvallen sijn groote couragie en beleid / waer door hy van de vyanden seer wierd gevreest.

Den 9. dito deden sy een uitval aen de Tongersche Poort / waer in sy met de uitterste Wacht in 't gevecht rakende / en de selve in een Embuscade lockende / een standaert van de selve veroverden / die soodanig bedisputeert wierd / dat yder een stuk daer van behielt.

Den 10. deser deed de Prins van Salms uit de Stad een seer hevigen uitval op 't Quartier van den Hertog van Orleans aen de kant van Wijk, wanneer 1500. Spaense na de Stad willende / van buiten aenvielen/so dat sy de Franssen tussen beiden kregen / ruim 600. doot sloegen en 400. gevangens binnen bragten: men seide mede / dat sy den Hooft-Standaert van den Hertog van Orleans, nevens 4. a 5. andere souden bekomen hebben. Op desen dach arriveerde de Konink van Vrankrijk in Persoon in sijn Leger voor Maestricht, ontrent een uur van de Stad / by het Dorp Kan, en sedert quam daer ook het vorder Voet volk aen met de Artillery / waer op sy hare Linien begosten te maken. De Konink begeerde van die van Luyk 20000. Boeren met schoppen / en spaden / om aen de Linien te komen arbeiden / met noch de 4000. man by die van Luyk in 't voorleden jaer gelicht: welke orders hy noch deed verdubbelen / om spoedig aen hare Trencheen te komen werkken; maer de Boeren wilden liever Land en Huis verlaten / als de Fransse komen dienen: doch eindelijk eenige noch gekomen zijnde / soo heeft de Konink haer wederom gesonden / doende de Dorpen geld in plaets geven.

Den 11. dito was weder een Actie van diergelijkke slag voorgevallen/ waer in de Marquis van Verwic, Broeder van de Grave de Brouay, sich als een Volontair wilde signaleren; doch hy wierd met twee wonden gequetst / een in de Lendenen / en een in de Dije / waer door hy by de Franssen gevangen bleef / die hem weder binnen de Plaets wilden senden; maer de Chirurgijns oirdeelden / dat hy te swak / en niet in postuur was/ om te konnen vervoert worden. Daer na hebben sy weder de Fransse wacht overvallen / soo dat van ontrent 90. man maer 7. zijn ontkomen / de rest was doot gebleven / en in de Stad gevangen gebragt.

Wanneer nu de Konink in 't Leger was aengekomen een half uur van de Stad / soo liet de Gouverneur van Maestricht, daer van verwittigt / een salvo van alle Stukken en Musquetten los branden / en met de Herpauken / Trommels en Trompetten verscheide deuntjes speelen/ en daer na de Bloedvlag van de wallen waeien. Het Koninklijk Quartier wierd rontom breed afgesteken/ en sterk begraven; gelijk de Hertog van Orleans, aen de zijde van Wijk, het sijne mede liet doen.

Den 12. dito / quamen noch verscheide Officiers met haer Volk in de Stad/ die op dese wijse binnen geraekten: Die van de Schans Navangie gaven aen die kant van de Stad de leuse met twee kanon-schoten / waer op die van Maes-

tricht insgelijks antwoordden / aen de zijde van Wijk uitvielen / en tegens de
Fransse schermutseerden / terwijl de andere na binnen marcheerden.
Nu was de Stad aen alle kanten besloten / soo dat'er niet wel iemand meer uit
of in komen mogt: maer de Graef van Dhona is noch gelukkig daer binnen ge-
arriveert. Dese Graef had sijn pas genomen benevens Tongeren, waer hy van
een Burger alle de gelegentheit vernam; als / waer de Konink lag / en wat Volk
en Heeren hy by hem had / 't welk hy noteerde / en de eerste Post van de Fransse
in quam rijden / even of hy van 's Koninks Volk was / met een Witte Escarp
om 't lijf / en geheel op sijn Frans gekleed / nevens 2. a 3. andere van sijn Die-
naers altemael te paerd: de Fransse wacht vraegde waer hy heen wilde / en hy
seide de Heeren te moeten spreken / die hem te voren bekent gemaekt waren: Dus
lieten sy hem passeren / en soo ook door de andere Posten / wanneer hy in 't Frans
Leger den Konink self nevens vele Groote Fransse Heeren in sijn Quartier had
gesien / en by de laeste Post of de Brandwacht komende / maekte hy eenige brava-
de / met sijn Paerd / gelijk als of hy 't selfde wat wilde dresseren / of iets gaen sien
ontrent de Stad / en passeerde alsoo; maer sy strax bemerkkende dat'er iets gaen-
de was / deden wel 50. schoten op hem / 12. Ruiters hem na sendende / doch hy
rende onderwyl na de Stad / en een Neusdoek op sijn hoed stekende swaeide met
de selve / waer op hy aenstonds wiert ingelaten: en sijn Dienaers die hem niet
konden volgen / reden het een Quartier van de Fransse in / en het ander uit; en
alsoo de Fransse in Allarm raekten / wisten sy niet beter of het waren knechten
van andere Heeren / en op sulken manier ontkomende / zijn sy weder na den Haeg
gekeert.

De Konink had over al tot in de Voorstad van Luyck geboden Fachines of
takkebossen te leveren van 13. voeten lank / om de Grachten van de Stad te vul-
len / wanneer sy bressen souden geschoten hebben. Daer was ook een goet getal
Metselaers aengenomen / tot het maken van Ovens / om de kogels te doen gloei-
en. Sy hadden noch niet veel Geschut in het Leger / maer dat wierd noch van
Wesel en Nuys verwacht; als mede eenige duisent Man van Turenne en van
den Keurvorst van Keulen. In de Stad Viset waren 250. Dragonders ghe-
legt; maer nu wierden 300. Man te Voet in die plaets gesonden / die sich op een
Eilandeken voor de selve Plaets met drie Stukken Geschuts neder setteden / om
de Maes-stroom te bevrijden. Daer was in het Leger gepubliceert / dat een yge-
lijk vry met alle Provisie en Waeren in 't Leger mogt komen / om te verkoopen;
en op den hals verboden iemand te molesteren. Het Marckt-schip / dat voorheen
van Luyk op Maestricht pleeg te varen / voer nu alle dagen op en af tot aen de
Fransse Brug / die onder St. Pieters Berg lag; gelijk sy mede een hadden beneden
de Stad / na Maseik.

Daer was in 't Leger een grooten krijgs-raed gehouden; en na de selve wierd
gespargeert / dat de eerste Attaque gedaen soude worden door het Volk van den
Hertogh van Monmouth, van Monsieur de tweede / la Feuillade de derde / en
de Graef de Lorge de vierde. Op dien dach zijn veel Fransse en Switsers door die
van binnen doot geschoten. Daer was een partie te Paerde uitgesonden / soo men
seide / om haer te conjungeren met den Prins van Condé, en met eenen Breda
te gaen belegeren; maer sy quamen dien dach weder te rugge / hebbende een Con-
voy van Charleroy wesen afhalen.

Den 13. deser wierd in 't Fransse Leger een Spion / gaende met brieven na den

den Graef van Monterey, gehangen/ nevens een Vrouw-mensch/ die met brieven in haer haeir na den selven wilde. De Konink had ook in 't Leger noch drie levendig doen verbranden/ die in 't marcheren na Maestricht eenige Geestelijke Vrouws-persoonen gevioleert hadden. Aldaer waren afgesanten van Brandenburg, Nieuwburg, Munster, Keulen en andere by den Konink gekomen: En het Leger wierd noch niet sterkker als 30000. man gehouden.

Binnen Maestricht hadden sy noch tijding bekomen van Onse Victorie gloriensijk ter zee bevochten; waer over op den 14. dito groot Vreugde-spel in de Stad wierdt gehoort/ soo van Ketel-Trommels/ Trompetten/ Trommels/ Fioelen/ Schalmeien/ Ec. en hare groote couragie wierd daer door noch meerder opgewekt/ terwijl met gestadige uitvallen vele voorname en edelmoedige Hoofden aldaer hare divertissementen maekten/ die gestadig met glory weder binnen quamen: sy hadden alreede elf uitvallen op de vyanden gedaen/ en geene sonder volkomen gewenscht succes/ tot groote roem van hare uitvoerders. Daer wierden in het Leger een van de Gardes van den Konink van Engeland met twee Gens d'Armes doot geschoten in een Tent/ daer sy saten en aten/ en een Kapitein wierd met die selfde Kogel beide sijn Dijen afgeschoten/ quetsende noch een Voerman/ met twee Paerden: De Konink liet doenmaels een Kapitein by hem komen/ die wel in Candia gedient had/ en vraegde/ wat hem van de sterkte van die Stad dacht? De Kapitein antwoordde/ dat hy die wel soo sterck als Kandien oirdeelde. Soo sal't, seide de Konink/ dan te meerder eere zijn die te winnen. Op desen dach wierden noch verscheide Boeren en Voerlieden doot geschoten/als mede een Franssen Ingenieur: doch het Leger begon vry seer te verloopen/ en de Boeren toonden kleine genegentheit tot de Fransse/ vele omhals brengende die sy apart vonden.

Den 15. dito wierd de Marquis de Rochevaux, commanderende 4000. man te Paerd/ in dienst van de Konink/ door een kanon-schoot uit de Stad sijn been wech genomen. En Sijne Majesteit had een Trompetter aen de Gouverneur den Heer Fariau gesonden/ en hem doen sommeren/ om die plaets over te geven: waer op hy geantwoord heeft: Dat hy't voor de grootste eer achte die hy mogt ontfangen, belegert te zijn van een van de aldergrootste Koningen van de Weereld die als hooft van soo een Machtige Armée was, dat het hem meer glorie soude zijn te sterven in het Vailliant defenderen van de Stad, als sich met schaemte over te geven; en dat, indien hy diergelijkken lafhertigheit beging, Sijne Majesteit geen estime voor sijn persoon soude hebben. Welke antwoord de Konink seer wel behaegde/ en Sijne Majesteit gelief de daer op te seggen/ dat het een braef Soldaet was. De Fransse Troepen waren wel verlegen/ dewijl sy noit sulken resistentie in eenigen aenslag gevonden hadden/ siende dat Sijne Majesteit sijne beste Soldaten daer voor soude laten/ meer dan hy in een heel jaer had verloren. Sy waren nu geweldig besig met aen de Trencheen te arbeiden/ verscheide Batterien op te werpen/ tot wel 16. in 't getal/ en van buiten sich meerder te versterkken: maer die van de Stad schoten seer hard op de Franssen/ alles ruinerende/ en dagelijks swaere uytvallen doende.

De Konink had een Schans/ die in sijn Quartier groot hinder deed/ door een Regiment Dragonders doen attacqueren/ die de selve ook hebben ingenomen/ maer wierden door die van de Stad weder daer uit geslagen/ en sy zijn alle meest daer gebleven; doch naderhand hebben sy die weder vermeestert.

De

De Franſſe nu hare meeſte Batterien volmaekt hebbende / ſoo heeft de Konink
op den 18. deſer de Stad met drie van de ſelve beginnen te beſchieten / waer op
in alles 26. Stukken ſtonden / doende dach en nacht daer in volherden; waer
mede eenige breſſen maekten tuſſchen de Bruſſelſche en Tongerſche Poort / en een
groote opening onder de Muur ſchoten. De Loopgraben wierden mede geopent/
en de Franſſe avanceerden ſoo ſeer als ſy konden: doch die van de Stad betoon=
den / daer niet veel na te vragen / dewijl ſy een nieuwe Batterie gemaekt hadden
van 3. Stukken Kanon aen den voet en achter een Cavalier/die de Franſſen groo=
telijks beſchadigde. De Baterie van Montalte, ſtaende in 't hangen van St.
Pieters Berg / flancqueerde langs de Paliſſaden van de Tongerſche en Bruſſel=
ſche Poorten. Van de tweede Batterie / die de Koninklijke was / hebben ſy vele
gaten geſchoten in de Gordijnen tuſſchen de twee Poorten / en den arm van de
eerſte afgeſmeten. Van de derde / hebben ſy groote ſchaden gedaen aen de Bruſſel=
ſche Poort / en onder anderen een merkkelijke opening geſchoten in de muur van
een grooten Thoorn; en ſy waren nu met hare Loopgraben tot op 60. paſſen
van de werkken / waer op die van binnen geduurig haer kanon loſten.

Den 19. dito ſtonden de Franſſe in de Loopgraben tot de knien in 't Water;
want het had ſeer veel geregent: en op den ſelven dach is'er op des Koninks Bat=
terie een groot Stuk geborſten / en het vyer in eenige kruid-tonnen geſprongen /
ſoo dat daer door 9 gedoot / en 14. gequetſt wierden / die ook moeſten ſter=
ven. De Konink had voorgenomen ſeker Buiten-werk te laten beſtormen; maer
vond by ſijne Officieren en Soldaten daer toe weinig genegentheit; dierhalven/
om haer aen te moedigen/deed Wijn brengen/ en beval haer te drinkken op Sijne
Majeſteits geſontheit/waer door eenige yverig wordende / riepen vive le Roy,
en namen den ſtorm aen te doen/en daer op gingen 2000. mannen voort / doch niet
met gelijkke couragie: deſe vonden in de Attacque ſeer groote reſiſtentie/ſoo dat ſy
daer wel 1500. bleven / de reſt moeſten af wijkken. Seker Frans Kapitein ver=
ſcheen voor de Konink / ſeggende / Sijne Majeſteit kan hier ſien de reſt van mijn
Compagnie / zijnde 7. mannen; Een Switſers Collonel bragt alleen 20. man
te rug van ſijn Regiment. De Batterie van Montalte wierd door 't ſchieten uit
de Stad geheel geruineert.

Den 20. deden die van binnen een uitval aen de Wijkſche kant/ doodende veel
volk van 't Regiment van Alſatien / en van een Regiment Switſers / met noch
een ander naer advenant: en als de Franſſe Officiers de Soldaten comman=
deerden uit de Loopgraben te gaen / en in 't gros te marcheeren/ wierden ſy noch
eens ſoodanig begroet / dat ſy wederom een groot getal lieten ſitten; waer over
de andere hare klachten aen den Konink deden / van ſoodanig op een Vlees-bank
gebragt te worden / en Sijne Majeſteit beval / die Officiers dadelijk in arreſt te
nemen. De Gouverneur van Maſeik was in een reſcontre voor Maeſtricht ge=
quetſt / en tot Maſeik overleden. Die van de Stad hadden in 't Leger noch een
tweede Battery geruineert.

Op den 22. dito is uit de Stad weder met kanon grouwelijk geſchoten; en ſy
hadden hare Battery gemaekt op de Veſten / daer ſy niet afgeſchoten kon worden.
Dit Kanonneren van weder zijden hield nimmer op / en daer wierden meer dan
3000. ſchoten tuſſchen dach en nacht getelt.

De Gouverneur Fariau binnen Maeſtricht krijgs-raed gehouden hebbende/
ſoo was'er gereſolveert / alle Officiers en Soldaten op de minſte laſhertigheit
met

met de doot te straffen; en hy had de Magistraet vermaent tot haer wel te dragen / gelijk sy ook beloofden; en met eenen ordre te stellen tegens de Bomben en Granaten / die den Vyand mogt binnen werpen; waer toe ook de steenen uit de straten wierden wech genomen.

Den 23. dito deed de Konink weder een Buitenwerk bestormen met 9000. man/ soo voetknechten/ als Ruiters die van hare Paerden gestegen waren; waer op die van binnen sich mannelijk defendeerende / allenxkens retireerden / en de Franssen geduurig avanceerden / en daer van meester wordende / sich begonnen te fortificeeren; tot dat de Heer Fariau, (die door sijn voorsichtig beleid / daer 300. Paerden / en een goet getal Voetvolk gereed hield) den brand in de Mijne deed steken / 't welk soodanig gelukte / dat daer door meer dan 900. Franssen quamen op te vliegen; waer door sulken schrik ontstont / dat de andere sich in groote confusie retireerden; die door 't Volk van binnen soodanig vervolgt wierden/ dat noch een groot getal op de plaets bleef / en verscheide Gevangens binnen gebragt zijn. Onder de voorname dooden was de Comte de Monbason, de Marquis de Colombiere en meer andere. De Franssen hadden wel een der verhevenste Batterien van de Stad onbruikbaer gemaekt; maer daer en tegen had de Gouverneur weder een Hooge Kat doen opwerpen / waer door het Quartier van den Konink niet weinig geincommodeert wierd. Die van binnen hadden ook een hoog huis of Kerk met aerde gevult/ een Batterie daer op makende/ waer mede sy desen dach hevig begonnen te kanonneren over de Brusselsche Poort op de Royale Batterie / doende groote vrucht. De belegeraers trokken dagelijks met 5000. man te voet op de wacht: en alsoo de Infanterie niet boven de 15000. man sterk was/ wierden die Troupen geweldig gematteert. De Konink van Vrankrijk was niet te wel in sijn schik over de quade successen te water / als mede / om dat buiten vermoeden soo veel tegenstant voor Maestricht vond.

Des nachts tusschen Saterdach en Sondach / hebben de Fransse / onder het beleid van den Hertogh van Monmouth, met Engelsche / Schotten / en Yren / by haer hebbende 4. Compagnien Granadiers / een Halve-Maen buiten de Palissaden / ontrent de Tongersche Poort geattacqueert / waer een vyer van Musquetterie / en van Granaden gesien wierd / dat meer dan een uur duurde / met seer groot geweld / waer in den Vyanden somtijts vorderden / en somtijts verachterden. Alles was'er vermengt met geschreeuw en vervaerlijk gehuil; en na 't seggen der alder-oudste Officieren van 't Leger / is'er noit spectakel gesien / dat soo schrikkelijk en grouwelijk was. De Fransse hadden tweemael de Halve Maen ingenomen; maer zijn door die van de Stad tot tweemael daer uit geslagen / en de derde reise / met den degen aenvallende / zijn sy van de Halve Maen Meester gebleven met veel verlies. Twee uuren daer na / als men meende/ dat de Belegerde waren rusten/ zijn die van de Stad weder uitgevallen/ slaende de Fransse noch uit de halve Maen; doch die onderstut wordende van 200. Dauphijns en een Regiment Duitse / en alsoo de Belegerde het te swaer vindende / lieten een Mijne springen / waer mede die 200. op een na onder de aerde bedekt wierden: en die nacht zijn'er schrikkelijk veel Fransse omgekomen / waer onder vele van qualiteit. Van de 4. Compaguien Granadiers / yder van 45. Man geweest / zijn maer 51. overgebleven; en van het Regiment Duitse bleven 50. Officieren verslagen; en onder de andere waren t' samen verloren verscheide Collonels / Majoors / en in de 20. Capiteinen. 's Namiddachs daer aen viel

soo swaren stortregen / dat de gene die in de Approchen waren / tot den Buik toe in 't water stonden. Daer was ook noch eenig Volk in 't Leger gekomen / met ontrent 20. Stukken Geschut / en eenige Mortiers.

De Volgende nacht tusschen den 25. en 26. dito / was het gevecht daer noch grooter geweest; maer de Fransse kregen weinig avantagie / om dat die halve Maen gants gedemolieert was / en d'een noch d'ander dienst konde doen. Op dien selven nacht hadden de Fransse ook een punt van de Palissaden ingenomen; maer door een Mijne zijn'er wel 500. in de lucht geblogen / en t'samen wel 4000. gebleven. De Graef van Artignan geraekte daer aen sijn doot / als ook de Chevalier Janes, Lieutenant van den Hertog van Monmouth, met de Ridder Pol, Ingenieur / en de Hertogh selfs wierd met een Musquet-kogel op sijn borst geschoten / maer een Schootvry-Wapen onder sijn Casacq hebbende / was hy daer door niet beschadigt / en naderhand wierd hy noch in den arm / en Monsieur Verbenac mede swaer gequetst. De onsteltenis in het Leger was groot / en selfs by de Konink; want van sijn Garde waren vele gebleven / en van des Dauphijns Garde geen 100. meer overig / die van 3000. had geweest / en daer onder wel 600. Edelen; behalven 't verlies van vele andere hooge en brave Cavaliers. De Ruitery te Voet en te Paerd / had d'andere moeten aendrijven.

Wy sullen hier een weinig van dese wreede belegering afwijken; en voorts noch kortelijk verhalen / wat elders op 't einde van dese Maend is voorgevallen.

Den 22. dito hebben hare Hoog Mog. de volgende uitschrijving laten doen.

Erentfeste, Wyse, Voorsienige seer Discrete Heeren.

NAerdemael het Godt de Heere Almachtigh belieft heeft, uyt Sijne Goddelijcke Majesteyts oneyn-
delijcke Goedertierentheyt, ende Vaderlijcke Barmhertigheyt, den Staet deser Landen, in de
jegenwoordige bekommerlijcke ende dangereuse conjuncture van tijden ende saecken, tegen d'opinie
ende de gedachten van alle onse Vyanden te begenadigen met baerblijckelijcke hulpe ende sonderlinge
advantages, in beyde de jonghst-voorgevalle rencontres ende Zee-slagen, tegen de geconjungeerde
Vlooten van de machtige Koningen van Vranckrijck, ende van Groot Brittannien: Soo is ter Ver-
gaderinge van de Heeren Staten Generael, met onse toestemminge in den name van de Heeren Staten
van Hollandt ende West-Vrieslandt, naer rijpe ende serieuse deliberatie hoogh noodigh geoordeelt,
dat in plaetse van de Ordinaris Bede-dagh, die gehouden soude werden op den vijfden Julii toeko-
mende Nieuwen-stijl, ten selven dage gehouden sal werden een Algemeenen Danck, Vast ende Bede-
Dagh, om Godt de Heer Almachtigh ten selven dage van gantscher herten te Dancken, te Loven ende
te Prijsen, over de voorschreve baerblijckelijcke hulpe ende sonderlinge advantages, soo wonderbaer-
lijck aen ons bewesen, ende gegeven, oock vyerighlijck te bidden ende te Smeecken, dat Sijne God-
delijcke Majesteyt by alle voorvallen sijnen Zegen over 's Landts Vloote genadelijck gelieve te conti-
nueren, ende daer benevens de Wapenen van den Staet te Lande oock voorspoedigh, ende victorieux
te maecken tot restauratie van de vervallene saecken; ende tot dien eynde Sijne Hoogheyt den Heere
Prince van Orange voor alle gevaer, ende onheyl te beschutten, te beschermen, ende te bewaren,
oock Hem by continuatie te begaven met den Geest van Wijsheyt, Voorsichtigheyt, Dapperheyt ende
Kloeckmoedigheyt, in alle 't gene Sijne Hoogheyt, ten dienste van ons algemeene Lieve Vaderlant,
ende tot restauratie als vooren albereyts heeft aengevangen, oft noch verder sal komen t'ondernemen.
Ende eyndelijck, dat Sijne Goddelijcke Majesteyt, die herten van de hoogst-gemelte Koningen van
Vranckrijck ende van Groot Brittannien, ende hare Geallieerden, die met haer te gelijck vyandt-
lijck tegens desen Staet ageren, tot gedachten van Vrede wille disponeren ende ons alsoo wederomme
zegenen met een eerlijcken, bestendigen, vasten ende verseeckerden Vrede, alles tot grootmaeckin-
ge van Sijnen Heyligen Naem, voortplantinge van de Ware Christelijcke Gereformeerde Religie, her-
stellinge van de selve, daer die door de jegenwoordigen droevigen Landt ende Luyden verdervenden
Oorlogh verstoort is, conservatie van onse soo dier-gekochte Vryheyt, ende onser aller Zielen Zalig-
heyt. Geschreven in den Hage den twee en twintigsten Junii 1673.

Den 24. dito heeft de Graef van Hoorn binnen Gorcum een Vrouw doen vast setten / diegeaccuseert wierd Brieven uit Bommel na den Bosch en we-

derom

derom te brengen: dese gepijnigt zijnde / heeft verscheide lieden beschuldigt van Verraed / soo dat in 't kort een groot schelmstuk sou in 't werk gestelt zijn geworden. Hier op was sijn Excellentie noch dien dach met 2. a 300. Ruiters persoonelijk na den Bosch gereden / en had van daer met sich weder na Gorcum gebragt seker Convoy-meester / een Apoteker / en noch een Burger / die seer streng bewaert wierden. 's Daegs daer aen wierd aldaer een Boer van Lakerveld gevierendeelt / om dat vele schelmachtige stukken tegens deser Staet had gedaen; als de diepten wesen peilen / en de Vyanden willen inbrengen.

Een Partie onder 't commando van den Oversten Joseph over 8. dagen van Breda uitgetrokken / 160. Paerden / na 't Fransse Leger voor Maestricht, om fortuin te maken / had een geheelen dach en nacht twee uuren van 't voorsz Leger gestaen; en alsoo geen considerabele Partie van de vyand had konnen aentreffen / was by hem Overste alleen een kleine Partie van 21. Paerden gedetacheert / om te sien / of niets konden op doen; die een Fransse Partie ontmoetende geslagen hebben / en sy zijn op den 5. deser met 40. Paerden / en 21. Gevangenen weder binnen gekomen.

Den 27. dito vertrokken de Heer Fiscael met de Procureur Generael van de Krijgs-raed uit den Haeg na Gorcum, om de Gevangens van daer te halen / die sy aldaer eerst seer scherp geexamineert hebben.

De Heeren Bewinthebbers van de Oost-Indische Compagnie hadden over land brieven ontfangen / met bericht / dat de Onse het Fort van Trinquenemale, nevens 4. Schepen / voerende t'samen 112. Stukken / en 350. mannen behalven de overloopers van de Fransse / nevens een ongelooflijken beuit / soo in het Fort / als in de Schepen verovert hebben; waer door nu alle de desseinen van Monsr. de La Haye aldaer vernietigt waren.

In Zeeland was ook tijding uit de Virginis gekomen / hoe dat Cornelis Evertsz aldaer vele Schepen en Huysen verbrand had / tot groote schade der Engelschen. Andries Meesters, Avonturier / had noch in Zeeland een Engelsche Barbados-vaerder opgebragt.

De Bisschop van Munster, vernomen hebbende / dat de Heer Lieutenant Generael Rabenhooft de Nieuwe Schans had belegert / had door den Graef van St. Paul en den Oversten Nagel, een sterkken aenval op het Quartier van den Collonel Aquila voor de gemelde Schans / laten doen / zijnde de Bisschopsche sterk tusschen de 4. a 5000. Man / soo te Voet als te Paerde / voorsien met eenige stukken Kanon / komende by nacht over een nieuw gemaekten Fascinen-dijk door het Moeras / met intentie / om 't voornoemde Regiment van den Heer Aquila, liggende geposteert by Bonde, van d'andere Quartieren en Posten af te snijden / en alsoo 't eenemael t'overvallen: maer de Heer Rabenhooft, hier van in tijts geadverteert zijnde / heeft in aller haest 9. Compagnien onder den Majoor Dhem tot assistentie gesonden / die als doen t'samen met goeden moed op den Vyand zijn los gegaen / en hebben de selve seer confuselijk op de vlucht gebragt / achter latende / naer het seggen van de Gevangene / wel 400. soo dooden als gequetsten / benevens verscheiden geweer / als halve Piecken / Musquetten / Trommels / en andere meer: onder de Dooden waren den Oversten Nagel, Wedel, Kalker tot Achtendorp aen sijn wonde gestorven / Sergeant Majoor Swart, doot / Majoor Kessel aen sijn quetsuur gestorven / nevens / wel 18. Capiteinen / en 2. Overstes Lieutenants: De Vyand was na Bruael geweken / zijnde de

Bisschop

Bisschop van Munster in Persoon tot Stapelmoer. De onse waren met meer volk versterkt / en met meer en swaerder Kanon versien / zijnde den Vyand wel getroost / indien sy met meerder secours een nieuwe Attacque mogten willen ondernemen. Het moest in de Nieuwe Schans niet al te wel gestelt zijn / alsoo de Belegerde / geduurende de Attacque van de Vyand / sich 't eenemael hebben stil gehouden / sonder eenigen Uitval te doen: men seide ook dat de Bisschop dit ontset getenteert had / om dat een Brief van den Gouverneur had ontfangen / dat inindien geen spoedig ontset bequam / het haest sou moeten opgeven.

De Bisschop had ten platten Lande in Overyssel weder een nieuwe Schatting opgestelt / alleen gaende over de Gereformeerde; doch waer voor / of wat naem dese Schatting had / was noch niet ruchtbaer: de Gereformeerde in het Stedeken Oldenzeel moesten 1400. Rijksdaelders opbrengen / en tot Otmarssen 1000. Rijksdaelders / tot Goor 1600. Rijksdaelders / en d'andere Steden en Dorpen na dat'er van de Religie in woonden / dat een onopbrengelijken Last was / alsoo een jaer met swaere Ingartieringen / Lasten / Contributien en Maend-Schattingen beswaert zijn geweest: sy wierden ook van Kerk berooft / en dagelijks met prestingen gedreigt / dat vele deed vertrekken.

De Heeren Staten Generael der Vereenigde Nederlanden hebben op den 28. deser verscheide Placcaten laten uitgaen; als een / wederom verbiedende alle Schip-vaert uit dese Landen: Een ander expresselijck wederom verbiedende de Vaert en Visscherie ter Walvisch-vangst op en ontrent Groenland, en wat daer toe mag strekken: En noch een / waer by geordonneert word / dat geene Ingesetenen van de Vereenigde Nederlanden / sich ten oorloog in dienst van vremde Koningen / Republijken / Princen / Staten of Steden / of ook in dienst van Particulieren in andere Landen ter Koopvaerdie of Visscherie ter Zee / 't zy op Haring-neering / Walvisch-vangst / of andersins / souden mogen begeven; die daer toe alreets aengenomen waren / dat den selven Dienst datelijk souden hebben te verlaten; en die nu ten selven einde uit den Lande vertrokken waren / dat sy binnen 2. maenden gehouden waren in dese Landen weder te keeren.

Tot Nieuwer-sluis was de geheele Brand-wacht der Franssen van Breukelen met volle geweer komen overloopen; en 's daegs daer aen noch 38. man. Alsoo quamen noch dagelijks vele overloopers van Muiderberg, die van tijt tot tijt over Amsterdam na Flacquee gesonden / en over al wel getracteert en onthaelt wierden; en sy namen alle meest dienst onder een Regiment / dat van die Natie wierd geformeert.

Ontrent 400. Man / soo te Voet als te Paerde / uit het Guarnisoen van Sluis en Aerdenburg, waren uit geweest om te ravageren tot by Veurne, en hadden ontrent Duinkerkken een grooten buit versamelt; maer wanneer sy te graeg tot de Plondering sich te verre van den anderen hadden verspreid / zijn die van Duinkerkken uitgekomen en hebben haer geslagen / daer sy in order gebleven machtig geweest souden zijn den Vyand te slaen; maer nu waren eenige van de Onse tot Duinkerkken gevangen gebragt / en 13. doot gebleven / daer onder die haer commandeerde / zijnde van achteren geschoten / en naderhand van sijn quetsuur gestorven: van de zijde van de Vyand waren insgelijks 12. a 13. doot gebleven / en de rest van de onse weder tot Sluis ingekomen / met die noch verstroit mogten zijn / alleen 20. Man missende.

Den 30. dito wierd by den Hoogen Rade over Holland en West-Vriesland Sen-

Sententie geprononcieert tot laste van Jacob Syms, Oud-Burgemeester der stad Hoorn, en Bewinthebber van de Oost-Indische Compagnie ter Kamere aldaer/ over menigvuldige trouwloosheden in sijn Bewinthebbers Ampt/ tot verkorting van die geseide Compagnie van tijt tot tijt bedreven / alle in de voorsz Sententie gespecificeert; by welke hy gedeporteert is van dat sijn Bewinthebbers Ampt/ inhabijl verklaert/ om t'eenigen dage eenige Officien te mogen bedienen/ met Condemnatie in een amende van tien duisent guldens/ te betalen aen den Rentmeester van de exploicten van den voorsz Hove/ mitsgaders in de kosten en misen van de Justitie.

Nu sullen wy noch eens het grouwelijk menschen-moorden ontrent Maestricht gaen besien/ en wat voorts daer op is gevolgt.

Sedert Dijnsdach den 27. dito hebben de Fransse dach aen dach op de Buiten-werkken van Maestricht gestormt; dan eenige in genomen/ en weder uitgeslagen/ daer na weder vermeestert/ en dat soo 2. a 3. reisen over en weer; waer door ongeloofsijk veel volk quam te sneuvelen. Tegen den avond deden de Fransse noch een Assaut met 8000. Man/ die de Konink de benedictie had laten geven door den Cardinael de Bouillon, met hare Nieuwe Hellebaerts/ die sy nieuw hadden gekregen/ met sekere slag van Wagens op twee wielen/ voerende eenige Plankken voor uit/ waer mede de Soldaten voor een Musquet-schoot bevrijd waren/ en als doen wierd vreesselijk gevochten/ bekomende sy Franssen de Buiten-werkken aen de Tongersche en Brusselsche Poorten/ uitgenomen die de selve twee Poorten dekten; aen welke eerste sy noch een Petard appliceerden/ maer sonder vrucht. Te Stockom, een uur van de Stad/ hadden de Fransse een Hospitael gemaekt/ waer in alleen wel 1500. Gequetsten lagen/ behalven die op andere plaetsen. Daer was nu een verbod in 't Leger gedaen/ dat niemand meer in 't Leger sou hebben te komen/ van wat qualiteit hy mogt zijn; Ja die 't een en 't ander verkochten/ soo Luycksche als andere/ die moesten selfs buiten het Leger blijven; soo dat men sedert niet sekers van die belegering kon verstaen/ dan 'tgene sy wilden hebben dat men wist.

Die van binnen hadden/ met ontrent duisent man schielijk uitvallende/ de Franssen aen eene Batterie overrompelt; waer sy wel over de 600. dootsloegen/ eer de Fransse haer in ordre konden resisteren/ demolierende dito Batterie/ en het Kanon daer op vernagelende/ retireerden sy weder in hare werkken/ achterlatende 7. gevangens en eenige dooden. Daer waren noch verscheide Stukken grof Kanon en 5. Mortieren in 't Leger gekomen; en de preparatie was daer seer groot om de Stad door een nieuwe Batterie/ met Granaden/ Vyerballen en anders noch furieuser aen te tasten.

Den 21. dito stormden de Fransse weder op een Halve Maen/ waer van sy na dappere weder-stant/ met verlies van vele dooden Meester wierden. Seker Persoon/ wel eer in Kandien geweest zijnde/ getuigde/ dat hy noit soo furieus in eenige Attacque van de Turken had sien vechten/ als hier gevochten wierd/ soo van de Fransse/ als ook van de zijde der Belegerde. De Fransse gaven voor/ by aldien sy met desen Storm niet avanceerden/ dat kort daer na noch een grooter Storm wilden aenbrengen. Daer waren reets over de 30000. Granaten van binnen en buiten gebruikt. En daer wierd nu geduurig gestormt/ by dach en nacht/ onder 'tfaveur van vijf Batterien/ die sonder ophouden vreesselijk donderden/ wanneer sy eenige buiten-werkken dan ingekregen/ en dan weder uitgesla-

gen

gen wierden / dat dikwils verscheide reisen over en weder liep ; waer door ontallijk dooden en gequetsten / meest van het Koninklijk huis zijn gebleven. De Belegerde hadden 5. Mijnen doen springen / doch met weinig operatie / als eene die 3. a 400. man wech nam/ behalven die in 't gevecht omquamen/ en seer vele waren ; en de Fransse behielden eindelijk een Buitenwerk. Daer na hebben sy weder gestormt / en de Belegerde hebben noch 3. Mijnen laten springen / waer van eene seer groot effect dede / alsoo 10. a 1100. man daer mede opvlogen / en behalven dese zijn in de schuermutseling noch seer vele gebleven.

De Konink had vele Vyer-werkken in de Stad geschoten / waer door eenige huisen in den brand raekten ; maer het selfde heeft hy naderhand weder laten verbieden / voorgevende de Stad niet te willen bederven. Ondertusschen defendeerden die van binnen haer noch dapper / en gaven den moed niet verloren / verweerende haer met het werpen van Granaden en andere Vyer-instrumenten / waer door sy schrikkelijk veel Volk vernielden.

Eindelijk heeft de Konink met meerder furie / en lankduuriger / de Buitenwerkken doen aentasten op Woensdach den 28. voorsz. en tusschen Woensdach en Donderdachs 's nachts. Het gevecht was van weder-zijden even hevig / en men sag hier de dapperste Helden / oogen-schijnelijk al willens / ja onvermijdelijk in haer doot loopen : sy vielen daer geduurig met menigten en sonder getal / en de aerde wierd geheel met dooden bedekt / onder welke de gequetste en noch stervende / een afgrijsselijk gekerm en gehuil veroirsaekten / die somtijts van de levende voorts vertrapt en vertreden wierden / waer onder het vervaerlijk geroep en geschreeuw der vechtende krijgs-lieden de schrikkelijkheden noch verdubbelde / soo dat yders hayren moesten te bergen rijsen. Het was in dien Nacht daer ontrent soo helder licht / van al het schieten / en de Vyer-werkken / als of het middach geweest had ; ja men kon selfs van verre sien wie de Fortuin met sich had. Noit hebben menschen wreeder op malkander geloopen / en d'onmenschelijke wreedheden der Turksche oorloogen heeft dit gevecht verre komen overtreffen. Indien eenige niet yverig genoeg aen vielen / die wierden door Ruiteren voort gedreven / om alsoo te vechten of te blijven : en de Konink was langen tijt achter sijn Volk met den degen in de hand / om de laf hertige en trage te krachtiger aen te setten. Nu hebben sy de Buiten-werkken tusschen de Tongersche en Brusselsche Poorten meest ingekregen / met verlies van wel 4000. a 5000. man / dewijl de Belegerde sich ongemeen dapper defendeerden / en niet een Soldaet als gedwongen sijn Post quiteerde : op de Wallen en in de bressen wierd man tegen man gevochten met den degen in de vuist ; en d'overwonne schenen door het veelvuldig verslaen van hare Vyanden / glorieuslijk in hare nederlaeg noch t'overwinnen. Dit stormen nu / welkers geweld toch op geenderley wesen eigentlijk beschreven of uitgedrukt worden kan / had nu laest 18. uuren aen malkander geduurt / met onophoudelijk kanonneren van alle de Batterien / 't welk aen de kant van de Tongersche Poort / een bresse gemaekt had / wel van 10. roeden breed / zijnde daer alles tot stof plat geschoten ; en daer was naeuwlijks een huis door dit schieten onbeschadigt gebleven. Hier en boven waren noch twee andere notabele bressen in de Wallen gemaekt / alle de Buiten-werkken door de Franssen geforceert / de Stads Muur met duisenden kanon-schoten doorboort / en de Brusselsche en Tongersche Poorten gants geruineert ; wanneer de Konink een Trompetter in de Stad sond / aenbiedende een eerlijke Capitulatie / om dat sich soo wel had gequeten ;

ten; 't welk van Fariau en andere Officieren / en Gereformeerde Magistraets-Persoonen wierd afgeslagen. Die nu van de Luycksche kant te samen met de Geestelijke zijn oproerig geworden / begeerende geen langer stormen af te wachten. Hier op liet de Konink het selfde nochmaels presenteren / met bedreiging / van geen genade te verleenen indien meester wierd / daer nu kans genoeg toe sag: waer op die van binnen niet konnende den muur / wegens het gedurig schieten / repareeren / en de Stad bry open siende / en geen ontset verwachtende / zijnde de Besetting noch seer verswakt / meer dan een derde geconsumeert / en vele treffelijke Hoofden gebleven / een Tamboer uit de Stad sonden om t'accordeeren; noch gedrongen wordende dat meer te verhaesten door den oproer en Vyand van binnen; en onder dese waren de Vrouwen niet van de minste / maer wel de principaelste: want alsóo de Gouverneur niet wilde resolveren / nevens eenige Heeren van de Religie / om over te geven / sou daer lichtelijk een wonder spel geschied hebben door het Graeuw / die alreede eenige seer na by den hals hadden. Dus hebben sy dan een Trompetter en Tamboer na buiten gesonden met eenige geschreven Artijkelen; maer de Konink wilde die niet aennemen / begeerende de Stad op genade en ongenaden: doch vernemende / dat de Gouverneur dan geresolveert was sich ten uittersten te defenderen / en eindelijk / als in Maestricht niet langer konde verblijven / na Wijk te retireren; soo heeft de Konink hem nader bedacht / en Monsr. de Louvoy met eenige Heeren na de Stad heen geschikt. De Heeren Pesteren en Hoogendorp sochten 't verdrag noch langer tegen te houden / alleen om wat meer voordeel voor die van de Gereformeerde Religie te bedingen; maer effectueerden niets: en dus wierd aenstonds geresolveert tot de Capitulatie / die daer op den 30. Junij des namiddachs geschiedde. De Marquis van Moerbeek, nevens de 3. andere Collonels gingen na buiten in Koninks Leger / waer sy in de Koninklijke Tent wel ontfangen en onthaelt wierden / en eenigen tijt met Monsieur de Louvois in gesprek waren / en swarigheit maekten om Wijk over te geven: maer op de dreigementen van Monsr. de Louvois, dat aenstonds ordre sou geven om het stormen te herbatten / uit de Tent getreeden zijnde / keerden dadelijk weder te rug / en stonden alles toe: waer na by den Konink quamen / en wierden van Sijne Majesteit met alle bedenkkelijke eeren onthaelt / die haer ordonneerde / dat twee Gedeputeerden uit de Regering van de Stad / twee Geestelijke / twee Gereformeerden / en twee andere Burgers by hem souden doen komen / gelijk geschiedde; en sy verkregen soo heerlijke Conditien / als een overwonnen Stad sou konnen eisschen / waer van de Artijkelen dit volgende behelsen.

1. Alle offensien en injurien vernietight. 2. De vrye Exercitie van de Gereformeerde Religie, daer toe een Kerck voor drie Maenden, tot een andere sullen hebben gebouwt. 3. De Fondatie by de Gereformeerde gedaen tot onderhout van de Predicanten sal blyven: 4. Als mede die voor den Armen en by haer bedient werden. 5. Dat de Gereformeerde Predicanten en Schoolmeesters sullen houden alle haere vryheden en Immuniteyten. 6. De Heeren Hoog-Schouten, de twee Heeren Deeckens en Capittelen met alle haere Suppoosten, mitsgaders alle andere Personen, sullen blyven in de vreetsaeme possessie van haere Goederen, vryheden, Exemptien, Beneficien, Officien, &c. 7. Dat de Fondatien sullen werden geadmistreert by de Gesintheden die deselve hebben gemaekt, en vorder yder sijn Privilegien behouden. 8. Dat de Gereformeerde ook tot de Magistraet sullen geadmitteert werden. 9. Dat de Rechten sullen onderhouden werden volgens het Tractaet met den Prince van Luyck. 10. Dat den Bisschop en Prince van Luyk sijne Jurisdictien onverdeelt sal houden. 11. Dat de Stadt sal geregeert werden als een aparte Provintie. 12. Dat de voorgaende Munt sal blyven. 13. Dat voor 6 Maenden alle Beampten in hare Officien sullen blyven, als wanner den Coningh daer naeder op sal resolveren. 14. Dat alle Persoonen sullen mogen gaen en komen, omme hare Goederen hier te verkopen. 15. Voor ses Maenden vryheydt omme te mogen gaen in de Nederlandse Steden tot vereffe-

ningh

ning van hare Affairen. 16. d'Impoften te leggen als voor desen. 17. Niet boven vermogen belaft te worden met nieuwe Fortificatie werkken. 18. 't Guarnisoen fal op de Fransse wyse in de Stad werden gelogeert. 19. Alle gedaene Reeckeningen fullen valideren. 20. Alle Schulden en Renten op de Stadt fullen werden voldaen. Vorder is toegestaen het uyt-trecken van het Guarnisoen met hare Bagagie, twee Stucken Canon, een Mortier, vliegende vaendels, flaende Trommels, &c. De Landen van Overmaese hebben mede verkregen haere Privilegien, de Exercitie van haer Religie, en dat voor 6 Maenden de Beampten in hare Bedieninge fullen blyven. Gedaen den 2 July in 't Leger voor Maestricht.

En was geteyckent, Louis.

Het Guarnisoen is uitgetrokken met vliegende Vaendelen/ slaende Trommelen/ Kruid en Lood/ een Mortier/ een halve Kartouw / en een 16. Ponder / nevens alle Bagagie/ na den Bosch : t'samen 3300. gesonde mannen sterk/ met haer nemende de gequetsten die konden vervoert worden/ de andere latende om daer te cureren/ zijnde alle t'saem op 4000. man gerekent.

De Fransse Officieren hadden voorseker geseit/dat des Konings Leger in 't laest bestaen heeft in 60000. Man / en sterkker geweest had dan'er was voorgegeven. Dus waren de Belegerde eindelijk, na sich seer couragieus en dapper gehouden te hebben / door den nood tot het overgeven gedwongen / Binnen de Stad waren / met uitvallen / en kloek verdedigen der werkken / wel 150. van onse Nederlandsche hooge en laege Officieren gebleven / en ontrent 3000. Soldaten doot en gequetst; waer van dese Lijst aen den dach is gekomen.

Van 't Regiment van Prins Maurits.

Lt. Collonel Paffenroode doot.

Vande Comp. van de Majoor Bisschop.

Lt. de Groot gequetst.

St. Elbert gequetst.

Compagnie van Capiteyn Drost.

Drost doot.

Vendrich gequetst.

Compagnie van Pichler.

Pichler doot.

Beyde Sergeanten gequetst.

Compagnie van Duysk.

Lt. La Riviere gequetst.

Compagnie van Ackersloot.

Vendrich Wittenhorst gequetst.

St. Klief, ut fupra.

Compagnie van van Bergen.

L. de Raedt gequetst.

Beyde de Sergeanten, ut fupra.

Compagnie van Cats.

Capiteyn Cats gequetst.

Luytenant Zenlingh doodt.

Compagnie van Meteren.

Vendrich Blyenburch gequetst.

St. Jochem gequetst.

Regiment Kirckpatrick.

D'Officier commanderende de Comp. van Collonel Levinston gequetst.

Compagnie van Lt. Coll. Kirckpatrick.

Den Lt. Johan Hacquet doodt.

Compagnie van Major Wylde.

Een St. doot.

Een St. gequetst.

Compagnie van Laignier.

Lt. Du Mee gequetst.

Compagnie van Creuset.

Capiteyn Creuset gequetst,

Sijn soon den Vendrich doot.

Compagnie van Andela.

Hillensperg Luytenant doot.

Clandt Vend. met een St. gequetst.

Compagni van Pijl.

Lt. Herle gequetst.

Compagnie van Taillesex.

Vendrich Rondelot gequetst.

Een Sergeant doot.

Compagnie van Verschuyr.

Vuller Vendrich gequetst.

Regiment van den Gouverneur Fariaux.

Arskin Vendrich gequetst.

Lt. Collonel Sanderlants doodt.

Compagnie van Majoor Kolpeper.

Majoor gequetst.

Norword Lt. doot.

vander Horst, Vend. en een St. geq.

Compagnie van Embise.

Capiteyn Embise doot.

Compagnie van Roeper.

Capiteyn gequetst.

La Riviere Vendrich gequetst.

Twee Sergeanten doot.

Compagnie van Monplaisir.

Capiteyn sieck.

Taignon Luytenant gequetst.

Bey de Sergeanten doot.

Compagnie van Bitter.

Capiteyt Bitter doot.

Compagnie van Haeften.

Capiteyn Haeften gequetst.

Praem Lt. en Sergeant gequetst.

Compagnie van Diepenbroeck.

Capiteyn gequetst.

Poltz Vendrich doot.

Een Sergeant gequetst.

Compagnie van Delean.

Capiteyn doot.

Vendrich doot.

Een Sergeant gequetst.

Compagnie van Bodeck.

Capiteyn Bodeck doot.

Compagnie van Gangere.

Capiteyn gequetst.

Aldenhoven Lt. Vaend. en St. doot.

Van 't Regiment van Carrey.

Collonel Carrey doot.

Capiteyn Lt. van hoven gequetst.

Compagnie van Panhuysen.

Luytenant Goetby gequetst.

Compagnie van Astelen.

Luytenant Lavergne gequetst.

Vendrich Gysenbruch gequetst.

2. Sergeanten gequetst.

Compagnie van Rosenkrans.

Kool, Luytenant, gequetst.

Vendrich Giouw doot.

Sergeant Ramminge doot.

Compagnie van Doublet.

Luytenant de Haes doot.

Vendrich Poortier gequetst.

St. Broeder doot.

Compagnie van Amerongen.

Vendrich Heysius doot.

Compagnie van Dedan.

Capiteyn Dedan gequetst.

Grim en Knob twee Serg. gequetst.

't Regiment van Hofwegen.

L. Collonel Kommersteyn doot.

Oosterwée het eene been af.

Savorny gequetst.

Capiteyn Kop doot.

Capiteyn van der Steen doot.

Capiteyn van Someren doot.

Capiteyn van Velsen doot.

Compagnie van Hoogendorp.

Luytenant gequetst.

Ravengny command. de Comp. van Jan Martijn gequetst.

Sijn Vendrich gequetst.

Oostenburg. Lt. van Kommersteyn gequetst.

Sijn Vendrich doot.

De Sergeant gequetst.

Borden Lt. van Oosterwée gequest.

Brienne Lt. van van der Steen gequetst.

Regi-

't Regiment van Heeswijck.
Lodensteyn Vendrich doot.
Sergeant doot.
Lt. Coll. Mario gequetst.
Oudensteyn Major gequetst.
Een Sergeant doot.
Compagnie van Ingenieulant.
Lt. gequetst.
Compagnie van Treslongh.
Capiteyn gequetst.
Ingenieuland Vendrich doot.
Compagnie van Nieupoort.
Laurentius Lt. gequetst.
Van der Goes Vendrich gequetst
Compagnie van Selos.
Staets Luytenant gequetst.
Capiteyn Fezera gequetst.
Sergeant doot.

Langenhorst, Gheadjungeerde Comp. van Coll. Frens de Capiteyn gequetst.
Collonel Beaumont.
Compagnie van Cats.
Sergeant gequetst.
Compagnie van Hiniossa.
Capiteyn Hiniossa doot.
De Ligne Lt. gequetst.
Capiteyn van der Steen gevangen,
Sijn Luytenant Pelintz gequetst.
Vaendrich gequetst.
Sergeant doot.
Compagnie van Nieupoort.
Fagel, Lt. gequetst.
Regiment van Brent.
Capitein Sasburg gequetst.
Sergeant van Ringelberg gequetst.

Sergeant van Cap. Keppel gequest.
Sergeant van Cap. Pillach gequest.
RUYTERY.
Regiment Swartsenburgh.
Graef van Dona gequetst.
De quartiermeester doot.
Regiment van Joseph.
De Major Eppe doot.
Regiment van Welle.
Collonel Welle gequetst.
Major Plasburgh doot.
Graef van Tilly gequetst.
Luytenant van der Poel gequetst.
Ritmeester Viller gequetst.
Cornet Durvoir doot.
Cornet Lambert Franken gequest.
De quartiermeester Roel gequest.

Behalven dese zijn'er noch wel ontrent hondert / soo hooge als laege Officieren / van onse Aux-
liaire Volkeren in dese Belegering verslagen en gequetst geworden / behalven de gemeene Soldaten;
soo dat van het Italiaens Regiment maer 225. Mannen zijn over gebleven. Van de twee andere
Auxiliare Regimenten onder den Prins van Salmis en den Marquis van Moerbeek, waren alleenig 350.
Mannen meer overig; de andere soo te Voet als te Paerde waren doot of gequetst.
Geduurende dese Belegering hadden de Vyanden 80. Gevangenen van de Onse bekomen/ die vol-
gens Capitulatie weder zijn gelevert; gelijk aen de zijde der Belegerde oock gedaen is.
Aen de Fransse zijde zijn niet minder dan 15000. mannen gebleven / waer onder de bloem van de
Franssen Adel / en seer vele Groote en dappere Oorloogs-helden; soo dat dese Overwinning den
Konink wel seer dier heeft gekost; en indien hy dikwils soodanig wilde komen overwinnen / soo sou
men hem ten laesten wel alles sien verliesen.
Van alle de Doode en Gequetste Officieren des Koninks van Vrankrijk zijn ons twee verscheide
Lijsten ter hand gekomen / een alleen van de gene die in 't attacqueren van het Contrescharp en de
halve Maen des Nachts tusschen den 24. en 25 Juny gesneuvelt zijn / beloopende t'samen tot het
getal van 226.; en een van die daer noch zijn omgekomen op den 26/27/ en 28. daer aen volgende/
tot 270. Hoofden/ soo als de Fransse selfs die hebben uitgegeven; waer de namen en bedieningen
van alle die selfde Persoonen by-gevoegt zijn: doch die te wijdloopig / en in ons Land al meest on-
bekent zijnde/ soo hebben wy onnut en onnoodig geacht/ die selfde Lijsten hier by te voegen.
Dus is de sterkke Stad Maestricht na dat sy ontrent 41. jaren onder onsen Staet was geweest/
(daer Sijne Hoogheit Prins Frederick Hendrick hoog-beroemder gedachtenis op den 22. Augusti
1632 / naer een wel sware Belegering / geduurende den Oorloog met Spaenjen, de selve glorieuslijk
gewonnen had) aen den Konink van Vrankrijk over gegeven op den laesten Juny deses jaers 1673.
Indien sy soo wel met water omcingelt had geweest / als andere Steden aen de Brabandsche/
Vlaemsche en Hollandsche zijde; het sou onmogelijck geweest zijn de selve te winnen.
Dese Stad dan soo lang voor een machtig Bolwerk aen onsen Staet verstrekt hebbende / (waer
mede wy wat verre uitkijkkende / tusschen de Spaensche Nederlanden, het Duitsche Rijk, Keulen,
Gulik, Luyckerland, en ontrent de Fransse grensen, allesins dapper de wacht konden houden / om
alle bewegingen en ontroeringen tijdelijk te konnen by-springen/ en naer ons vermogen te stillen en
te stenten) soo behoeven wy nochtans der selfder verlief niet te swaer op te nemen. Want gelijk de
gronden van Onsen Staet vereisschen / dat wy Onse Land-palen hier niet seer wijd souden uitbrei-
den / maer slechs in onsen thuin wel gerust en besloten sitten; daer Godt van Natuuren / en door
sijnen zegen / dien soo krachtig bewaert en bebolwerkt heeft / dat wy met eendracht ons selven hier
kloek en voorsichtig handhavende / het geweld van heel de weereld niet veel hebben te vreesen / de-
wijl voor de Vyanden geen toegank tot onse voornaemste Sterkten open staet. Hier en boven soo
is ook dese Stad t'aller tijt voor ons een seer kostelijk Paerd geweest; daer wy tot onderhouding van
des selfs Guarnisoen / Fortificatien / en andere onkosten / jaerlijks ordinaris ontrent 14. Tonnen
Gouts hebben moeten verschaffen: en die alle de onkosten daer van soo ordinaire als extraordinaire
naeuwkeurig hebben willen uitcijfferen / verseKeren ons / dat de selve Stad / soo lang sy in Onse
handen geweest is/ aen den Staet ontrent tachtig Millioenen Gouts heeft gekost; en nu sullen wy
de selve missende van ons geluk in der daed misschien niets verloren hebben/en onse rekening overal
lichtelijk noch wel beter konnen vinden; 't welk de genadige Godt ons wil geven/nevens in alle onse
saken en bedrijven een geluKkig

EYNDE.